

วารสาร

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ฉบับ 2/2564 (กรกฎาคม - ธันวาคม)

Vol.2/2021

Journal of East Asian and ASEAN Studies

Faculty of Political Science Ramkhamhaeng University

วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

Journal of East Asian and ASEAN Studies

ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2564)

ISSN 1686-378X

เจ้าของ ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

ผศ.สาธิต สุนทรพันธุ์

คณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผศ.วุฒิสักดิ์ ลาภเจริญทรัพย์

ที่ปรึกษาคณะรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กองบรรณาธิการ

ศ.ดร.อนุสรณ์ ลิ้มมณี

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศ.ดร.สมเกียรติ วันทะนะ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รศ.วรศักดิ์ มหัทธโนบล

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.วันชัย มีชาติ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.ดร.ศิริลักษณ์ ตันตยกุล

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผศ.ดร.อรุณี สันติวิวัฒน์ชัย

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผศ.ดร.ปราณี ทิพย์รัตน์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.ดร.วัชรพล พุทธิรักษา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผศ.ดร.วีระ หวังสัจจะโชค

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผศ.ดร.ทิวา กมลเวชช

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ii วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

ปีที่ 21 ฉบับที่ 2

ผศ.ดร.วสันต์ เหลืองประภัสร์

ผศ.ดร.รัฐศิริรินทร์ วังกานนท์

ผศ.ดร.เพิ่มศักดิ์ จะเรียมพันธ์

อาจารย์ ดร.เอกลักษณ์ ไชยภูมิ

อาจารย์ ดร.ศิริรักษ์ นิทัศน์เอก

บรรณาธิการประจำฉบับ

อาจารย์ ดร.กิตติพิศ พุทธิวนิช

บรรณาธิการบริหาร

ผศ.ดร.กานต์ บุญยะกาญจน

พิสูจน์อักษร

อาจารย์ ดร.กิตติพิศ พุทธิวนิช

คุณวีรชน เกษสกุล

ออกแบบปก

คุณวีรชน เกษสกุล

กำหนดออก ปีละ 2 ฉบับ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

คุณวีรชน เกษสกุล

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

English Editors

ผศ.ดร.กานต์ บุญยะกาญจน

อาจารย์ ดร.กิตติพิศ พุทธิวนิช

ออกแบบรูปเล่ม

คุณวีรชน เกษสกุล

(มกราคม-มิถุนายน) (กรกฎาคม-ธันวาคม)

ราคา เล่มละ 250 บาท

ส่งบทความลงตีพิมพ์ได้ที่

ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ถนนรามคำแหง หัวหมาก บางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

โทร. 023108497, E-mail: easram@gmail.com

Website: <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/easramJ>

พิมพ์ที่

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

การบอกรับ

สำหรับสมาชิก ปีละ 2 ฉบับ 400 บาท (รวมค่าส่ง)

สำหรับผู้ไม่เป็นสมาชิก เล่มละ 250 บาท (รวมค่าส่ง)

ติดต่อบอกรับและสมัครสมาชิกได้ที่ ผู้ช่วยบรรณาธิการตามที่อยู่วารสาร

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

Prof. Duan Lisheng

Yunnan University

Prof. Zhang Xizhen

Beijing University

Prof. Dr. Masao Ayabe

Tokyo Metropolitan University

Prof. Dr. Xiao Ying

Yunnan University

Assoc. Prof. Dr. Pavel A. Slutsky

St. Petersburg State University

Dr. John Blaxland

ANU College of Asia and the Pacific

ศ.ดร.ชุมพร ปัจจุสานนท์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศ.ดร.ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ

วิทยาลัยนานาชาติปรีดี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศ.ดร.สมเกียรติ วันทะนะ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศ.ดร.จรัญ มะลูลีม

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศ.ดร.วรภรณ์ จุลปานนท์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

iv วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

ปีที่ 21 ฉบับที่ 2

รศ.ดร.กฤษณา ไวกมล

คณะรัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

รศ.ดร.โกสมัม สายจันทร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รศ.ดร.โคธิน เฟื่องเกษม

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รศ.ดร.พิมลพรรณ ประเสริฐวงศ์

มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

รศ.ดร.ดำรงค์ ฐานดี

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

รศ.ดร.ทิพาพร พิมพิสุทธ์

นักวิชาการอิสระ

รศ.ดร.สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์

สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.ดร.นิยม รัฐอมฤต

สถาบันพระปกเกล้า

รศ.ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รศ.ดร.สุนทร ชุตินธรานนท์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

รศ.ดร.พรพรรณ จันทโรนานนท์

คณะภาษาและวัฒนธรรมจีน

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

รศ.ดร.ศิริพร วัชชวัลคุ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รศ.ดร.ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รศ.พรชัย เทพปัญญา

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

รศ.วรศักดิ์ มหัทธโนบล

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.การุณย์ลักษณ์ พลโยธิน

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

รศ.ดร.วรชยา ศิริวัฒน์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

รศ.ดร.กิตติ ประเสริฐสุข

รศ.ดร.ศิริลักษณ์ ตันตยกุล

รศ.ดร.พิเชฐ แสงทอง

รศ.ดร.บุญอริ ยี่มะ

รศ.ดร.วัชรพล พุทธิรักษา

รศ.ดร.ศุภชัย ศุภผล

รศ.ดร.จักรี ไชยพินิจ

ผศ.ดร.โอฬาร พลดีศรีณนันท

ผศ.ดร.ปราณี ทิพย์รัตน์

ผศ.ดร.สามารถ ทองเฝือ

ผศ.ดร.ณัฐพงศ์ บุญเหลือ

ผศ.ดร.รัฐศรีรินทร์ วังกานนท์

ผศ.ดร.กานต์ บุญยะกาญจน

ผศ.ดร.เพิ่มศักดิ์ จะรัมย์พันธ์

ผศ.ดร.วีระ หวังสัจจะโชค

ผศ.ดร.ธีวินท์ สุพทุธิกุล

ผศ.ดร. ศิพิมพ์ ศรีบัลลังก์

ผศ.นิมิต อังก์

อาจารย์ ดร.กิตติพิศ พุทธิวนิช

สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษา

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ปัตตานี)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ปัตตานี)

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

vi วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

ปีที่ 21 ฉบับที่ 2

อาจารย์ ดร.วิลาสินี พิบูลย์	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อาจารย์ ดร.ธีระพล เจริญพันธุ์	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อาจารย์ ดร.ศกลรัตน์ จิระรุ่งเรืองวงศ์	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อาจารย์ ดร.เกษมพร รักสอน	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อาจารย์ ดร.ณัฐรจ วงศ์ทางสวัสดิ์	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.จิราภรณ์ คำจันทร์	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.จุฬารัตน์ นกแก้ว	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
อาจารย์ ดร.เอกลักษณ์ ไชยภูมิ	คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.ศิริรักษ์ นิตศน์เอก	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อาจารย์ ดร.ณัฐธยาณี จันทพลาบูรณ์	คณะสังคมศาสตร์บูรณาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อาจารย์ ดร.อัศวินท์ ศาสนพิทักษ์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
อาจารย์ ดร.กานต์วี วิชัยปะ	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.พงศกร ศรีรงค์ทอง	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
อาจารย์เอกสฤณี ลักษณะิตานนท์	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อาจารย์ภักคณันต์ เลืองปัญญาวงศ์	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อาจารย์ปฐวี โชติอนันต์	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ดร.สุชาติ ศรียารัณย

ดร.กุลนรี นุกิจรังสรรค์

พ.ต.อ.ดร.วิฑูส บุรณะ

นักวิชาการอิสระ

ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชีย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผกก.ตม.จว.นครราชสีมา

หมายเหตุ

บทความที่ตีพิมพ์ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทศนะและข้อคิดเห็นจากบทความในวารสารเป็นของผู้เขียน ไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของคณะผู้จัดทำและศูนย์ศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียง การนำบทความในวารสารไปตีพิมพ์ซ้ำต้องได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการ

วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา จัดพิมพ์โดยศูนย์การเมือง สังคม และอาณานิคมศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นวารสารวิชาการ ด้าน สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เดิมทีจัดทำขึ้นในเล่มขนาดเล็กเป็นภาษาไทยในชื่อ จุลสารเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษา ปีละ 1 ฉบับ ต่อมาในปี พ.ศ. 2555 ได้พัฒนาขึ้นเป็น รูปเล่มขนาดใหญ่ พร้อมเนื้อหาที่หลากหลาย และตีพิมพ์อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งบทความ เป็นภาษาอังกฤษและจีนเช่นกัน ในนามวารสารศูนย์ศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียง นับจากปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นไป การจัดพิมพ์ปรับเปลี่ยนเป็นปีละ 2 ฉบับ มีวัตถุประสงค์เพื่อ เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและกลุ่มประเทศอาเซียน ในยามที่กลุ่มกำลังเคลื่อนตัวเข้าใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น มีหลากหลายมิติในเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ครอบคลุมทางด้านการเมือง ความมั่นคง ความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ธุรกิจ ปรัชญา สังคม กฎหมาย อัตลักษณ์ด้าน ศาสนา ชาติพันธุ์ การสื่อสาร ภาษา ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วรรณกรรม ชุมชน ท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการ และธรรมาภิบาล เป็นต้น

ก่อนหน้านี้การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงค่อย ๆ พัฒนามา อย่างช้า ๆ แต่ต่อเนื่อง หลังจากก่อตั้งขึ้นปี พ.ศ. 2539 (1996) ด้วยเจตนารมณ์อันแน่ว แนในทาง วิชาการ และได้รับการยอมรับให้เป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย East Asia Academic Cooperation Council (EACC) เมื่อเริ่มต้น โดยมีกรมอาเซียนเป็นผู้ริเริ่ม ดำเนินการ ผลักดัน EACC เป็นคณะกรรมการความร่วมมือด้านวิชาการเอเชีย ตะวันออก ที่ได้รับการแต่งตั้งเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2550 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ ส่งเสริมบทบาทของไทยในเวทีวิชาการต่างๆ ในกรอบอาเซียน+3 และชุมชนวิชาการ

นานาชาติทั้งนี้ ศูนย์ฯ ในฐานะหนึ่งในผู้มีส่วนร่วมเมื่อแรกเริ่มของคณะกรรมการ EACC โดย ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีบทบาทเป็นรองประธานในช่วง 2 ปีแรก ได้ตระหนักดีว่า การส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการ ด้านเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษาและอาเซียน จำเป็นต้องดำเนินการ พร้อมกับความร่วมมือ ของนักวิชาการจากหลากหลายแหล่ง แม้จะมีจุดหมายร่วมและความคล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ดี แต่ละแห่งต่างมีอัตลักษณ์และมุมมองเฉพาะตน อีกทั้งจำเป็นต้องเชื่อมโยง เป็นเครือข่ายกับหลายสถาบันการศึกษาทั้งในประเทศ รวมไปถึงถึงกับสถาบันในระดับนานาชาติ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างกัน หนึ่งในบรรดาหลากหลาย ช่องทางนั้นคือ การจัดพิมพ์วารสารวิชาการที่คณะผู้จัดทำพยายามส่งเสริมในทิศทาง ดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นเวทีวิชาการและทางออก สำหรับเพิ่มพูนความรู้ ปะทะสังสรรค์ทางปัญญา โต้แย้ง และแลกเปลี่ยนระหว่างกัน

คณะบรรณาธิการตระหนักดีว่า งานวารสารทางวิชาการนั้นเป็นงานท้าทายที่ต้องอาศัยความวิริยะอุตสาหะ อีกทั้งต้องการเป็นเวทีทางความคิดที่ได้รับความร่วมมือร่วมใจจากนักวิชาการหลายสถาบัน เพื่อผลิตผลงานและชี้แนะ เสริมสร้างให้ผลงานทางวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการสะท้อนภาพองค์ความรู้ด้านเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษา ซึ่งมีพลวัตทั้งในเชิงภูมิปัญญา อัตลักษณ์และวิถีแห่งความเป็นโลกตะวันออก (Eastern World) มีเส้นหาดึงดูดพลังทางความคิดของปัญญาชนให้ร่วมสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการสืบไป

ดังนั้นบทความต่างๆ ที่ตีพิมพ์ในวารสาร ประกอบด้วย การเผยแพร่งานวิจัย งานค้นคว้าในหลายแง่มุมและระดับของแนวการวิเคราะห์ จากนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณาจารย์ นักวิชาการจากต่างสถาบันทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยรวมทั้งจากต่างประเทศในภาษาไทย ภาษาอังกฤษและอื่นๆ เพื่อให้เกิดความหลากหลายรองรับกับความเปลี่ยนแปลงของศตวรรษที่ 21

x วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

ปีที่ 21 ฉบับที่ 2

Journal of East Asian and ASEAN Studies

Purpose and objective

The Journal of East Asian and ASEAN Studies is an academic journal published by Centre of Politics, Social and Area Studies Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University. Initially, it was published in a small format of booklet primarily in Thai language on a yearly basis. But from 2012 onwards, the volume of the Journal has been enlarged with varieties of contents to include articles in English as well in Chinese language. Beginning from 2015 the publication is scheduled to be published twice yearly to accommodate with the increasing demands for research publication requirement.

The purpose of this Journal aims to disseminate knowledge on the region of East Asia including ASEAN countries in various disciplines, as this part of Asia is moving closer together towards a tightly link area. As a multi-disciplinary publication with emphasis mainly on Social Science and Humanity, the Journal's principal focus covers sub-disciplines such as sociology, politics, security, history, international relations, economics and cooperation, business, philosophy, law, religious and ethnic identities, cultural studies, language and literature, local community, environment, public-private management and governance etc.

After founding in 1996, our East Asian Studies Center has taken a long road with slow pace but steady progress with firm objective to advance academically despite limited resources. The center was acknowledged and has been the member of the East Asia Academic Cooperation Council (EACC), a forum initiated by Department of ASEAN Affairs, MFA, since its inception in May 2007. The aims of the EACC forum is to encourage Thai scholars to participate in their intellectual capacity in a broader academic forum of ASEAN Plus Three (APT). During the first two years, the director of our East Asian Studies Centers had participated as vice-chairman of the forum.

We realize well that in order to further the studies of East Asia and ASEAN as a region and in a separate entity, this effort cannot be done solely without the cooperation among academics and partnership with other like-minded institutions. Although many share common interests with similar objectives, however each center, particularly ours, has its own identities, perspectives and agendas to pursue. The necessity to build a network of relationship with other academic institutions both inside the country and abroad is indispensable to advance the study and exchange of knowledge. And one of several channels is to publish this journal on a regular basis. Our editorial teams put effort in this direction to achieve academic standard requirement by attracting the contributors from different disciplines and serve as an outlet for researchers, academic community to express their views and approaches on the

xii วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

ปีที่ 21 ฉบับที่ 2

subject matters. With the aims to offer a diversity of views, the journal would serve as an open space for intellectual discussions, exchange of criticism and dissemination of research results.

We are well aware that publishing a journal is already a challenge that needs patience and perseverance. With the aims to attain nationwide academic recognition, this journal as a forum of thought has been achieved with the collaboration of eminent intellectuals from different academic institutions who patiently peer reviewed with useful recommendations and suggestions, but then the final responsibility rests with the authors. This would contribute to reflect the state of knowledge on the region which is undergoing the dynamic change in term of wisdom, identity deriving from Eastern world of thinking that need to be reexamined and attract intellectuals to reconstruct in the present context of 21st century.

บทบรรณาธิการ

วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา ได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงในการส่งเสริมการตีพิมพ์บทความวิชาการและบทความวิจัย และสำหรับวารสารฉบับ กรกฎาคม – ธันวาคม 2564 นี้ ก็ยังได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างยิ่งเช่นกันจาก ผศ.ดร.ปราณี ทิพย์รัตน์ อาจารย์อาวุโสภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่กรุณาให้เกียรติส่งบทความเรื่อง “*หลักการความรับผิดชอบในการปกป้อง (R2P) กับวิกฤติการณ์การเมืองในเมียนมาร์*” มาร่วมตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ ซึ่งสอดคล้องเป็นอย่างดีกับบรรณบท (theme) ของวารสารฉบับนี้ที่ว่าด้วยประเด็นความมั่นคงรูปแบบใหม่ (non-traditional security) ซึ่งครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ มากมายที่สามารถส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐและของมนุษย์ได้โดยที่ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นเรื่องการทหารเท่านั้น โดยในวารสารฉบับนี้จะมีบทความที่เกี่ยวกับการปราบปรามการค้ามนุษย์ สังคมผู้สูงอายุ การฆ่าตัวตายของคนจากวิกฤติ COVID-19 ความมั่นคงทางอาหารและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งทั้งหมดนี้จะทำให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจประเด็นความมั่นคงใหม่นี้ได้อย่างครอบคลุม

กิตติพงศ์ พุทธิวินิช

Editorial

Journal of East Asian and ASEAN Studies has been fostered by the Faculty of Political Science, Ramkhamheang University in publishing academic and research articles. Moreover, this issue has been also received the great honor by Dr. Pranee Thiparat, the senior lecture at the Department of International Relations, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, who published her article *“Responsibility to Protect and the Political Crisis in Myanmar”* in this issue in accordance with its theme, the concept of non-traditional security. Non-traditional security covers many non-military issues which affect state and human security. This articles in this issue comprise of counter-human trafficking, aged society, COVID-19 crisis and suicide, food security, and water resource management, all of which could help the audience inclusively and comprehensively understand the concept of non-traditional security.

Kittipos Phuttivanich

Contents

	Page
Editorial	xiii
Responsibility to Protect (R2P) and the Political Crisis in Myanmar Pranee Thiparat	1
A Guideline for Enhancing Quality in the Prevention and Suppression of Human Trafficking of the Special Operations Team, Department of Provincial Administration in the Fiscal Year 2020. Boonrasee Hintao	37
A Study of Budget Factors Affecting Social Welfare Provisions for the Elderly: A Thai - Japanese Comparative Case Study Sittipon Ratchathani	64
Japanese suicide : The Emerging Debacle Amidst COVID-19 Crisis. Unshisa Suwannarut	94

xvi วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

ปีที่ 21 ฉบับที่ 2

Contents

	Page
Food Security in Australia: A Study from International Relations Theory Perspective Varisara Impithuksa Varisara Pattaraprasert	125
Water Resource Management Development Guidelines : Water resources management: a case study of Singapore Ruttanakamon Sunruthaichayaku	162
Preliminary agreement	192

สารบัญ

	หน้า
บทบรรณาธิการ	xiii
หลักการความรับผิดชอบในการปกป้อง (R2P) กับวิกฤตการณ์การเมืองในเมียนมาร์ ปราณี ทิพย์รัตน์	1
แนวทางการเพิ่มศักยภาพในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2653 บุญราศรี หินธาร์	37
การศึกษาปัจจัยด้านงบประมาณที่ส่งผลต่อการจัดสวัสดิการ สังคมสำหรับผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาเปรียบเทียบไทย – ญี่ปุ่น สิทธิพร ราชธานี	64
การฆ่าตัวตายในประเทศญี่ปุ่น ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 อัญชิสา สุวรรณรัตน์	94

xviii วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

ปีที่ 21 ฉบับที่ 2

สารบัญ

หน้า

แนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหาร	125
กรณีศึกษา แนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารของประเทศออสเตรเลีย	
วริศรา อิมพิทักษ์	
วริศรา ภัทรประเสริฐ	
แนวทางการพัฒนาความมั่นคงมนุษย์ด้านสิ่งแวดล้อม:	162
กรณีศึกษาการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์	
รัตนกมลน์ สันต์ฤทัยชยะกูร	
ข้อตกลงเบื้องต้น	192

หลักการความรับผิดชอบในการปกป้อง (R2P) กับวิกฤตการณ์การเมืองในเมียนมาร์

Responsibility to Protect (R2P) and the Political Crisis in Myanmar

ปราณี ทิพย์รัตน์¹

Pranee Thiparat

บทคัดย่อ

จุดประสงค์ของบทความชิ้นนี้ คือ (1) เพื่ออธิบายว่า หลักการ R2P คืออะไร โดยแสดงถึงจุดกำเนิด พัฒนาการ และการนำไปใช้ในทางปฏิบัติตลอดเวลาสอง ทศวรรษ (2) เพื่อแสดงถึงจุดยืนและบทบาทของอาเซียนต่อหลักการ R2P (3) เพื่อ อธิบายว่าวิกฤตการณ์ทางการเมืองในเมียนมาร์ ณ วันนี้ เข้าข่ายการนำมาตรการดังที่ ระบุไว้ในบรรทัดฐาน R2P ดังที่ฝ่ายต่อต้านรัฐบาลทหารพม่า และ องค์กรพัฒนาเอกชน ในหลายประเทศอ้างถึง หรือไม่

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบในการปกป้อง, วิกฤตการณ์การเมืองในเมียนมา, อาเซียน

Abstract

This article aims to 1) explain the principle of Responsibility to Protect (R2P) by describing its origin, development and application, 2)

¹ อาจารย์อาวุโส ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รับบทความ (Received): 26 ธ.ค.2564 ปรับแก้ (Revised): 30 ธ.ค. 2564
ตอบรับบทความ (Accepted): 31 ธ.ค. 2564

indicate ASEAN's position towards R2P, and 3) testify whether the political crisis in Myanmar nowadays could be applied to the R2P or not.

Keywords: Responsibility to Protect, Myanmar Political Crisis, ASEAN

บทนำ

เป็นระยะเวลาเกือบหนึ่งปีมาแล้วที่กองทัพเมียนมาร์ (Tatmadaw) นำโดยผู้บัญชาการทหารสูงสุด นายพล มิน อ่อง ลาย ทำการรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลพลเรือนภายใต้การนำของพรรค NLD (National League for Democracy) ซึ่งได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้นในการเลือกตั้งเมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2020 (Thuzar, 2020) โดย Tatmadaw อ้างว่ามีการฉ้อโกงในการเลือกตั้งและประกาศสภาวะฉุกเฉินเป็นระยะเวลา 1 ปี อันส่งผลให้เกิดการประท้วงอย่างสันติโดยภาคประชาชนอย่างกว้างขวางควบคู่ไปกับการจัดตั้งกองกำลังติดอาวุธทั่วประเทศในนาม People's Defense Forces (PDFs) เพื่อต่อต้านการพยายามहनคืนสู่อำนาจของรัฐบาลทหารอีกครั้งหนึ่ง นอกจากนี้ ฝ่ายต่อต้านยังได้จัดตั้ง รัฐบาลเอกภาพแห่งชาติ - NUG (National Unity Government) ขึ้นในวันที่ 16 เมษายน อันประกอบไปด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ถูกขับออกโดยรัฐบาลทหาร ซึ่งรู้จักกันในนามของ CRPH (Committee Representing the Pyidaungsu Hluttaw) จำนวนหนึ่งกับนักการเมืองจากกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย (Thuzar and Htet Myet Min Tun, 2022) ขณะที่ฝ่าย Tatmadaw ก็ตั้งข้อกล่าวหากลุ่มคนเหล่านี้ว่าเป็นกบฏและประกาศว่าทั้ง PDFs NUG และ CRPH เป็นองค์กรก่อการร้ายที่มุ่งทำลายประเทศ ต่อมาในวันที่ 1 สิงหาคม นายพล มิน อ่อง ลาย ประกาศตัวเป็นนายกรัฐมนตรีของเมียนมาร์ และขยาย

เวลาสภาวะฉุกเฉินไปจนถึงสิงหาคม ปี ค.ศ. 2023 โดยให้คำมั่นว่าจะจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่อเป็นการตอบโต้ รัฐบาลเอกภาพแห่งชาติ (NUG) ประกาศสงครามอย่างเป็นทางการกับฝ่าย Tatmadaw ในวันที่ 7 กันยายน และเรียกร้องให้มีการจับอาวุธขึ้นต่อสู้ทั่วประเทศ

นับตั้งแต่การรัฐประหารในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2021 เป็นต้นมา กองกำลังทหารและตำรวจได้ปราบปรามฝ่ายต่อต้านทั้งภาคประชาชน ฝ่าย PDFs ตลอดจนกองกำลังติดอาวุธกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อย่างกว้างขวางและรุนแรงทำให้ภายในสิ้นปี 2021 มีผู้เสียชีวิตที่เป็นพลเรือน กว่า 1,300 คนซึ่งรวมถึงเด็ก 75 คน ถูกจับกุมคุมขังกว่า 7,000 คน (ซึ่งรวมถึง นางออง ซาน ซูจี ประธานาธิบดี วิน มิน และผู้นำ NLD อีกหลายคน) และอย่างน้อยที่สุด 65 คนถูกตัดสินประหารชีวิตโดยศาลทหาร มีการกล่าวหาว่ารัฐบาลทหารละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงตั้งแต่การใช้อาวุธหนักยิงเข้าใส่ฝูงชนและบ้านเรือนประชาชนอย่างไม่เลือกหน้า (กรณีล่าสุดคือการโจมตีด้วยอาวุธหนักในรัฐ Kayah เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม ทำให้พลเรือนเสียชีวิต อย่างน้อย 35 คน ซึ่งในจำนวนนี้มีเด็ก 4 คน และเจ้าหน้าที่องค์กร Save the Children เสียชีวิต 2 คน) (Global Centre for the Responsibility to Protect²⁰²²) การทรมานผู้ถูกจับกุมอย่างเป็นระบบ การมุ่งโจมตีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ให้การรักษาผู้ประท้วงที่ได้รับบาดเจ็บ การทารุณทางเพศ การบังคับสูญหาย ฯลฯ มีผู้ได้รับผลกระทบต้องโยกย้ายถิ่นกว่า 230,000 คน ขณะที่มีความเสี่ยงมากกว่า 3 ล้านคนที่ต้องการความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมอย่างเร่งด่วน ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ และผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านสิทธิมนุษยชนในเมียนมาร์ชี้ว่าการกระทำของ Tatmadaw อาจเข้าข่าย อาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ (Global Centre for the Responsibility to Protect²⁰²¹) มีการตั้งคำถามต่อบทบาทของอาเซียนในฐานะ

องค์การความร่วมมือส่วนภูมิภาคที่เมียนมาร์เป็นสมาชิก ตอบบทบาทของประชาคมระหว่างประเทศในการใช้หลักการความรับผิดชอบในการปกป้อง (R2P) ที่สหประชาชาติให้การรับรองตั้งแต่ปี ค.ศ. 2005 ในการยุติความรุนแรงอันเป็นผลจากอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติที่กระทำโดยรัฐบาลทหาร ตลอดจนต่อรัฐสมาชิกสหประชาชาติที่เพิกเฉยต่อวิกฤตการณ์ร้ายแรงดังกล่าว

จุดประสงค์ของบทความชิ้นนี้ คือ ประการแรก เพื่ออธิบายว่า หลักการ R2P คืออะไร โดยแสดงถึงจุดกำเนิด พัฒนาการ และการนำไปใช้ในทางปฏิบัติตลอดเวลาสองทศวรรษ ประการที่สอง เพื่อแสดงถึงจุดยืนของอาเซียนต่อหลักการ R2P และประการสุดท้าย เพื่ออธิบายปฏิกิริยาของประชาคมระหว่างประเทศ รวมทั้งอาเซียนในการรับมือกับวิกฤตการณ์ทางการเมืองในเมียนมาร์ และวิเคราะห์ว่าสถานการณ์ทางการเมืองในเมียนมาร์ ณ วันนี้ เข้าข่ายการนำมาตรการดังที่ระบุไว้ในบรรทัดฐาน R2P มาบังคับใช้ ตามข้อเรียกร้องของฝ่ายต่อต้านรัฐบาลทหารพม่า และ องค์กรพัฒนาเอกชนในหลายประเทศกล่าวอ้างได้หรือไม่

I. หลักการความรับผิดชอบในการปกป้อง: กำเนิด พัฒนาการ และการนำไปใช้ปฏิบัติ

หลักการ “ความรับผิดชอบในการปกป้อง” (The Responsibility to Protect) หรือหลักการ R2P เป็นปรากฏการณ์ของการเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีความสำคัญอย่างยิ่งภายหลังการสิ้นสุดสงครามเย็น เป็นการสะท้อนถึงความพยายามของประชาคมระหว่างประเทศในการหาฉันทามติร่วมกันในประเด็นการแทรกแซงด้านมนุษยธรรม ซึ่งเป็นประเด็นที่เป็นข้อถกเถียงและยังหาข้อยุติไม่ได้ ทั้งยังเป็นการตอกย้ำถึงความล้มเหลวของประชาคมระหว่างประเทศที่ไม่สามารถตอบสนองข้อ

เรียกร้องให้เข้าแทรกแซงเพื่อปกป้องคุ้มครองชีวิตพลเมือง จะเห็นได้ว่าจากทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา มีการเรียกร้องให้มีการแทรกแซงในลักษณะนี้หลายครั้ง ซึ่งในบางกรณีข้อเรียกร้องดังกล่าวได้รับการตอบสนอง ดังเช่น กรณีโคโซโว (1999) แต่ในหลายกรณีข้อเรียกร้องให้มีการใช้กำลังเข้าแทรกแซงจากภายนอกกลับถูกละเลย ไม่ว่าจะเป็นในกรณีโซมาเลีย (1992-1993) บอสเนีย (1995) และ รวันดา (1994)² กรณีสงครามกลางเมืองในซีเรียซึ่งยืดเยื้อมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2011 หรือที่ใกล้ตัวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็คือกรณีโรฮิงญา ซึ่งเป็นประเด็นร้อนในสหประชาชาติตั้งแต่ปี ค.ศ. 2012 จนถึงปัจจุบัน ผลที่ตามมาก็คือความสูญเสียทรัพยากรมนุษยอันประเมินค่ามิได้และความไร้เสถียรภาพในภูมิภาคที่เกี่ยวข้อง แต่ประเด็นที่ยังคงเป็นข้อถกเถียงกันอย่างมากก็คือ **สิทธิในการแทรกแซงเพื่อปกป้องชีวิตพลเมืองมีอยู่หรือไม่ หากมีจะใช้เมื่อใดและใครเป็นผู้มีอำนาจอันชอบธรรมในการใช้สิทธินี้**

ตลอดช่วงทศวรรษที่ 1990 มีความเห็นที่ขัดแย้งกันระหว่างฝ่ายที่สนับสนุนให้มีการเข้าแทรกแซงเพื่อปกป้องประชาชน (ในนามของการแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรม) กับฝ่ายที่แย้งว่าอำนาจอธิปไตยของรัฐ ดังที่ได้รับการรับรองในกฎบัตรสหประชาชาตินั้นทำให้การแทรกแซงกิจการภายในกระทำมิได้ ในกรณีรวันดาประชาคมระหว่างประเทศล้มเหลวโดยสิ้นเชิงในการใช้มาตรการเพื่อปกป้องประชาชนจากอาชญากรรมที่

² โปรดดูรายละเอียดการเข้าแทรกแซงและไม่เข้าแทรกแซงด้วยกำลังทหารจากสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศส่วนภูมิภาคในสี่กรณีข้างต้นใน Weiss, Thomas G., and Hubert, Don. (2001). *The Responsibility to Protect, Research, Bibliography Background: Supplementary Volume to the Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty (ICISS)*, Canada: International Development Research Centre.

ทำลายล้างชีวิตมนุษย์อย่างรุนแรง ขณะที่กรณีโคโซโวนั้นองค์กรร่วมป้องกันแห่งแอตแลนติกเหนือ หรือ เนโท (North Atlantic Treaty Organization-NATO) ได้ลงมือปฏิบัติการทางทหารเพื่อยุติภัยพิบัติด้านมนุษยธรรมโดยมิได้รับการอนุมัติจากคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ การที่ประชาคมระหว่างประเทศมีปฏิกิริยาตอบโต้สถานการณ์ที่แตกต่างกันไปในกรณีดังกล่าว ขณะที่ชีวิตของพลเรือนตกอยู่ในภาวะอันตรายสะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่ประชาคมระหว่างประเทศจะต้องมีฉันทามติร่วมกันว่า เมื่อใด และ ด้วยมาตรการใด ที่ประชาคมระหว่างประเทศจะลงมือดำเนินการในการป้องกันและยุติการทำลายล้างชีวิตมนุษย์ข้างต้น ซึ่งนำไปสู่การทำ ความเข้าใจร่วมกันใหม่ด้วยว่า **ความมั่นคงของชุมชนและปัจเจกบุคคล ไม่ใช่เฉพาะแต่ความมั่นคงของรัฐเท่านั้นที่มีความสำคัญเร่งด่วนที่รัฐและประชาคมระหว่างประเทศต้องมีนโยบายอย่างชัดเจนร่วมกัน**

ขณะที่การแทรกแซงด้านมนุษยธรรมมีรากฐานจากแนวคิดเกี่ยวกับ “สิทธิ” ในการแทรกแซงโดยใช้กำลังในกรณีที่จำเป็น เมื่อต้องเผชิญกับอาชญากรรมร้ายแรงที่ทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตจำนวนมาก อันเป็นแนวคิดที่ยากจะนำมาสู่การปฏิบัติ เนื่องจากมีปัจจัยทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องและการขัดกันระหว่างบรรทัดฐานทาง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสองประการ อันได้แก่ หลักอำนาจอธิปไตย และ หลักการไม่แทรกแซง R2P เป็นแนวคิดที่ทำให้ความเข้าใจในเรื่องอำนาจอธิปไตยของ รัฐมีความหมายในขอบเขตที่กว้างขวางยิ่งขึ้น กล่าวคือ อำนาจอธิปไตยหมายรวมถึง ความรับผิดชอบที่ส่งผลให้ผู้ที่มีอำนาจดังกล่าวมีภาระผูกพันที่จะต้องดูแลผลประโยชน์ ตลอดจนสวัสดิการของประชาชนที่อยู่ในเขตอำนาจอธิปไตยนั้นด้วย การจำกัด ขอบเขตของอาชญากรรมร้ายแรงให้ครอบคลุมอาชญากรรม 4 ประเภท ได้แก่ การ ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide) การกำจัดชาติพันธุ์ (Ethnic Cleansing) อาชญากรรมต่อ

มวลมนุษยชาติ (Crimes against Humanity) และอาชญากรรมสงคราม (War Crimes) ส่งผลให้ R2P เปลี่ยนจุดเน้นจาก “สิทธิในการเข้าแทรกแซงจากภายนอก” ซึ่งเป็นประเด็นที่ยังเป็นข้อถกเถียงและเป็นข้อกังขามาสู่การเน้น **“ความรับผิดชอบของรัฐ”** ที่จะต้องปกป้องประชาชนของตนจากความรุนแรงและความสูญเสียอันเกิดจากอาชญากรรมดังกล่าว อันเป็นประเด็นที่ไม่อาจโต้แย้งได้อีกต่อไป เหตุการณ์การสังหารหมู่ ซึ่งต่อมากลายเป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในกัมพูชาและรวันดา รวมถึงอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติที่เกิดขึ้นในอดีตกองสลาเวีย ติมอร์ตะวันออก และ ดาร์ฟู สะท้อนถึงความล้มเหลวของประชาคมระหว่างประเทศในการป้องกันการทำลายล้างชีวิตมนุษย์จำนวนมาก กรณีดังกล่าวซึ่งสะท้อนถึงความทุกข์ยากจากการกระทำอันไร้ศีลธรรม และการสูญเสียชีวิตนับล้านคน และเป็นตัวเร่งที่นำมาสู่การเรียกร้องว่า **“จะต้องไม่เกิดกรณีดังกล่าวอีก”**

ด้วยตระหนักในประเด็นข้างต้น เลขาธิการสหประชาชาติในขณะนั้นคือ โคฟี อันนัน (Kofi Annan) ในคำปราศรัยต่อที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติในปี ค.ศ. 1999 และ ค.ศ. 2000 เรียกร้องให้รัฐสมาชิกของสหประชาชาติประนีประนอมหลักการที่ว่าด้วยอธิปไตยของรัฐและหลักการที่ว่าด้วยความรับผิดชอบของประชาคมระหว่างประเทศในการปกป้องคุ้มครองประชาชนจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงเข้าด้วยกัน โดย Kofi Annan ให้มีการศึกษาตีความในเรื่องของอำนาจอธิปไตยใหม่ **“ซึ่งจะต้องหมายถึงการที่รัฐบาลต้องรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้นต่อประชาชนในรัฐด้วย”** ในปี ค.ศ. 2001 รัฐบาลแคนาดาตอบสนองต่อข้อเรียกร้องนี้ด้วยการจัดตั้งคณะผู้เชี่ยวชาญระหว่างประเทศขึ้น ชื่อว่า คณะกรรมการอิคารระหว่างประเทศว่าด้วยการแทรกแซงและอธิปไตยของรัฐ (The International Commission on Intervention and State Sovereignty) หรือที่รู้จักกันในนาม ICISS หลังจากการปรึกษาหารือ

หลายรอบระหว่างรัฐบาล องค์การที่ไม่ใช่รัฐบาล องค์การระหว่างรัฐบาล นักวิชาการ และ นักวิจัย คณะกรรมการ ICISS ได้ออกรายงานที่ชื่อว่า “The Responsibility to Protect” ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2001 ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของหลักการ R2P ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา³

โดยอาศัยพื้นฐานจากผลงานของ ดร. ฟรานซิส เด็ง (Francis Deng) และ คณะทำงานที่สถาบัน Brookings ในเรื่อง *อำนาจอธิปไตยในฐานะความรับผิดชอบ* (Sovereignty as Responsibility) ICISS ได้ตอบโจทก์ว่าเมื่อใดที่อำนาจอธิปไตยของรัฐ – ซึ่งถือว่าเป็นหลักพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศจะต้องหลีกเลี่ยงให้การปกป้องจากการละเมิดกฎหมายสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง และจากการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศ อันได้แก่ กรณีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ อาชญากรรมสงคราม การฆ่าล้างชาติพันธุ์ และอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ

รายงานของ ICISS (2001) ได้ให้ความสำคัญอันดับแรกต่อการปกป้องประชาชนที่ตกอยู่ในภาวะเสี่ยงภัยของการถูกกวาดล้างด้วยการลอยห่างจากการอ้างสิทธิที่จะเข้าแทรกแซง แต่เน้นว่าเป็นความรับผิดชอบของรัฐที่จะต้องปกป้องคุ้มครองประชาชนของตน โดยระบุว่า “หากรัฐต้องการให้เป็นที่ยอมรับว่ามีอำนาจอธิปไตยแล้ว รัฐจำต้องยอมรับในพันธกรณีภายในรัฐ อันได้แก่ การมีหน้าที่หลักในการปกป้อง

³ ข้อมูลเพิ่มเติม โปรดดู คณะกรรมการระหว่างประเทศว่าด้วยการแทรกแซงและอธิปไตยของรัฐ, 2549. *ความรับผิดชอบในการปกป้อง*. ปราณี ทิพย์รัตน์, แปล. กรุงเทพฯ: สถานทูตแคนาดา ประจำประเทศไทย; และ ปราณี ทิพย์รัตน์. 2553. หลักการความรับผิดชอบในการปกป้อง (R2P): จากแนวคิดสู่การสร้าง “บรรทัดฐานใหม่” ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, ใน *รัฐคดีวิถีโลก: 60 ปี ไชยวัฒน์ คำชู*, วรศักดิ์ มัทธโนบล บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คุ้มครองพลเมืองของตน” และจึงมีมุมมองว่า “อำนาจอธิปไตยนั้นมีใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุม หากแต่เป็นกลไกหลักของการแสดงความรับผิดชอบของรัฐนั่นเอง” (ICISS, 2001, p. 13)

นอกจากนี้ รายงานของ ICISS เสนอว่าหากรัฐที่เป็นปัญหาไม่สามารถ หรือไม่เต็มใจที่จะปกป้องพลเมืองของตนแล้ว ความรับผิดชอบดังกล่าวจะตกเป็นของประชาคมระหว่างประเทศที่จะต้องให้การปกป้องคุ้มครองพลเมืองเหล่านั้น ซึ่งนอกจากที่ประชาคมระหว่างประเทศจะต้องหยุดยั้งอาชญากรรมดังกล่าว ยังต้องรับผิดชอบที่จะป้องกันมิให้อาชญากรรมร้ายแรงดังที่ระบุข้างต้นเกิดขึ้นได้อีกไม่ว่าที่ใดก็ตาม และเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ICISS จึงเรียกร้องให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการนำเอาหลักการ R2P ไปใช้ปฏิบัติ โดยเริ่มจากการป้องกัน ไปสู่การตอบโต้ และการฟื้นฟู โดยเสนอมาตรการอันหลากหลายในการนำเอาหลักการ R2P ไปใช้ในทางปฏิบัติ และระบุว่า “การแทรกแซงทางทหารนั้นควรจะเป็นมาตรการสุดท้ายที่จะนำไปใช้” (ICISS, 2001, p. 57)

ที่สำคัญคือ รายงานของ ICISS ยังกำหนดข้อจำกัดว่า เมื่อใดประชาคมระหว่างประเทศจะสามารถ และ ควรที่จะลงมือดำเนินการ ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันมิให้รัฐอ้างเหตุผลของการเข้าปกป้องชีวิตมนุษย์ ขณะที่พยายามเข้าดำเนินการเพื่อรักษาผลประโยชน์ทางการเมืองของตนเองเป็นหลัก โดยกำหนดให้มีความระมัดระวังและรอบคอบก่อนที่จะอนุมัติให้มีการใช้กำลังทางทหารเข้าปกป้องประชาชน มาตรการดังกล่าวได้แก่ **การมีเจตนาที่ถูกต้อง การใช้การแทรกแซงทางทหารเป็นมาตรการสุดท้าย การใช้เครื่องมือในสัดส่วนที่เหมาะสม และการที่เห็นลู่ทางว่าจะประสบความสำเร็จ**

อนึ่ง ICISS ยังพิจารณาถึง “ผู้มีอำนาจอันชอบธรรม” (Right authority) ในการเข้าแทรกแซง โดยเน้นว่า องค์การที่เหมาะสมที่สุดที่จะอนุมัติให้มีการใช้กำลังก็คือ คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (UNSC) แต่ก็ยังคงยืนยันว่าสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ **ควรส่งเสริมให้มีการใช้มาตรการป้องกันมิให้เกิดอาชญากรรมทั้ง 4 ประเภทข้างต้นอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าที่จะปล่อยให้เหตุการณ์พัฒนามาจนถึงการต้องอนุมัติให้มีการใช้กำลัง** (อาทิ ด้วยการแถลงการณ์และจัดการกับวิกฤตการณ์อย่างทันท่วงที ด้วยการที่สมาชิกถาวรของ UNSC ระงับการใช้อำนาจวิโต้ของตนหากมีกรณีอาชญากรรมร้ายแรงดังกล่าว) นอกจากนี้ ยังได้พิจารณาบทบาทของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (UNGA) บทบาทขององค์กรระหว่างประเทศส่วนภูมิภาค อนุภูมิภาค และรัฐที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย ในกรณีที่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติไม่สามารถรับมือกับสถานการณ์วิกฤติดังกล่าวได้ “ในระยะเวลาที่เหมาะสม” ควบคู่กับการพิจารณาประเด็น “มูลเหตุที่ชอบธรรม” (Just cause) โดยระบุว่า การใช้กำลังเข้าแทรกแซงนั้นควรที่จะกระทำต่อเมื่อได้พิจารณาแล้วว่า “จะเกิดความสูญเสียชีวิตจำนวนมาก หรือ กำลังจะมีการชำระล้างชาติพันธุ์เกิดขึ้น”

อย่างไรก็ดี ช่วงเวลาที่รายงานของ ICISS ได้รับการเผยแพร่ นั้นทำให้ได้รับการตอบรับที่ไม่สู้ดีนัก ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากเป็นช่วงเวลาเดียวกับการที่สหรัฐอเมริกาเข้าบุกอิรักในปี ค.ศ. 2003 ปฏิบัติการทางทหารของสหรัฐฯ ในอิรักซึ่งเป็นปฏิบัติการแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยอ้างเหตุผลการแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรมยิ่งส่งผลกระทบต่อข้อกังวลที่ว่า R2P อาจถูกนำมาใช้เป็นข้ออ้างในการละเมิดอธิปไตยของรัฐอื่นๆ โดยประเทศมหาอำนาจ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแรงสนับสนุนต่อแนวคิด R2P ในช่วงแรกจะมีค่อนข้างจำกัด ภัยพิบัติด้านมนุษยธรรมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความ

ล้มเหลวในการปกป้องคุ้มครองประชาชนในดาร์ฟู (Darfur)⁴ สะท้อนถึงความจำเป็นที่ประชาคมระหว่างประเทศต้องมีมาตรการในการจัดการกับภัยคุกคามของการใช้ความรุนแรงต่อประชาชนในรัฐเพิ่มมากยิ่งขึ้น

ถึงแม้ว่ารายงานของ ICISS จะออกมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2001 องค์การสหประชาชาติรับหลักการนี้ในปี ค.ศ. 2005 ณ. ที่ประชุมสหประชาชาติในการลงวาระครบ 60 ปี ผู้นำจากประเทศและรัฐบาลทั่วโลกได้ให้ความเห็นชอบและให้การรับรองหลักการ R2P อย่างเป็นทางการครั้งแรกดังปรากฏในเอกสารที่เป็น ผลของการประชุมสุดยอดผู้นำ (World Summit Outcome Document - WSOD) ประเทศ

⁴ ในปี 2003 รัฐบาลชูดานตอบโต้กลุ่มกบฏในภูมิภาคดาร์ฟูและเริ่มการกวาดล้างพลเรือนขนานใหญ่ด้วยการสังหารประชาชนกว่า 300,000 คน โดยย้ายถิ่นฐานชาวดาร์ฟูกว่า 3 ล้านคน ซึ่งวิกฤตการณ์ดาร์ฟูดำเนินมาอย่างต่อเนื่องอีกกว่าทศวรรษโดยที่รัฐบาลชูดานและกองกำลังทหารนอกประจำการที่รัฐบาลใช้เป็นเครื่องมือยังคงโจมตีฝ่ายต่อต้าน ขณะที่พลเรือนยังคงอยู่ในอันตรายจากการทิ้งระเบิดโดยรัฐบาลและการโจมตีภาคพื้นดินอย่างต่อเนื่อง ขณะที่องค์การระหว่างประเทศในภูมิภาคอย่างสหภาพอาฟริกา (African Union -AU) และเจ้าหน้าที่ของสหประชาชาติในพื้นที่ก็ขาดแคลนทรัพยากรในการให้ความช่วยเหลือประชาชน และประชาชนตกอยู่ในอันตรายยิ่งขึ้นทั้งจากการปล้นสะดมและความรุนแรงทางเพศ ไพรตดูราบลและเฮียตกรณิดาร์ฟูใน Verhoeven, Harry, Oliverira, Ricardo, and Jaganathan, Madhan Mohan. (2016). "To Intervene in Darfur, or Not: Re-examining the R2P Debate and Its Impact," *Gobal Society*, 30: 1. pp. 21- 37 accessed through <https://doi.org/10.1080/13600826.2015.193464>; Evans, Gareth. (2014). "Darfur and the Responsibility to Protect," *Crisis Group*.

สมาชิกอาเซียนทุกประเทศรวมทั้งไทยลงนามเอกสารนี้ด้วย ในเอกสารดังกล่าวมี 2 ย่อหน้าซึ่งจะกลายเป็นหลักการรากฐานของ R2P ดังนี้

138. รัฐมีความรับผิดชอบในการปกป้องประชาชนจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ จากอาชญากรรมสงคราม จากการกำจัดชาติพันธุ์ และจากอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ ซึ่งความรับผิดชอบดังกล่าวเป็นความผิดชอบที่จะต้องป้องกันไม่ให้เกิดอาชญากรรมดังกล่าวด้วยมาตรการที่เหมาะสมและจำเป็น ประชาคมระหว่างประเทศควรให้การสนับสนุน ส่งเสริม และช่วยเหลือรัฐให้แสดงความรับผิดชอบนี้ตามความเหมาะสม ตลอดจนสนับสนุนให้สหประชาชาติดำเนินการจัดตั้งกลไกในการเตือนภัยล่วงหน้า

139. ประชาคมระหว่างประเทศโดยองค์การสหประชาชาติมีความรับผิดชอบด้วยเช่นกันที่จะใช้มาตรการทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นมาตรการทางการทูต มาตรการด้านมนุษยธรรม และมาตรการสันติวิธีอื่นๆ ดังที่ระบุไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ เพื่อช่วยเหลือปกป้องคุ้มครองประชาชนจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ จากอาชญากรรมสงคราม จากการกำจัดชาติพันธุ์ และอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ ในบริบทนี้ ประชาคมระหว่างประเทศจะต้องพร้อมที่จะลงมือปฏิบัติอย่างทันทีทันใด ตามความจำเป็นและเหมาะสมผ่านคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ตามบทบัญญัติ หมวด 7 ของกฎบัตร โดยพิจารณาเป็นรายกรณี และโดยร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้องตามความเหมาะสม ในกรณีที่มาตรการโดยสันติไม่สามารถจัดการกับปัญหาดังกล่าวได้ และรัฐบาลของรัฐนั้นๆ

ได้แสดงให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ว่าไม่สามารถปกป้องและให้ความคุ้มครองพลเมืองของตนจากอาชญากรรมทั้ง 4 ข้างต้นได้ สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติจะต้องพิจารณาหลักการ R2P และผลกระทบที่อาจจะตามมาโดยยึดกฎบัตรสหประชาชาติและกฎหมายระหว่างประเทศเป็นพื้นฐาน โดยมีเจตนารมย์อันมุ่งมั่นที่จะให้ความช่วยเหลือ ตามความจำเป็น และเหมาะสมแก่รัฐให้พัฒนาความสามารถในการปกป้องคุ้มครองชีวิตพลเมืองของตนจากอาชญากรรมดังกล่าว และมุ่งเน้นที่จะให้ความช่วยเหลือรัฐที่ตกอยู่ภายใต้สถานการณ์คับขันก่อนที่จะวิกฤตการณ์และความขัดแย้งจะปะทุขึ้น (UNGA, 2005)

กล่าวโดยสรุป หลักการ R2P มีสาระสำคัญที่ถือเป็นเสาหลัก 3 ประการคือ (1) รัฐมีความรับผิดชอบเบื้องต้นในการปกป้องคุ้มครองประชาชนของตนจาก การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ การกำจัดชาติพันธุ์ อาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ และอาชญากรรมสงคราม⁵

⁵ การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ คือการกระทำใด ๆ ที่มีเจตนาที่จะทำลายบางส่วน หรือทั้งหมด ของกลุ่มคนในชาติ กลุ่มเชื้อชาติ ศาสนา และชนชาติต่างๆ ด้วยการฆ่าสมาชิกของกลุ่ม หรือก่อให้เกิดอันตรายอย่างสาหัส รวมถึงการกำจัดเด็กออกจากกลุ่มนั้น ๆ **อาชญากรรมสงคราม** คือการกระทำใด ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างสงคราม หรือความขัดแย้ง เช่น การทรมาน การจับเป็นตัวประกัน การปฏิบัติต่อเชลยอย่างไม่เหมาะสม การพุ่งเป้าโจมตีไปยังพลเรือนในระหว่างการสู้รบ การข่มขืน การจับเป็นทาสในทางเพศ และการทำให้เกิดความอดอยาก **อาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ** หมายถึงการกำจัด การทำให้เป็นทาส การกระทำทารุณกรรม การข่มขืน การส่งกลับ และการกระทำใด ๆ อันมีเจตนาที่จะก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัส หรือก่อให้เกิดการบาดเจ็บอย่างร้ายแรงต่อร่างกาย หรือจิตใจ ซึ่งล้วนเป็นการกระทำในระหว่างสงคราม แต่ก็อาจเกิดขึ้นได้ในยามปกติจากกรณีที่รัฐบาลต้องการจะปราบปราม

(2) ประชาคมระหว่างประเทศมีความรับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือรัฐเพื่อให้ทำหน้าที่ดังกล่าว และ (3) ในกรณีที่รัฐได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ไม่สามารถ และ/หรือไม่เต็มใจที่จะให้การปกป้องและคุ้มครองพลเมืองของตนจากอาชญากรรมทั้งสี่ประการนั้นได้ ประชาคมระหว่างประเทศมีความรับผิดชอบร่วมกันในการรับภาระหน้าที่ดังกล่าว โดยไม่ลังเลและอย่างทันการ โดยยึดหลักกฎหมายระหว่างประเทศและกฎบัตรสหประชาชาติ **และแม้ว่า R2P จะเป็นบรรทัดฐานใหม่ในการป้องกันและยับยั้งการใช้ความรุนแรงต่อมวลมนุษยชาติ ตลอดจนเป็นเพียงพันธกรณีทางการเมือง และมีใช้กฎหมาย แต่ก็มีกรอบกฎหมายที่รองรับในการป้องกัน และปกป้องพลเมืองจากอาชญากรรมทั้ง 4 ประเภทอยู่แล้ว ทั้งที่เป็นกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน และกฎหมายมนุษยธรรม กฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษอาชญากรรมที่เกิดจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์**

อย่างไรก็ดี แม้ว่าจะมีการลงนามใน WSOD มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2005 แต่ไม่มีความคืบหน้าในการนำเอาหลักการนี้ไปใช้ปฏิบัติ มีการถกประเด็นกันมาตลอดว่า หลักการนี้จะกลายเป็นเครื่องมือที่จะทำให้ประเทศมหาอำนาจถือโอกาสใช้ข้ออ้างในเรื่อง R2P มาแทรกแซงโค่นล้มรัฐบาลในประเทศกำลังพัฒนาหรือไม่ อย่างเช่นกรณีที่สหรัฐอเมริกาทำต่ออิรักและลิเบีย เพื่อทำความกระจ่างในประเด็นข้างต้นและเพื่อ

ประชาชน และ **การกำจัดและขี้นล่างชาติพันธุ์** หมายถึง การบังคับให้มีการโยกย้ายถิ่นฐานของประชากร ด้วยการผลักดัน และการขู่คุกคาม การฆาตกรรม และการข่มขืน ฯลฯ รายละเอียดเกี่ยวกับความหมายของอาชญากรรมทั้ง 4 ประเภท โปรดดู ธรรมนูญโรมในการจัดตั้งศาลอาชญากรรมระหว่างประเทศ (Rome Statue of the International Criminal Court) ใน

<http://www.un.org/law/icc/index.html> ;<http://untreaty.un.org/cod/icc/statue/romefra.htm>

ป้องกันมิให้มีการบิดเบือนการอ้างหลักการ R2P นาย บัน คี มูนอดีตเลขาธิการสหประชาชาติระหว่างปี ค.ศ. 2009-2016 ได้เรียกร้องให้รัฐสมาชิกแปรหลักการ R2P และพันธสัญญาที่ให้ไว้ในการประชุมปี ค.ศ. 2005 มาสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง ดังปรากฏในรายงาน หัวข้อ “Implementing the Responsibility to Protect” ในปี ค.ศ. 2009 โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ มาตรการ ขั้นตอน และเครื่องมือที่ชัดเจนสำหรับรัฐสมาชิก องค์การระหว่างประเทศส่วนภูมิภาค ตลอดจนระบบสหประชาชาติทั้งหมดสามารถนำไปใช้ปฏิบัติเพื่อให้บรรลุหลักการสามประการที่ได้ตกลงร่วมกันไว้ และรายงานนี้จึงเป็นพื้นฐานที่นำมาสู่การนำเสนอรายงานอย่างต่อเนื่องโดยเลขาธิการสหประชาชาติในประเด็นที่แตกต่างกันไปที่เกี่ยวกับ R2P จนถึงปัจจุบัน ซึ่งรายงานดังกล่าวจะได้รับการพิจารณาโดยที่ประชุมของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (UNGA) ในลักษณะของการสนทนา (Interactive Dialogue) และอภิปราย ระหว่างรัฐสมาชิกสหประชาชาติ เจ้าหน้าที่ของสหประชาชาติ และกลุ่มองค์กรของภาคประชาสังคม และ UNGA จึงเป็นเวทีที่ประเทศสมาชิกแสดงจุดยืนของตนในเรื่อง R2P มาทุกปีอย่างต่อเนื่อง⁶ อาทิ ปี ค.ศ. 2010 มีรายงานเรื่อง “Early Warning, Assessment and R2P” ปี ค.ศ. 2011 เรื่อง “The Role of Regional and Sub-regional Arrangements in Implementing R2P” ซึ่งเน้นบทบาทขององค์การระหว่างประเทศส่วนภูมิภาคที่จะนำเอาหลักการนี้ไปใช้โดยมีการระบุมาตรการต่างๆ ที่จะทำให้องค์การสหประชาชาติ

⁶ ข้อมูลเพิ่มเติม โปรดดู UNGA. (2009). *Report of the Secretary-General on Implementing the Responsibility to Protect*. (A/63/677). และพัฒนาการของหลักการ R2P ใน ICRTOP. (2014). *RtoP at the United Nations: An Educational Tool*, (International Coalition for the Responsibility to Protect, <http://responsibilitytoprotect.org/Sept%202014%20UN%20and%20RtoP.pdf>).

และองค์กรส่วนภูมิภาคนั้นสามารถตอบโต้สถานการณ์อย่างทันการณ์เหมาะสม⁷ ปี ค.ศ. 2013 เรื่อง “Responsibility to Protect: State Responsibility and Prevention” ซึ่งเน้นเรื่องของการกระทำอย่างไรให้รัฐสามารถที่จะสร้างมาตรการในการป้องกันไม่ให้เกิดอาชญากรรมทั้ง 4 ประการนี้ได้ ซึ่งก็หมายความว่า การป้องกันที่สำคัญก็คืออาจจะต้องมีมาตรการในการมีช่องทางให้แต่ละฝ่ายนั้นสามารถที่จะนำเรื่องร้องเรียนได้⁸ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการเผยแพร่เอกสารสำคัญคือ “The Toolkits on the Responsibility to Protect” ซึ่งเป็นชุดเครื่องมือที่มุ่งเน้นการสร้าง ความเข้าใจและความตระหนักรู้เกี่ยวกับ R2P และ “The UN Framework of Analysis for Atrocity Crimes: A Tool for Prevention” ซึ่งให้ความสำคัญกับการป้องกันการเกิดอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติมากกว่าการแก้ไขในภายหลัง⁹

⁷ ข้อมูลเพิ่มเติม โปรดดู UNGA. (2011). *Report of the Secretary-General on The Role of Regional and Subregional Arrangements In Implementing the Responsibility to Protect*, (A/65/877-S/2011/393).

⁸ ข้อมูลเพิ่มเติม โปรดดู UNGA. (2013). *Report of the Secretary-General on The Responsibility to Protect: State Responsibility and Prevention*, (A/67/929-S/2013/399).

⁹ โปรดดู สหประชาชาติ (2560). *กรอบการทำงานของสหประชาชาติในการวิเคราะห์อาชญากรรมการทำลายล้างชีวิตมนุษย์จำนวนมหาศาล: เครื่องมือในการป้องกันการฆ่าล้างจำนวนมหาศาล (The UN Framework of Analysis for Atrocity Crimes: A Tool for Atrocity Prevention)*. ปราณี ทิพย์รัตน์, แปล. เอกสารประกอบการเสวนาวิชาการระดับชาติว่าด้วย “แนวทางยับยั้งและป้องกันอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ: พิจารณาปทัสถาน R2P ใน

อนึ่ง ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 2005 เป็นต้นมา มีวิกฤตการณ์หลากหลายที่ประชาชนของรัฐต้องเผชิญกับภัยคุกคามของการถูกทำลายล้างจากอาชญากรรม 4 ประเภทในขอบข่ายของ R2P ในหลายกรณี มีการอ้างหลักการ R2P และมีการนำมาตรการดังที่เลขาธิการสหประชาชาติได้นำเสนอไว้ในรายงานประจำปีไปใช้ปฏิบัติ ซึ่งก็มีทั้งกรณีที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลวรวมตลอดถึงการอ้างหลักการ R2P เพื่อใช้ในบางวิกฤตการณ์อย่างไม่ถูกต้อง (Bellamy, 2011; ไอซีอาร์ทูพี, 2014) ซึ่งส่งผลให้เกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์ทั้งในประเด็นการยอมรับ R2P ในฐานะบรรทัดฐานใหม่ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และข้อจำกัดของการนำไปใช้ปฏิบัติ ซึ่งประเด็นเหล่านี้ได้รับการสะท้อนออกมาอย่างชัดเจนดังปรากฏในข้อสรุปและข้อเสนอแนะต่างๆทั้งในเวทีสหประชาชาติและเวทีภูมิภาคเมื่อมีการทบทวนความคืบหน้าและข้อจำกัดของการนำ R2P ไปใช้ปฏิบัติในวาระการถกอภิปรายครบรอบหนึ่งทศวรรษ R2P ในปี ค.ศ. 2015

ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ผลสรุปประการสำคัญจากการจัดประชุมระหว่างประเทศเพื่อเฉลิมฉลองวาระครบรอบ 10 ปีของการรับหลักการ R2P ดังที่ปรากฏใน WSOD 2005 คือ (r2pasiapacific, 2015; Gallagher, 2015, pp. 254-274)

1. หลักการ R2P ได้มีพัฒนาการที่ก้าวหน้าอย่างมากที่สุดในฐานะปะทีสฐานใหม่ที่ทำให้รัฐมีมุมมองใหม่ในการรับมือกับอาชญากรรมร้ายแรงต่อมนุษยชาติสี่ประเภท และได้กลายเป็นบรรทัดฐานทางการเมืองที่รัฐ

ยอมรับอย่างปราศจากข้อสงสัยว่ารัฐมีความรับผิดชอบในการทำหน้าที่
ปกป้องประชาชนในรัฐตน

2. ปัญหาหลัก ณ วินาทีคือการแปรปัทสนานที่ได้รับการยอมรับนี้สู่การปฏิบัติได้จริง ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่จะต้องทำหน้าที่ดังกล่าว ได้แก่ รัฐบาล องค์การระหว่างประเทศส่วนภูมิภาค ภาคประชาสังคม **รวมทั้งปัจเจกบุคคล**

3. เน้นการส่งเสริม “การป้องกัน” มิให้เกิดอาชญากรรมทั้งสี่ประเภทว่าเป็นหัวใจสำคัญของหลักการ R2P และจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและทำให้เกิดความกระจ่างชัดเจน (demystify) ผ่านการให้ความรู้และฝึกอบรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำให้หลักการ R2P ฝังรากลึกในค่านิยมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

4. เพื่อให้เกิดการนำหลักการ R2P สู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริงในทศวรรษที่สองมีข้อเสนอแนะที่น่าสนใจโดยสรุปดังนี้

- 4.1 ควรมุ่งเน้นการแปรหลักการสู่การใช้ปฏิบัติในพื้นที่ ทั้งในระดับภายในรัฐและภูมิภาค และจึงมีข้อเสนอให้มีการตั้ง National Focal Point เพื่อทำหน้าที่ประสานงานทั้งระหว่างภาคส่วนต่างๆ ภายในรัฐ และระหว่างรัฐในภูมิภาค และระหว่างรัฐในประเทศกำลังพัฒนา (South-South Dialogue) ตลอดจนจนระหว่างรัฐกับสหประชาชาติ

4.2 เน้นการสร้างเชื่อมโยงระหว่างหลักการ R2P และประเด็น ความมั่นคงของมนุษย์ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นเพื่อผลักดันไปสู่ระดับ นโยบายและการวางยุทธศาสตร์ของรัฐ ฯลฯ

จากปี ค.ศ. 2016 เป็นต้นมา รายงานของเลขาธิการสหประชาชาติรวมตลอดถึงการอภิปราย ในลักษณะ interactive dialogue ใน UNGA ก็สอดคล้องกับข้อเสนอแนะข้างต้น อาทิ รายงานฯ ปี ค.ศ. 2016 ภายใต้หัวข้อ Mobilizing Collective Action: The Next Decade of R2P เน้นการระดมความร่วมมือในการปฏิบัติการอย่างแข็งขันของทุกภาคส่วนที่จะทำให้ R2P ใช้ปฏิบัติได้อย่างจริงจัง ขณะที่ปี ค.ศ. 2017 ที่มีเลขาธิการคนใหม่คือ นาย แอนโทนีโอ กูเตอเรส (Antonio Guterres) ได้ให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบในด้านการป้องกันของรัฐ (Implementing R2P: Accountability for Protection) และปี ค.ศ. 2019 รายงานเรื่อง The Responsibility to Protect: Lessons Learned for Prevention) ที่มุ่งเน้นการถอดบทเรียนจากความพยายามในการป้องกันมิให้เกิดอาชญากรรมทั้งสี่ประการในอดีตเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในอนาคต เป็นต้น

II. อาเซียนกับหลักการความรับผิดชอบในการปกป้อง

สำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนนั้น แม้ว่าหลักการ R2P จะเป็นบรรทัดฐานใหม่ แต่สมาชิกทุกประเทศลงนามใน WSOD 2005 และในข้อเท็จจริงประเทศสมาชิกอาเซียนได้เผชิญกับอาชญากรรมทั้ง 4 ประเภทภายใต้หลักการนี้มาแล้วทั้งก่อนหน้าที่จะปรากฏที่สถานนี้อย่างเป็นทางการและในปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากกรณีการสังหารหมู่สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียและการฆาตกรรมอย่างเป็นระบบโดยรัฐ

ระหว่างปี ค.ศ. 1965 – 1966 ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอินโดนีเซีย (KOMNAS HAM) ประมาณการว่าน่าจะมีผู้เสียชีวิตระหว่าง 500,000 – 800,000 คน จากผลการสืบสวนที่แถลงเมื่อกลางปี ค.ศ. 2012 กรณีการฆ่าและทำลายล้างเผ่าพันธุ์ ในกัมพูชาระหว่างปี ค.ศ.1975-1979 โดยฝ่ายเขมรแดงภายใต้ นายพล พต ที่ส่งผลให้ ประชากรกัมพูชาเสียชีวิตประมาณ 2 ล้านคน หรือประมาณหนึ่งในสามของประชากร กัมพูชาในขณะนั้นและส่งผลกระทบยืดเยื้อยาวนานจนถึงขั้นมีการตั้งศาลอาชญากรรม พิเศษในกัมพูชาเพื่อพิจารณาคดีอดีตผู้นำเขมรแดงจนถึงปัจจุบัน กรณีการใช้ความรุนแรงปราบปรามขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชในติมอร์ตะวันออกโดยฝ่ายสนับสนุน รัฐบาลอินโดนีเซียในปี ค.ศ. 1999 หลังการลงประชามติเห็นชอบกับการประกาศเอกราชจากอินโดนีเซีย กรณีการละเลยและการตอบสนองอย่างล่าช้าต่อความสูญเสียชีวิต จำนวนมหาศาลหลังพายุไซโคลนนาเกสในพม่าปี ค.ศ. 2008 ซึ่งส่งผลให้มีผู้เสียชีวิต ประมาณ 84,500 ราย สาบสูญสูญหายเกือบ 60.000 โดยสหประชาชาติประมาณการ ว่ามีพลเรือนได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติครั้งนี้ 2.4 ล้านคน แม้กรณีนี้จะไม่ตกอยู่ในกรอบของอาชญากรรมทั้ง 4 ประเภท¹⁰ แต่รัฐบาลพม่าถูกกล่าวหาว่าไม่ได้ปกป้อง

¹⁰ ประเด็นนี้เป็นข้อแตกต่างที่สำคัญระหว่างรายงานของ ICISS ในปี 2001 และ WSOD ปี 2005 โดยในรายงานของ ICISS นั้น R2P มีขอบเขตที่กว้างขวางกว่าโดยครอบคลุมภัยพิบัติทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมด้วย เมื่อรัฐที่เป็นต้นตอของปัญหาไม่เต็มใจ หรือไม่สามารถรับมือกับปัญหา อันส่งผลให้รัฐตกอยู่ในสภาพรัฐล้มเหลวที่ทำให้ประชาชนของรัฐต้องตกในสภาวะขาดแคลนอาหาร ไร้ที่อยู่ และหรือสงครามกลางเมืองและรัฐละเลยที่จะขอความช่วยเหลือจากประชาคมระหว่างประเทศ (ไอซีอาร์ทูพี, 2014, หน้า 8) และโปรดดูกรณีการใช้หลักความรับผิดชอบในการปกป้อง ในภัยพิบัติไซโคลนนาเกสใน Nguyen, Thu Thi Anh. (2014). *ASEAN and the*

คุ้มครองประชาชนของตนเองจาก ภัยธรรมชาติ รัฐบาลไม่ได้กระตือรือร้นที่จะช่วยให้ประชาชนนั้นปลอดภัยจากความทุกข์ยาก กรณีวิกฤติโรฮิงญาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2012 จนถึงปัจจุบัน ที่ชาวโรฮิงญาซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยมุสลิมในรัฐยะไข่ทางตะวันตกของเมียนมาร์ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม R2P โดยมีผู้ได้รับผลกระทบระหว่าง 800,000-1,000,000 คน ทั้งส่งผลเสียต่อเสถียรภาพ และภาพลักษณ์ของอาเซียนในสายตาประชาคมโลก ซึ่งในกรณีหลังนี้ประเทศสมาชิกอาเซียนเองก็ยอมรับว่าจัดอยู่ในอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ ดังปรากฏจากข้อเรียกร้องทั้งจาก ASEAN Parliamentarians for Human Rights (APHR) ในปี ค.ศ. 2015 และจากการประชุมกรณีพิเศษโดยรัฐมนตรีต่างประเทศของกลุ่ม OIC (Organization of Islamic Cooperation) เมื่อต้นปี ค.ศ. 2017 ซึ่งมีมาเลเซียเป็นเจ้าภาพเรียกร้อง ให้สหประชาชาติพิจารณาเรื่องนี้อย่างจริงจัง (Hunt and Morada, 2019; Adams, 2019; APHR, 2015)

อนึ่ง ประเด็นที่ควรค่าแก่การตั้งข้อสังเกต คือ ตั้งแต่แรกก่อตั้งอาเซียนซึ่งมีประเทศสมาชิก 5 ประเทศนั้น **ไม่ได้ให้ความสนใจกับประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชน เพราะว่ในขณะนั้น มุ่งความสนใจไปที่ประเด็นความมั่นคงภายในประเทศและเสถียรภาพในภูมิภาคมากกว่า** เพราะภัยคุกคามความมั่นคงสำคัญก็คือภัยคอมมิวนิสต์ **ประเทศสมาชิกอาเซียนแรกก่อตั้งให้ความสำคัญกับความมั่นคงของรัฐมากกว่าความมั่นคงของประชาชน** เพราะบริบทในขณะนั้นอยู่ในช่วงเวลาของการสร้างชาติ

คือเน้นไปที่การจะทำให้ชาติมีเสถียรภาพเพื่อที่จะสามารถพัฒนาประเทศได้ ฉะนั้นอาเซียนจึงพึงจะให้ความสำคัญกับประเด็นสิทธิมนุษยชนเมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดไปแล้วถึงสามปี คือในปี ค.ศ. 1993 ซึ่งเป็นครั้งแรกที่รัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนได้ออกแถลงการณ์อย่างเป็นทางการในวันที่ 24 กรกฎาคม ที่สิงคโปร์ และจึงถือว่าปี ค.ศ. 1993 เป็นการวางรากฐานเรื่องสิทธิมนุษยชนของประเทศสมาชิกอาเซียนซึ่งขณะนั้นมีเพียง 6 ประเทศคือสมาชิกแรกก่อตั้ง 5 ประเทศได้แก่ ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และบรูไนซึ่งเข้ามาร่วมในปี ค.ศ. 1984 โดยแถลงการณ์ระบุว่าอาเซียนยินดีกับการที่ประชาคมระหว่างประเทศได้บรรลุถึงฉันทามติร่วมกันในการประชุมระดับโลกที่ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่กรุงเวียนนา ระหว่างวันที่ 14-25 มิถุนายน และยืนยัน พันธกรณีที่จะเคารพในสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐานดังที่ระบุไว้ใน “Vienna Declaration” ซึ่งคำแถลงการณ์ดังกล่าวได้ให้ความสำคัญกับประเด็นสิทธิมนุษยชนว่าเป็นสิ่งซึ่งถือว่าแยกไม่ได้จากสิทธิอื่นๆ และมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องอย่างชัดเจนกับสิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สิทธิทางสังคม สิทธิทางวัฒนธรรม และสิทธิของพลเมือง (1993 Joint Communiqué of the Twenty-Sixth ASEAN Ministerial Meeting, 1993) **อย่างน้อยที่สุด สิ่งที่สมาชิกอาเซียนยอมรับคือการที่รัฐสมาชิกต้องส่งเสริมและปกป้องสิทธิมนุษยชน และจะต้องไม่ทำให้ประเด็นในการส่งเสริมและปกป้องสิทธิมนุษยชนนั้นเป็นประเด็นทางการเมือง**

ในปี ค.ศ. 1993 เช่นกัน ที่อาเซียนเห็นพ้องต้องกันว่าควรจะมีการพิจารณาจัดตั้งสถาบันหรือกลไกที่เหมาะสมในการจัดการประเด็นสิทธิมนุษยชนในภูมิภาค และได้มีการจัดตั้ง “Working Group on ASEAN Human Rights Mechanism” ขึ้นในปี ค.ศ. 1995 โดยมี Working Group ในประเทศต่างๆ เช่น มาเลเซีย ไทย ฟิลิปปินส์ และ

อินโดนีเซีย ซึ่งทำงานอย่างแข็งขันในด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลไกอย่างเป็นทางการขึ้น และ Working Group on Human Rights Mechanism ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีแนวโน้มที่เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เราสามารถพัฒนาไปสู่การสร้างคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในอาเซียน หรือ AICHR (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights) ในเวลาต่อมา¹¹ นอกจากนี้ยังมีการมีการจัดตั้ง “National Human Rights Institutes” หรือสถาบันระดับชาติว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยเริ่มที่ฟิลิปปินส์ในปี ค.ศ. 1987 อินโดนีเซียในปี ค.ศ. 1993 ในประเทศไทยปี ค.ศ. 1998 มาเลเซียในปี ค.ศ. 1999 และ เมียนมาร์ในปี ค.ศ. 2011 กลไกเหล่านี้สะท้อนถึงพัฒนาการด้านสิทธิมนุษยชนของอาเซียนก่อนที่จะพัฒนาไปสู่ความเป็นสถาบันและมีความเป็นทางการมากขึ้นหลังจากการมีกฎบัตรอาเซียนในปี ค.ศ. 2007

เมื่ออาเซียนกลายมาเป็นสถาบันที่เป็นทางการในปี ค.ศ. 2008 หลังจากที่มีกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) ซึ่งถือเป็นพันธกรณีทางการเมืองระหว่างผู้นำประเทศสมาชิกว่า จะสร้างภูมิภาคนี้ให้มีความแข็งแกร่ง ให้ความสำคัญกับการบูรณาการทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคมในภูมิภาค โดยมีเป้าหมายที่จะสร้าง 3 ประชาคม อันได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคง ประชาคมเศรษฐกิจ และประชาคมสังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้กฎบัตรอาเซียน ยังระบุว่าที่รัฐสมาชิกจะทำทุกวิถีทางที่จะยึด

¹¹ โปรตุเกส จุดเริ่มต้นและการทำงานของ Working Group on ASEAN Human Rights Mechanism ใน <http://www.aseanhrmech.org/aboutus.html>.

มันในหลักการประชาธิปไตย หลักกฎหมาย และหลักธรรมาภิบาล ตลอดจนการเคารพ และให้ความคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

ในมาตราที่ 14 ของกฎบัตรอาเซียนระบุอย่างชัดเจนว่า ให้มีการจัดตั้ง “หน่วยงาน” (Body) ที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนขึ้น โดยจะดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ ซึ่งกำหนดโดยที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน ซึ่งถือว่าเป็นประวัติศาสตร์ของ ประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนในอาเซียน ผลก็คือการจัดตั้ง AICHR อย่างเป็นทางการในวันที่ 23 ตุลาคม ปี ค.ศ. 2009 อย่างไรก็ดี หากพิจารณา “Terms of Reference” หรือกรอบในการทำงานของหน่วยงานนี้ซึ่งเป็นหน่วยงานในระดับภูมิภาคก็จะได้ อย่างชัดเจนว่าหน้าที่หลักของ AICHR จะเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำกับรัฐบาลในกรณีที่มี ขอร้องเรียนในส่วนที่เกี่ยวกับประเด็นสิทธิมนุษยชน ควบคู่กับปรึกษาหารือ กับผู้มีส่วน ได้ส่วนเสีย และจึง **เน้นการส่งเสริมความเข้าใจและความตระหนักรู้ในประเด็นสิทธิ มนุษยชนมากกว่าการปกป้อง**

กล่าวโดยสรุป AICHR จะสนับสนุนหลักสิทธิมนุษยชนในประเทศต่างๆ แต่ มิได้เน้นการให้ความคุ้มครอง ประเด็นคือการสนับสนุนส่งเสริมหลักการสิทธิ มนุษยชนแล้วไม่มีการป้องกันนั้นจะทำได้จริงหรือไม่ แต่เหตุผลประการสำคัญที่เน้น ในเรื่องการส่งเสริมโดยปราศจากการสร้างกลไกการป้องกันนั้นก็เพราะเป็นหลักการ ซึ่งสอดคล้องกับวิถีอาเซียนคือหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายใน (Non-interference in internal affairs) นั่นเอง (ASEAN, 2009)

นอกจากนี้ ประเทศสมาชิกอาเซียนนั้นยังได้จัดตั้งคณะกรรมการอีกชุดหนึ่ง คือ คณะกรรมการที่ว่าด้วยการปกป้องคุ้มครองเด็กและสตรี (ASEAN Commission on Women and Children—ACWC) ในปี ค.ศ. 2010 ซึ่งจะมีผู้แทนจาก 10

ประเทศ โดยคนหนึ่งเป็นผู้แทนของสตรีและอีกคนหนึ่งก็เป็นผู้แทนของสิทธิเด็ก โดยมีกรอบในการทำงาน 16 ประการด้วยกัน แต่ถ้าดูขอบเขตอำนาจหน้าที่แล้วก็จะไม่แตกต่างจาก AICHR กล่าวคือ ACWC ไม่รับคำร้องเรียนจากปัจเจกบุคคลและทำหน้าที่เหมือนกับ ให้คำปรึกษาหารือกับรัฐบาล ให้คำปรึกษาหารือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และกับคนทั่วไปภายในรัฐ (ASEAN, 2010)

ในปี ค.ศ. 2012 เราจึงมี “ASEAN Human Rights Declaration” (AHRD) อันเป็นคำแถลงการณ์ หรือประกาศที่ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของอาเซียน และเป็นไปตามข้อกำหนดในกรอบการทำงานของAICHR ซึ่งรับหน้าที่ในการร่าง AHRD สิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญ คือการยืนยันหลักการในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ยืนยันหลักการเวียนนาที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นนั่นเอง ประเด็นที่ต้องพิจารณาคือ ความเฉพาะเจาะจงของบริบทของภูมิภาคหรือบริบทในแต่ละประเทศสมาชิก โดยสิ่งที่อาเซียนย้ำเสมอมาก็คือ ในการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนนั้นจะต้องคำนึงความเฉพาะในเรื่องของบริบทในการทางเมือง สังคม และวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคด้วย และต้องให้เกิดดุลยภาพระหว่าง “Rights” คือสิทธิกับ “Responsibility” คือความรับผิดชอบ ไม่ใช่จะมีสิทธิอย่างเดียวโดยที่ไม่คำนึงถึงความรับผิดชอบ AHRD เป็นผลพวงของการเจรจาที่ยากลำบากมากระหว่างจุดยืนในเรื่องสิทธิมนุษยชนของประเทศสมาชิก เนื่องจากสมาชิก 10 ประเทศนั้นมีระบบการเมือง และมีอุดมการณ์ที่แตกต่างกัน มีความเป็นประชาธิปไตยและระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ลดหลั่นกันไป เพราะฉะนั้นมุมมองประเด็นสิทธิมนุษยชนจึงมีความแตกต่างหลากหลาย (ASEAN, 2012)

แต่หากถามว่าแม้เมื่อมีกลไกเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็น AICHR, ACWC และ AHRD นั้น อาเซียนได้นำหลักการ R2P นี้ไปปฏิบัติมากน้อยเพียงใด ยังเป็นข้อกังขา ทั้งนี้

เพราะ แม้แต่ตัวหลักการเองก็ยังเป็นที่รู้จักกันน้อยมากในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Bellamy and Beeson, 2010) และจึงเป็นที่มาของความพยายามของเลขาธิการอาเซียนในขณะนั้น คือ ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณที่จะทำให้หลักการ R2P เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายยิ่งขึ้นทั้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และอาเซียน โดยมองว่าหลักการนี้เป็นหลักการสำคัญสำหรับประเทศสมาชิกที่มุ่งสู่การสร้างประชาคมอาเซียนให้เป็นประชาคมที่มีเสถียรภาพและมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง อันเป็นจุดประสงค์สำคัญของกฎบัตรอาเซียน

โดย ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ ซึ่ง มีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ และความตระหนักในเรื่อง R2P มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2003 เพื่อเผยแพร่และรับฟังความคิดเห็นและเสียงสะท้อนต่อข้อเสนอของ ICISS ได้จัดตั้งคณะทำงานขึ้นมาชุดหนึ่ง เพื่อศึกษาว่าจะทำให้หลักการ R2P เป็นเรื่องสำคัญและเป็นกระแสหลักในอาเซียนได้อย่างไร ซึ่งผลลัพธ์คือรายงานฉบับที่ ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณได้นำเสนอต่อ ที่ประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติในวันที่ 9 กันยายน ค.ศ. 2014 โดยมีสาระสำคัญของรายงานดังนี้

1. แท้ที่จริงแล้วเป้าหมายของหลักการ R2P อันได้แก่ การปกป้องประชาชนจากอาชญากรรมทั้ง 4 ประเภท ถือว่าเป็นเป้าหมายที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์โดยรวมของประชาคมอาเซียน เพราะวัตถุประสงค์สำคัญของการมีประชาคมอาเซียนนั้น ก็คือการสร้างประชาคมที่สันติ เป็นธรรม เป็นประชาธิปไตย มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง และเป็นประชาคมซึ่งมีความเอื้ออาทรต่อกัน ฉะนั้น ในการที่

เราจะส่งเสริมหลักการนี้ถือว่าเป็นเรื่องที่เหมาะสมที่ประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศควรที่จะทำร่วมกัน ประเทศสมาชิกให้การสนับสนุนประเทศสมาชิกด้วยกันเองในการที่จะสร้างความรับผิดชอบที่จะปกป้องประชาชนของตนและส่งเสริมให้ประชาชนนั้นมีการกินดีอยู่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการส่งเสริมให้มีการเคารพสิทธิมนุษยชนและให้มีหลักประกันเรื่องความมั่นคง

2. หลักการ R2P ไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับประเทศสมาชิกอาเซียน เพราะแท้ที่จริงแล้วประเทศสมาชิกอาเซียนเองก็ได้ยึดถือบรรทัดฐานในการป้องกันไม่ให้เกิดอาชญากรรมทั้ง 4 ประเภท และปกป้องประชาชนของตนจากอาชญากรรมดังกล่าวมาโดยตลอด เราสามารถอาศัยหลักการนี้ในการส่งเสริมการเป็นประชาคมได้ แต่ที่สำคัญกว่านั้นก็คือ หากพิจารณาแผนการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน แผนการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจ หรือแม้แต่แผนการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรม ก็จะได้เห็นว่า หลักการที่ปรากฏอยู่ใน R2P นั้นสอดคล้องกับ 3 เสาของอาเซียนเช่นกัน

3. ประเทศสมาชิกอาเซียนเองมีกลไกที่จะนำเอาหลักการ R2P ไปปฏิบัติได้อยู่แล้ว ซึ่งเป็นกลไกที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น อันได้แก่ คณะกรรมการสิทธิระหว่างรัฐบาลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (AICHR) คณะกรรมการในการส่งเสริมและปกป้องสิทธิสตรีและเด็ก (ACWC) เรามีสนธิสัญญาที่เรียกว่า Treaty of Amity and Cooperation (TAC) คือ สนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนซึ่งส่งเสริมการไม่แทรกแซงกิจการภายใน และการแก้ไขปัญหาดูโดยสันติวิธี ฯลฯ แม้ว่ากลไกบางกลไก อาจจะยังอยู่ในระยะแรกพัฒนา แต่ก็ถือว่าเป็นกลไกที่จะสามารถเสริมสร้างสมรรถนะในระดับภูมิภาคที่จะช่วยให้รัฐสมาชิกสามารถแก้ไขความขัดแย้งและป้องกันการใช้ความรุนแรงและนำไปสู่การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี นั่นเอง
4. หลักการ R2P ซึ่งประเทศสมาชิกอาเซียนลงนามในปี ค.ศ. 2005 เป็นหลักการที่สอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศ และเน้นหลักการป้องกันไม่ให้เกิดอาชญากรรม โดยเน้นบทบาทของรัฐที่ต้องทำหน้าที่นี้ จึงสามารถปฏิบัติได้โดยทันที ไม่จำเป็นต้องไปอ้างอิงหลักการอะไรอีก ที่

สำคัญไปกว่านั้น อาเซียนเองก็ได้ทำงานอย่างใกล้ชิดกับสหประชาชาติมาโดยตลอดในการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาค จึงไม่น่าประหลาดใจที่ประเทศสมาชิกอาเซียนรับหลักการนี้และนำไปใช้ปฏิบัติ

5. ในฐานะที่อาเซียนเป็นองค์กรระหว่างประเทศส่วนภูมิภาคชั้นนำแห่งหนึ่งในโลก อาเซียนได้ทำงานอย่างใกล้ชิดร่วมกับสหประชาชาติในการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงเสมอมา และมีส่วนอย่างแข็งขันในการปฏิบัติการกิจด้านการรักษาสันติภาพและสร้างสันติภาพ อันเป็นภารกิจที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน อาเซียนก็ได้เสริมสร้างศักยภาพในการปกป้องคุ้มครองประชาชนในภูมิภาคด้วย การที่อาเซียนจะมีบทบาทมากขึ้นในการนำเอาหลักการ R2P ไปใช้ปฏิบัติอย่างจริงจังจึงจะส่งเสริมให้อาเซียนมีบทบาทอย่างชัดเจนในเรื่องนี้ยิ่งขึ้นในเวทีโลกด้วย

ในระดับภูมิภาค คณะกรรมการชุดนี้จึงได้ให้ข้อเสนอแนะ อาทิ

1. ให้เผยแพร่และสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ประชาชนอาเซียนในเรื่องหลักการ R2P

2. พัฒนา/สร้างศักยภาพในภูมิภาคให้มีกลไกในการเตือนภัยล่วงหน้าผ่านสถาบันและกลไกที่มีอยู่แล้วในองค์กรต่างๆ ของอาเซียน
3. เสริมสร้าง/ส่งเสริมการปรึกษาหารือ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระดับภูมิภาคในประเด็นที่เกี่ยวกับการป้องกันไม่ให้เกิดอาชญากรรมทั้ง 4 ประเภทข้างต้น โดยเน้นการปกป้องคุ้มครองประชาชนที่เปราะบางให้พ้นจากอาชญากรรมเหล่านี้ โดยอาศัยกลไกกรอบความร่วมมือที่มีอยู่แล้วในอาเซียน
4. ***ให้ AICHR พิจารณารวมเอาการป้องกันมิให้เกิดอาชญากรรมทั้ง 4 ประเภทนี้ไว้ในวาระของคณะกรรมการด้วยในอนาคต และ***
5. สนับสนุนให้องค์กรภาคประชาสังคมส่งเสริมหลักการ R2P และสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดการสร้างบรรทัดฐาน ในการป้องกันอาชญากรรมร้ายแรงดังกล่าว (High-Level Advisory Panel on the Responsibility to Protect in Southeast Asia, 2014)

บรรณานุกรม

ภาษาอังกฤษ

- Adams, Simon. (2019). *If Not Now, When?: The Rohingya and the Future of Human Rights*. New York: Global Centre for the Responsibility to Protect.
- APHR. (2015). *The Rohingya Crisis and the Risk of Atrocities in Myanmar: An ASEAN Challenge and Call to Action*. A Report by ASEAN Parliamentarians for Human Rights.
- ASEAN. (2009). *ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights (Terms of Reference)*. Jakarta: ASEAN Secretariat.
- _____. (2010). *Terms of Reference of the ASEAN Commission on the Promotion and Protection of the Rights of Women and Children*. Jakarta: ASEAN Secretariat.
- _____. (2012). *ASEAN Human Rights Declaration and the Phnom Penh Statement on the Adoption of the ASEAN Human Rights Declaration (AHED)*. retrieved from http://www.asean.org/storage/images/ASEAN_RTK_2014/6_AHRD_Booklet.pdf.
- Bellamy, Alex. (2011). *Global Politics and The Responsibility to Protect: From Words to Deeds*. London: Routledge, 2011

Bellamy, Alex, and Beeson, Mark. (2010). *The Responsibility to Protect in Southeast Asia: Can ASEAN Reconcile Humanitarianism and Sovereignty?*, retrieved from

<http://responsibilitytoprotect.org/ASEAN%20RtoP%20report.pdf>.

Evans, Gareth. (2004) “Darfur and the Responsibility to Protect,” *Crisis Group*. retrieved from <https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/sudan/darfur-and-responsibility-protect>.

Gallagher, Adrian. (2015). “The Responsibility to Protect Ten Years on from the World Summit: A Call to Manage Expectation.” *Global Responsibility to Protect*, 7, pp. 254-274.

Global Centre for the Responsibility to Protect. (2021). *Myanmar (Burma): Population at Risk*. retrieved from <http://www.globalr2p.org/countries/myanmar-burma/>.

Global Centre for the Responsibility to Protect. (2022). *Atrocity Alert No. 283: Myanmar (Burma), Nigeria and Kazakhstan*. retrieved from <https://reliefweb.int/report/myanmar/atrocity-alert-no-283-myanmar-burma-nigeria-and-kazakhstan>.

- High-Level Advisory Panel on the Responsibility to Protect in Southeast Asia. (2014). *Mainstreaming Responsibility to Protect in Southeast Asia: Pathway to a Caring ASEAN Community*. retrieved from <https://r2pasiapacific.org/filething/get/636/mainstreaming-r2p-hlap-report-sep-2014.pdf>.
- Hunt, Charles T., and Morada, Noel M. (2019). *Regionalism and Human Protection: Reflections from Southeast Asia and Africa*. Netherland: Brill Nijhoff.
- ICRtoP. (2014). *RtoP at the United Nations: An Educational Tool*. retrieved from <http://responsibilitytoprotect.org/Sept%202014%20UN%20and%20RtoP.pdf>.
- Nguyen, Thu Thi Anh. (2014). *ASEAN and the Responsibility to Protect (R2P): A Case Study of Cyclone Nargis in Myanmar*. M.A. International Program Thesis, Chulalongkorn University.
- R2pasiapacific. (2015). *Detailed Conference Report: The Responsibility to Protect at 10: Progress, Challenges and Opportunities in the Asia-Pacific*. Sofitel Phnom Penh, Cambodia 26-27 February 2015. retrieved from https://r2pasiapacific.org/files/2823/r2p_at_10_conference_detailedreport.pdf.
- Thuzar, Moe. (2020) “Why Myanmar’s Elections Matter”, *ISEAS Perspective*, No.126, November.

Thuzar, Moe, and Htet Myet Min Tun. (2022). “Myanmar’s National Unity Government: A Radical Arrangement to Counteract the Coup,” *ISEAS Perspective* 2022/8, January.

Weiss, Thomas G., and Hubert, Don. (2001). *The Responsibility to Protect, Research, Bibliography Background: Supplementary Volume to the Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty (ICISS)*, Canada: International Development Research Centre.

Verhoeven, Harry, Oliverira, Ricardo, and Jaganathan, Madhan Mohan. (2016). “To Intervene in Darfur, or Not: Re-examining the R2P Debate and Its Impact,” *Gobal Society*, 30:1, pp. 21-37. retrieve from <https://doi.org/10.1080/13600826.2015.193464>.

UNGA. (2005). *World Summit Outcome*, A/RES/60/1. Retrieved from <http://www.un.org/womenwatch/ods/A-RES-60-1-E.pdf>.

_____. (2009). *Report of the Secretary-General on Implementing the Responsibility toProtect*. (A/63/677).

_____. (2011). *Report of the Secretary-General on The Role of Regional and Subregional Arrangements in Implementing the Responsibility to Protect*, (A/65/877-S/2011/393).

_____. (2013). *Report of the Secretary-General on The Responsibility to Protect: State Responsibility and Prevention*. (A/67/929-S/2013/399).(1993). *1993 Joint Communiqué of the Twenty-Sixth ASEAN Ministerial Meeting*. retrieved from <https://cil.nus.edu.sg/rp/pdf/1993%20Joint%20Communique%20of%20the%2026th%20ASEAN%20Ministerial%20Meeting-pdf.pdf>.

ภาษาไทย

คณะกรรมการการระหว่างประเทศว่าด้วยการแทรกแซงและอธิปไตยของรัฐ. (2549).

ความรับผิดชอบในการปกป้อง. ปราณี ทิพย์รัตน์, แปล. กรุงเทพฯ: สถานทูตแคนาดาประจำประเทศไทย.

ปราณี ทิพย์รัตน์. (2553). หลักการความรับผิดชอบในการปกป้อง (R2P): จากแนวคิดสู่การสร้าง “บรรทัดฐานใหม่” ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, ใน **รัฐคดีวิถีโลก: 60 ปี ไชยวัฒน์ คำชู**, วรศักดิ์ มหัทธโนบล บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สหประชาชาติ. (2560). กรอบการทำงานของสหประชาชาติในการวิเคราะห์

อาชญากรรมการทำลายล้างชีวิตมนุษย์จำนวนมหาศาล: เครื่องมือในการ
ป้องกันการฆ่าล้างจำนวนมหาศาล (The UN Framework of Analysis for
Atrocity Crimes: A Tool for Atrocity Prevention). ปราณี ทิพย์รัตน์,
แปล. เอกสารประกอบการเสวนาวิชาการระดับชาติว่าด้วย “แนวทางยับยั้ง
และป้องกันอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ: พิจารณาปทัสถาน R2P ใน
บริบทของไทย” (National Dialogue on Atrocities Prevention:
Locating R2P in the Thai Context) วันพฤหัสบดีที่ 30 มีนาคม 2560,
โรงแรมอนันตรา ถนนราชดำริ กรุงเทพฯ.

ไอซีอาร์ทูพี. (2014). ชุดเครื่องมือในการทำความเข้าใจแนวคิดเรื่องความรับผิดชอบใน
การปกป้อง (The Toolkits on the Responsibility to Protect). ปราณี
ทิพย์รัตน์, แปล. เอกสารประกอบการเสวนา ระดับชาติว่าด้วยแนวทางการ
ยับยั้งและป้องกันอาชญากรรมร้ายแรงต่อมวลมนุษยชาติ: พิจารณาบริบท
ความรุนแรงและความเป็นไปได้ในการใช้ปทัสถาน R2P ในไทย 21 กันยายน
2561 โรงแรมอนันตราสยามกรุงเทพฯ จัดโดย คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดลและ
Asia-Pacific Centre for the Responsibility to Protect, Australia.

**แนวทางการเพิ่มศักยภาพในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
ของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563**

**A Guideline for Enhancing Quality in the Prevention and Suppression of
Human Trafficking of the Special Operations Team, Department of
Provincial Administration in the Fiscal Year 2020.**

บุญราศรี หินเฮว¹

Boonrasee Hintao

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องแนวทางการเพิ่มศักยภาพในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 โดยการศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะทำการศึกษา ปัญหา และอุปสรรคของการปราบปรามการค้ามนุษย์ของกรมการปกครองในปัจจุบัน รวมถึงการศึกษาแนวทางของกรมการปกครองในการเพิ่มศักยภาพการป้องกัน และการปราบปรามการค้ามนุษย์ของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 สำหรับการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง และนำชุดข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการเปลี่ยนแปลง และผลที่ได้จากการศึกษาพบว่าปัญหาและอุปสรรคการ

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

รับบทความ (Received): 11 ต.ค. 2564 ปรับแก้ (Revised): 29 ต.ค. 2564

ตอบรับบทความ (Accepted): 31 ธ.ค. 2564

ปราบปรามการค้ามนุษย์ของกรมการปกครองในปัจจุบัน เกิดจากรูปแบบการค้ามนุษย์เปลี่ยนแปลงวิธีการกระทำผิดการค้ามนุษย์ที่ปัจจุบันมีการกระทำผิดที่เข้าข่ายการค้ามนุษย์ผ่านทางสื่อออนไลน์ รวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่ด้วย และในส่วนของการเพิ่มศักยภาพในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 กรมการปกครองได้ดำเนินการดังนี้ 1) การเพิ่มศักยภาพให้กับบุคลากรของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง 2) มีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ ยานพาหนะที่ทันสมัย 3) การปรับโครงสร้างองค์การ 4) ด้านการดำเนินงาน

คำสำคัญ : การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์, ชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง,

Abstract

This article is a part of “A Guideline for Enhancing Quality in the Prevention and Suppression of Human Trafficking of the Special Operations Team, Department of Provincial Administration in the Fiscal Year 2020” research project. It aims to study the problems and obstacles for the Department of Provincial Administration in vanquishing human trafficking. and to recommend how the Department could do to improve its capacity, especially its the Special Operations Team. The researcher collected the data by conducting a structured interview and applied “the management of change” framework in order to analyze the data. The result is that the problems and obstacles stem from the adaptation of the human traffickers to the use of the Internet and the

participation of some officers. And the recommendations are 1) capacity building for the Special Operations Team, 2) up-to-date equipment, 3) structural adjustment, and 4) its operation

Keywords: Anti-human trafficking, the Special Operations Team of Department of Provincial Administration

บทนำ

ปัจจุบันการค้ามนุษย์เป็นการก่ออาชญากรรมรูปแบบใหม่ทั้งจากภัยคุกคามจากนอกประเทศ เช่น การลักลอบค้ามนุษย์ข้ามชาติโดยกลุ่มอาชญากรจากต่างประเทศ โดยวิธีการลักลอบขนคนผ่านช่องทางต่าง ๆ ตามจังหวัดชายแดน และอาศัยประเทศไทยเป็นที่พักพิงชั่วคราวเพื่อเดินทางไปสู่ประเทศที่ ๓ ซึ่งระหว่างการพักพิง ยังต้องถูกบังคับใช้แรงงาน หรือบังคับให้ขายบริการทางเพศในประเทศไทยโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน โดยมีกลุ่มขบวนการที่มีความชำนาญ และทักษะพิเศษในการใช้อาวุธเป็นผู้ควบคุมเพื่อมิให้หลบหนี รวมทั้งมีการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การค้าประเวณี สื่อลามกอนาจารทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งตามรายงานการค้ามนุษย์ประจำปี พ.ศ. 2563 (TIP Report) สหรัฐอเมริกาประกาศยกระดับให้ประเทศไทย อยู่ในกลุ่ม “Tier 2” ปรับอันดับดีขึ้นจาก “Tier 2 Watch-List” ที่อยู่ติดต่อกันมานาน 3 ปี โดยประเทศไทยตั้งเป้าหมายว่าจะต้องยกระดับขึ้นไปอยู่ในกลุ่ม “Tier 1”

กระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา มีข้อเสนอแนะที่สำคัญต่อการดำเนินงานของประเทศไทย เช่น พัฒนาศักยภาพของผู้บังคับใช้กฎหมาย ในการดำเนินคดีและตัดสินโทษผู้ค้ามนุษย์ด้านแรงงาน การคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน การ

สอบสวนและดำเนินคดีเชิงรุกกับเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ การดูแลผู้เสียหายโดยคำนึงถึงผลกระทบจากบาดแผลทางจิตใจทั้งในสถานคุ้มครองของรัฐและเอกชน รวมถึงการช่วยเหลือทางกฎหมาย การเยียวยาจิตใจ การเพิ่มความสามารถของผู้เสียหายที่จะเดินทางเข้าออกสถานคุ้มครองและเข้าถึงเครื่องมือสื่อสารได้โดยอิสระ พัฒนาการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อคัดแยกผู้เสียหายประชากรกลุ่มเสี่ยง กลุ่มธุรกิจทางเพศ กลุ่มเด็กขอทานและชายของตามท้องถนน แรงงานต่างด้าวในภาคอุตสาหกรรม จัดหาสำเนาเอกสารสัญญาจ้างงานแก่ลูกจ้างในภาษาที่ลูกจ้างเข้าใจ สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการรายงานอาชญากรรมค้ามนุษย์ โดยไม่หวาดกลัวที่จะถูกดำเนินคดีอาญา รวมถึงการฟ้องร้องนายจ้าง บังคับให้มีการจ่ายค่าแรง และกำหนดให้นายจ้างจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดหางานให้แรงงานต่างด้าว ให้สิทธิลูกจ้างครอบครองเอกสารประจำตัวและการเงินของตนเอง เป็นต้น (รายงานการค้ามนุษย์ประจำปี 2563, กองต่อต้านการค้ามนุษย์, (พม.), 2563 ค้นเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.e-aht.com>) ดังนั้น รัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เห็นว่าปัญหาการค้ามนุษย์เป็นปัญหาที่สำคัญเร่งด่วน และเป็นวาระแห่งชาติ

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีภารกิจในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายในประเทศ การอำนวยความสะดวก และได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานหนึ่งในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง ประเด็นที่ ๑ การแก้ไขปัญหาความมั่นคงในปัจจุบัน แนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ลำดับที่ ๓ ประเด็น การป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ด้านการป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์ กลยุทธ์ที่ ๖ การสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักถึงปัญหาการค้ามนุษย์และผู้มีส่วนได้เสีย โครงการ ๖.๑ โครงการตำบล ชุมชนปลอดภัยจากการค้ามนุษย์ โดยมีจุดมุ่งหมายให้พื้นที่ตำบลทุก

ตำบลปลอดจากการกระทำผิดการค้ามนุษย์ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติ เพื่อการพัฒนาประเทศเข้าสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน แผนยุทธศาสตร์กระทรวงมหาดไทยในการเสริมสร้างความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน แผนยุทธศาสตร์กรมการปกครอง การรักษาความสงบเรียบร้อยและอำนาวยุติธรรมให้สังคมสงบสุข โดยกำหนดให้สำนักงานการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ เป้าประสงค์ ๒.๑ กลไกรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมของฝ่ายปกครองและประชาชนในพื้นที่ที่มีความเข้มแข็ง กลยุทธ์ที่ ๒.๑.๑ เพิ่มประสิทธิภาพการตรวจติดตาม การบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำผิด และ กลยุทธ์ที่ ๒.๑.๒ จัดระเบียบสังคม/ชุมชน ให้เกิดความสงบเรียบร้อยโดยรวมมือกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่และพัฒนาศักยภาพเครือข่ายฝ่ายปกครอง (กรมการปกครอง. กระทรวงมหาดไทย, 2560, หน้า 3-5) ซึ่งแผนงานและโครงการที่สำคัญที่จะต้องปฏิบัติคือสนับสนุนการปฏิบัติตามนโยบายจัดระเบียบสังคม การแก้ไขปัญหายาเสพติด และการค้ามนุษย์ รวมถึงการตรวจป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดตามกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมการปกครอง และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

กรมการปกครองจึงได้จัดตั้งชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง ประกอบด้วย บุคลากรที่สังกัด สำนัก กอง ภายในกรมการปกครอง ปฏิบัติหน้าที่การบังคับใช้กฎหมายตามภารกิจและนโยบายที่สำคัญของรัฐบาล กระทรวงมหาดไทย ที่มอบหมายให้กรมการปกครองรับผิดชอบ เช่น การรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ การทำประมงผิดกฎหมาย เป็นต้น โดยมีการสืบสวน หาข่าว วางแผนจับกุม และดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดรวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายในของฝ่ายปกครองในส่วนภูมิภาค ซึ่ง

ได้รับเรื่องร้องเรียน แจ้งเบาะแสผ่านศูนย์ดำรงธรรมกระทรวงมหาดไทย ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด ศูนย์ดำรงธรรมอำเภอ รวมถึงได้รับการประสานจากศูนย์บูรณาการและประสานการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ระดับอำเภอขอให้เข้าร่วมดำเนินการวางแผนจับกุมปราบปรามการค้ามนุษย์ ชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง จึงเป็นกำลังหลักของกรมการปกครองที่ต้องพร้อมสนับสนุนภารกิจปราบปรามการค้ามนุษย์ได้ทั่วประเทศ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการปราบปรามการค้ามนุษย์ของกรมการปกครองในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาแนวทางของกรมการปกครองในการเพิ่มศักยภาพการป้องกันและการปราบปรามการค้ามนุษย์ของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง แนวทางการเพิ่มศักยภาพในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษา ดังนี้ ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการปราบปรามการค้ามนุษย์ของกรมการปกครองในปัจจุบัน และศึกษาแนวทางการเพิ่มศักยภาพในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เพื่อ

ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย และสนับสนุนชุดปฏิบัติการพิเศษในส่วนภูมิภาค รวมทั้งมีการร่วมบูรณาการกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยในครั้งนี้ศึกษาแนวทางการเพิ่มศักยภาพในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 โดยทำการศึกษาช่วงเดือนมกราคม - มีนาคม 2564

3. ขอบเขตด้านข้อมูล

ชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง ประกอบด้วย

- หัวหน้าชุดปฏิบัติการระดับอำนวยการ จำนวน 2 คน
- ชุดปฏิบัติการระดับผู้ปฏิบัติการ จำนวน 8 คน

4. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางของกรมการปกครองในการเพิ่มศักยภาพการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของการปราบปรามการค้ามนุษย์ของกรมการปกครองในปัจจุบัน
2. ทำให้ทราบถึงแนวทางของกรมการปกครองในการเพิ่มศักยภาพการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาในบทนี้ จะกล่าวถึง กับแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ เอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประกอบการศึกษาแนวทางการเพิ่มศักยภาพในการ ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ซึ่งได้รวบรวมแนวความคิด ทฤษฎี กฎหมาย และเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดการบริหารการเปลี่ยนแปลง

พาดัน (Paton) (พิชาภพ พันธแพ, 2555, หน้า 132) กล่าวว่า การ รับมือกับการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะกับการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอกที่ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นสิ่งที่สำคัญที่ธุรกิจจะต้องปรับตัว โดยที่จำเป็นต้องรักษา ความสามารถในการแข่งขันขององค์กรไว้ การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัว ไม่มีแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุด แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของทีมผู้บริหาร

ณัฐพันธุ์ เขจรนันท์ (2560) (กัลยารัตน์ ธีระชนชัยกุล, 2562, หน้า 16-18) อธิบายไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่ขึ้นตามธรรมชาติและสามารถ เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ไม่สามารถหยุดยั้งได้ องค์กรธุรกิจจึงต้องมีการปรับตัวให้ทันและ สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือองค์กรต้องมีการกระตุ้นหรือสร้างให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ เพื่อเป็นการสร้างโอกาสทางธุรกิจให้เกิดขึ้นกับองค์กร และเพื่อให้องค์กรสามารถดำรงอยู่และเจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต สาเหตุที่องค์กรต้องทำการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากองค์กรต้องการที่จะดำเนินการให้ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ โดยการเปลี่ยนแปลงองค์กรสามารถจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม

องค์กรที่ไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลง จะทำให้เกิดอุปสรรคในการดำเนินงาน และการดำเนินงานในระยะยาวเป็นไปได้ยาก องค์กรสามารถจำแนกรูปแบบการตอบสนองต่อแรงผลักดันจากสิ่งแวดล้อมภายนอก

2. การเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากร

การแสดงออกและการปฏิบัติตนของบุคลากรจะส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานขององค์กร เพื่อให้องค์กรดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจะต้องทำการปรับปรุงพฤติกรรมของบุคลากรให้เป็นไปในทิศทางที่ทำให้เกิดประโยชน์แก่ธุรกิจ

การบริหารการเปลี่ยนแปลง (Management of Change) คือ การจัดการกับกลไกต่าง ๆ ขององค์กรให้สามารถเรียนรู้ ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทั้งภายนอกและภายในองค์กร เพื่อให้องค์กรได้รับผลดี และลดผลกระทบในทางที่ไม่ดีของการเปลี่ยนแปลง เพื่อช่วยให้องค์กรดำเนินงานไปได้อย่างต่อเนื่อง ราบรื่น รวมทั้งสามารถอยู่รอดและเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ (ปีณรส มาลากุล ณ อยุธยา, 2544, หน้า 41)

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (ประไพพิศ มุขิตาเจริญ, 2561, หน้า 11-14)

การบริหารการเปลี่ยนแปลงขององค์กรควรจะเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ถึงสาเหตุและปัจจัยที่แท้จริงที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

Bill Quirke (1995) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Communicating Changes และ Prachi Juneta (2011) บทความเรื่อง Determining Forces of Organizational Changes ปัจจัยที่ทำให้องค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลง แบ่งออกเป็นดังนี้

ปัจจัยภายนอก (External Forces)

- การแข่งขัน (Competition)
- ความต้องการของผู้บริโภค (Consumer Demand)
- การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง (Social

Economical and Political Change)

- แรงผลักดันจากต่างประเทศ (International Forces)
- การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี (Changes in Technology)

ปัจจัยภายใน (Internal Forces)

- การให้คุณค่าต่อค่านิยมหลักขององค์กร (Work Values)
- ความคาดหวังของพนักงาน (Group Speculations)
- ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น (Knowledge Explosion)
- ความล้าสมัยของตัวผลิตภัณฑ์ (Product Obsolete)

แนวทางการเปลี่ยนแปลงการบริหารในภาครัฐของไทย (ปณรต มาลากุล ณ อยุธยา, 2544, หน้า 42-45)

รัฐบาลจึงได้กำหนดให้มีการปฏิรูประบบบริหารงานภาครัฐมีประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานภาครัฐ 3 ประการ ดังนี้

1. จะต้องมีการทบทวนบทบาท ภารกิจ และกลยุทธ์วิธีการดำเนินงานขององค์กรภาครัฐ โดยให้รัฐเป็นผู้กำกับดูแล (Steering) มากกว่าการดำเนินการเอง เพื่อลดบทบาทและการใช้ทรัพยากรของภาครัฐให้เป็นผู้ให้บริการต่าง ๆ แก่ประชาชน

โดยจะต้องกำกับดูแลให้ประชาชนได้รับบริการอย่างเพียงพอ มีคุณภาพ ใช้ทรัพยากรของประเทศน้อยลง และการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาคเอกชน หรือชุมชน

2. จะต้องมีการปรับวิธีการบริหารจัดการในภาครัฐจากเดิมที่เน้นด้านการทำตามระเบียบ หรือทำอย่างที่เคยทำ ๆ กันมา ไปสู่ “การบริหารงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์” (Result-Based Management) ต้องมีการกำหนด “ตัวชี้วัดผลงาน” (Key Performance Indicators) และมีการติดตามประเมินผลงานตามตัวชี้วัด โดยการบริหารทรัพยากรต่าง ๆ ซึ่งการนำระบบการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์มาใช้ต้องมีการปรับเปลี่ยนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ด้านระบบงบประมาณ ต้องมีการปรับใช้ระบบงบประมาณที่มุ่งเน้นผลงาน (Performance-Based Budgeting) โดยจัดสรรงบประมาณตามจำนวนหน่วยวัดของตัวชี้วัดและประเมินผลสำเร็จตามผลงานที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความคุ้มค่า (Value for money)

2.2 ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล ต้องมีการประเมินผลตามตัวชี้วัดทั้งการจัดจ้าง และประเมินผลงานตามตัวชี้วัดเพื่อให้เกิดความดีความชอบ โดยรัฐบาลไทยได้นำระบบผู้บริหารระดับสูง (Senior Executive System) และระบบการพิจารณาความดีความชอบประจำปีแบบใหม่

2.3 มีการปรับแก้ระเบียบข้อกฎหมายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงานโดยมุ่งเน้นที่ผลงาน

3. จะต้องมีการปรับการดำเนินงานของภาครัฐให้เปิดเผย โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ โดยที่รัฐต้องไม่ผูกขาด ปกปิดข้อมูล และมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งยังมีองค์กรอิสระตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐเป็นจำนวนมาก

ดังนั้น องค์การภาครัฐจะต้องดำเนินงานด้วยความโปร่งใสประชาชนสามารถตรวจสอบได้

สำนักพัฒนาและสนับสนุนคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาระบบงานสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ผลการศึกษา สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในภาพรวม ได้แก่

1.1 ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรผู้บังคับใช้กฎหมายที่ขาดความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญ รวมทั้งทัศนคติของผู้บังคับใช้กฎหมายที่มีต่อผู้เสียหายและการถูกแทรกแซง

1.2 ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการสืบสวนสอบสวน

1.3. ปัญหาในการดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับการค้าประเวณีที่สำคัญ

1.4 แนวทางการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เชิงรุก

1.5 การพัฒนาระบบงานสืบสวนสอบสวนคดีที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์

1.6 การบูรณาการความร่วมมือทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

1.7 การพัฒนาฐานข้อมูลการบูรณาการข้อมูล และการพัฒนาเทคโนโลยี

2. การพัฒนาระบบงานสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้แก่

2.1 การเพิ่มประสิทธิภาพของกรมสอบสวนคดีพิเศษโดยการปรับปรุงระเบียบและระบบงานสืบสวนสอบสวนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 แนวทางการพัฒนาระบบงานสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์

2.3 แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้แก่

2.3.1 แนวทางการปรับปรุงระเบียบและระบบงานสืบสวนสอบสวน

2.3.2 แนวทางการพัฒนาการดำเนินการกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดหรือมีส่วนเกี่ยวข้อง

2.3.3 แนวทางการพัฒนาการบูรณาการร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.3.4 แนวทางการให้ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการทำงานเชิงบูรณาการ

2.3.5 แนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศให้มากขึ้น

2.4 การบริหารงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ตามกฎหมาย 4M ได้แก่

2.4.1 แนวทางการพัฒนาบุคลากร (Man)

2.4.2 แนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับงบประมาณ (Money)

2.4.3 แนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ (Material)

2.4.4 แนวทางการพัฒนาวิธีการปฏิบัติการ (Method)

สรุปได้ว่า องค์การในปัจจุบันทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงองค์การให้เข้ากับสภาพแวดล้อม หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยผู้บริหารจะต้องพิจารณาปรับเปลี่ยนปัจจัยต่าง ๆ ขององค์การ เช่น ด้านบุคลากร ด้านเทคโนโลยี ด้านโครงสร้างขององค์การ ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน เป็นต้น ให้มีความสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ ดังนั้น การบริหารการเปลี่ยนแปลงขององค์การจะต้องวิเคราะห์และพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบ มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนการดำเนินการที่เหมาะสม เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์การที่มุ่งเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ของงานที่ต้องบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ และยังทำให้องค์การสามารถอยู่รอดต่อไปได้

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ผู้วิจัยทำการกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้า ใช้คำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Questions) ผู้ให้ข้อมูลจะได้รับคำถามเดียวกัน ทั้งนี้การกำหนดคำถามจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ โดยจะมุ่งวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการปราบปรามการค้ามนุษย์ของกรมการปกครองในปัจจุบัน และ แนวทางของกรมการปกครองในการเพิ่มศักยภาพการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการเพิ่มศักยภาพการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) การศึกษาข้อมูลเอกสารเป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ นโยบายรัฐบาล แผนยุทธศาสตร์ กฎหมาย คำสั่ง

รายงานผลการดำเนินงาน เอกสารทางราชการ สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้เอกสารและจากการสัมภาษณ์ และตรวจสอบข้อเท็จจริงที่มาของข้อมูลที่อ้างอิงได้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและถูกต้อง

2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลที่แต่ละท่านนำมาเปรียบเทียบกับประเด็นที่ผู้วิจัยกำหนด ก่อนจะนำข้อมูลที่ได้นั้นไปวิเคราะห์

3. สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ นำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวความคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะนำข้อมูลทั้งหมดไปวิเคราะห์ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้

4. วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดร่วมกัน เพื่อทำการสรุปผลการศึกษาวิจัยและรายงานผลการวิจัยเชิงพรรณนา ตามข้อเท็จจริงพร้อมด้วยการนำเสนอผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการเพิ่มศักยภาพในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ และสิ่งที่ได้ข้อค้นพบได้เป็น 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการปราบปรามการค้ามนุษย์ของกรมการปกครองในปัจจุบัน

สรุปผลการศึกษา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการปราบปรามการค้ามนุษย์ของกรมการปกครองในปัจจุบัน มีดังนี้

1.1 ปัญหาด้านบุคลากร เนื่องจากมีจำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติงานการปราบปรามการค้ามนุษย์ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และยังขาดความรู้ ความเข้าใจกฎหมายค้ามนุษย์ อีกทั้งขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากการปราบปรามการค้ามนุษย์ไม่มีค่าตอบแทนพิเศษ จึงทำให้มีการโยกย้ายงานอยู่บ่อยครั้งทำให้การปฏิบัติงานการปราบปรามการค้ามนุษย์ไม่ต่อเนื่อง ขาดความเชี่ยวชาญ จึงทำให้การปฏิบัติงานปราบปรามการค้ามนุษย์ไม่มีประสิทธิภาพ

1.2 ปัญหาด้านงบประมาณ กรมการปกครองได้รับการจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน ซึ่งการปฏิบัติการกิจการปราบปรามการค้ามนุษย์จะต้องใช้งบประมาณมาก และยังไม่ถึงงบประมาณในดำเนินการเพื่อใช้ในการสืบสวน เช่น การล่อซื้อ รวมทั้งงบประมาณเพื่อจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เทคโนโลยี และยานพาหนะที่ใช้ในการปฏิบัติการกิจการปราบปรามการค้ามนุษย์ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค

1.3 ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ ยานพาหนะ เนื่องจากปัจจุบันกรมการปกครองมีวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ ยานพาหนะล้าสมัย เสื่อมสภาพ ทำให้ส่งผลต่อการปฏิบัติการจึงไม่มีประสิทธิภาพ รวมถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการป้องกันตัวผู้ปฏิบัติงานการปราบปรามการค้ามนุษย์ให้มีความปลอดภัย และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

1.4 ปัญหาโครงสร้างระบบราชการ เนื่องจากระบบราชการมีการปฏิบัติงานตามสายการบังคับบัญชา มีการกำหนดขั้นตอน ระเบียบ กฎหมาย จึงทำให้เกิดความยุ่งยาก ลำช้าไม่ทันต่อเหตุการณ์ รวมทั้งการรักษาความลับ ซึ่งส่งผลทำให้ดำเนินการปราบปรามการค้ามนุษย์ไม่มีประสิทธิภาพ

1.5 การบูรณาการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่น จากการปฏิบัติที่ผ่านมาการปราบปรามการค้ามนุษย์ของกรมการปกครองไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นเท่าที่ควร เนื่องจากหน่วยงานในบางพื้นที่มีการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดคดีค้ามนุษย์ในพื้นที่ และพนักงานสอบสวนของตำรวจไม่มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินคดีค้ามนุษย์ เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่บางส่วนไม่เคยทำคดีค้ามนุษย์มาก่อน และไม่อยากให้มีการกระทำความผิดการค้ามนุษย์เกิดขึ้นในพื้นที่ จึงทำให้การดำเนินคดีค้ามนุษย์ไม่มีประสิทธิภาพ

1.6 เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ ส่งผลให้การดำเนินการปราบปรามการค้ามนุษย์ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถจับกุม ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้อีกทั้งการดำเนินคดีอาญากับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ของหน่วยงานที่รับผิดชอบไม่มีแนวทางในการสืบสวนที่มีประสิทธิภาพ จึงทำให้ไม่สามารถดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ผู้กระทำผิดได้

1.7 ผู้นำ ไม่ให้ความสำคัญกับการดำเนินการปราบปรามการค้ามนุษย์ การบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงการไม่มีเอกภาพในการสั่งการที่ชัดเจน เนื่องจากการตัดสินใจของผู้นำมีผลต่อการดำเนินการปราบปรามการค้ามนุษย์

2. แนวทางของกรมการปกครองในการเพิ่มศักยภาพการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 กรมการปกครองมีแนวทางในการเพิ่มศักยภาพการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ สรุปได้ดังนี้

2.1 การเพิ่มศักยภาพให้กับบุคลากรของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง

โดยจัดให้มีการฝึกอบรมทั้งทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อเพิ่มทักษะความรู้ความเข้าใจ กฎหมายค่านิยม ระเบียบขั้นตอน วิธีการปฏิบัติงาน รวมทั้งยุทธวิธีในการปราบปราม ด้านการสืบสวน จับกุมดำเนินคดีผู้กระทำความผิด และการฝึกอบรมภาคปฏิบัติการสืบสวนการกระทำความผิดทางออนไลน์ รวมถึงการช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ อีกทั้งกรมการปกครองยังได้ส่งบุคลากรเข้าร่วมอบรมกับหน่วยงานภายนอกทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะของผู้ปฏิบัติงานทำให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์มากขึ้น

2.2 มีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ ยานพาหนะที่ทันสมัย กรมการปกครองได้จัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือและยานพาหนะ เพื่อใช้ในการปฏิบัติการการปราบปรามการค้ามนุษย์ให้กับชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง ด้านการสืบสวน จับกุมดำเนินคดีผู้กระทำความผิด ได้แก่ รถปฏิบัติการ โดรน และยังดำเนินการของบประมาณในการจัดหาเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ ยานพาหนะที่ทันสมัย เพื่อใช้ในการปฏิบัติการการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครองทั้งการสืบสวน จับกุมสำเร็จลุล่วง ผู้ปฏิบัติงานปลอดภัย

2.3 การปรับโครงสร้างองค์การ ปี พ.ศ. 2563 กรมการปกครองมีการแบ่งโครงสร้างภายในใหม่ โดยมีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานฝ่ายปกครอง มีหน้าที่รับผิดชอบงานนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ทั้งเป็นฝ่ายอำนวยการดำเนินงานการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ให้กับส่วนภูมิภาค และยังเป็นหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่อยู่ในอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองในพื้นที่ทั่วประเทศ รวมถึงเป็นชุดเคลื่อนที่เร็วของศูนย์ดำรง

ธรรมที่สามารถสนับสนุนกำลังในการปฏิบัติงานปราบปราม บังคับใช้กฎหมายให้กับส่วนภูมิภาค

2.4 ด้านการดำเนินงาน การดำเนินการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์กรมการปกครองได้ดำเนินการตรวจติดตาม นิเทศงานการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ให้กับจังหวัด อำเภอ เพื่อเป็นการตรวจติดตาม กำกับดูแลการดำเนินนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รวมถึงการให้ความรู้ เรื่องกฎหมายการค้ามนุษย์ให้กับผู้ปฏิบัติงาน และผู้ประกอบการที่เป็นกลุ่มเสี่ยงการค้ามนุษย์ ให้ความรู้ รับทราบกฎหมายการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นการประชาสัมพันธ์ให้มีการเฝ้าระวังและแจ้งเบาะแสในการค้ามนุษย์ให้กับชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ในหัวข้อเรื่อง แนวทางการเพิ่มศักยภาพในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ผู้ศึกษาได้ค้นพบประเด็นจากการศึกษาที่ผู้ศึกษาจะอภิปรายผล ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการปราบปรามการค้ามนุษย์ของกรมการปกครองในปัจจุบัน

จากผลการวิจัยฉบับนี้ได้ค้นพบข้อที่สอดคล้องกับแนวคิดของพิบูลย์ (พิชาภาพพันธุ์แพ, 2555, หน้า 130) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์การ ได้แก่ 1) ลักษณะกำลังแรงงานที่มีความหลากหลายตามวัฒนธรรมที่แตกต่าง 2) การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีที่ทำให้องค์การปรับตัวไม่ทัน ล้าหลัง 3) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง 4) การแข่งขันจากภายในและภายนอกประเทศ 5) แนวโน้มทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป 6) การเมืองโลกและสอดคล้องกับแนวคิดของเพนเดลเบอร์รี

(พิชาภพ พันธุ์แพ, 2555, หน้า 130) พบว่า ปัจจัยที่ทำให้้องค์การเกิดการเปลี่ยนแปลง คือ พลังจากสภาพแวดล้อมภายนอก (External forces) ได้แก่ ลูกค้า คู่แข่ง เทคโนโลยี และพลังจากสภาพแวดล้อมภายใน (Internal forces) ที่้องค์การต้องการเปลี่ยนแปลงเอง เช่น วิสัยทัศน์ ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรค การปราบปรามการค้ามนุษย์ของกรมการปกครองในปัจจุบัน เกิดจากรูปแบบการค้ามนุษย์เปลี่ยนแปลงวิธีการกระทำความผิดการค้ามนุษย์ที่ปัจจุบันมีการกระทำความผิดที่เข้าข่ายการค้ามนุษย์ผ่านทางสื่อออนไลน์ ซึ่งไม่ได้กระทำต่อเด็กหรือบุคคลโดยตรง หากตีความตามบทบัญญัติของกฎหมายค้ามนุษย์โดยเคร่งครัด ทำให้ไม่เข้าข่ายการค้ามนุษย์ ทำให้ไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ รวมทั้งสถานการณ์การค้ามนุษย์ของประเทศไทยที่อยู่ในกลุ่ม “Tier 2” ซึ่งประเทศไทยยังไม่ได้ดำเนินการตามคำแนะนำของประเทศสหรัฐอเมริกา จึงทำให้ประเทศไทยยังไม่ได้อยู่ในกลุ่ม “Tier 1” ซึ่งทำให้เป็นปัญหาและอุปสรรคการปราบปรามการค้ามนุษย์ของกรมการปกครอง ดังนั้น ปัญหาและอุปสรรคการปราบปรามการค้ามนุษย์ของกรมการปกครองในปัจจุบัน ดังนี้ 1) ปัญหาด้านบุคลากร 2) ปัญหาด้านงบประมาณ 3) ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ และยานพาหนะ 4) ปัญหาโครงสร้างระบบราชการ 5) การบูรณาการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่น 6) เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับ การค้ามนุษย์ 7) ผู้นำ สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักพัฒนาและสนับสนุนคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาระบบงานสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในภาพรวม ได้แก่ 1) ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรผู้บังคับใช้กฎหมายที่ขาดความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญ รวมทั้งทัศนคติของผู้บังคับใช้กฎหมายที่มีต่อผู้เสียหายและการถูกแทรกแซง

2) ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการสืบสวนสอบสวน 3) ปัญหาในการดำเนินคดี ความผิดเกี่ยวกับการค้าประเวณีที่สำคัญ 4) แนวทางการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เชิงรุก 5) การพัฒนาระบบงานสืบสวนสอบสวนคดีที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ 6) การบูรณาการความร่วมมือทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ 7) การพัฒนาฐานข้อมูลการบูรณาการข้อมูล และการพัฒนาเทคโนโลยี

2. แนวทางของกรมการปกครองในการเพิ่มศักยภาพการป้องกันและการปราบปรามการค้ามนุษย์ของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

จากผลการศึกษาวิจัยฉบับนี้ได้ข้อค้นพบที่สอดคล้องแนวทางการเปลี่ยนแปลงในภาครัฐของไทย (ปัญรส มาลากุล ณ อยุธยา, 2544 หน้า 42-45) กล่าวว่า แนวทางการเปลี่ยนแปลงการบริหารในภาครัฐของไทย 3 ประการ ดังนี้ 1) จะต้องมีการทบทวนบทบาทภารกิจ และกลยุทธ์วิธีการดำเนินงานขององค์การภาครัฐ 2) จะต้องมีการปรับวิธีการบริหารจัดการในภาครัฐจากเดิมที่เน้นด้านการทำตามระเบียบ หรือทำอย่างที่เคยทำ ๆ กันมาไปสู่ “การบริหารงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์” (Result-Based Management) มีการปรับเปลี่ยนในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 2.1) ด้านระบบงบประมาณ 2) ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล 2.3) มีการปรับแก้ระเบียบข้อกฎหมายต่าง ๆ 3) จะต้องมีการปรับการดำเนินงานของภาครัฐให้เปิดเผย โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม สอดคล้องกับแนวคิดของ Athos และ Pascale จากบริษัท McKinsey Consulting (ปัญรส มาลากุล ณ อยุธยา, 2544, หน้า 51) กล่าวว่า ตัวแปรที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงองค์การ คือ McKinsey’s Seven Ss Model ประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้ 1) กลยุทธ์การดำเนินงานขององค์การ (Strategy) 2) โครงสร้างองค์การ (Structure) 3) ระบบกระบวนการงาน (System) 4) การจัดอัตรากำลัง (Staff) 5) ทักษะความชำนาญ

(Skill) 6) แบบแผนวัฒนธรรม (Style) 7) เป้าหมาย ค่านิยม หรือวิสัยทัศน์ร่วม (Super-ordinate Goals, Shared values or Shared Vision) ในแง่ที่ว่า ปึงบประมาณ พ.ศ. 2563 กรมการปกครองมีแนวทางในการเพิ่มศักยภาพการป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์ ดังนี้ 1) การเพิ่มศักยภาพให้กับบุคลากรของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการ ปกครอง 2) มีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ ยานพาหนะที่ทันสมัย 3) การปรับ โครงสร้างองค์กร 4) ด้านการดำเนินงาน ผลการวิจัยฉบับนี้ได้ข้อค้นพบเป็นไปในทิศทาง เดียวกันกับงานวิจัยของ ชไมพร รุ่งฤกษ์ฤทธิ์ และคณะ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง *การพัฒนา กลไกการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ในรูปแบบการแสวงประโยชน์ทางเพศ ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนประเทศไทย* โดยเน้น ศึกษาในพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย และจังหวัดแพร่ ผล การศึกษาวิจัยได้วิเคราะห์ตามหลักยุทธศาสตร์ 5P ดังนี้ 1) ด้านนโยบายและการ ประสานงาน ให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนงานของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและ ปราบปรามการค้ามนุษย์ในระดับจังหวัด และเน้นการสร้างความร่วมมือในระดับพื้นที่ 2) ด้านการดำเนินคดี ควรเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจอย่างต่อเนื่องแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี และทีมสหวิชาชีพในการปฏิบัติงานในคดีค้า มนุษย์ 3) ด้านการคุ้มครองและช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ควรมีการเพิ่ม บุคลากรประจำศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ประจำจังหวัด 4) ด้านการป้องกัน ควรมีการทำงานเชิงรุกในระดับชุมชน เพื่อให้ความรู้เชิงป้องกันการค้า มนุษย์ กับกลุ่มเสี่ยง และพัฒนากลไกและเนื้อหาในการประชาสัมพันธ์ ให้ทันสมัย หลากหลาย และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายให้มากขึ้น โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อออนไลน์ 5) ด้านการมีส่วนร่วม รัฐบาลควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรหรือ

เครือข่ายต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน องค์กรระหว่างประเทศ รวมทั้งรัฐบาลของประเทศคู่ภาคี

สรุปผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการเพิ่มศักยภาพในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เป็นการศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคการปราบปรามการค้ามนุษย์ของกรมการปกครองในปัจจุบัน ดังนี้ 1) ปัญหาด้านบุคลากร 2) ปัญหาด้านงบประมาณ 3) ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ และยานพาหนะ 4) ปัญหาโครงสร้างระบบราชการ 5) การบูรณาการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่น 6) เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ 7) ผู้นำ

2. แนวทางเพิ่มศักยภาพในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 กรมการปกครองได้ดำเนินการดังนี้

- 1) การเพิ่มศักยภาพให้กับบุคลากรของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง
- 2) มีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ ยานพาหนะที่ทันสมัย
- 3) การปรับโครงสร้างองค์การ
- 4) ด้านการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะ

1. มีการพัฒนาวางแผนอัตรากำลังของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครองให้มีเพียงพอเหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบ และควรมีการเพิ่มค่าตอบแทนพิเศษให้กับบุคลากรเพื่อเป็นสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน

2. ควรจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ ยานพาหนะ ที่มีทันสมัย ซึ่งมีความจำเป็นในการปฏิบัติงานของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครองในปัจจุบัน เพื่อให้การปฏิบัติภารกิจบรรลุตามวัตถุประสงค์ และเพื่อความปลอดภัยต่อผู้ปฏิบัติงาน

3. ควรมีการพัฒนาการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติดเกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการเพิ่มศักยภาพการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติดของหน่วยงานอื่น เพื่อทราบถึงแนวทางการดำเนินการ และนำมาเปรียบเทียบว่าแตกต่างกันอย่างไร

2. ควรมีการศึกษาดำเนินนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของกรมการปกครอง เพื่อศึกษาขั้นตอน กระบวนการ ในการขับเคลื่อนนโยบาย

3. ควรมีการศึกษบทบาทความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ และภาคประชาสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหการค้ามนุษย์

4. ควรศึกษาคุณภาพชีวิตของข้าราชการกรมการปกครอง

บรรณานุกรม

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2561. **แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ เพื่อรองรับยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง พ.ศ. 2561 – 2580**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- กระทรวงมหาดไทย, กรมการปกครอง. 2560. **แผนยุทธศาสตร์กรมการปกครอง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 – 2564**. กรุงเทพมหานคร: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
- กองต่อต้านการค้ามนุษย์, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2560. **นโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: กองต่อต้านการค้ามนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กองต่อต้านการค้ามนุษย์, 2563. **“รายงานการค้ามนุษย์ประจำปี 2563”**, (ออนไลน์), แหล่งที่มา: <https://www.e-aht.com> (22 ธ.ค.63)
- กัลยารัตน์ ธีระธนชัยกุล. 2562. **การจัดการการเปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพฯ: บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน).
- ชไมพร รุ่งฤกษ์ฤทธิ์ และคณะ. 2561. **การพัฒนากลไกการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ในรูปแบบการแสวงประโยชน์ทางเพศ ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนประเทศไทย**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

62 วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษาศึกษา

ปีที่ 21 ฉบับที่ 2

ประไพพิศ มุกิตาเจริญ. 2561. **องค์กร การสื่อสาร และการเปลี่ยนแปลง =**

Communicating changes through strategic communication.

ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปิ่นรส มาลากุล ณ อยุธยา. ม.ป.ป. **การบริหารการเปลี่ยนแปลงประเด็นยุทธศาสตร์
ขององค์การภาครัฐในยุคปัจจุบัน. เอกสารอัดสำเนา. นนทบุรี: สถาบัน
พระปกเกล้า.**

“พระราชกำหนดพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 แก้ไข
เพิ่มเติม พ.ศ. 2562” (2562, 7 เมษายน). **ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136
ตอนที่ 45 ก. หน้า 1.**

“พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551” (2551, 6
กุมภาพันธ์). **ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 125 ตอนที่ 29 ก. หน้า 28.**

“พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551” (2558,
28 เมษายน). **ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 132 ตอนที่ 34 ก. หน้า 27.**

“พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560”
(2560, 27 มกราคม). **ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 12 ก. หน้า 19.**

พิชาภพ พันธุ์แพ. 2555. **ผู้นำกับการจัดการการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**

ภาพิมล วิสาโรจน์. 2558. **การปรับเปลี่ยนองค์กรของสถานีโทรทัศน์เนชั่นจากทีวี
ดาวเทียมไปสู่ทีวีดิจิทัลทีวี. บทความทางวิจัย, คณะวารสารศาสตร์และ
สื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.**

สำนักงานงบประมาณของรัฐสภา, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2562.

งบประมาณและผลการดำเนินการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์. กรุงเทพฯ: สำนักงานงบประมาณของรัฐสภา, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงาน ก.พ.ร.. 2550. **คู่มือการบริหารการเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติราชการของหน่วยงานภาครัฐ.** กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.พ.ร..

สำนักพัฒนาและสนับสนุนคดีพิเศษ, กรมสอบสวนคดีพิเศษ, กระทรวงยุติธรรม. 2559. **การศึกษาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาระบบงานสืบสวนสอบสวนการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์.** สำนักพัฒนาและสนับสนุนคดีพิเศษ, กรมสอบสวนคดีพิเศษ, กระทรวงยุติธรรม.

สุริยา เขตบุญพร้อม. 2562. **การดำเนินนโยบายด้านการปราบปรามการค้ามนุษย์ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย : กรณีศึกษาชุดปฏิบัติการพิเศษ กรมการปกครอง.** บทความวิจัยปริญญารัฐศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

**การศึกษาปัจจัยด้านงบประมาณที่ส่งผลต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ :
กรณีศึกษาเปรียบเทียบไทย - ญี่ปุ่น**

**A Study of Budget Factors Affecting Social Welfare Provisions for the
Elderly: A Thai - Japanese Comparative Case Study**

สิทธิพร ราชธานี¹

Sittipon Ratchathani

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ และเปรียบเทียบปัจจัยด้านงบประมาณที่ส่งผลต่อการจัดสวัสดิการสังคมที่มีประสิทธิภาพระหว่างประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย มีลักษณะตามตัวแบบ เอ (Model A) นโยบายสังคมในเชิงการจัดสวัสดิการแบบส่วนเหลือ (The Residual Welfare Model of Social Policy) ซึ่งแตกต่างจากประเทศญี่ปุ่นที่มีรูปแบบกึ่งตัวแบบ ซี (Model C) นโยบายสังคมในการจัดสวัสดิการเชิงสถาบัน (The Institutional Re-distributive Model of Social Policy) ความแตกต่างของตัวแบบข้างต้น เป็นผลมาจากความเพียงพอของงบประมาณที่จะถูกนำมาใช้ในการจัดสวัสดิการสังคม โดยเมื่อเปรียบเทียบปัจจัยด้านงบประมาณผ่านโครงสร้างการจัดเก็บ

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

รับบทความ (Received): 9 ก.ย. 2564 ปรับแก้ (Revised): 17 ต.ค. 2564

ตอบรับบทความ (Accepted): 31 ธ.ค. 2564

ภาษี จะพบว่าประเทศไทยมีอัตราการจัดเก็บภาษีที่ต่ำกว่าประเทศญี่ปุ่น คือ ภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) ไทยจัดเก็บ 7 % ญี่ปุ่นจัดเก็บ 10 % , ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ไทยจัดเก็บสูงสุดที่ 35 % ส่วนญี่ปุ่นจัดเก็บสูงสุดที่ 45 % และภาษีเงินได้นิติบุคคล ไทยจัดเก็บสูงสุดอยู่ที่ 20 % ญี่ปุ่นจัดเก็บสูงสุดอยู่ที่ 33.58 % สะท้อนให้เห็นว่าอัตราการจัดเก็บภาษีที่แตกต่างกัน ส่งผลโดยตรงต่อรายได้ของแต่ละประเทศที่สามารถจัดเก็บได้ รวมไปถึงการจัดหารายได้ของหน่วยราชการส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการจัดสวัสดิการสังคมระดับพื้นที่ ยังขาดความเป็นอิสระในกระบวนการงบประมาณ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของกลไกการจัดหารายได้ ซึ่งในประเทศที่มีการจัดเก็บภาษีในอัตราที่สูงหรือเก็บในอัตราก้าวหน้า และเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีอิสระในด้านงบประมาณ รายได้ที่จัดเก็บได้จะถูกจัดสรรมาเพื่อจัดสวัสดิการสังคมให้กับคนในประเทศอย่างครอบคลุมและเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: สวัสดิการผู้สูงอายุ, โครงสร้างการจัดเก็บภาษี

Abstract

This article aims to study the model of social welfare provision for the elderly and compare budget factors affecting social welfare between Thailand and Japan, using a qualitative research model. The study found that Social Welfare Arrangement Model of Thailand has the characteristics of model a (The Residual Welfare Model of Social Policy) Different from Japan with a semi-model C (The Institutional Re-distributive Model of Social Policy) Differences in the above models this is due to the

adequacy of the budget to be used for social welfare. When comparing budget factors through taxation structure will find that Thailand has a rate the lower tax collection than Japan is Value added tax (VAT) Thailand collects 7%, Japan collects 10%, personal income tax. Thailand collects the highest at 35%, Japan collects the highest at 45% and corporate income tax. Thailand holds the highest at 20%, Japan holds the highest at 33.58%. Reflects that the rate different taxation directly affect the income of each country that can be collected. Including Procurement of income for local government agencies to support social welfare in the area. There is still a lack of independence in the budgeting process. Reflects the importance of the revenue generating mechanism in countries where the tax rate is high or is kept at a progressive rate. And provide opportunities for local Freedom of budget the collected income will be allocated to provide comprehensive social welfare for the people of the country.

Keywords: Social welfare for the elderly, Tax Structure

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ด้านโครงสร้างประชากรโลกในปัจจุบันมีประเด็นที่นานาประเทศกำลังให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ คือ การก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัย (Aged Society) องค์การสหประชาชาติ (United Nations) ได้นิยามการก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยไว้ คือ เมื่อสังคมใดมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่า 10% หรือประชากรอายุ 65 ปี

ขึ้นไปมากกว่า 7% ของประชากรทั้งหมด ถือว่าสังคมนั้นได้ก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัยแล้ว หากใช้คำจำกัดความดังกล่าวมาพิจารณาพร้อมกับผลสำรวจประชากรผู้สูงอายุของประเทศไทย ต้องยอมรับว่าประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 จากการคาดการณ์ไทยจะก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2564 และกลายเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอดในปี พ.ศ. 2574 (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2558, หน้า 26)

การเตรียมรับมือกับการก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัยนั้นถือว่าเป็นประเด็นที่ทุกประเทศควรให้ความสำคัญ ซึ่งเมื่อพิจารณาระบบสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทยนั้น พบปัญหาของระบบสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุที่ไม่รองรับการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรสูงอายุ ทั้งในด้านของตัวบุคลากรสาธารณสุข และบุคลากรในด้านสวัสดิการผู้สูงอายุในหน่วยงานต่างๆ ที่ไม่เพียงพอกับการดูแล และให้บริการแก่กลุ่มผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น รวมไปถึงปัญหาสำคัญอย่างงบประมาณในการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งเมื่อคุณสถิติงบประมาณรายจ่ายด้านสวัสดิการผู้สูงอายุกับรายได้ของรัฐจะเห็นได้ว่างบประมาณด้านสวัสดิการผู้สูงอายุมีสัดส่วนค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับรายได้ที่รัฐจัดเก็บได้ เช่น ในปี 2559 สัดส่วนรายจ่ายสวัสดิการผู้สูงอายุต่อรายได้ภาครัฐมีถึง 8.25 เปอร์เซ็นต์ เพิ่มขึ้นเป็น 8.50 เปอร์เซ็นต์ ในปี 2560 และคาดการณ์ว่า ในปี 2564 รายจ่ายด้านสวัสดิการผู้สูงอายุต่อรายได้ของรัฐจะมีสูงถึง 9.25 เปอร์เซ็นต์ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2555, หน้า 50) ปัญหาด้านงบประมาณที่ไม่รองรับการเป็นสังคมสูงวัยทำให้การดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมเกิดปัญหาและอุปสรรคเป็นอย่างมาก เนื่องจากงบประมาณที่ไม่เพียงพอ ส่งผลให้คุณภาพการบริการ และความทั่วถึงของการให้บริการที่ไม่สามารถกระจายให้แก่ผู้สูงอายุทุกคนได้

จึงทำให้เกิดคำถามว่าประเทศไทยจะมีแนวทางในการบริหารจัดการมิติด้านงบประมาณของประเทศอย่างไร เพื่อรองรับกับการก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ และส่งผลต่อการจัดสวัสดิการทางสังคมของกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุขและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้อย่างยั่งยืน โดยการศึกษาในครั้งนี้ได้นำเอาประเทศที่ประสบความสำเร็จในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุอย่างประเทศญี่ปุ่นมาเป็นกรณีศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศไทย เพื่อให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลให้การจัดสวัสดิการสังคมมีประสิทธิภาพอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรม และนำปัจจัยดังกล่าวมาปรับใช้ในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับบริบทในด้านต่างๆของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย และประเทศญี่ปุ่น
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยด้านงบประมาณที่ส่งผลต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

- ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ตามองค์ประกอบของการจัดสวัสดิการสังคมลักษณะแคบ ซึ่งประกอบไปด้วย การประกันสังคม (Social Insurance) การช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance) และการบริการสังคม (Social Service) (รพีพรรณ คำหอม, 2554, หน้า 16-19)

2. การศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยด้านงบประมาณนั้น ผู้วิจัยกำหนดกรอบตัวแปรในการศึกษา ประกอบไปด้วยตัวแปรดังนี้

2.1) โครงสร้างการจัดเก็บภาษี เป็นการศึกษาเปรียบเทียบประเภทและอัตราการจัดเก็บภาษี โดยนำเอาภาษีจำนวน 3 ประเภทที่ถือเป็นรายได้หลักของรัฐ ประกอบด้วย ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล และภาษีมูลค่าเพิ่ม มาเปรียบเทียบอัตราการจัดเก็บภาษีของประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น

2.2) ระบบการคลังท้องถิ่น ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดเก็บรายได้ของหน่วยงานระดับพื้นที่เอง ที่เป็นรายได้สำคัญในการนำมาใช้ในการจัดบริการสาธารณะและสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อสร้างความเข้าใจและเห็นถึงรูปแบบของการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของประเทศไทย และประเทศญี่ปุ่น

2. เพื่อเข้าใจถึงความสำคัญ และกลไกของปัจจัยด้านงบประมาณที่ส่งผลต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ

3. เพื่อเป็นแนวทางในการจัดหารายได้ การจัดสรรงบประมาณของภาครัฐ และการพัฒนาระบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุให้รองรับกับการเป็นสังคมสูงวัย

4. เพื่อเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการ และการศึกษาต่อยอดในด้านสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุแก่ผู้ที่สนใจในอนาคต

ทบทวนวรรณกรรม

ในส่วนของการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากงานวิจัยต่างๆทั้งของนักวิจัยในประเทศและต่างประเทศ เพื่อทบทวนองค์ความรู้ที่ได้มีผู้วิจัยเคยศึกษาไว้ก่อนแล้ว ในการทบทวนวรรณกรรมครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตัวแปร		ระดับการวิเคราะห์		ข้อค้นพบ	อ้างอิง
ปัจจัย	ตัวแปรต้น	ภาพรวม	กรณีศึกษา		
ปัจจัยทางการเมือง	นโยบาย	●		1. นโยบายของรัฐบาลกลางมีผลต่อทิศทางการพัฒนาสวัสดิการสังคม 2. นโยบายที่มีความชัดเจนส่งผลต่อการนำไปปฏิบัติที่เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม	Johansson Lenkierth (1991); Noriko tsukado (1997)
	บทบาทรัฐบาล	●	●	1. บทบาทรัฐบาลที่แตกต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดสวัสดิการสังคม 2. รัฐบาลควรเป็นผู้ขึ้นนำมากกว่าเป็นผู้ปฏิบัติ	Michaela V.schurk (1997) ; สำนักงานวิจัยเพื่อการพัฒนา หลักประกันสุขภาพไทย (2559)
ปัจจัยทางงบประมาณ	โครงสร้างการจัดเก็บภาษี	●	●	1. โครงสร้างของระบบภาษีเป็นแหล่งทุนสำคัญในการจัดสวัสดิการ 2. งบประมาณที่เพียงพอส่งผลต่อความต่อเนื่องและยั่งยืนของระบบสวัสดิการ	Michaela V.schurk (1997); Elizabeth Anne Lopez (2014); นาริรัตน์ จิตรมณี และ สาวตรี พยานศิลป์ (2551)
	ระบบการคลังท้องถิ่น	●		1. การจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลลงสู่พื้นมีผลต่อความสามารถในการจัดสวัสดิการ 2. การจัดเก็บรายได้ของหน่วยงานระดับท้องถิ่นเป็นแหล่งงบประมาณสำคัญ	บวรจิต สิงคนะนิต และดารุณี พุ่มแก้ว (2561)

ปัจจัยทางสังคม	การมีส่วนร่วม/ทัศนคติ	●	1. การเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการนำมาซึ่งความสนใจ และการแสดงออกถึงความต้องการในด้านสวัสดิการ	นาวิรัตน์ จิตรมนตรี และสวัสดี ทยานศิลป์ (2551); สิริลักษณ์ เทียงธรรม (2559)
	ผู้สูงอายุ	●	2. สร้างทัศนคติการพึ่งพาตนเองมากขึ้น เพื่อลดการพึ่งพิงวัยแรงงาน และภาครัฐ	
ปัจจัยทางสังคม	กลุ่มชนรม/เครือข่าย	●	1. เครือข่ายผู้สูงอายุส่วนในการผลักดันความต้องการของกลุ่มเพื่อเสนอเป็นสวัสดิการสังคม	กฤษณ์ วุฒิพงษ์, สุพจน์ อินทวงศ์ และกัญญาณ อินทวงศ์ (2558); กัญญาณัฐ ไพคำ (2557); นาวิรัตน์ จิตรมนตรี และสวัสดี ทยานศิลป์ (2551)
	ผู้สูงอายุ	●	2. การดำเนินการในรูปแบบเครือข่ายส่งผลต่อการดำเนินงานอย่างบูรณาการ	
ปัจจัยทางองค์กร	องค์กร	●	1. การรับรู้ขององค์กร ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคม	Norko tsukado (1997) ; กัญญาณัฐ ไพคำ (2557)
	บุคลากร	●	1. ทักษะการบุคคลเป็นตัวเชื่อมระหว่างสวัสดิการและผู้รับสวัสดิการสังคม 2. บุคลากรที่มีคุณภาพส่งผลต่อการพัฒนาสวัสดิการสังคม	กัญญาณัฐ ไพคำ (2557); นาวิรัตน์ จิตรมนตรี และสวัสดี ทยานศิลป์ (2551)

จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยพบปัจจัยที่มีผลต่อการจัดสวัสดิการสังคม ผู้สูงอายุจำแนกออกเป็น 4 ปัจจัย ได้แก่ (1) ปัจจัยทางการเมือง (2) ปัจจัยทางงบประมาณ (3) ปัจจัยทางสังคม (4) ปัจจัยทางด้านองค์กร โดยผู้วิจัยได้นำปัจจัยดังกล่าวข้างต้นมาทำการเปรียบเทียบโดยวิธีการเปรียบเทียบเหมือน (MOST SIMILAR SYSTEM DESIGN หรือ MSSD) เพื่อหาปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างมีนัยสำคัญ โดยพบว่า ปัจจัยด้านงบประมาณ ซึ่งถือว่ามีความสำคัญต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นองค์ประกอบขั้นพื้นฐานที่จำเป็นของการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ หากขาดงบประมาณที่เพียงพอก็อาจส่งผลต่อการจัดสวัสดิการที่มีประสิทธิภาพ และครอบคลุมต่อความต้องการของผู้สูงอายุได้ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาไปที่ปัจจัยด้านงบประมาณเป็นสำคัญ

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุเพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย และให้ทราบถึงรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น รวมไปถึงการเปรียบเทียบปัจจัยด้านงบประมาณที่ส่งผลต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุระหว่างประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น ใช้วิธีการเปรียบเทียบ (MOST SIMILAR SYSTEM DESIGN หรือ MSSD) เพื่อชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของปัจจัยด้านงบประมาณที่ส่งผลต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุระหว่างประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น และใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย และประเทศญี่ปุ่น

สวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย ในด้านการประกันสังคม (Social Insurance) ที่มีการสร้างกลไกการประกันความเสี่ยงยามชราภาพมารับผู้สูงอายุ เช่น กองทุนประกันสังคมกรณีชราภาพ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) และกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) เป็นต้น โดยหลักการสำคัญ คือ ส่งเสริมให้ประชาชนเกิดการออมเงินและรัฐช่วยสมทบเงินให้ด้วย ซึ่งผลตอบแทนจะเป็นในรูปแบบเงินก้อนหรือเงินรายเดือนหลังเกษียณ โดยพบประเด็นปัญหาสำคัญ คือ เป็นการประกันสังคมที่อิงตามกลุ่มอาชีพ ถึงแม้ว่าจะมีกองทุนการออมแห่งชาติเข้ามาปิดช่องว่างสำหรับแรงงานนอกระบบแล้วก็ตาม แต่ก็ไม่ได้เป็นการบังคับให้แรงงานเข้าร่วม

กองทุนฯ เป็นการอาศัยความสมัครใจในการเข้าร่วม ทำให้ขาดความเชื่อมโยงเป็นระบบเดียวกันของการประกันสังคมที่ครอบคลุมประชากรทั้งประเทศ

ด้านการช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance) เป็นลักษณะการช่วยเหลือแบบให้เปล่า โดยรูปแบบการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ถือเป็นสวัสดิการที่เห็นเป็นรูปธรรมที่สุด แต่เมื่อพิจารณาถึงความเป็นจริงแล้วกลับพบว่า เงินที่ผู้สูงอายุได้รับนั้นอาจไม่ได้สอดคล้องกับค่าครองชีพในปัจจุบัน รวมไปถึงหากพิจารณาในระยะยาวแล้วงบประมาณในด้านการช่วยเหลือทางสังคม มีทิศทางที่จะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประเด็นปัญหาสำคัญของการการช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance) ของประเทศไทยคือ รูปแบบสวัสดิการดังกล่าวไม่ได้เป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนในอนาคต เป็นการจัดสวัสดิการที่ปลายเหตุ มากกว่าการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง หรือการวางระบบโครงสร้างของประเทศเพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย ในด้านการบริการสังคม (Social Service) ถือได้ว่ามี การจัดสวัสดิการที่ครอบคลุมทุกด้านที่มีความจำเป็น เช่น ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการมีรายได้ และด้านนันทนาการ ประเด็นที่ควรให้ความสำคัญนั้นควรเป็นเรื่องของคุณภาพของการบริการที่ต้องพัฒนาให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ไม่ควรเป็นการจัดเพียงเพื่อให้เกิดระบบสวัสดิการขึ้นมาแต่ขาดความต่อเนื่องและมีคุณภาพ

ซึ่งเมื่อพิจารณารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยกับตัวแบบสวัสดิการสังคมแล้วนั้น จึงทำให้ผู้วิจัยมองว่าประเทศไทยมีตัวแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุตาม ตัวแบบ เอ (Model A) ที่เป็นนโยบายสังคมในเชิงการจัดสวัสดิการแบบส่วนเหลือ (The Residual Welfare Model of Social Policy) เนื่องจากสวัสดิการต่างๆที่ถูกกำหนดขึ้นมานั้น มีความครอบคลุมในทุกความจำเป็นของ

ผู้สูงอายุแล้ว แต่เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการที่ยังขาดความเป็นระบบที่ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกัน บางรูปแบบสวัสดิการยังเป็นการจัดเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้ามากกว่าการกำหนดโครงสร้างเพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมสูงวัยที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

สำหรับประเทศญี่ปุ่นนั้น เมื่อพิจารณารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในด้านการประกันสังคม (Social Insurance) จะพบว่าญี่ปุ่นมีระบบบำนาญแห่งชาติหรือ National Pension System (NPS) ที่บังคับให้ประชาชนอายุ 20-60 ปีทุกคน มีหน้าที่เป็นสมาชิก สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนทุกคนเมื่อก้าวเข้าสู่อายุผู้สูงอายุแล้วจะมีหลักประกันในการชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม (วรเวศม์ สุวรรณระดา, 2559, หน้า 16) และยังมีระบบประกันสุขภาพ การรักษาพยาบาลผู้สูงอายุ และระบบการดูแลระยะยาว (Long Term Care) เป็นระบบที่กำหนดขึ้นมาเพื่อเป็นหลักประกันให้กับผู้สูงอายุในการใช้ชีวิตในสังคมอีกด้วย ในด้านการช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance) ญี่ปุ่นมีระบบคุ้มครองรายได้พื้นฐานในการดำรงชีวิต (Seikatsu Hogo) ที่มีความคล้ายกับรูปแบบเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของประเทศไทย แต่หากพิจารณาความแตกต่างของรูปแบบการช่วยเหลือนั้นจะพบว่า การช่วยเหลือของญี่ปุ่นเป็นการช่วยเหลือโดยพิจารณาตามระดับของความลำบาก เขตที่อยู่อาศัย ระดับค่าครองชีพในเมืองที่อาศัย จำนวนสมาชิกของครอบครัวด้วย โดยผ่านการประเมินสถานภาพหรือ mean-test ซึ่งจะเห็นได้ว่ารูปแบบการช่วยเหลือแบบให้เปล่าของญี่ปุ่นนั้น ไม่ได้เป็นการช่วยเหลือแบบทั่วไป แต่เป็นการช่วยเหลือโดยพิจารณาอยู่บนพื้นฐานความจำเป็นและความเหมาะสมของผู้ขอรับความช่วยเหลือแต่ละบุคคล (วรเวศม์ สุวรรณระดา, 2559, หน้า 27) ในด้านการบริการสังคม (Social Service) ก็ถือได้ว่าญี่ปุ่นมีการจัดสวัสดิการที่ครอบคลุมทุกด้านที่มีความจำเป็นและมีคุณภาพการบริการที่ดี ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้อย่างทั่วถึง

ซึ่งเมื่อพิจารณาในภาพรวมของรูปแบบการจัดสวัสดิการของญี่ปุ่นแล้วนั้น สามารถสรุปได้ว่าประเทศญี่ปุ่นมีตัวแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุแบบ กึ่งตัวแบบ ซี (Model C) เป็นนโยบายสังคมในการจัดสวัสดิการในเชิงสถาบัน (The Institutional Re-distributive Model of Social Policy) โดยใช้แนวทางเชิงผสมผสานในนโยบายการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ซึ่งพยายามมุ่งให้ได้รับประโยชน์โดยทั่วถึงทุกกลุ่มอย่างครอบคลุมญี่ปุ่นเอง แต่ก็ยังไม่ได้ถือว่ามีการจัดสวัสดิการแบบรัฐสวัสดิการอย่างเต็มรูปแบบ เนื่องจากสวัสดิการบางอย่างก็ไม่ได้จัดอย่างครอบคลุมทุกมิติในการดำเนินชีวิต และงบประมาณที่จะนำมาใช้รองรับกับการจัดสวัสดิการรูปแบบดังกล่าวก็ยังไม่เพียงพอ แต่ญี่ปุ่นมีความพยายามที่จะสร้างสวัสดิการที่จำเป็นและมองว่ามีผลกระทบต่อคุณภาพการดำเนินชีวิตของประชากรสูงอายุในประเทศให้มีคุณภาพเสียก่อน จึงจะพัฒนารูปแบบของสวัสดิการให้ครอบคลุมทุกมิติของการดำเนินชีวิต และควบคู่ไปกับการพัฒนาโครงสร้างการจัดเก็บภาษีให้สอดคล้องกับรายจ่ายด้านสวัสดิการที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

**การเปรียบเทียบปัจจัยด้านงบประมาณที่ส่งผลต่อการจัดสวัสดิการสังคม
สำหรับผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ**

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	ประเทศไทย	ประเทศญี่ปุ่น
1. ตัวแบบการจัดสวัสดิการ	ตัวแบบ เอ (Model A) เป็นนโยบายสังคมในการจัด สวัสดิการแบบส่วนเหลือ (The Residual Welfare Model of Social Policy)	กึ่งตัวแบบ ซี (Model C) เป็นนโยบายสังคมในการจัด สวัสดิการในเชิงสถาบัน (The Institutional Re-distributive Model of Social Policy)
- ลักษณะสำคัญ	- ใช้งบประมาณในการดำเนินการ ด้านสวัสดิการผู้สูงอายุต่ำ - เป็นรูปแบบสวัสดิการแบบเฉพาะ หน้าตามความจำเป็น	- ใช้งบประมาณในการดำเนินการ ด้านสวัสดิการผู้สูงอายุสูง - เป็นรูปแบบสวัสดิการเชิง โครงสร้างที่ครอบคลุม
2. โครงสร้างการจัดเก็บภาษี		
- อัตราการจัดเก็บภาษี	- ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา : 35 % - ภาษีเงินได้นิติบุคคล : 20 % - ภาษีมูลค่าเพิ่ม : 7 %	- ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา : 45 % - ภาษีเงินได้นิติบุคคล : 33.58 % - ภาษีมูลค่าเพิ่ม : 10 %
- ความหลากหลายของการ จัดเก็บภาษี	ประเภทของภาษีนี้น้อย	มีประเภทภาษีที่หลากหลาย เช่น ภาษีมรดก
3. ระบบการคลังท้องถิ่น		
- ความสามารถในการหารายได้ (ปี 2018)	รายได้ที่ท้องถิ่นจัดเก็บได้เองต่อ รายได้ทั้งหมดของท้องถิ่น 10.00 %	รายได้ที่ท้องถิ่นจัดเก็บได้เองต่อ รายได้ทั้งหมดของท้องถิ่น 47.66 %
การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้ สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ	ไม่มีประสิทธิภาพ - เป็นการจัดสวัสดิการแบบเฉพาะ หน้า ไม่ครอบคลุมประชาชนทุกคน	มีประสิทธิภาพ - เป็นการจัดสวัสดิการเชิงโครงสร้าง ที่ครอบคลุมประชาชนทุกคน

การที่ประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นมีตัวแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่แตกต่างกันนั้น เป็นผลมาจากงบประมาณที่ถือว่าเป็นฐานทรัพยากรสำคัญใน

การจัดสวัสดิการสังคม หากพิจารณาจากตัวแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทยนั้น ประเทศไทยจัดสวัสดิการตามตัวแบบ เอ (Model A) ที่เป็นนโยบายสังคมในเชิงการจัดสวัสดิการแบบส่วนเหลือ (The Residual Welfare Model of Social Policy) โดยเป็นการจัดสวัสดิการเฉพาะส่วนที่ประชาชนขาดหรือมีความจำเป็นต้องได้รับ งบประมาณในการดำเนินการจะไม่สูงมากหากเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่นที่จัดสวัสดิการแบบ กึ่งตัวแบบ ซี (Model C) เป็นนโยบายสังคมในการจัดสวัสดิการในเชิงสถาบัน (The Institutional Re-distributive Model of Social Policy) ซึ่งเป็นการจัดสวัสดิการเชิงโครงสร้างที่ครอบคลุมประชาชนทุกคน และครอบคลุมทุกมิติการดำรงชีวิต ทำให้งบประมาณในการจัดสวัสดิการตามตัวแบบที่ประเทศญี่ปุ่นจัดนั้นต้องใช้งบประมาณที่สูงมาก โดยภายใต้ปัจจัยด้านงบประมาณมีตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อความเพียงพอของงบประมาณในการจัดสวัสดิการสังคม ประกอบด้วย 2 ตัวแปร คือ โครงสร้างการจัดเก็บภาษี และระบบการคลังท้องถิ่น

โครงสร้างการจัดเก็บภาษีนั้นประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 6 ประการ คือ ผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากร ฐานภาษี อัตราภาษี วิธีการเสียภาษี ข้อโต้แย้งทางภาษีอากร และการบังคับใช้กฎหมายภาษีอากร (รุ่งนภา สันติธรรม, 2561, หน้า 5-10, ทศนีย์ เหลืองเรืองรอง, 2561, หน้า 3-12) ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดนี้มีส่วนสำคัญที่ส่งผลให้รัฐสามารถจัดเก็บรายได้จากภาษีได้ตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ แต่ปัจจัยที่ถือว่ามีส่วนสำคัญในการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของรายได้ที่รัฐจัดเก็บได้คือ อัตราภาษี โดยความแตกต่างระหว่างอัตรารการจัดเก็บภาษีของประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นนั้น พบว่าประเทศไทยมีอัตรารการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการอยู่ที่ 7 % ซึ่งมีความแตกต่างกับประเทศญี่ปุ่นที่มีอัตรารการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มอยู่ใน 10 % การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจะพบว่า ประเทศไทยมีอัตราร

จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสูงสุดอยู่ที่ 35 % ซึ่งมีความแตกต่างกับประเทศญี่ปุ่นที่มีอัตราการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสูงสุดอยู่ที่ 45 % และการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลนั้น ประเทศไทยมีอัตราการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลสูงสุดอยู่ที่ 20 % ซึ่งมีความแตกต่างกับประเทศญี่ปุ่นที่มีอัตราการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลสูงสุดอยู่ที่ 33.58 % (สำนักงานประมาณของรัฐบาล, 2558, หน้า 15, Japan External Trade Organization(JETRO), 2020, เว็บไซต์)

อัตราการจัดเก็บภาษีที่มีความแตกต่างกันระหว่างประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นนั้น ส่งผลโดยตรงต่อรายได้ที่รัฐบาลทั้ง 2 ประเทศจะสามารถจัดเก็บได้ ซึ่งสะท้อนว่าในประเทศที่มีงบประมาณรายรับที่เพียงพอต่อการจัดบริหารสาธารณะ คุณภาพของจัดบริการงานสาธารณะต่างๆจะมีประสิทธิภาพและครอบคลุมการเข้าถึงของประชาชนทุกคนอย่างเสมอภาค ซึ่งแตกต่างกับประเทศที่มีงบประมาณอยู่อย่างจำกัด การที่จะแบ่งงบประมาณมาใช้ในการจัดบริการสาธารณะก็อาจมีสัดส่วนที่น้อย ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพและความครอบคลุมคนในสังคม โดยขาดการมองในมิติของการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ อีกหนึ่งประเด็นที่ถือว่ามีความสำคัญไม่ต่างจากอัตราการจัดเก็บภาษี คือ ความหลากหลายของประเภทภาษี เช่น ภาษีฐานทรัพย์สิน อย่างภาษีมรดก ซึ่งถือได้ว่าเป็นประเภทภาษีที่เป็นแหล่งรายได้อีกทางหนึ่งที่รัฐจะสามารถจัดเก็บได้ ซึ่งอาจสรุปได้ว่าอัตราการจัดเก็บภาษี เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อรายได้ของรัฐ ที่จะถูกนำมาเป็นทรัพยากรสำคัญในการจัดบริการสาธารณะ โดยเฉพาะสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบัน

เมื่อได้พิจารณาความแตกต่างของโครงสร้างการจัดเก็บภาษี ในประเด็นอัตราการจัดเก็บภาษีไปแล้วนั้น จะเห็นว่างบประมาณที่ได้จากการจัดเก็บภาษีทั้ง 3 ประเภท

นั้นเป็นงบประมาณในภาพรวมของประเทศ ที่ถูกบริหารจัดการโดยรัฐบาลกลางในการจัดบริการสาธารณะให้กับประชาชน แต่หากพิจารณาในมิติของพื้นที่ที่เล็กลงมานั้น จะพบว่าท้องถิ่นหรือชุมชน เป็นอีกหนึ่งตัวแปรสำคัญในการจัดบริการสาธารณะ โดยเฉพาะสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุ เนื่องจากทั้งประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นมีการกระจายอำนาจการปกครองให้ท้องถิ่นรับผิดชอบในการปกครองตนเองและการบริการทรัพยากรต่างๆ การที่จะให้หน่วยงานระดับท้องถิ่นจะเป็นกลไกสำคัญในการจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุนั้น จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงความสามารถของท้องถิ่นนั้นๆด้วย โดยประเด็นที่สำคัญคือ ระบบการคลังท้องถิ่น ซึ่งอย่างที่กล่าวไปแล้วว่างบประมาณเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อทุกๆกิจกรรมหรือการดำเนินงานของรัฐ ซึ่งก็เช่นเดียวกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในท้องถิ่น ก็ย่อมต้องอาศัยงบประมาณเป็นฐานทรัพยากรหลักในการดำเนินการ แต่เมื่อพิจารณาแหล่งรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยพบว่า รายได้หลักที่เป็นแหล่งทุนสำคัญที่นำมาใช้จัดบริการสาธารณะต่างๆ กลับไม่ได้เป็นรายได้ที่หน่วยงานสามารถจัดเก็บได้เองตามเจตนารมณ์ของหลักการกระจายอำนาจการปกครองที่ระบุไว้ โดยในปี 2018 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยมีแหล่งรายได้มาจาก รายได้ที่รัฐจัดสรรให้ถึง 51.47% ของรายได้ทั้งหมด เงินอุดหนุน 38.53% และรายได้ที่จัดเก็บเอง มีเพียง 10.00% ของรายได้ทั้งหมด (ระบบข้อมูลการใช้จ่ายภาครัฐ, 2564, เว็บไซต์)

โดยเมื่อเปรียบเทียบความสามารถในการจัดหารายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นนั้น พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด คือ ประเทศไทยมีรายได้ที่ท้องถิ่นจัดเก็บได้เองต่อรายได้ทั้งหมดของท้องถิ่นอยู่ที่ 10.00 % ซึ่งแตกต่างจากประเทศญี่ปุ่นที่มีรายได้ที่ท้องถิ่นจัดเก็บได้เองต่อรายได้ทั้งหมดของท้องถิ่นถึง 47.66 % ในปี 2018 (Statista, 2018, เว็บไซต์) ความแตกต่าง

ของความสามารถในการจัดหารายได้ของท้องถิ่นนั้น สะท้อนให้เห็นถึงงบประมาณของหน่วยงานระดับท้องถิ่นของทั้ง 2 ประเทศที่มีแตกต่างกัน รวมไปถึงความเป็นอิสระในการใช้จ่ายงบประมาณที่ท้องถิ่นสามารถจัดเก็บได้เอง ความสามารถในการจัดหารายได้ของท้องถิ่นจึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ

เมื่อพูดถึงการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุนั้น มิติด้านงบประมาณถือเป็นจุดตั้งต้นที่มีความสำคัญต่อการจัดสวัสดิการ เนื่องจากงบประมาณเป็นทรัพยากรที่จำเป็นที่จะต้องถูกนำมาใช้ในการจัดสวัสดิการ หากประเทศใดที่สามารถหารายได้ที่เพียงพอต่อการจัดสวัสดิการให้กับประชาชนในประเทศ ระบบสวัสดิการก็จะดีขึ้นตามไปด้วย ยกตัวอย่างในประเทศที่มีการจัดสวัสดิการรูปแบบรัฐสวัสดิการ หรือตามตัวแบบ ซี (Model C) อย่างประเทศสวีเดน จะพบว่า สวีเดนมีโครงสร้างจัดเก็บภาษีที่รองรับกับการจัดสวัสดิการรูปแบบดังกล่าว เมื่อพิจารณาการจัดเก็บภาษี 3 ประเภทที่สำคัญจะพบว่า สวีเดนมีการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการสูงถึง 25 % ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา 57.2 % และภาษีเงินได้นิติบุคคล 21.4 % (TRADING ECONOMICS, 2021, เว็บไซต์) ซึ่งจะเห็นว่าอัตราการจัดเก็บภาษีแต่ละประเภทเก็บในอัตราที่สูงหรือเก็บในอัตราก้าวหน้า เพื่อนำรายได้ที่จัดเก็บได้มาจัดสวัสดิการสังคมให้กับคนในประเทศอย่างครอบคลุมทุกมิติของการใช้ชีวิต และประชาชนในประเทศสวีเดนเองก็เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่พึงจะได้รับจากการยินยอมที่จะจ่ายภาษีในอัตราก้าวหน้าให้กับรัฐบาล จึงกล่าวได้ว่างบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดบริการสาธารณะทุกประเภท รวมไปถึงการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในอนาคต

พัฒนาการด้านการจัดเก็บภาษีที่สำคัญของประเทศญี่ปุ่น

การปรับเปลี่ยนโครงสร้างพื้นฐานของประเทศเพื่อรองรับกับสังคมผู้สูงอายุนั้น เป็นปัญหาสำคัญของหลายๆประเทศที่กำลังประสบอยู่ แต่อาจไม่ได้ส่งผลมากนักกับประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากญี่ปุ่นใช้เวลาเพียง 24 ปี ในการเปลี่ยนผ่านจากสังคมผู้สูงอายุไปสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุขั้นสุดยอด โดยสามารถที่จะจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ และครอบคลุมประชากรทุกคนให้สามารถเข้าถึงได้อย่างเสมอภาค โดยผู้วิจัยได้สรุปพัฒนาการการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุที่สำคัญของญี่ปุ่นไว้ดังนี้

- ก่อนเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ (ค.ศ.1869 – 1970) ญี่ปุ่นพึ่งรายได้หลักจากภาษีทางตรงที่คำนวณฐานจากรายได้ของบุคคลและนิติบุคคล ซึ่งเพียงพอต่อการใช้จ่ายของภาครัฐ

- เข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ (ค.ศ.1970 – 1996) ญี่ปุ่นเริ่มประสบปัญหาด้านงบประมาณและประกอบกับวิกฤติเศรษฐกิจภายนอก ทำให้ต้องหารูปแบบในการสร้างรายได้ให้กับประเทศรูปแบบใหม่เพิ่มขึ้น โดยญี่ปุ่นได้ให้ความสำคัญกับภาษีการบริโภค (Consumption Tax) หรือภาษีมูลค่าเพิ่ม เนื่องจากภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นการจัดเก็บภาษีที่ถือว่าเป็นธรรมกับทุกคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นประชากรกลุ่มใด ทั้งเด็ก วัยทำงาน หรือแม้แต่ผู้สูงอายุ หากซื้อสินค้าหรือบริการก็ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งแตกต่างจากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่จะจัดเก็บจากผู้มีรายได้เท่านั้น ซึ่งมีความสวนทางกับสังคมผู้สูงอายุที่ประชากรวัยแรงงานได้กลายมาเป็นประชากรวัยสูงอายุ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาก็จัดเก็บได้น้อยลงตามไปด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า ภาษีการบริโภค (Consumption Tax) หรือภาษีมูลค่าเพิ่ม เป็นเครื่องมือ

สำคัญของรัฐบาลญี่ปุ่นในการหารายได้เพื่อสนับสนุนรายจ่ายด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ (วิเชียร อินทะสี, 2546, หน้า 23-26)

- สังคมผู้สูงอายุขั้นสมบูรณ์ (ค.ศ.1996 – 2007) ญี่ปุ่นจัดตั้งระบบประกันสังคมขึ้น เพื่อเป็นหลักประกันความเสี่ยงในยามชราภาพให้กับประชาชนทุกคน และปรับปรุงการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม จาก 3 % เป็น 5 % เพื่อบริการบังคับใช้กฎหมายประกันสังคมที่บังคับใช้ในปี ค.ศ. 2000

- สังคมผู้สูงอายุขั้นสมบูรณ์ (ค.ศ.2007 - ปัจจุบัน) ญี่ปุ่นปรับปรุงการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มอีก คือ จาก 5 % เป็น 8 % ในปี 2014 และจาก 8 % เป็น 10 % ในปี 2019 เพื่อบริการกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุ และงบประมาณในการจัดสวัสดิการสังคม

ญี่ปุ่นเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานของประเทศเพื่อบริการสังคมผู้สูงอายุ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงโครงสร้างการจัดเก็บภาษี โดยเฉพาะโครงสร้างภาษีการบริโภค (Consumption Tax) หรือภาษีมูลค่าเพิ่มที่ค่อยๆ ขยับตัวสูงขึ้นตามสภาพเศรษฐกิจ การเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการสังคม และการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุในประเทศ

แนวทางของประเทศไทยในการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

การที่ประเทศไทยจะสามารถจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยงบประมาณจำนวนมากที่จะมารองรับการ จัดสวัสดิการสังคมในรูปแบบดังกล่าว ซึ่งจากการพิจารณาถึงรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุและพัฒนารูปแบบดังกล่าวของญี่ปุ่นแล้วนั้น สามารถเสนอแนะ

แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของประเทศไทยได้ใน 2 มิติ คือมิติด้านงบประมาณ และมิติด้านสวัสดิการสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

มิติด้านงบประมาณนั้น การปฏิรูปโครงสร้างการจัดเก็บภาษีเป็นแนวทางหนึ่งที่มีผลต่อการเพิ่มรายได้ให้กับรัฐ เพื่อรองรับกับการจัดสวัสดิการรูปแบบดังกล่าว โดยนำมาตรการหรือแนวทางการปรับปรุงระบบภาษีมาดำเนินการ อาทิ การปรับปรุงภาษีฐานเงินได้ให้มีฐานภาษีที่กว้างขึ้น อีกทั้งควรลดความซับซ้อนของระบบภาษีและทบทวนสิทธิการลดหย่อนภาษีที่ไม่มีความจำเป็น การเพิ่มบทบาทของภาษีฐานทรัพย์สินที่ในปัจจุบันยังมีบทบาทน้อยมาก เช่น การเพิ่มศักยภาพการเก็บภาษีมรดก รวมทั้งการพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการนำเอาภาษีรูปแบบใหม่ๆ มาใช้ และอีกหนึ่งช่องทางสำคัญที่รัฐบาลจะสามารถใช้เพิ่มรายรายได้ภาษีก็คือการเพิ่มอัตราภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นทางเลือกที่มีประสิทธิภาพในการเพิ่มรายได้ให้กับรัฐบาล และควรดำเนินการควบคู่ไปกับการปรับปรุงโครงสร้างรายจ่ายภาครัฐให้ไปในทางที่เพิ่มสวัสดิการสังคม รวมไปถึงควรมีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสามารถในการบริหารจัดการทางการเงินด้วยตนเอง สนับสนุนให้ อบต. มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ด้วยตนเอง และส่วนที่ขาดไม่ได้คือรัฐบาลต้องมุ่งสร้างความโปร่งใสทางการเงิน การคลัง เปิดเผยข้อมูลและการสื่อสารให้ประชาชนเห็นถึงประโยชน์ของเงินภาษีที่ย้อนกลับมาสู่ตนเอง เป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งที่จะช่วยลดการต่อต้านและสร้างการยอมรับในหมู่ประชาชนกับกระบวนการปฏิรูปภาษี

ในมิติด้านสวัสดิการสังคมนั้น ควรเป็นการดำเนินการที่ควบคู่ไปกับมิติด้านงบประมาณ เพื่อเป็นการริเริ่มพื้นฐานของสวัสดิการที่เป็นเชิงโครงสร้าง โดยสวัสดิการที่ควรให้ความสำคัญ คือ สวัสดิการด้านการประกันสังคม (Social Insurance) เช่น ระบบบำนาญแห่งชาติ ที่ครอบคลุมประชากรทุกคนในประเทศทั้งแรงงานในและนอก

ระบบ อีกทั้งควรนำระบบการประกันสังคมที่มีอยู่แล้วรวมบูรณาการเป็นระบบเดียวกัน เพื่อเป็นหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมประชาชนทุกคนใน เมื่อมีระบบประสังคัมที่ครอบคลุมแล้ว ควรส่งเสริมการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุด้วย เช่น การขยายอายุเกษียณของข้าราชการ ส่งเสริมให้มีการจ้างงานผู้สูงอายุในสถานประกอบการ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์การลดลงของประชากรวัยแรงงาน ในด้านการบริการสังคม (Social Service) ควรมีการพัฒนารูปแบบและคุณภาพการบริการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น ระบบดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (long-term care) ที่บ้าน การจัดตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในลักษณะไปเช้าเย็นกลับ (Day care Center) รวมไปถึงการสร้างทัศนคติของคนในสังคมให้ยอมรับผู้สูงอายุ เป็นบุคคลที่ควรได้รับการดูแลจากสมาชิกของครอบครัวมากกว่าผลักภาระให้รัฐบาลดูแล ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมความยั่งยืนของระบบสวัสดิการต่างๆที่รัฐได้ดำเนินการ โดยอาจมีสิทธิประโยชน์ เช่น การหักลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา แก่บุตรที่เลี้ยงดูผู้สูงอายุ เป็นต้น การดำเนินการเพื่อที่จะให้ประเทศไทยสามารถรับมือกับสถานการณ์การก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุนั้น ควรเป็นการดำเนินการที่ควบคู่กันไประหว่างมิติด้านงบประมาณ ในการจัดหารายได้เพื่อบริหารประเทศและจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชน รวมไปถึงในมิติด้านสวัสดิการสังคมที่ควรมีการวางโครงสร้างพื้นฐานของสวัสดิการอย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงกัน โดยที่ประชาชนทุกคนจะสามารถที่จะเข้าถึงสวัสดิการอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม เพื่อเป็นหลักประกันให้กับประชาชนในประเทศได้ว่า เมื่อเขาเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุแล้ว จะสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุขและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้อย่างยั่งยืน

การอภิปราย

จากการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ: กรณีศึกษาไทย-ญี่ปุ่น พบว่า ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุนั้น คือ ปัจจัยด้านโครงสร้างภาษีและระบบการคลังท้องถิ่น ที่เปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือ และกลไกในการสร้างฐานทรัพยากรอย่างงบประมาณให้กับรัฐ เพื่อเป็นต้นทุนในการนำมาใช้จัดสวัสดิการสังคมให้กับประชาชนทุกกลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ ให้มีประสิทธิภาพและครอบคลุมผู้สูงอายุทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Elizabeth Anne Lopez (2015) ที่ให้ความสนใจในการศึกษาวิเคราะห์งบประมาณค่าใช้จ่ายด้านผู้สูงอายุ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาระบบบริการด้านสุขภาพที่มีประสิทธิภาพ โดยการศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์กับระบบของสหรัฐอเมริกา โดยจากการศึกษาพบว่าระบบของโครงสร้างภาษีเป็นปัจจัยที่มีผลต่องบประมาณในการจัดสวัสดิการ โดยประเทศในแถบยุโรปนำมาใช้เป็นแหล่งทุนในการจัดสวัสดิการสังคม และงานวิจัยของ Michaela V. Schurk (1997) ที่พบว่า การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศอังกฤษมีระบบภาษีเป็นต้นทุนสำคัญในการจัดสวัสดิการสังคม จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าในประเทศที่ระบบภาษีซึ่งเป็นรายได้หลักของรัฐบาล ไม่สามารถเป็นแหล่งทุนให้กับการจัดสวัสดิการได้ ทำให้เกิดปัญหาของงบประมาณที่ขาดแคลนซึ่งส่งผลให้การจัดสวัสดิการไม่ครอบคลุมและไม่มีคุณภาพ ดังจากการศึกษาของ นาริรัตน์ จิตรมนตรี และสาวิตรี ทยานศิลป์ (2551) ที่พบปัญหาอันเนื่องมาจากการขาดแคลนงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรทำให้การจัดสวัสดิการด้านสุขภาพไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีคุณภาพและเกิดความต่อเนื่อง จึงถือได้ว่างบประมาณมีความจำเป็นในการ

พัฒนาระบบสวัสดิการผู้สูงอายุให้สามารถดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

ในมิติของการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในท้องถิ่น การที่จะให้หน่วยงานระดับท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการจัดสวัสดิการสังคมนั้น จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงความสามารถของท้องถิ่นด้วย แต่เมื่อพิจารณาแหล่งรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยพบว่า รายได้หลักที่เป็นแหล่งทุนสำคัญที่นำมาใช้จัดบริการสาธารณะต่างๆ กลับไม่ได้เป็นรายได้ที่หน่วยงานสามารถจัดเก็บได้เองตามเจตนารมณ์ของหลักการกระจายอำนาจการปกครองที่ระบุไว้ ซึ่งตรงกับรายงานของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ที่พบจุดอ่อนของการบริหารงานท้องถิ่น คือ ขาดความเป็นอิสระทางด้านการคลัง เนื่องจากต้องพึ่งการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลส่วนกลาง โดยเฉพาะเงินอุดหนุน (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2559, หน้า 29) และงานวิจัยของ สุพัฒน์จิตร ลาตบัวขาว ที่พบว่า สภาพปัญหาทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันเป็นปัญหาที่สำคัญ โดยปัญหาด้านโครงสร้างรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงมีการพึ่งพิงรายได้จากส่วนกลางเป็นสัดส่วนที่สูง ในขณะที่รายได้ที่จัดเก็บเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสัดส่วนที่ต่ำมากเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนรายได้ของรัฐบาล รวมไปถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความเป็นอิสระทางการคลังด้านการกำหนดรายได้ของตนเอง (สุพัฒน์จิตร ลาตบัวขาว, 2563, หน้า 207-208)

เมื่อพูดถึงโครงสร้างการจัดเก็บภาษีของประเทศไทย ซึ่งเป็นภาพรวมรายได้ที่สำคัญของประเทศแล้วนั้น ประเทศไทยประสบปัญหาในการจัดเก็บภาษี โดยจัดเก็บได้ในอัตราส่วนค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ทำให้รายได้ที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาระบบสวัสดิการต่างๆ เป็นไปได้ค่อนข้างยากลำบาก การที่รัฐจัดเก็บรายได้ได้น้อยนั้น

อาจเป็นผลมาจากการที่รัฐบาลไม่ได้นำภาษาที่ประชาชนเสียไปใช้ในการพัฒนาประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเห็นเป็นรูปธรรม ที่ประชาชนจะได้รับประโยชน์ในเชิงประจักษ์ ทำให้ความยินยอมในการเสียภาษีของประชาชนเป็นไปในทิศทางที่แย่งชิงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปะการัง ชื่นจิตร ที่ศึกษาวัฒนธรรมในระบบภาษีของไทยพบว่า แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีของไทย คือ การยินยอมเสียภาษีด้วยความจำเป็น พบพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรคในการจัดเก็บภาษี คือ การยื่นแบบแสดงการเสียภาษีไม่ถูกต้องและการขอลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ ตลอดจนทัศนคติที่ไม่ไว้วางใจการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ ปะการัง ชื่นจิตร (2557) ทำให้แรงจูงใจที่ประชาชนจะยินยอมเสียภาษีน้นน้อยลง และการที่รัฐที่ทำการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการจัดเก็บภาษีหรืออัตราการจัดเก็บภาษีที่เพิ่มมากขึ้นก็มีความเป็นไปได้ยากมาก การที่รัฐจะแก้ไขปัญหาเรื่องการจัดเก็บภาษีน้น รัฐอาจควรพิจารณาปรับปรุงการกำหนดนโยบายหรือการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ เพื่อสะท้อนให้ประชาชนเห็นถึงประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับหากมีการเสียภาษีที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อสร้างวัฒนธรรมที่ยินยอมเสียภาษีของประชาชน รวมไปถึงควรมีการพิจารณาประเภทภาษีลักษณะอื่นๆ เพื่อเป็นช่องทางในการเพิ่มรายได้ให้รัฐอีกช่องทางหนึ่ง

สรุปผลการศึกษา

การจัดสวัสดิการสังคมให้กับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพนั้น ถือเป็นหลักประกันได้ว่าในอนาคตผู้สูงอายุจะสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยเมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้ประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น มีรูปแบบและประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมที่ค่อนข้างแตกต่างกัน ต้องยอมรับว่างบประมาณถือเป็นปัจจัยหลัก และเป็นจุดตั้งต้นที่มีความสำคัญต่อการจัดสวัสดิการสังคม เนื่องจากงบประมาณเป็นฐานทรัพยากรที่จะต้องถูกนำมาใช้ในการจัดสวัสดิการ

สังคม หากประเทศใดที่สามารถจัดการรายได้ที่เพียงพอต่อการจัดสวัสดิการสังคมให้กับประชาชนในประเทศ ระบบสวัสดิการก็จะมีประสิทธิภาพตามไปด้วย โดยเครื่องมือสำคัญในการหารายได้ของรัฐ คือ ระบบภาษี ผ่านกลไกโครงสร้างการจัดเก็บภาษี ซึ่งพบว่าอัตราการจัดเก็บภาษีแต่ละประเภทที่เก็บแตกต่างกันส่งผลโดยตรงต่อรายได้ที่แต่ละประเทศจะได้รับ รวมไปถึงความสามารถของหน่วยงานระดับพื้นที่ที่ต้องจัดสวัสดิการสังคมให้ประชาชนในพื้นที่ ก็ต้องอาศัยงบประมาณที่หน่วยงานสามารถจัดหาได้เองมาเพื่อดำเนินการด้วย สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของกลไกการจัดการรายได้ที่มีผลต่อความเพียงพอของงบประมาณในการจัดสวัสดิการสังคมให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งในประเทศที่มีการจัดเก็บภาษีในอัตราที่สูงหรือเก็บในอัตราก้าวหน้า และเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีอิสระในด้านงบประมาณ รายได้ที่จัดเก็บได้ทั้งหมด จะถูกจัดสรรมาเพื่อจัดสวัสดิการสังคมให้กับคนในประเทศอย่างครอบคลุมทุกมิติของการใช้ชีวิต และประชาชนในประเทศก็เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่พึงจะได้รับจากการยินยอมที่จะจ่ายภาษีในอัตราที่สูงให้กับรัฐบาล จึงกล่าวได้ว่างบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดบริการสาธารณะทุกประเภท รวมไปถึงการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในอนาคต การที่ประเทศไทยจะปรับเปลี่ยนโครงสร้างของประเทศเพื่อรองรับการเป็นสังคมผู้สูงอายุที่สมบูรณ์นั้น จำเป็นที่จะต้องปฏิรูปโครงสร้างพื้นฐาน กฎหมาย ระเบียบของประเทศให้รองรับกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในยุคสังคมสูงวัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการปฏิรูปโครงสร้างการจัดเก็บภาษี เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มรายได้ให้กับรัฐ เช่น การปรับปรุงภาษีฐานเงินได้ให้มีฐานภาษีที่กว้างขึ้น การเพิ่ม

บทบาทของภาษีฐานทรัพย์สิน การนำเอาภาษีรูปแบบใหม่ๆ มาบังคับใช้ และการเพิ่มอัตราภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) เป็นต้น เพื่อให้รัฐบาลสามารถจัดเก็บรายได้จากภาษีได้เพิ่มขึ้น

2. ควรมีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสามารถในการบริหารจัดการทางการเงินด้วยตนเอง โดยลดความสำคัญของเงินอุดหนุนจากรัฐบาลกลาง และหันไปสนับสนุนให้ อปท. มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ด้วยตนเองแทน เพื่อให้สามารถจัดบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. รัฐบาลต้องมุ่งสร้างความโปร่งใสทางการเงินคลัง เปิดเผยข้อมูลและการสื่อสารให้ประชาชนเห็นถึงประโยชน์ของเงินภาษีที่ย้อนกลับมาสู่ตนเอง เป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะช่วยลดการต่อต้านและสร้างการยอมรับในหมู่ประชาชนกับกระบวนการปฏิรูปภาษี

4. ควรมีการมองหารูปแบบสวัสดิการเชิงระบบมากขึ้นเพื่อตอบสนองกับความท้าทายของสังคมสูงวัย และเป็นการส่งเสริมความยั่งยืนของระบบสวัสดิการสังคมของประเทศ รวมไปถึงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของประเทศเพื่อรองรับกับสังคมสูงวัยขั้นสุดยอดที่จะมาถึงในอนาคตอันใกล้

5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างทัศนคติของคนในสังคมให้ยอมรับผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่ควรได้รับการดูแลจากสมาชิกของครอบครัวมากกว่าลักษณะให้รัฐบาลดูแล ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมความยั่งยืนของระบบสวัสดิการต่างๆ ที่รัฐได้ดำเนินการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการนำปัจจัยด้านอื่นๆที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุไปศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดองค์ความรอบที่รอบด้านมากยิ่งขึ้น
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ที่มีลักษณะบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมที่ใกล้เคียงกับประเทศไทย และศึกษาภายใต้สถานการณ์ปัจจุบันที่ส่งผลต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

บรรณานุกรม

(ภาษาอังกฤษ)

Japan External Trade Organization(JETRO). (2020). **Corporate income**

taxes and tax rates. Retrieved March 22, 2021, from

<https://www.jetro.go.jp/en/>

[invest/setting_up/section3/page3.html](https://www.jetro.go.jp/en/invest/setting_up/section3/page3.html)

Lopez, E. A. (2015). **Elderly care in the U.S and healthcare economics;**

strategies to decrease costs and increase value in elder

care. Retrieved February 9, 2021, from

<https://search.proquest.com/docview/1654999454?accountid=4>

4787

Noriko Tsukada. (1997). **Factors that affect implementation of the health and welfare plan for the elderly in japan: A variance model of policy implementation.** Retrieved February 9, 2021, from <https://search.proquest.com/docview/304425443?accountid=44787>

Schunk, M. V. (1997). **A comparative study of care for the elderly in britain and germany.** Retrieved February 9, 2021, from <https://search.proquest.com/docview/1964752578?accountid=44787>

Statista. (2018). **Local government revenues in Japan in fiscal year 2018, by source.** Retrieved March 21, 2021, from <https://www.statista.com/statistics/631075/japan-local-government-revenues-source/>

Trading Economics. (2021). **Sweden Tax Rate.** Retrieved March 21, 2021 <https://tradingeconomics.com/sweden/personal-income-tax-rate>

(ภาษาไทย)

กฤษณ์ ฐรีพงศ์, สุพจน์ อินทวงศ์ และ กัญญามน อินทวงศ์. (2558). **แนวทางการพัฒนาการจัดการสวัสดิการของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนล่าง** [สื่ออิเล็กทรอนิกส์]. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1(2), 1-17.

92 วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

ปีที่ 21 ฉบับที่ 2

กัญญาณัฐ ฝัคำ. (2557). **การบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทย.**

วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ (ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) ปี
ที่ 4 ฉบับที่ 3.

ทัศนีย์ เหลืองเรืองรอง. (2563). **ความรู้ทั่วไปกฎหมายภาษีอากรตามประมวล**

รัษฎากร พ.ศ. 2563. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานคร พบลิตซิง

นาริรัตน์ จิตรมนตรี, สาวิตรี ทยานศิลป์. (2551). **การทบทวนองค์ความรู้และแนว**

ทางการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

บรรเจิด สิงคะเนติ และดารุณี พุ่มแก้ว.(2561). **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในมิติ**

ปัญหาทางการคลัง. ค้นเมื่อ 20 มกราคม 2564, จาก <https://so05.tci-thaijo.org>.

ปะการัง ชื่นจิตร. (2557). **วัฒนธรรมในระบบภาษีของไทย.** วิทยานิพนธ์รัฐ

ประศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2558). **สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.**

2558. กรุงเทพฯ:บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

ระบบข้อมูลการใช้จ่ายภาครัฐ. (2564). **ที่มารายได้รวมท้องถิ่น ในปี 2561.** ค้นเมื่อ

13 กุมภาพันธ์ 2564, จาก

<https://govspending.data.go.th/dashboard/7>

รพีพรรณ คำหอม. (2554). **สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย.** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:

บริษัท จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด.

รุ่งนภา สันติธรรมา. (2561). **การภาษีอากร.** กรุงเทพฯ : ทีพีเอ็น เพรส

วรเวศม์ สุวรรณระดา. (2559). **การจัดสวัสดิการเพื่อการชราภาพของประเทศไทยปีพ.ศ.**

คัณเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2564, จาก

https://www.ditp.go.th/contents_attach/502424/

5024204.pdf

วิเชียร อินทะสี. (2546). **ระบบภาษีของญี่ปุ่น**. วารสารญี่ปุ่นศึกษา ปีที่ 20 ฉบับที่ 2

(2003) : 23-38

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ และ

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ. (2555).

การประมาณการงบประมาณสำหรับผู้สูงอายุ และแหล่งที่มาของเงิน.

กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สิริลักษณ์ เทียงธรรม.(2559). **แนวทางการบริหารสวัสดิการผู้สูงอายุในสังคมไทย.**

วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง ปีที่5 ฉบับที่2

สุพัฒน์จิตร ลาตบัวขาว. (2563). **การคลังท้องถิ่น: สภาพปัญหา และแนวทางแก้ไข.**

วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน

2563): 189-214

สำนักงบประมาณของรัฐสภา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). **การ**

จัดเก็บรายได้ของรัฐบาลไทย ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2533 – 2557. คัณเมื่อ 9

กุมภาพันธ์ 2564, จาก<https://www.parliament.go.th/ewtadmin>

[/ewt/parbudget/ewt_dl_link.php?nid=210](https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parbudget/ewt_dl_link.php?nid=210)

การฆ่าตัวตายในประเทศญี่ปุ่น ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 Japanese suicide : The Emerging Debacle Amidst COVID-19 Crisis

อัญชิสา สุวรรณรัตน์¹

Unshisa Suwannarut

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ประการแรกเพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้การฆ่าตัวตายในประเทศญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นในช่วงสถานการณ์โควิด-19 จากผลการศึกษาพบว่า มีสามปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีจำนวนการฆ่าตัวตายเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ ปัจจัยแรก ปัญหาเศรษฐกิจ จากการหดตัวของเศรษฐกิจญี่ปุ่นในไตรมาสที่สองหลังจากที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ปัจจัยที่สอง คือ ปัญหาการลอกเลียนแบบพฤติกรรมฆ่าตัวตายของผู้หญิงชาวญี่ปุ่นที่มีจำนวนมากขึ้น และปัจจัยสุดท้ายปัญหาภาวะซึมเศร้าในเด็กวัยรุ่น หลังจากการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน วัตถุประสงค์ประการที่สองคือเพื่อศึกษาวิธีการแก้ปัญหาของรัฐบาลญี่ปุ่นเพื่อตอบสนองต่อจำนวนการฆ่าตัวตายที่เพิ่มขึ้นของประชากรชาวญี่ปุ่น และประการสุดท้ายเป็นการนำทฤษฎีทางจิตวิทยาและสังคมวิทยามาพิจารณาปรากฏการณ์ดังกล่าว เพื่ออธิบายให้เห็นว่าทฤษฎีเหล่านั้นสามารถ

¹ นักศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน Email : unshisa.su@ku.th
รับบทความ (Received): 4 ก.ย. 2564 แก้ไข (Revised): 16 ก.ย. 2564
ตอบรับบทความ (Accepted): 30 ธ.ค. 2564

ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งเร้ากระตุ้นให้ผู้คนมีความคิดพหุติกรรมและลงมือฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้นในประเทศญี่ปุ่น

คำสำคัญ : การฆ่าตัวตาย, ญี่ปุ่น, โควิด-19

Abstract

This article has three purposes. The first one is to examine all variables linked to the increase in the rate of suicide among the Japanese population amidst COVID-19. The study indicated three variables strongly contribute to such an increase. The first variable has to do with the economic hardship brought about by COVID-19. Japan has faced a noticeable economic decline, especially during the second quarter after declaring a national emergency due to the pandemic. The second variable entails the popularization of suicide from the media (copycat suicide). This trend of copycat suicide is highly noticeable among the female demographic. The third variable is the staggering level of stress many Japanese teenagers have developed throughout a lockdown. Variables aside, the second aim of this article is to examine the course of action the Japanese authority have taken in response to an alarming increase in the rate of suicide among the Japanese nationwide. Lastly, the final attempt of this article is to determine the psychological and sociological factors

that can play a part in influencing the suicidal tendency among the Japanese.

Keywords : suicide, Japan, COVID-19

ที่มาและความสำคัญ

การฆ่าตัวตาย ในภาษาอังกฤษตรงกับคำว่า ‘suicide’ ซึ่งมาจากภาษาละติน (Latin) สองคำ คือ คำว่า ‘sui’ หมายถึง ตนเอง (oneself) และ ‘cide’ หมายถึง การฆ่า (killing) The American Association of Suicidology ให้นิยามการฆ่าตัวตายว่า หมายถึง การลงโทษตนเองด้วยการตายโดยเจตนา กรมสุขภาพจิตให้ความหมายการฆ่าตัวตายไว้ว่าหมายถึงการกระทำเพื่อทำลายชีวิตของตนเองโดยตั้งใจด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น กินยา ใช้อาวุธ ใช้ผ้าหรือเชือกในการทำลายชีวิตรวมถึงผู้ที่มีความคิดอยากตาย พยายามฆ่าตัวตายหรือทำร้ายตนเองโดยเจตนา (กรมสุขภาพจิต, 2012)

ทั่วโลกมีการเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตายเกือบ 800,000 คน ในทุกปี (World Health Organization, 2021) นั่นคือมีการฆ่าตัวตายหนึ่งคนในทุก ๆ 40 วินาที ซึ่งเมื่อคิดสัดส่วนการฆ่าตัวตายของคนญี่ปุ่นจากการฆ่าตัวตายทั่วโลกนั้นคิดเป็นร้อยละ 2.61 โดยในปี 2003 ญี่ปุ่นมีจำนวนคนฆ่าตัวตาย 34,500 คน และลดลงเหลือ 20,169 คน ในปี 2019 สิ่งที่น่าสนใจคือ ในปี 2020 ที่ผ่านมา จำนวนการฆ่าตัวตายกลับเพิ่มขึ้นเป็น 21,081 คน (Engelmann, 2021) ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดการระบาดของโควิด-19 ระลอกที่สองในญี่ปุ่น เมื่อดูจำนวนผู้ติดเชื้อโควิด-19 ในญี่ปุ่นพบว่ามีจำนวนประมาณ 447,979 ราย (Reustle, 2021) และมีผู้เสียชีวิตจากโควิด-19 จำนวน 8,625 ราย แต่จำนวนคน

ฆ่าตัวตายภายใต้สถานการณ์โควิดระบาดรอบแรกจนถึงปัจจุบันมีจำนวน 20,919 ราย ซึ่งมากกว่าการเสียชีวิตจากโควิด-19 คิดเป็นร้อยละ 41.23

ดังนั้นบทความนี้จึงสนใจที่จะศึกษาว่าปัจจัยใดที่ทำให้การฆ่าตัวตายในประเทศญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งเมื่อได้ศึกษาหาข้อมูลพบว่ามี 3 ปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนญี่ปุ่นมีจำนวนการฆ่าตัวตายเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการลอกเลียนแบบพฤติกรรมฆ่าตัวตาย (copycat suicide) และปัญหาจากการเป็นโรคมะเร็งในเด็กวัยรุ่น ฉะนั้น 3 ปัจจัยหลักนี้เป็นสาเหตุสำคัญในการเพิ่มขึ้นของจำนวนการฆ่าตัวตายและเพื่อให้สามารถอธิบายปัจจัยทั้งสามได้ครบตามเป้าหมาย เนื้อหาบทความจะประกอบไปด้วยลำดับเหตุการณ์ (timeline) การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในญี่ปุ่นเพื่อที่จะอธิบายถึงชนวนการเกิดปัญหาเศรษฐกิจ อัตราส่วนของเพศที่ฆ่าตัวตายมากที่สุดเพื่อชี้ให้เห็นถึงปัญหาการฆ่าตัวตายลอกเลียนแบบในญี่ปุ่นและสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการเป็นโรคมะเร็งในเด็กวัยรุ่น ตามด้วยการวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีสังคมวิทยาและทฤษฎีจิตวิทยา ปิดท้ายด้วยวิธีการแก้ปัญหาของทางประเทศญี่ปุ่นที่ร่วมมือกับองค์การอนามัยโลกเพื่อป้องกันและลดปัญหาการฆ่าตัวตายให้เป็นแบบแผนการปฏิบัติที่ทั่วโลกสามารถปฏิบัติตามได้

เนื้อหาบทความส่วนนี้จะกล่าวถึงลำดับเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในญี่ปุ่นทั้งสองระลอกซึ่งเป็นเหตุให้เกิดการประกาศใช้พระราชกำหนดฉุกเฉิน (พ.ร.ก.ฉุกเฉิน) ทั้งหมด 2 ครั้ง ซึ่งการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจญี่ปุ่นทำให้บริษัทลดจำนวนคนงานและเกิดการว่างงานขึ้น ดังต่อไปนี้

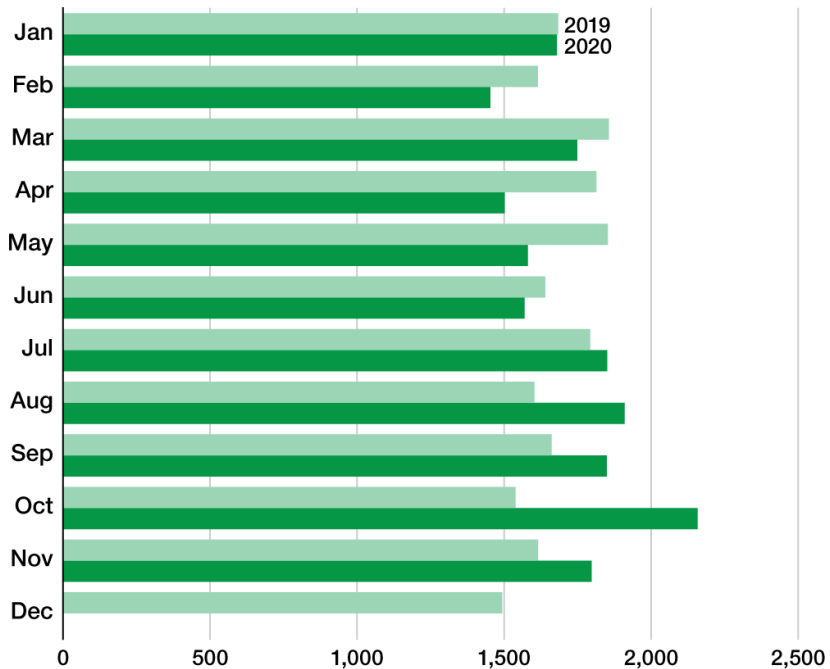
การระบาดระลอกแรกมาจากการที่รัฐบาลญี่ปุ่นตรวจพบผู้ป่วยโควิด-19 รายแรกเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2020 เป็นชาวจังหวัดคานางาวะ ซึ่งมีประวัติเดินทางกลับจากเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน ส่วนการระบาดระลอกที่สองมาจากเชื้อไวรัสโควิด-19 ใน

ยุโรปซึ่งสืบย้อนไปถึงผู้ป่วยกลุ่มแรก ๆ จากฝรั่งเศส อิตาลี สวีเดน และ สหราชอาณาจักร หน่วยเฝ้าระวังทางการแพทย์ของญี่ปุ่นตรวจพบการระบาดระลอกที่สองในวันที่ 26 มีนาคม 2020 เกิดจากนักเดินทางและผู้เดินทางกลับจากยุโรปและสหรัฐอเมริกากระหว่างวันที่ 11 มีนาคม 2020 ถึง 23 มีนาคม 2020 โดยรัฐบาลญี่ปุ่นประกาศว่าปลอดโควิด-19 ชนิดอยู่ยั้งตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคมเหลือแต่เพียงเชื้อโควิด-19 ชนิดยุโรป ซึ่งทำให้เกิดการระบาดหนักจนต้องมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินครั้งแรกในวันที่ 7 เมษายน 2020 โดยประกาศภาวะฉุกเฉินเป็นเวลาหนึ่งเดือนในพื้นที่ โตเกียว จังหวัดคานางาวะ ไชตามะ ชิเบะ โอซากา เฮียวโงะ และฟูกูโอกะ หลังจำนวนผู้ติดเชื้อในประเทศเพิ่มขึ้นวันละหลายร้อยคนต่อเนื่องเกิน 1 สัปดาห์ ต่อมาวันที่ 16 เมษายน มีการขยายภาวะฉุกเฉินครอบคลุมไปทั่วประเทศโดยไม่มีกำหนดการสิ้นสุดที่แน่นอน ซึ่งระหว่างนี้จำนวนผู้ติดเชื้อโควิด-19 รายใหม่ในญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นหลักร้อยคนต่อวัน จนค่อย ๆ ลดลงเหลือหลักสิบในช่วงเดือนพฤษภาคม จนสามารถยกเลิกภาวะฉุกเฉินทั่วประเทศในวันที่ 25 พฤษภาคม 2020

ต่อมาในวันที่ 8 มกราคม 2021 Yoshihide Suga นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นได้ประกาศภาวะฉุกเฉินในเมืองหลวงโตเกียว จังหวัดชิเบะ ไชตามะ และคานางาวะ เนื่องจากจำนวนผู้ป่วยโควิด-19 รายใหม่จำนวน 7,500 กว่าราย โดยเกือบ 1 ใน 3 ของผู้ติดเชื้อรายใหม่อยู่ในกรุงโตเกียว และเมื่อวันที่ 21 มีนาคม ก็ได้ยกเลิกการประกาศภาวะฉุกเฉิน (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2021) ในกรุงโตเกียว เมืองคานากาวะ เมืองชิเบะ และเมืองไชตามะ เนื่องจากจำนวนผู้ติดเชื้อโควิด-19 สายพันธุ์เดิมที่พบในญี่ปุ่นก่อนหน้านี้ไปสู่การประกาศภาวะฉุกเฉินในครั้งแรกนั้นมีจำนวนลดลง (PPTV Online, 2021)

จากโหม้ไลน์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศญี่ปุ่น พบว่าการประกาศใช้ พ.ร.ก ฉุกเฉิน มีผลต่อจำนวนการฆ่าตัวตายของญี่ปุ่นตามภาพที่ 1

Suicides by Month in 2019 and 2020

Created by *Nippon.com* based on data from the National Police Agency.

 nippon.com

ภาพที่ 1 เปรียบเทียบอัตราการฆ่าตัวตายของญี่ปุ่นในปี 2019
และ 2020 แบบรายเดือน (Nippon.com, 2020)

จากภาพที่ 1 เปรียบเทียบอัตราการค่าตัวตายของญี่ปุ่นในปี 2019 และ 2020 แบบเดือนต่อเดือน แสดงให้เห็นว่าในเดือนกรกฎาคม 2020 หลังจากมีการยกเลิกการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในช่วงปลายเดือนพฤษภาคมอัตราการฆ่าตัวตายมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปี 2019 (Nippon.com, 2020) ซึ่งสาเหตุที่ว่าทำไมจำนวนการฆ่าตัวตายในช่วงต้นเดือนเมษายนจนถึงเดือนมิถุนายนยังคงรักษาสัดส่วนที่ต่ำกว่าปี 2019 มีสาเหตุมาจากการสนับสนุนของภาครัฐ คือ การลดชั่วโมงทำงานและการปิดโรงเรียน หลายบริษัทที่ลดชั่วโมงการทำงาน มนุษย์เงินเดือนทั้งชายและหญิงต่างมีเวลาเหลือมากขึ้นจากแต่เดิมที่ต้องใช้ไปกับการเดินทางบนรถไฟที่แออัด เมื่อไม่ต้องเดินทางเหล่านักงานเงินเดือนจึงมีเวลาเหลือมากขึ้น ได้มีปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัวที่อยู่ร่วมกัน รวมถึงเด็ก ๆ ที่ได้หยุดอยู่กับพ่อแม่เนื่องจากทางโรงเรียนเลื่อนเปิดการเรียนการสอน ความเครียดและความวิตกกังวลต่าง ๆ ของชาวญี่ปุ่นจึงลดลง (The Momentum, 2020)

แต่เมื่อสภาพเศรษฐกิจหยุดชะงักจากการหดตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ไตรมาส 2 ปี 2020 หดตัวลงร้อยละ 28.1 เมื่อเทียบเป็นรายปี โดยเป็นผลจากการประกาศภาวะฉุกเฉินเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 (สำนักข่าวอินโฟเควสท์, 2020) ทำให้การบริโภคภาคเอกชนหดตัวอย่างมากโดยเฉพาะภาคบริการ การสำรวจรายปีโดยสมาคมสหภาพแรงงานอุตสาหกรรมญี่ปุ่นได้ทำแบบสอบถามกระจายไปยังสหภาพแรงงานประมาณ 1,400 แห่ง ในอุตสาหกรรมโลหะและเครื่องจักรขนาดเล็กและขนาดกลาง เมื่อเดือนกันยายนปี 2020 พบว่าบริษัทต่าง ๆ ได้ลดการจ้างงานพนักงานพาร์ทไทม์และพนักงานสัญญาจ้างระยะสั้นลง เนื่องจากการระบาดของโควิด-19 ที่ได้สร้างปัญหาให้กับภาคเศรษฐกิจของญี่ปุ่นทำให้บริษัทขนาดเล็กและขนาดกลางไม่สามารถรักษาระดับพนักงานไว้ได้ ผลสำรวจที่เผยแพร่โดย NHK

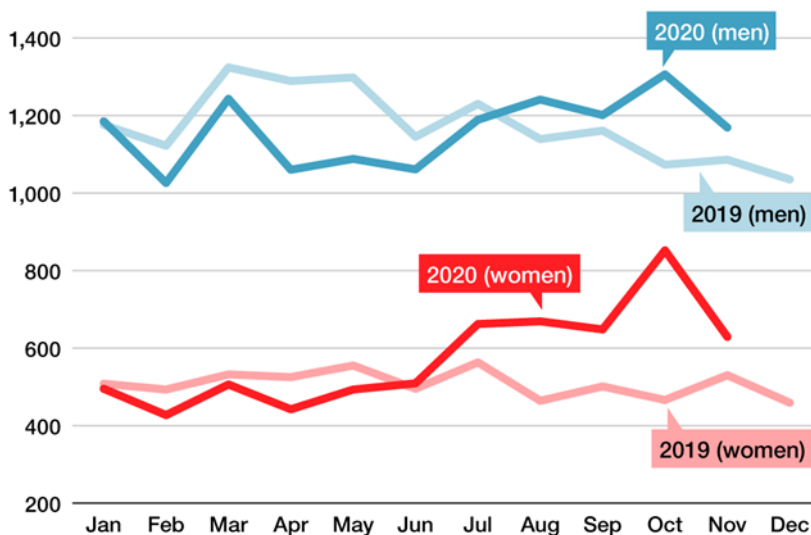
เมื่อเดือนธันวาคม ปี 2020 พบว่าผู้หญิงทำงานราวร้อยละ 26 มีปัญหาจากการถูกปลดออกจากงานตั้งแต่เมษายน เปรียบเทียบกับผู้ชายอยู่ที่ร้อยละ 19 จนเกิดปัญหาการว่างงานและภาระค่าใช้จ่ายส่งผลกระทบต่อความเครียด ซึ่งสอดคล้องกับตัวเลขอัตราการป่วยทางจิตของผู้หญิงทั่วโลกที่เพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 27 เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ชายที่เพิ่มขึ้นเพียงแค่อ้อยู่ที่ 10 (Wright, Yoko and Wang, 2020)

เมื่อเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำจากผลพวงของโควิด-19 มีผู้ที่ได้รับผลกระทบแตกต่างกันไปแต่ละช่วงวัย เพศ หรือสายอาชีพ ผู้ชายที่เป็นหัวหน้าครอบครัวที่ถูกลดเงินเดือนหรือถูกไล่ออกและต้องเผชิญหน้ากับปัญหาค่าใช้จ่าย เหล่าแม่บ้านที่ไม่ได้ทำงานและต้องใช้เวลาร่วมอยู่กับสามีมากขึ้นก็ถูกสามีทำร้ายร่างกายเพราะความเครียด ส่วนผู้หญิงที่เป็นพนักงานหญิงจำนวนมากโดยเฉพาะพนักงานในบริษัทสายการบิน โรงแรม และห้างสรรพสินค้า ถูกไล่ออกเพราะบริษัทขาดทุนมหาศาลจนต้องลดจำนวนคนงาน รวมถึงโรงเรียนที่เริ่มกลับมาเปิดสอนเด็ก ๆ ที่ต้องกลับไปเรียนอีกครั้งก็ต้องเผชิญหน้ากับการถูกรังแกจากเพื่อนร่วมชั้น ทั้งหมดเริ่มสร้างความเครียดให้กับชาวญี่ปุ่นอีกครั้ง (The Momentum, 2020) ในส่วนต่อไปจะกล่าวถึงอัตราส่วนการฆ่าตัวตายในญี่ปุ่นและแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่ทำให้อัตราส่วนที่มีการฆ่าตัวตายมากที่สุดตัดสินใจที่จะลงมือฆ่าตัวตายเพราะเหตุใด ดังต่อไปนี้

ในช่วงหลังการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อชี้ให้เห็นถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 และเลือกที่จะจบชีวิตตัวเองด้วยการฆ่าตัวตาย โดยจำนวนคนฆ่าตัวตายในญี่ปุ่นเพิ่มขึ้น กระทรวงสาธารณสุขและสวัสดิการของญี่ปุ่นเปิดเผยว่า ปี 2020 ที่ผ่านมามีคนเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตายจำนวน 20,919 คน ข้อมูลเบื้องต้นเผยว่าเป็นอัตราที่เพิ่มขึ้นราวร้อยละ 3.7 จากปีก่อนหน้า เปรียบเทียบกับผู้เสียชีวิตจากโควิด-19 ในช่วง

เวลาเดียวกันมีจำนวน 3,460 คน นี่คือการฆ่าตัวตายที่สูงที่สุดครั้งแรกของญี่ปุ่นในรอบ 10 กว่าปี จำนวนที่มากขึ้นนี้เน้นไปที่ผู้หญิงและเด็ก

Male and Female Suicides by Month

Created by Nippon.com based on data from the National Police Agency.

nippon.com

ภาพที่ 2 เปรียบเทียบอัตราการฆ่าตัวตายของญี่ปุ่นของผู้หญิงและผู้ชายในปี 2019 และ 2020 แบบรายเดือน (Nippon.com, 2020)

ภาพที่ 2 เปรียบเทียบอัตราการฆ่าตัวตายของผู้หญิงและผู้ชายในปี 2019 และ 2020 แบบเดือนต่อเดือน แสดงให้เห็นว่าในเดือนพฤษภาคมหลังประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน แนวโน้มการฆ่าตัวตายของชาวญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะผู้หญิง (Nippon.com, 2020) อัตราการฆ่าตัวตายของผู้ชายลดลงจากปี 2019 แต่สำหรับผู้หญิงกลับเพิ่มมากขึ้นราวร้อยละ 14 Okano Yayo ศาสตราจารย์ด้านสตรีนิยมจาก โตชิคา มหาวิทยาลัยในเกียวโตกล่าวว่า การระบาดของโควิด-19 ทำให้ช่องว่างระหว่าง เพศในญี่ปุ่นขยายกว้างมากขึ้น ผลสำรวจจาก NHK ระบุว่า ในช่วงโควิดระบาดนี้ ผู้หญิง ราวร้อยละ 28 ใช้จ่ายเงินมากขึ้นซึ่งเป็นเรื่องค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการดูแลบ้าน เทียบ กับผู้ชายอยู่ที่ร้อยละ 19 อีกทั้งยังมีภาระที่ต้องแบกรับคือการเลี้ยงดูลูกหลังจากที่ โรงเรียนถูกสั่งปิดเพราะการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ส่วนใหญ่ก็มักเป็นหน้าที่แม่ เท่านั้นที่รับผิดชอบเรื่องนี้ ในสังคมของผู้ญี่ปุ่นภาระหน้าที่ในครัวเรือนเป็นเรื่องในความ รับผิดชอบของผู้หญิงซึ่งได้เป็นภาระที่หนักมากขึ้นหลังจากโควิดระบาด (Parichat Chk, 2021)

นอกจากความเครียดทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากผลกระทบโควิด-19 การฆ่าตัว ตายของผู้หญิงในญี่ปุ่นยังมีความซับซ้อนเพิ่มมากขึ้นหรือสาเหตุที่นำมาสู่การฆ่าตัวตาย มีมากกว่าหนึ่งสาเหตุและมากกว่าหนึ่งปัจจัย ปัจจัยหนึ่งที่เป็นแรงขับให้ผู้หญิงญี่ปุ่นคิด ที่จะฆ่าตัวตายนั่น คือ ปัญหาการฆ่าตัวตายลอกเลียนแบบ (copycat suicide) โดยใน ต่างประเทศมีสิ่งที่เรียกว่า ปรากฏการณ์แวนเฮอร์ (Werther effect) ซึ่งเป็น ปรากฏการณ์ที่มีการเพิ่มขึ้นของคนที่ฆ่าตัวตายหลังจากการนำเสนอข่าวสารในเรื่องการ ฆ่าตัวตายในคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ปรากฏการณ์สามารถเห็นได้ชัดจากกรณีนักแสดงชื่อ ดังของผู้ญี่ปุ่น Yuko Takeuchi ที่ฆ่าตัวตายในบ้านพักของตน เมื่อวันที่ 27 กันยายน ปี 2020 อันนำไปสู่การฆ่าตัวตายของผู้หญิงอีก 207 ราย ในช่วง 10 วันต่อมา และนำ

ตกใจยิ่งขึ้นไปอีกกว่าเป็นกลุ่มผู้หญิงที่ฆ่าตัวตายมากที่สุดเป็นกลุ่มที่มีอายุใกล้เคียงกับ Takeuchi ผู้เชี่ยวชาญหลายคนกล่าวว่ามีความเชื่อมโยงกันระหว่างการฆ่าตัวตายของบุคคลมีชื่อเสียงและจำนวนผู้ฆ่าตัวตายที่เพิ่มมากขึ้นทันที (รูเพิร์ต วิงฟิลด์ เฮย์ส, 2021) ดังนั้นปรากฏการณ์ลักษณะนี้จึงเป็นเรื่องที่รายงานข่าวยาก ยังมีการพูดถึงเรื่องนี้ในสื่อและโซเชียลมีเดียมากเท่าไรก็ยังส่งผลกระทบต่อกลุ่มคนที่เปราะบางมากเท่านั้น

การฆ่าตัวตายที่เพิ่มสูงขึ้นของเด็ก ผู้เชี่ยวชาญมองว่า มีเด็กกว่า 300 คนในวัยประถมและวัยมัธยม เสียชีวิตจากการฆ่าตัวตายในเดือนพฤษภาคมถึงธันวาคม 2020 มีอัตราเพิ่มขึ้นเกือบร้อยละ 30 เทียบจากช่วงเดือนเดียวกันในปีก่อนหน้า โดยกระทรวงศึกษาธิการของญี่ปุ่นระบุว่าจำนวนนักเรียนระดับประถม มัธยมต้นและมัธยมปลายที่ฆ่าตัวตายในญี่ปุ่นสูงเป็นประวัติการณ์ที่จำนวน 479 คนในปี 2020 เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 339 คนในปีก่อนหน้าท่ามกลางการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำนวนการฆ่าตัวตายของนักเรียนมัธยมหญิงเพิ่มขึ้นเกือบสองเท่าจากปีก่อนเป็น 138 คน กระทรวงศึกษาธิการทำการวิเคราะห์ตัวเลขซึ่งอ้างอิงจากสถิติของกระทรวงสาธารณสุขเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายจากทั้งหมดโดยมีการฆ่าตัวตายของนักเรียนระดับประถมศึกษาเพิ่มขึ้นเป็น 14 คน จากเดิม 8 คน จากในปี 2019 ในขณะที่นักเรียนมัธยมต้นอยู่ที่ 136 คน จากเดิม 40 คน และนักเรียนมัธยมปลายที่ 329 คน จากเดิม 237 คน โดยจำนวนนักเรียนมัธยมหญิงที่ฆ่าตัวตายในเดือนสิงหาคมปี 2020 เพิ่มขึ้นเกือบเจ็ดเท่าจากปีก่อนเป็น 23 คน เมื่อทำการสำรวจพบว่าเหตุผลสำคัญที่อ้างถึงการฆ่าตัวตายยังคงเหมือนกับปีอื่น ๆ เช่น ความกังวลเกี่ยวกับตัวเลือกในอนาคต ผลการเรียนที่อ่อนแอ ถูกเพื่อนกลั่นแกล้งที่โรงเรียน ความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับพ่อแม่และที่สำคัญคือจำนวนผู้ฆ่าตัวตายที่เกี่ยวข้องกับความผิดปกติทางจิตและภาวะซึมเศร้าเพิ่มขึ้น ซึ่งผลสำรวจแยกต่างหากที่ออกโดยศูนย์สุขภาพและการพัฒนาเด็กแห่งชาติ

แสดงให้เห็นว่านักเรียนมัธยมปลายจำนวนมากถึงร้อยละ 30 แสดงอาการซึมเศร้า เนื่องจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 Mayumi Hangai แพทย์ที่เกี่ยวข้องกับการทำแบบสำรวจกล่าวว่า มีแนวโน้มว่า "เด็กจำนวนมากกำลังมีอาการซึมเศร้าเนื่องจากความเครียดในชีวิตภายใต้การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ยืดเยื้อ" นักเรียนญี่ปุ่นคุ้นเคยกับการปลดปล่อยความเครียดจากการพูดคุยกับกลุ่มเพื่อน แต่ตอนนี้ทุกอย่างถูกปิดกั้นไปไม่ได้แม้แต่คาราโอเกะเมื่อไม่ได้ปลดปล่อยความเครียดและไม่มีพ่อแม่คอยรับฟังจึงเกิดความเครียดสะสมกลายเป็นภาวะอาการซึมเศร้าซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่กระตุ้นให้คนเกิดพฤติกรรมการฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้นในปัจจุบัน (The Japan Times, 2020)

จากบทสัมภาษณ์ของ BBC ต่อผู้หญิงวัย 19 ปี ที่ได้เล่าเรื่องราวส่วนตัวให้ผู้สัมภาษณ์ฟัง เธอบอกว่าพี่ชายเธอเริ่มล่องลอยเมิดเธออย่างรุนแรงตั้งแต่อายุ 15 “ช่วงนี้ของปีที่แล้ว ฉันเข้าออกโรงพยาบาลหลายครั้งมาก” เธอเล่า “ฉันพยายามฆ่าตัวตายหลายรอบแต่ไม่สำเร็จ ตอนนี้ฉันคงยอมแพ้ ไม่พยายามที่จะตายแล้ว” องค์การการกุศล Bond Project เป็นผู้ที่มาช่วยเหลือไว้ Tachibana ผู้ก่อตั้ง Bond Project กล่าวว่า “เวลาเด็กผู้หญิงเจอกับปัญหาและกำลังรู้สึกเจ็บปวด พวกเขาไม่รู้จะทำอะไรจริง ๆ” ดูเหมือนโควิด-19 จะยิ่งผลักดันที่เปราะบางอยู่แล้วให้แย่มากขึ้น “เราได้ยินคนบอกว่า ‘ฉันอยากตาย’ และ ‘ฉันไม่รู้จะไปไหน’ บ่อยครั้ง พวกเขาบอกว่า ‘เจ็บปวดมาก ฉันโดดเดี่ยวจนอยากจะหายไปเลย’ และโรคระบาดก็ยิ่งทำให้สถานการณ์ยิ่งแย่เข้าไปใหญ่” เด็กผู้หญิงที่ฉันคุยด้วยวันก่อนบอกว่าเธอถูกพ่อตัวเองล่องลอยเมิดทางเพศ” ทาชิบานากล่าว “และพอเกิดโควิดระบาด พ่อเธอก็ไม่ไปทำงานจึงไม่สามารถหลบหนีไปจากเขาได้เลย” จากบทสัมภาษณ์นี้ได้แสดงให้เห็นถึงความหมดหนทางที่หญิงสาววัย 15 ปี ต้องพบเจอและภายใต้สถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ก็ยิ่งตอกย้ำและเป็นแรงกดดันให้เธอพยายามฆ่าตัวตายจากการอยู่ร่วมกันกับปีศาจร้ายภายในครอบครัวของ

เธอ (รูเพิร์ต วิงฟิลด์-เฮย์ส, 2021) (แทรกความรู้เพิ่มเติม วิธีที่คนญี่ปุ่นใช้ฆ่าตัวตายบ่อย คือ การรมควัน กินยาเกินขนาด กรีดแขนให้เลือดไหลหมดตัวและกระโดดลงรางรถไฟ ส่วนมากคนแก่จะกระโดดรางรถไฟซึ่งมีเหตุผลอยู่ คือ ต้องการให้ออกข่าวอาจจะเพราะในตอนที่ยังมีชีวิตอยู่เขาไม่ได้รับความสนใจของคนอื่น ๆ มากพอ จึงฆ่าตัวตายเพื่อให้ตัวเองดังในตอนจบของชีวิตแทน ทางสถานีจึงมีการรับมือที่ดี คือ การมาเก็บศพภายใน 1 - 2 ชั่วโมง) (คนไทยในญี่ปุ่น, 2019)

ฉะนั้นแล้วเหตุการณ์ทั้งหมดที่ได้กล่าวมาทั้งในส่วนของลำดับเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 และอัตราส่วนการฆ่าตัวตายในญี่ปุ่น ทำให้เห็นภาพรวมของสาเหตุและปัญหาของการเพิ่มขึ้นของจำนวนการฆ่าตัวตายในญี่ปุ่น บทต่อไปจะเป็นการนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาอธิบายถึงสาเหตุของการฆ่าตัวตายว่ามีความสอดคล้องกับทฤษฎีใด โดยเริ่มจากเนื้อหาของทฤษฎีดังต่อไปนี้

ทฤษฎีการฆ่าตัวตาย

ส่วนนี้จะกล่าวถึงทฤษฎีที่นำมาใช้ประกอบการอธิบายปัญหาการฆ่าตัวตายที่เกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่นในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งประกอบไปด้วย 2 ทฤษฎีหลัก ๆ คือ ทฤษฎีทางด้านจิตวิทยา และทฤษฎีสังคมวิทยา ดังนี้

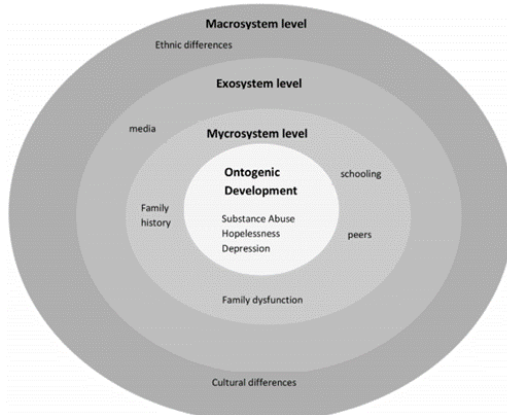
ทฤษฎีสังคมวิทยา ในที่นี้จะกล่าวถึงแนวคิด 4 ประการสำคัญ ได้แก่ ประการแรก แนวคิดของ Emile Durkheim นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศสกับทฤษฎีการฆ่าตัวตายของบุคคล Durkheim ได้นำเสนอมุมมองเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายเอาไว้ในหนังสือ “Suicide : A Study in Sociology” Durkheim กล่าวว่าอัตราการฆ่าตัวตายมีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มสังคมและมีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา หนึ่งในนั้นคืออัตราการฆ่าตัวตายอยู่ในระดับที่สูงในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจมีความเฟื่องฟูและตกต่ำ

มากกว่าในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจอยู่ในสภาวะคงที่ ลักษณะการฆ่าตัวตายเป็น 3 ลักษณะ โดยเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทความคือ ข้อ 1 และ ข้อ 3 คือ ข้อ 1 การฆ่าตัวตายแบบตัวตนโดดเดี่ยว (egoistic suicide) และ ข้อ 3 การฆ่าตัวตายแบบสูญเสียสิ่งยึดเหนี่ยว (anomic suicide) ดังนี้

ข้อที่หนึ่ง การฆ่าตัวตายแบบตัวตนโดดเดี่ยว (egoistic suicide) คือ บุคคลมีภาวะความเป็นปัจเจกสูงมากกระทั่งไม่สามารถผนวกเข้ากับกลุ่มทางสังคมได้จนรู้สึกไม่มั่นคงและอยากฆ่าตัวตาย ข้อที่สอง การฆ่าตัวตายแบบสูญเสียสิ่งยึดเหนี่ยว (anomic suicide) เป็นภาวะที่สังคมขาดการจัดระเบียบปัจเจกมากเกินไป ปัจเจกรู้สึกวุ่นวาย ไม่สามารถเชื่อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วได้ ทั้งนี้การฆ่าตัวตายจะสูงขึ้นเมื่อบรรทัดฐานและคุณค่าทางสังคมอ่อนแอเกินกว่าที่จะจัดระเบียบแรงปรารถนาของปัจเจกได้ เช่น เมื่อเกิดเศรษฐกิจตกต่ำหรือเศรษฐกิจเจริญรุ่งเรืองทำให้คนเกิดภาวะไร้เสถียรภาพและนำมาสู่การฆ่าตัวตายและข้อสุดท้าย การฆ่าตัวตายมีความเกี่ยวข้องกับวิกฤตทางเศรษฐกิจ (economic crisis) ในช่วงที่เศรษฐกิจถดถอยและในช่วงที่เศรษฐกิจเติบโตอย่างรวดเร็วการฆ่าตัวตายก็เกิดขึ้นเช่นกัน สำหรับการถดถอยของเศรษฐกิจทำให้เกิดความยากลำบากและความยากจน แต่สิ่งนี้ไม่ได้ทำให้เกิดการฆ่าตัวตาย สเปนยากจนกว่าฝรั่งเศส แต่อัตราการฆ่าตัวตายในฝรั่งเศสเกิดขึ้นสูงกว่า การที่ผู้คนฆ่าตัวตายก็เพราะในภาวะเหล่านี้การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วทางเศรษฐกิจทำให้เกิดความยุ่งยากและความไม่แน่นอนในชีวิต อีกทั้งพวกเขายังรู้สึกยากลำบากในการที่จะยอมรับในกรณีที่เกิดความล้มเหลวทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัว ดังนั้น การฆ่าตัวตายเพื่อตนเองตามแนวคิดของเดอร์ไคม์ ที่เชื่อว่าบุคคลนั้นมองว่าตนถูกแยกส่วนออกมาจากสังคม มีความรู้สึกที่ตนเองไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ไร้ค่า ไม่มี

ประโยชน์ สังคมมองไม่เห็นตัวเขา จึงฆ่าตัวตายเพราะคิดว่าเขาไม่มีประโยชน์ที่จะอยู่ในสังคมต่อไป (รตพร ปัทมเจริญ, 2009: 11-14)

ประการที่สอง ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของการฆ่าตัวตาย (Interpersonal Theory of Suicide) มีการพัฒนาโดย Orden พบว่ารากฐานของทฤษฎี Interpersonal Theory มีข้อสันนิษฐานว่าคนที่ตายโดยการฆ่าตัวตายเนื่องจากเขาสามารถและเขาต้องการ ตามกรอบแนวคิด มีโครงสร้างที่ถือเป็นศูนย์กลางของพฤติกรรมการฆ่าตัวตาย 3 ประการ โดย 2 ประการมีความสัมพันธ์กับความต้องการที่จะฆ่าตัวตาย ได้แก่ ความรู้สึกไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม (thwarted belongingness) และการรับรู้ว่าเป็นภาระ perceived burdensomeness อีกประการเกี่ยวกับศักยภาพ ที่เรียกว่า ศักยภาพในการฆ่าตัวตาย capability for suicide ซึ่งถ้าหากมีศักยภาพจะทำให้บุคคลกลัวความตายน้อยลงหรือทนต่อการบาดเจ็บของร่างกายได้มากขึ้น จนในที่สุดนำไปสู่ความพยายามในการฆ่าตัวตายซึ่งเกิดผลตามมา 2 ประการ ได้แก่ การถึงแก่ความตาย (lethal) และเกือบถึงตาย (near-lethal) (สุพัตรา สุขาวห และ สุวรรณ อรุณพงศ์ไพศาล, 2017: 372-373)

ภาพที่ 3 ภาพประกอบทฤษฎีมุมมองเชิงนิเวศวิทยา (The Ecological Perspective Approach) (สุพัตรา สุขาวห และ สุวรรณ อรุณพงศ์ไพศาล, 2017: 369)

ประการที่สาม ทฤษฎีมุมมองเชิงนิเวศวิทยา (The Ecological Perspective Approach) มีการศึกษาที่นำ ecological model ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นโดย Bronfenbrenner's ในปี ค.ศ.1977 มาอธิบายการฆ่าตัวตายในวัยรุ่น โดย Ayyash-Abdo อธิบายว่าบุคคลเป็นศูนย์กลางของระบบที่ซ้อนกันอยู่ ประกอบด้วย microsystem, exosystem, และ macrosystem ทั้งหมดซ้อนกันอยู่เป็นวงกลม microsystem (เช่น ปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัว) เป็นสิ่งแวดล้อมโดยตรง และถูกฝังตรงอยู่ใน exosystem (สถานที่ทำงาน เพื่อนบ้านที่อยู่บริเวณเดียวกัน) ที่มีอิทธิพลโดยอ้อม macrosystem (เช่น วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อทางสังคม) ซึ่งรวมกันเป็นระบบการพัฒนาและเจริญเติบโตของสิ่งมีชีวิต (ontogenic system) หรือการรับรู้ตัวเองของบุคคล (สุพัตรา สุขาวห และ สุวรรณ อรุณพงศ์ไพศาล, 2017: 369)

ประการสุดท้าย ทฤษฎีการเลียนแบบ (contagion theory) ซึ่งบอกว่าสังคม โดยเฉพาะสื่อเป็นตัวขยายผลของความเครียดซึ่งจะนำมาสู่ภาวะซึมเศร้าหรือขยายปัจจัยที่นำไปสู่สัญญาณการฆ่าตัวตาย มีผลการวิจัยที่รองรับและสนับสนุนว่า เมื่อมีเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้น เหตุการณ์ลักษณะเดียวกันจะเกิดขึ้นอีกในอนาคตอันใกล้ การเกิดเหตุการณ์ซ้ำขึ้นในลักษณะเดียวกันเรียกว่าพฤติกรรมที่ถูกเลียนแบบ โดยทั่วไปผู้ที่เลียนแบบพฤติกรรมมักจะไม่ได้มาจากการสังเกตการณ์ในชีวิตจริงด้วยตัวของตนเอง แต่มักจะเป็นข้อมูลที่ได้รับผ่านรายงานข่าวของสื่อไม่ว่าจะเป็นสำนักข่าวหรือสื่อออนไลน์ต่าง ๆ มีผลการศึกษาจากหลายที่สรุปตรงกันว่า ยิ่งสื่อนำเสนอรายละเอียดของเหตุการณ์ยิ่งละเอียดมากเพียงใด ก็ยิ่งทำให้เกิดเหตุการณ์รุนแรงตามมาได้มากขึ้น โดยผ่านกลไกของ contagion effect (ไทยรัฐฉบับพิมพ์, 2020)

สำหรับทฤษฎีทางด้านจิตวิทยา (psychological theories) จะกล่าวถึง 2 แนวคิดสำคัญ ได้แก่ แนวคิดปัญญานิยม มุ่งทำความเข้าใจกระบวนการคิดของมนุษย์เป็นสำคัญ ซึ่งเชื่อว่าการฆ่าตัวตายมีสาเหตุมาจากความผิดปกติของกระบวนการคิด กล่าวคือ บุคคลที่พยายามฆ่าตัวตายมีการตีความเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบิดเบือนไปจากความจริง นำไปสู่การรับรู้ที่ผิดพลาด อีกทั้งยังมีรูปแบบความคิดที่ไม่ยืดหยุ่น เช่น มองว่าชีวิตเป็นสิ่งที่น่ากลัว ความตายคือทางเลือกเดียวที่มีอยู่ และมีวิธีการคิดแบบสุดขั้ว จำกัดทางเลือกในวิธีการแก้ปัญหาจึงไม่สามารถจัดการกับปัญหาในชีวิต หรือมีลักษณะการคิดติดอยู่กับเรื่องใดเรื่องหนึ่งตลอดเวลา จนทำให้เกิดภาวะซึมเศร้า รู้สึกสิ้นหวัง และคิดฆ่าตัวตาย (ชนิษฐา แสนใจรักษ์, 2009: 15-16)

ในขณะที่แนวคิดของนักมรณวิทยา เชื่อว่าการฆ่าตัวตายมีสาเหตุมาจากความเจ็บปวดทางจิตใจที่มากเกินไปจนขัดจำกัดของบุคคล ซึ่งเป็นผลจากการที่บุคคลไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจ เช่น การเป็นที่รัก การยอมรับ การมีส่วนร่วม

เป็นเจ้าของ ความสามารถในการควบคุมจัดการสิ่งต่าง ๆ ทั้งนี้ Shneidman ได้สรุปลักษณะร่วมที่สำคัญของการฆ่าตัวตาย 10 ประการ ว่าการฆ่าตัวตายจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลนั้น (1) ใช้การฆ่าตัวตายเป็นการแสวงหาทางออกของปัญหา (2) เข้าสู่จุดสิ้นสุดของการตระหนักรู้ (3) ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจ (4) รู้สึกสิ้นหวังไร้ที่พึ่ง (5) รู้สึกเลวเกี่ยวกับการมีชีวิตอยู่ (6) รับรู้ต่อทางออกของปัญหาคับแคบลง (7) ต้องการหลีกเลี่ยง (8) ใช้การฆ่าตัวตายเป็นการเรียกร้องความช่วยเหลือ (9) มีความก้าวร้าวรุนแรงรวมอยู่ด้วย และ (10) มีรูปแบบการแก้ปัญหาในลักษณะเดิม ๆ มาโดยตลอด (ชนิษฐา แสนใจรักษ์, 2009: 16-17)

โดยทฤษฎีทั้งหมดที่กล่าวมานั้นสามารถนำมาอธิบายถึงความสอดคล้องกับปัญหาการฆ่าตัวตายในญี่ปุ่นภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ดังจะกล่าวต่อไปนี้

การวิเคราะห์การฆ่าตัวตายในญี่ปุ่น

ส่วนนี้จะกล่าวถึงการวิเคราะห์ปัญหาการฆ่าตัวตายที่เกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่น โดยชี้ให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องทั้ง 3 ปัจจัย คือ เศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงการฆ่าตัวตาย และภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น ที่เป็นสาเหตุสำคัญทำให้จำนวนการฆ่าตัวตายในญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งประกอบไปด้วย 2 ทฤษฎีหลัก ๆ คือ ทฤษฎีสังคมวิทยา และทฤษฎีทางด้านจิตวิทยา ดังนี้

จากทฤษฎีสังคมวิทยาในบทความนี้จะกล่าวถึงแนวคิด 4 ประการที่สอดคล้องกับปัจจัยด้านสังคมที่ส่งผลให้การฆ่าตัวตายในญี่ปุ่นมีจำนวนเพิ่มขึ้น ประการแรกได้แก่แนวคิดของ Emile Durkheim กับทฤษฎีการฆ่าตัวตายของบุคคล กล่าวว่าอัตราการฆ่าตัวตายอยู่ในระดับที่สูงในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจมีความเฟื่องฟูและตกต่ำมากกว่าในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจอยู่ในสภาวะคงที่ ภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วทางเศรษฐกิจ

ทำให้เกิดความยุ่งยากและความไม่แน่นอนในชีวิตผู้คนยังรู้สึกยากลำบากในการที่จะยอมรับในกรณีที่เกิดความล้มเหลวทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัว สอดคล้องกับจำนวนการฆ่าตัวตายที่เพิ่มขึ้นของชาวญี่ปุ่น ในช่วงประมาณไตรมาส 2/2020 ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจของญี่ปุ่นหดตัวลงถึงร้อยละ 28.1 โดยเฉพาะภาคบริการซึ่งเป็นผลพวงมาจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 บริษัทจึงจำเป็นต้องปลดพนักงานและลดเงินเดือน ทำให้เหล่าพนักงานต้องประสบกับปัญหาค่าใช้จ่าย การถูกปลดจากที่ทำงานอย่างกะทันหันทำให้ผู้คนรู้สึกลำบากในการใช้ชีวิต มองว่าตนถูกแยกส่วนออกมาจากสังคม ไร้ค่า ไม่มีประโยชน์เมื่อผู้คนคิดว่าเขาไม่มีประโยชน์ที่จะอยู่ในสังคมสูญเสียฐานะทางเศรษฐกิจจึงทำให้คนเกิดภาวะไร้เสถียรภาพและนำมาสู่การฆ่าตัวตาย

ประการที่สอง ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของการฆ่าตัวตาย (Interpersonal Theory of Suicide) ในที่นี้คืออธิบายการฆ่าตัวตายในวัยรุ่นได้ เนื่องจากความรู้สึกไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม คือ การถูกกลั่นแกล้งที่โรงเรียน ด้านการรับรู้ว่าเป็นภาระเหมือนกับการที่พ่อแม่คาดหวังด้านผลการเรียนแต่ไม่สามารถทำให้เป็นไปตามความต้องการได้ แน่แน่นอนว่าด้านศักยภาพนั้นเด็กวัยรุ่นจะเลือกวิธีการตายที่ทรมาณน้อยที่สุดได้แก่ การรมควัน ซึ่งทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของการฆ่าตัวตายเป็นทฤษฎีหนึ่งที่มีความเชื่อมโยงระหว่างโรคซึมเศร้ากับการฆ่าตัวตายซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจของกระทรวงสาธารณสุขที่พบว่าเด็กประถมและมัธยมที่เป็นโรคซึมเศร้ามักมีความคิดฆ่าตัวตาย โดยคิดว่าตนเป็นภาระของคนอื่นไม่มีอะไรแก้ไขปัญหานี้ได้ ทำให้ผู้ป่วยโรคซึมเศร้าหมดหวังต่อสถานการณ์ และเป็นสาเหตุที่มากเพียงพอที่จะทำให้ผู้ป่วยเกิดความต้องการที่จะฆ่าตัวตายโดยเร็วเมื่อเกิดความต้องการอยากจะฆ่าตัวตายร่วมกับความรู้สึกไม่กลัวตาย เป็นเงื่อนไขเพียงพอที่จะทำให้ผู้ป่วยโรคซึมเศร้าเกิด

ความตั้งใจในการฆ่าตัวตาย ความรู้สึกโดดเดี่ยว สิ้นหวังทำให้ความรู้สึกกลัวตายน้อยลง และเพิ่มความทนต่อการกลัวบาดเจ็บมากขึ้นจนเกิดผลตามมาคือ พยายามฆ่าตัวตาย จนเกือบตาย และในที่สุดก็ฆ่าตัวตายได้สำเร็จ (GMIND.CO, 2020)

ประการที่สาม ทฤษฎีมุมมองเชิงนิเวศวิทยา (The Ecological Perspective Approach) การอธิบายการฆ่าตัวตายในวัยรุ่นเปรียบว่าศูนย์กลางของวงกลมเป็นบุคคล (ตามภาพที่ 3) แสดงให้เห็นถึงปัจจัยรอบตัวของวัยรุ่นที่ถูกหล่อหลอมจาก 3 ส่วนสำคัญได้แก่ ส่วนแรก microsystem เมื่อเด็กมีความเครียดไม่ว่าจะเรื่องการเรียน หรือเรื่องเพื่อนและไม่สามารถระบายให้คนในครอบครัวฟังได้จะทำให้เด็กเป็นโรคซึมเศร้า ส่วนที่สอง exosystem เมื่อออกไปโรงเรียนก็ถูกกลั่นแกล้งจากเพื่อน ๆ ส่วนที่สาม macrosystem ตามความเชื่อของสังคมญี่ปุ่นคนที่ไปปรึกษาหมอยังแพทย์เป็นคนที่ไม่ควรเปิดเผยเป็นคนที่ไม่ควรคบหา เมื่อเป็นเช่นนั้นเด็กจึงมีการรับรู้ตัวเองของบุคคล หรือ ontogenic system ว่าไม่ควรไปปรึกษาแพทย์และได้เพียงแต่เก็บงำความเครียดไว้กับตัวเองและหาทางออกไม่ได้จึงตัดสินใจฆ่าตัวตายในที่สุด

ประการสุดท้ายที่จะนำมาอธิบาย คือ ทฤษฎีการเลียนแบบ (contagion theory) สามารถอธิบายทฤษฎีนี้จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนการฆ่าตัวตายของผู้หญิงชาวญี่ปุ่นที่มีพฤติกรรมลอกเลียนแบบการฆ่าตัวตายของนักแสดงชื่อดัง Yuko Takeuchi หลังจากมีการประกาศข่าวใน 10 วันต่อมา สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าสังคมโดยเฉพาะสื่อเป็นตัวขยายผลของความเครียดนำมาสู่ภาวะซึมเศร้าหรือขยายปัจจัยที่นำไปสู่สัญญาณการฆ่าตัวตาย ดังนั้นการประกาศข่าวเรื่องการฆ่าตัวตายของคนดังมีส่วนเกี่ยวข้องที่ทำให้จำนวนการฆ่าตัวตายเพิ่มมากขึ้นและชัดที่สุดเมื่อกลุ่มอายุของคนฆ่าตัวตายนั้นใกล้เคียงกับอายุของนักแสดงคนดังกล่าว

จะเห็นว่าทฤษฎีสังคมวิทยานำเน้นการอธิบายถึงสิ่งเร้าจากสังคมที่มีอิทธิพลต่อปัจเจกแต่ยังมีได้อธิบายถึงกระบวนการคิดภายในสมองของมนุษย์ที่เป็นแรงขับให้ปัจเจกแสดงพฤติกรรมออกมา ฉะนั้นหากจะวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ทำให้คนญี่ปุ่นมีการฆ่าตัวตายที่เพิ่มขึ้นจำเป็นต้องวิเคราะห์โดยนำทฤษฎีทางจิตวิทยามาวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

สำหรับทฤษฎีทางด้านจิตวิทยา (psychological theories) ในที่นี้จะกล่าวถึงแนวคิด 2 ประการ ได้แก่ ประการแรกหากพิจารณาจากแนวคิดเรื่องปัญญานิยมอธิบายว่าคนที่คิดฆ่าตัวตายต้องมีการบิดเบือนการคิดที่โทษตัวเอง เหมือนบางครั้งเขาไม่ได้ทำผิดร้ายแรงแต่เขาก็ตำหนิว่าเป็นเพราะตัวเองทั้งหมด เช่น เด็กที่เรียนแล้วเกรดไม่ดีแต่พ่อแม่คาดหวัง จึงเพิ่มระดับความเครียดมากกว่าเด็กที่มีการรับรู้แบบปกติต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นปัจจุบัน ประการถัดมา แนวคิดของนักมนุษยนิยมสามารถอธิบายได้ว่าจากลักษณะร่วมที่สำคัญของการฆ่าตัวตาย 10 ประการ เด็กวัยมัธยมและวัยรุ่นของญี่ปุ่นมีเกือบครบทุกข้อ เช่น กรณีหญิงสาวที่ให้สัมภาษณ์กับทาง BBC กล่าวว่าเธอถูกล่วงละเมิดทางเพศจากพี่ชายและไม่สามารถหาวิธีจัดการกับปัญหานี้ได้เธอจึงพยายามฆ่าตัวตายในหลาย ๆ ครั้ง เพราะไม่มีใครเป็นที่พึ่งให้กับเธอ

จากที่กล่าวไปทั้งสองทฤษฎี พบว่าการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ทำให้การฆ่าตัวตายในญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นในช่วงโควิด-19 ไม่สามารถอธิบายให้สมบูรณ์ได้โดยใช้ทฤษฎีเพียงทฤษฎีเดียวแต่ต้องนำทฤษฎีย่อยอื่น ๆ มาอธิบายประกอบการวิเคราะห์ด้วยเช่นกัน ในส่วนของบทสุดท้ายจะกล่าวถึงวิธีการแก้ไขปัญหานี้ โดยจะมีวิธีการแก้ไขปัญหาศาตรฐกิจของญี่ปุ่น มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นมาเพื่อบรรเทาความเหงาและใช้พระราชบัญญัติพื้นฐานสำหรับการป้องกันการฆ่าตัวตาย ปี 2006 และหลักการทั่วไปของนโยบายการป้องกันการฆ่าตัวตาย ปี 2007 ดังต่อไปนี้

วิธีการแก้ไขปัญหาของญี่ปุ่น

การแก้ปัญหาเรื่องการฆ่าตัวตายของประเทศญี่ปุ่นมีสองแนวทางหลัก คือ การแก้ไขที่สังคมและปัจเจก กล่าวคือมีการอัดฉีดงบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจเป็นการแก้ไขสังคมให้เกิดการจ้างงานต่อไปเพื่อลดปัญหาการเลิกจ้างงาน และมีการแต่งตั้งตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีเพื่อบรรเทาความเหงาเป็นการแก้ไขปัจเจกให้มีกระบวนการคิดว่าตนไม่ได้อยู่เพียงลำพังอีกทั้งยังมีการสนับสนุนแผนปฏิบัติการสุขภาพจิตของ WHO มาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ในประเทศ วิธีการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของญี่ปุ่นกล่าวถึงปัญหาเศรษฐกิจที่ต้องเร่งแก้ไขเพราะเศรษฐกิจคือปากท้องของประชาชน ในเดือนตุลาคม ปี 2020 คณะกรรมการธนาคารกลางญี่ปุ่น (BOJ) คงอัตราดอกเบี้ยนโยบายไว้ที่ -0.1 เปอร์เซ็นต์ พร้อมกับคงเป้าหมายอัตราผลตอบแทนพันธบัตรรัฐบาลอายุ 10 ปีไว้ที่ระดับราวร้อยละ 0 นอกจากนี้ BOJ ยืนยันว่าจะยังคงดำเนินมาตรการจัดสรรเงินกู้ให้กับบริษัทเอกชนที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 และเดือนธันวาคมปี 2020 รัฐบาลญี่ปุ่นได้อัดฉีดงบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจเพิ่มอีก 73.6 ล้านล้านเยน หรือประมาณ 7.07 แสนล้านดอลลาร์ เพื่อบรรเทาผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจเพิ่มเติมนี้จะครอบคลุมถึงการขยายโครงการอุดหนุนในด้านต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ และกระตุ้นการอุปโภคบริโภคโดยรวมทั้งช่วยเหลือบริษัทต่าง ๆ ให้ยังคงจ้างงานต่อไป (สำนักข่าวอินโฟเควสท์, 2020)

วิธีการการแต่งตั้งตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีขึ้นมาเพื่อบรรเทาความเหงา โดยเมื่อความเหงาเริ่มสร้างปัญหาให้สังคม การระบาดของโควิด-19 ในปัจจุบันส่งผลกระทบทำให้คนต้องทำงานระยะไกลและขาดการรวมตัวทางสังคมเพิ่มขึ้นนำไปสู่การทำงานเพียงลำพังของผู้คน ญี่ปุ่นมีการระบาดของโควิดระลอกสามมีการสั่งล็อก

ความรุนแรงทำให้ผู้คนเครียดและเหงามากขึ้น การระบาดของโควิดเชื่อมโยงกับการแยกตัวอยู่ลำพังของผู้คน จนเป็นเหตุให้คนญี่ปุ่นฆ่าตัวตายมากที่สุดครั้งแรกในรอบทศวรรษที่กำลังเป็นปัญหา ซึ่งบุคคลที่รับหน้าที่คณะรัฐมนตรีเพื่อบรรเทาความเหงา คือ Tetsushi Sakamoto นายกรัฐมนตรีสูงะกล่าวว่าอัตราการฆ่าตัวตายที่สูงขึ้นนี้เกิดขึ้นมากโดยเฉพาะกับผู้หญิงและเด็ก โดยมอบหมายให้ Sakamoto ไปตรวจสอบประเด็นนี้เพื่อที่จะจัดทำแผนยุทธศาสตร์ที่สามารถแก้ปัญหาได้ครอบคลุม ซากาโมโตะจะต้องอยู่ในทีมที่ทำงานเพื่อสื่อสารข้ามหน่วยงานและจะต้องเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมฉุกเฉินเพื่อหาทางออกสำหรับปัญหานี้ เขาหวังว่าจะสามารถสร้างกิจกรรมที่นำไปสู่การป้องกันความเหงาและการแยกตัวอยู่ลำพังได้ รวมถึงต้องปกป้องความสัมพันธ์ของผู้คน นอกจากนี้ซากาโมโตะยังมีหน้าที่ทำให้ประเทศมีชีวิตชีวามากขึ้น Sakamoto ระบุว่า เขาอาจจะต้องร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุขเรื่องการป้องกันไม่ให้เกิดการฆ่าตัวตาย และกระทรวงเกษตรเพื่อทำเรื่องธนาคารอาหาร (food bank) เพื่อจัดการการรับมือกับกรณีดังกล่าวได้ดีขึ้น (Parichat Chk, 2021)

วิธีการสุดท้ายคือ การตราพระราชบัญญัติพื้นฐานสำหรับการป้องกันการฆ่าตัวตาย ปี 2006 (Basic Act for Suicide Prevention of 2006) และหลักการทั่วไปของนโยบายการป้องกันการฆ่าตัวตาย ปี 2007 (General Principles of Suicide Prevention Policy (GPSP) in 2007) กล่าวถึงการอำนวยความสะดวกในกิจกรรมป้องกันการฆ่าตัวตายของญี่ปุ่นโดยการจัดตั้งกองทุนพิเศษสำหรับรัฐบาลท้องถิ่นโดยเน้นการสร้างเครือข่ายระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง การระดมทุนและกิจกรรมที่เพิ่มขึ้นนำไปสู่แนวทางที่ครอบคลุมหลายภาคส่วน โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยทางสังคมที่เป็นต้นเหตุของการฆ่าตัวตาย สารสำคัญของโครงการป้องกันการฆ่าตัวตายของญี่ปุ่น คือ การป้องกันการฆ่าตัวตายต้องดำเนินการโดยเป็นส่วนหนึ่งของความ

พยายามของสังคมเนื่องจากการฆ่าตัวตายไม่ได้เป็นเพียงปัญหาส่วนตัวเท่านั้น นโยบายการป้องกันการฆ่าตัวตายของญี่ปุ่นได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยทางสังคมที่มีส่วนทำให้เกิดการฆ่าตัวตายและได้พยายามเพิ่มการรับรู้ของสาธารณชนเพื่อช่วยพัฒนานโยบายการป้องกันที่ครอบคลุมดังที่ได้รับการสนับสนุนในแผนปฏิบัติการสุขภาพจิตของ WHO ปี 2013–2020 ความสนใจของสาธารณชนช่วยให้รัฐบาลจัดสรรงบประมาณจำนวนมากให้กับรัฐบาลท้องถิ่นและเทศบาลเพื่อส่งเสริมกิจกรรมระดับรากหญ้าโดยองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร

รายงานการฆ่าตัวตายของโลกในเดือนกันยายน 2014 ของ WHO ระบุว่า (1) การฆ่าตัวตายสามารถป้องกันได้และจำเป็นต้องมีกลยุทธ์การป้องกันการฆ่าตัวตายแบบครอบคลุมหลายภาคส่วน (2) การจำกัดการเข้าถึงวิธีการฆ่าตัวตายรวมถึงยาฆ่าแมลง อารูปีนและยาบางชนิดเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันการฆ่าตัวตายและการพยายามฆ่าตัวตาย (3) บริการด้านการดูแลสุขภาพจำเป็นต้องรวมเอาความพยายามในการป้องกันการฆ่าตัวตายมาเป็นองค์ประกอบหลัก และ (4) ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการป้องกันการฆ่าตัวตายให้การสนับสนุนทางสังคมและการดูแลติดตามต่อผู้ที่มีความอับอายและสนับสนุนช่วยเหลือผู้ที่ฆ่าตัวตายไม่สำเร็จ (Ayaka et al., 2015: 63)

โดยเมื่อรัฐบาลญี่ปุ่นนำพระราชบัญญัติพื้นฐานสำหรับการป้องกันการฆ่าตัวตายและหลักการทั่วไปของนโยบายการป้องกันการฆ่าตัวตายปี 2006 (Basic Act for Suicide Prevention of 2006) และหลักการทั่วไปของนโยบายการป้องกันการฆ่าตัวตาย (GPSP) ปี 2007 และ GPSP ฉบับปรับปรุงของปี 2012 อัตราการฆ่าตัวตายในญี่ปุ่นลดลงตั้งแต่ปี 2009 โดยเฉพาะในกลุ่มชายวัยกลางคน ใน GPSP ฉบับปรับปรุงปี 2012 การป้องกันแบบคัดเลือกและเข้มข้นสำหรับกลุ่มและบุคคลที่มีความเสี่ยงสูงจะ

เน้นเป็นภารกิจในอนาคตและการป้องกันการฆ่าตัวตายสำหรับเยาวชนถูกระบุว่าเป็นหนึ่งในภารกิจที่ควรสนับสนุน (Daisuke et al., 2016: 63) จากการยึดหลักพระราชบัญญัติพื้นฐานสำหรับการป้องกันการฆ่าตัวตายและหลักการทั่วไปของนโยบายการป้องกันการฆ่าตัวตาย รัฐบาลญี่ปุ่นจะเพิ่มงบประมาณไปยังศูนย์บำบัดและโรงพยาบาลทั่วประเทศ เพื่อป้องกันไม่ให้อาสาสมัครเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตายเพิ่มมากขึ้นและในปี 2019 รัฐบาลจะปรับปรุงแผนการเพื่อผลักดันมาตรการป้องกันการฆ่าตัวตายจากการทำงานเพิ่มเติม คือ การลดชั่วโมงการทำงานที่มากเกินไปและการป้องกันการข่มขู่คุกคามจากผู้ว่าจ้างนั้นเป็นสิ่งจำเป็น

แต่อุปสรรคของการใช้พระราชบัญญัติพื้นฐานสำหรับการป้องกันการฆ่าตัวตายและหลักการทั่วไปของนโยบายการป้องกันการฆ่าตัวตายยังไม่ได้ผลลัพธ์ที่ดีพอในกลุ่มนักศึกษาในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยที่เสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย โดยในความเป็นจริงการฆ่าตัวตายเป็นสาเหตุอันดับต้น ๆ ของการเสียชีวิตของนักศึกษาระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยในญี่ปุ่นและจำนวนการฆ่าตัวตายของนักศึกษาในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยไม่ได้ลดลงเลยนับตั้งแต่มีความพยายามในการป้องกันการฆ่าตัวตายทั่วประเทศ เนื่องจากเป็นที่ทราบกันดีว่ากลุ่มนักศึกษาเกี่ยวข้องกับโรคซึมเศร้ามากที่สุด เพราะแม้จะมีปัญหาสุขภาพจิตนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่อาจขอความช่วยเหลือจากบริการด้านสุขภาพจิตได้และกลัวว่าจะถูกสังคมมองว่าเป็นพวกผิดปกติ ในความเป็นจริงร้อยละ 85 ของนักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้าระดับปานกลางถึงรุนแรงไม่ได้รับการรักษาและเกือบร้อยละ 80 ของนักศึกษาที่เสียชีวิตจากการฆ่าตัวตายไม่รู้จักรู้จักผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตในมหาวิทยาลัย จากสถานการณ์เหล่านี้ทั้ง GPSP และแนวปฏิบัติของสมาคมสุขภาพจิตแห่งวิทยาลัยแห่งญี่ปุ่นแนะนำให้ฝึกอบรมบุคคลที่ติดต่อกับนักเรียนทุกวันเพื่อปรับปรุงการระบุความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายการแทรกแซงในภาวะวิกฤต

และการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิต (Daisuke et al., 2016: 63) อีกทั้งในญี่ปุ่นยังขาดการประเมินกิจกรรมป้องกันการฆ่าตัวตายอย่างจริงจัง ข้อยกเว้นประการหนึ่งคือโครงการป้องกันการฆ่าตัวตายที่นำโดย Oyama และคณะ รายงานการศึกษาล่าสุดเกี่ยวกับการแทรกแซงหลายรูปแบบตามชุมชนเพื่อป้องกันการฆ่าตัวตายในพื้นที่ชนบทที่มีอัตราการฆ่าตัวตายสูงในญี่ปุ่น ตามที่อธิบายไว้ใน GPSP ฉบับปรับปรุงปี 2012 กลยุทธ์การป้องกันการฆ่าตัวตายของญี่ปุ่นควรปรับปรุงแผนการประเมินและติดตามผล (Ayaka et al., 2015: 63)

จากที่กล่าวไปจะเห็นได้ว่าประเทศญี่ปุ่นมีการแก้ปัญหาสองทางอย่างเห็นได้ชัดคือทางด้านสังคมเศรษฐกิจและตัวปัจเจกโดยการดำเนินการดังกล่าวก็มีผลประเมินว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ดังนั้นแล้วประเทศใดก็ตามที่ประสบปัญหาการเพิ่มขึ้นของจำนวนการฆ่าตัวตายในประเทศจึงเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งที่จะนำการแก้ปัญหาทั้งสองทางทั้งทางด้านจิตวิทยาและสังคมวิทยาโดยมีแบบอย่างจากประเทศญี่ปุ่นไปประยุกต์ใช้ในประเทศเพื่อลดปัญหาการฆ่าตัวตายของประชากรในประเทศ

5. สรุป

สรุปภาพรวม คือ ปัจจัยที่ทำให้การฆ่าตัวตายในประเทศญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นในช่วงสถานการณ์โควิด-19 มี 3 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยแรกปัญหาเศรษฐกิจ เนื่องจากการหดตัวของเศรษฐกิจญี่ปุ่นในไตรมาสที่สองหลังจากที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทำให้หลายบริษัทต้องลดเงินเดือนและปลดพนักงานบางส่วนออก ผู้ชายซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวก็ได้รับผลกระทบจากการถูกลดเงินเดือนเกิดปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายทำให้มีความรุนแรงเกิดในครอบครัวโดยเฉพาะการทำร้ายร่างกายภรรยา ส่วนผู้หญิงเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างมากจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 เนื่องจากทำงานในภาคบริการเป็นส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นร้านอาหาร สายการบินหรือพนักงานโรงแรม ทำให้มี

ปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายและหมดทางแก้ปัญหาด้วยตนเองจึงเลือกจบชีวิตตัวเองด้วยวิธีการฆ่าตัวตายและอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การฆ่าตัวตายของผู้หญิงมีมากขึ้นนั่นก็คือ ปัญหาการลอกเลียนแบบพฤติกรรมฆ่าตัวตาย (copycat suicide) เป็นปัจจัยที่สองที่ทำให้การฆ่าตัวตายของผู้หญิงชาวญี่ปุ่นมีมากขึ้นสังเกตจากกรณีนักแสดงชื่อดังของญี่ปุ่น Yuko Takeuchi ที่ฆ่าตัวตายในบ้านพักของตน อันนำมาสู่การฆ่าตัวตายของผู้หญิงสาวกว่า 200 คน หลังจากการมีการประกาศข่าวออกสื่อและปัจจัยสุดท้ายปัญหาจากการเป็นโรคมะเร็งในเด็กวัยรุ่น ภายใต้การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทำให้เด็ก ๆ ถูกกักตัวอยู่แต่ในบ้านจากแต่เดิมที่เมื่อมีความเครียดก็จะระบายให้กลุ่มเพื่อน ๆ ฟังซึ่งการถูกกักบริเวณนี้ทำให้เด็กไม่ได้ระบายความเครียดออกมาอีกทั้งบางคนก็มีความรุนแรงเกิดขึ้นในครอบครัวก่อให้เกิดอาการโรคมะเร็งในหมู่วัยรุ่นนักศึกษาและกระตุ้นให้เกิดการฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้น

แน่นอนว่าทางรัฐบาลญี่ปุ่นได้คิดหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาลำนี้ คือ ธนาคารกลางญี่ปุ่นยังคงอัตราดอกเบี้ยนโยบายไว้ที่ -0.1 เปอร์เซ็นต์ ดำเนินมาตรการจัดสรรเงินกู้ให้กับบริษัทเอกชนที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 รัฐบาลพยายามอัดฉีดเงินเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจและมีการแต่งตั้งตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีขึ้นมาเพื่อบรรเทาความเหงา และการนำพระราชบัญญัติพื้นฐานสำหรับการป้องกันการฆ่าตัวตายปี 2006 และหลักการทั่วไปของนโยบายการป้องกันการฆ่าตัวตาย ปี 2007 และมีการปรับปรุงในปี 2012 โดยได้รับการสนับสนุนในแผนปฏิบัติการสุขภาพจิตของ WHO ปี 2013–2020 หลักการนี้ช่วยให้จำนวนคนฆ่าตัวตายโดยเฉพาะวัยกลางคนลดลง อีกทั้งยังมีการสนับสนุนจากภาครัฐโดยให้ประชาชนในชุมชนมีสำนึกว่าเรื่องการฆ่าตัวตายเป็นเรื่องของทุกคนและให้ช่วยกันดูแลผู้ที่มีความคิดที่จะฆ่าตัวตายอยากใกล้ชิดและเพิ่มเงินสนับสนุนให้กับโรงพยาบาลทั่วประเทศเพื่อช่วยให้คำปรึกษา

แก่ผู้มีความเครียดหรือความผิดปกติทางจิต แต่แผนการนี้ก็มีอุปสรรคอยู่ที่ว่าไม่สามารถลดจำนวนการฆ่าตัวตายของนักศึกษาได้ดีเท่าที่ควรเนื่องจากนักศึกษาหลายคนกลายเป็นตัวประหลาดในสังคมซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยเป็นที่ยอมรับในสังคมญี่ปุ่น ซึ่งปรากฏการณ์ทั้งหมดที่ได้กล่าวไปสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีหลัก ๆ 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีจิตวิทยาและทฤษฎีสังคมวิทยา เป็นการอธิบายให้เห็นว่าทฤษฎีเหล่านั้นสามารถใช้ให้เห็นถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งเร้ากระตุ้นให้ผู้คนมีพฤติกรรม ความคิดและลงมือฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้นในประเทศญี่ปุ่น

บรรณานุกรม

(ภาษาอังกฤษ)

Ayaka, H. et al. (2015). Suicide prevention strategies in Japan: A 15-year review (1998–2013). **Journal of Public Health Policy**.36,1: 52-66.

Daisuke, F. et al. (2016). Effectiveness of suicide prevention gatekeeper-training for university administrative staff in Japan. **Psychiatry and Clinical Neurosciences** 70,1: 62-70.

Julia Engelmann. (2021). **Total number of suicides committed in Japan from 2011 to 2020**. ค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2021, from <https://www.statista.com/statistics/622065/japan-suicide-number/>.

Nippon.com. (2020). **Suicides Increase in Japan Since July**. ค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2021, จาก <https://www.nippon.com/en/japan-data/h00864/>.

Wang, S. Wright R. and Yoko W. (2020). **In Japan, more people died**

from suicide last month than from Covid in all of 2020. And women have been impacted most. ค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2021, from <https://cnn.it/3oPwgsr>.

The Japan Times. (2020). School-age suicides in Japan hit record in 2020. ค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2021, from <https://www.japantimes.co.jp/news/2021/02/16/national/social-issues/school-age-suicides-japan-hit-record-2020/>.

(ภาษาไทย)

Parichat Chk. (2021). ความเหงาส่งสร้างปัญหา ญี่ปุ่นตั้งรัฐมนตรีดูแลความเหงาหวังแก้ปัญหาคนเหงาหนักจนฆ่าตัวตาย. ค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2021, จาก <https://brandinside.asia/japan-appoint-minister-of-loneliness-to-prevent-suicide-increasing>.

_____. (2021). ลีนหวัง ญี่ปุ่นฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้นครั้งแรกในรอบ 10 กว่าปี ปัญหาหลักมาจากโควิดระบาด. ค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2021, จาก <https://bit.ly/3jDbzNH>.

PPTV Online. (2021). โทมัสไลน์รับมือโควิด-19 ของญี่ปุ่นและสาเหตุที่สถานการณ์เลวร้ายลง. ค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2021, จาก <https://bit.ly/3fuNeb9>.

Shane Reustle. (2021). สถานการณ์โควิด-19 ประเทศญี่ปุ่น. ค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2021, จาก <https://covid19japan.com/#all-prefectures>.

The Momentum. (2020). เมื่ออัตราการฆ่าตัวตายของชาวญี่ปุ่นช่วงสิ้นปีพุ่งสูงสุดในรอบ 5 ปี. ค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2021, จาก <https://themomentum.co/japan-suicides-rise-pandemic/>.

World Health Organization. (n.d.) **Suicide prevention**. ค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2021, from https://www.who.int/health-topics/suicide#tab=tab_2.

ชนิษฐา แสนใจรักษ์. (2009). **ในชั่ววูบของการฆ่าตัวตาย : การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยาในผู้ที่ผ่านประสบการณ์การพยายามฆ่าตัวตาย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สืบค้นจาก

http://cuir.car.chula.ac.th/bitstream/123456789/17086/1/khanittha_sa.pdf.

คนไทยในญี่ปุ่น. (2019). **ทำไมคนญี่ปุ่นถึงฆ่าตัวตายบ่อย คุณกับคนญี่ปุ่น !!** | [THAI IN JAPAN PODCAST EP.4]. ค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2021, จาก https://web.facebook.com/thaiandjapan/videos/2401301323466360/?_rdc=1&_rdr.

นันท์ชนก วงษ์สมุทร. (2019). **ฆ่าตัวตาย : ผู้เชี่ยวชาญห่วงพฤติกรรมเลียนแบบหลังสื่อเสนอข่าวนักศึกษาฆ่าตัวตายมากขึ้น**. ค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2021, จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-47944055>.

รตพร ปัทมเจริญ. (2009). “การฆ่าตัวตาย : ปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม”. **วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์** 5,2: 7-24.

รูเพิร์ต วิงฟิลด์-เฮย์ส. (2021). **โควิด-19 : ทำไมผู้หญิงญี่ปุ่นจำนวนมากถึงฆ่าตัวตายช่วงการระบาดใหญ่**. ค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2021, จาก

<https://www.bbc.com/thai/international-56117450>.

สุพัตรา สุขขาว และสุวรรณา อรุณพงศ์ไพศาล. (2017). ปัจจัยเสี่ยงและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตายในวัยรุ่น : การทบทวนวรรณกรรมเชิงลึก. **วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย** 62,4: 359-378.

สำนักข่าวอินโฟเควสท์. (2020). **ญี่ปุ่นปรับลดประมาณการ GDP ไตรมาส 2 ระบุหดตัว 28.1%**. ค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2021, จาก

<https://www.infoquest.co.th/2020/34784>.

_____. (2020). **ญี่ปุ่นอัดฉีดงบอีก 7 แสนล้านดอลลาร์ บรรเทาผลกระทบเศรษฐกิจจากพิษโควิด**. ค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2021, จาก

<https://www.infoquest.co.th/2020/52108>.

_____. (2020). **แบงก์ชาติญี่ปุ่นประชุมนโยบายการเงินวันแรก มุ่งประเมินผลกระทบจากโควิด**. ค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2021, จาก

[infoquest.co.th/2020/44547](https://www.infoquest.co.th/2020/44547).

ไทยรัฐฉบับพิมพ์. (2020). **สมาร์ทไลฟ์ : "contagion effect" พฤติกรรมทำตาม... อันน่าสะพรึงกลัว**. ค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2021, จาก

<https://www.thairath.co.th/lifestyle/life/1771396>.

ศึกษาความมั่นคงทางอาหารในออสเตรเลียภายใต้มุมมอง

ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

Food Security in Australia: A Study from

International Relations Theory Perspective

วริศรา อัมพิทักษ์¹

Varisara Impithuksa

วริศรา ภัทรประเสริฐ²

Varisara Pattaraprasert

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้ออสเตรเลียประสบความสำเร็จในการจัดการความมั่นคงทางอาหารภายในประเทศโดยการศึกษาปัจจัยผ่านแนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารของออสเตรเลียและทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้แก่ ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ ทฤษฎีการได้เปรียบโดยสมบูรณ์ และทฤษฎี

¹ อาจารย์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

² นักศึกษา สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

รับบทความ (Received): 3 ก.ย. 2564 ปรับแก้ (Revised): 10 พ.ย. 2564

ตอบรับบทความ (Accepted): 30 ธ.ค. 2564

พหุนิยม ซึ่งแนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารภายในประเทศของออสเตรเลีย ปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ออสเตรเลียมีความมั่นคงทางอาหารอยู่ในระดับสูงและประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากในแง่ของการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารภายในประเทศ โดยประกอบไปด้วยความร่วมมือทั้งภายในและระหว่างประเทศ

คำสำคัญ: ความมั่นคงทางอาหาร แนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหาร และนโยบายความมั่นคงทางอาหาร

Abstract

This study aims to discover the factors that make Australia successful in managing its domestic food security. Factors identified were studied through Australia's approach to improving food security and the theories of international relations, including neoliberal, comparative advantage theory, and pluralism. The current approach to food security in Australia played an undeniably important role in the high level of food security in Australia, making Australia highly successful in improving its domestic food security, which was achieved by both internal and international corporation.

Keywords: Food security, approach to improving food security, food security policy

บทนำ: ความหมายและความสำคัญของความมั่นคงทางอาหาร

ความมั่นคงทางอาหารเป็นคำที่เกิดขึ้นในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ทางอาหาร ตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1970 โดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้มีการกำหนดความหมายว่า “สภาวะที่คนทุกคนและทุกขณะเวลามีความสามารถทั้งทางกายภาพและทางเศรษฐกิจที่สามารถเข้าถึงอาหารที่เพียงพอ ปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการ เพื่อตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจด้านอาหาร เพื่อให้เกิดชีวิตที่มีพลังและมีสุขภาพ” (FAO, 2006 : 2-8) โดยมีการแบ่งความหมายด้านความมั่นคงทางอาหารออกเป็น 4 ด้าน คือ การมีอาหารเพียงพอ (Food Availability) การมีอาหารในปริมาณที่เพียงพอและมีคุณภาพ การเข้าถึงอาหาร (Food Access) การเข้าถึงทรัพยากรที่เหมาะสมรวมถึงสิทธิเพื่อการหาอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการที่เหมาะสม การใช้ประโยชน์จากอาหาร (Food Utilization) การใช้ประโยชน์จากอาหารในการบริโภค โดยมีปริมาณอาหารที่เพียงพอ มีน้ำสะอาดในการบริโภค-อุปโภค มีสุขอนามัยและการดูแลสุขภาพที่ดี และการมีเสถียรภาพด้านอาหาร (Food Stability) ประชาชนหรือครัวเรือนหรือบุคคลต้องเข้าถึงอาหารอย่างเพียงพอตลอดเวลา ไม่มีความเสี่ยงในการเข้าถึงอาหารเมื่อเกิดความขาดแคลนขึ้นมาอย่างกะทันหัน (FAO, 2006 : 2-8)

ในขณะที่ออสเตรเลียถือเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความมั่นคงทางอาหารมากที่สุดในโลก โดยมีระดับความมั่นคงทางอาหารเทียบเท่ากับเยอรมัน แคนาดา และฝรั่งเศส (EIU, 2020) ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ในประเทศสามารถซื้ออาหารขั้นพื้นฐานที่ร่างกายต้องการและเป็นอาหารที่ให้สารอาหารอย่างเพียงพอได้ โดยประชากรส่วนใหญ่สามารถเลือกซื้ออาหารและผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับอาหารมากมายภายในประเทศได้ในราคาที่เหมาะสม (Martin and Laborde, 2018 : 20-29) และสามารถเข้าถึงอาหารที่

หลากหลาย มีประโยชน์ และมีคุณภาพสูง โดยที่ประชากรไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงเงื่อนไข การเข้าถึงอาหารตามฤดูกาลหรือการเปลี่ยนแปลงของราคาอาหารที่ผันแปรไปพร้อมกับ การเปลี่ยนแปลงโลก โดยออสเตรเลียถูกจัดอยู่ใน 10 อันดับแรกของโลกสำหรับ ความสามารถในการเข้าถึงอาหารของประชากรและมีระดับการขาดสารอาหารของ ประชากรต่ำที่สุดในโลก (FAO, 2019 : 2-214)

โดยบทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้ออสเตรเลีย ประสบความสำเร็จในการจัดการความมั่นคงทางอาหารภายในประเทศ โดย ทำการศึกษาปัจจัยผ่านแนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารของออสเตรเลียทั้ง ภายในและระหว่างประเทศ และทำการศึกษาร่วมกันกับทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ เพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยที่ทำให้รัฐบาลออสเตรเลียประสบความสำเร็จในการ จัดการความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งการจัดการความมั่นคงทางอาหารของรัฐบาลมีการ ดำเนินการผ่านแนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารทั้งภายในและระหว่าง ประเทศอย่างประสานสอดคล้องกัน โดยการศึกษาดังกล่าวจะสามารถสร้างความเข้าใจ ถึงรูปแบบการจัดการความมั่นคงทางอาหารของรัฐบาลออสเตรเลียที่นำมาซึ่ง ความสำเร็จในการจัดการความมั่นคงทางอาหาร และสามารถสร้างความเข้าใจต่อ รูปแบบการจัดการความมั่นคงทางอาหารของรัฐบาลออสเตรเลียภายใต้มุมมองทฤษฎี ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้แก่ ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ ทฤษฎีการโต้เปรียบโดย สมบูรณ์ และทฤษฎีพหุนิยม

การจัดการความมั่นคงทางอาหารของออสเตรเลียผ่านแนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

ออสเตรเลียเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความมั่นคงทางอาหารมากที่สุดในโลก โดยออสเตรเลียเป็นประเทศที่สามารถรักษาความมั่นคงทางอาหารไว้ได้เสมอมา และได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหารเพียงน้อยนิดเท่านั้น โดยรัฐบาลออสเตรเลียนีมีการดำเนินแนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารที่มีความหลากหลายมาอย่างต่อเนื่อง อาจกล่าวได้ว่าแนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารของออสเตรเลียเป็นปัจจัยที่ทำให้ออสเตรเลียประสบความสำเร็จในการจัดการความมั่นคงทางอาหารภายในประเทศ โดยประกอบไปด้วยความร่วมมือทั้งภายในและระหว่างประเทศ สามารถยกอธิบายดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาความมั่นคงทางอาหารผ่านการผลิตอาหารภายในประเทศเป็นหลัก

ในปี 2019 อาหารและเครื่องดื่มสำหรับบริโภคส่วนใหญ่ในออสเตรเลียมาจากการผลิตภายในประเทศเป็นหลัก ร้อยละ 88.9 ซึ่งมีการนำเข้าอาหารแปรรูปและเครื่องดื่มบางประเภท ร้อยละ 9.6 และการนำเข้าอาหารสดบางประเภท ร้อยละ 1.5 ทำให้การนำเข้าในส่วนของการอาหารและเครื่องดื่มถูกคิดเป็นร้อยละ 11.1 โดยมีการนำเข้าอาหารแปรรูป อาหารสด และเครื่องดื่มเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เหตุผลที่ออสเตรเลียมีการนำเข้าอาหารในปริมาณที่น้อยสืบเนื่องมาจากความต้องการของรัฐในการส่งเสริมการบริโภคและการผลิตอาหารภายในประเทศเป็นหลัก โดยจะช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงอาหารได้ง่ายมากยิ่งขึ้นและสามารถซื้ออาหารได้ในราคาถูก (ABARES, 2021)

รัฐบาลได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางอาหารระดับชาติ (National Food Security Strategy) โดยมีเป้าหมายหลัก คือ การช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงอาหารได้อย่างเพียงพอเพื่อสุขภาพที่ดี และสนับสนุนการผลิตอาหารภายในประเทศเพื่อลดการพึ่งพิงการนำเข้าอาหารจากภายนอก ซึ่งได้มีการจัดตั้งธรรมาภิบาลนโยบายด้านอาหารที่เหมาะสม โดยขับเคลื่อนไปพร้อมกับการปฏิรูปนโยบายและแผนงานด้านอาหารของประเทศ รวมทั้งมีการสนับสนุนธุรกิจเกี่ยวกับอาหารและภาคการเกษตรผ่านทางความช่วยเหลือทางการเงิน เครื่องมือ และโปรแกรมการทำการเกษตรและปศุสัตว์โดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อช่วยให้เกษตรกรและฟาร์มปศุสัตว์สามารถผลิตอาหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Commission for the Human Future, N.D)

โดยสัดส่วนในปี 2019-2020 การผลิตอาหารภายในประเทศถูกแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์ ร้อยละ 51 การประมงและวนผลิตภัณฑ์ ร้อยละ 8 และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ร้อยละ 41 (ABARES, 2021) แต่จะมีผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรบางชนิดเท่านั้นที่มีการนำเข้า เช่น กากถั่วเหลือง โดยเป็นส่วนผสมสำคัญที่นำมาผสมกับเมล็ดธัญพืชของออสเตรเลียเพื่อผลิตอาหารสำหรับสัตว์ปีก (ABARES, 2021)

ซึ่งภาคการเกษตรและระบบชลประทานถือเป็นภาคส่วนการผลิตอาหารภายในประเทศที่สำคัญ เป็นภาคส่วนที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหารของออสเตรเลียโดยตรง โดยกรมการเกษตร น้ำ และสิ่งแวดล้อมจะเป็นผู้รับผิดชอบนโยบายและโปรแกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรและระบบชลประทาน ซึ่งนโยบายที่สำคัญได้แก่ นโยบายพัฒนาการแข่งขันทางการเกษตร (The Development of Competitive agricultural Policy) นโยบายห่วงโซ่คุณค่าและการปฏิรูปกฎระเบียบอาหาร (Food Value Chain Policy and Food Regulation Reform) และกรม

ดังกล่าวจะมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบระบบการผลิตอาหารภายในประเทศควบคู่กับหน่วยงานอื่น ๆ (DAWE, n.d.)

ซึ่งภาคการเกษตรถูกคิดเป็นร้อยละ 30 ของมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร และมากกว่าร้อยละ 90 มีการใช้น้ำจากระบบชลประทานเพื่อทำการเกษตร และเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนช่วยในการสร้างรายได้ในการส่งออกผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของประเทศ และมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนชุมชนและการจ้างงานทั่วทุกภูมิภาคในออสเตรเลียเพื่อให้ประชาชนมีรายได้และสามารถจ่ายเงินเพื่อเข้าถึงอาหารได้อย่างเพียงพอ โดยเกษตรกรในออสเตรเลียมีการซื้อขายนํ้าจากพื้นที่ชลประทานเพื่อทำการเกษตรกันอย่างแข็งขันในบริเวณลุ่มแม่น้ำเมอร์เรย์ ดาลิง (Murray–Darling Basin) (MDBA, 2021)

โดยลุ่มแม่น้ำเมอร์เรย์ ดาลิงเป็นพื้นที่ชลประทานที่มีความสำคัญต่อชุมชนอุตสาหกรรมเกษตร ภาคการเกษตร สิ่งแวดล้อม และมีความสำคัญทางนิเวศวิทยาสูงสุดของประเทศ ครอบคลุมพื้นที่ 1 ใน 7 ของแผ่นดินออสเตรเลีย ซึ่งตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ และสามารถสร้างผลผลิตทางการเกษตรได้มากถึง 24 พันล้านเหรียญสหรัฐต่อปี (MDBA, 2022) โดยพื้นที่ชลประทานในบริเวณลุ่มแม่น้ำดังกล่าวถือเป็นตลาดซื้อขายน้ำที่มีความก้าวหน้ามากที่สุดในโลก และเป็นตัวแปรสำคัญที่ช่วยจัดการระบบเศรษฐกิจของออสเตรเลีย (ABARES, 2021)

จากที่กล่าวมาข้างต้นถึงแนวการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารผ่านการผลิตอาหารภายในประเทศเป็นหลัก นับเป็นหนึ่งในแนวทางการพัฒนาที่ช่วยสร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับออสเตรเลีย จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นแนวทางหลักที่ทำให้ออสเตรเลียประสบความสำเร็จในการจัดการความมั่นคงทางอาหารภายในประเทศ

2.การพัฒนาความมั่นคงทางอาหารผ่านการค้าระหว่างประเทศและ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ

การค้าระหว่างประเทศและกิจกรรมทางเศรษฐกิจมีความสำคัญต่อความมั่นคงทางอาหารของออสเตรเลียเป็นอย่างมาก ออสเตรเลียทำการค้าระหว่างประเทศด้วยวัตถุประสงค์เพื่อลดราคาอาหารที่จำเป็นต้องมีการนำเข้าเพื่อให้ประชาชนสามารถซื้อได้ในราคาที่ถูกลง โดยนับเป็นหนึ่งในการจัดการความมั่นคงทางอาหารของรัฐบาล โดยรัฐบาลได้เข้าไปมีส่วนร่วมในตลาดเกษตรทั่วโลก ซึ่งการมีบทบาทดังกล่าวจะช่วยลดความผันผวนของราคาอาหารและโอกาสที่ราคาอาหารอาจเพิ่มสูงขึ้นโดยเฉพาะในช่วงที่เกิดภัยแล้งหรือช่วงอื่น ๆ ที่การผลิตอาหารภายในประเทศอยู่ในระดับต่ำเพื่อป้องกันความไม่มั่นคงทางอาหารภายในประเทศ โดยทำการค้าในลักษณะของการแลกเปลี่ยนผลผลิต แบ่งปันผลผลิต และทำการส่งออกผลผลิตทางการเกษตรและอาหารระหว่างประเทศคู่ค้าเพื่อให้ราคาอาหารและอุปทานมีเสถียรภาพมากขึ้น (Anderson, 2014)

รัฐบาลได้กำหนดนโยบายการแข่งขันระดับชาติและปฏิรูปการแข่งขันระดับชาติ (Australia's national competition policy and pro-competitive reforms) เพื่อสนับสนุนภาคการเกษตรอย่างต่อเนื่องด้วยการลงทุนในความสามารถของภาคการเกษตร เช่น การวิจัยและพัฒนา การสนับสนุนเครื่องมือ การเงิน และแก้ไขเงื่อนไขทางภาษีของผลผลิตทางการเกษตรให้มีความราบรื่น เพื่อวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือและสนับสนุนเกษตรกร และเพื่อผลักดันการส่งออกผลผลิตทางการเกษตรไปตลาดต่างประเทศที่สำคัญ ซึ่งการกำหนดนโยบายและปฏิรูปดังกล่าวมีความสอดคล้องกับพันธกรณีของออสเตรเลียที่มีต่อองค์การการค้าโลกร่วมด้วย โดยการดำเนินนโยบาย

ดังกล่าวจะเพิ่มการมีส่วนร่วมและบทบาทของออสเตรเลียในตลาดโลก (ABARES, 2021)

ออสเตรเลียมีการส่งออกผลผลิตทางการเกษตรและอาหารกับประเทศคู่ค้าได้ตรงตามฤดูกาลมากถึงร้อยละ 70 ในปี 2018-2019 ซึ่งการส่งออกดังกล่าวมีมูลค่ามากกว่า 48 พันล้านเหรียญสหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 13 ของรายได้จากการส่งออกสินค้าโดยรวมของออสเตรเลีย (ABARES, 2021) โดยสัดส่วนการส่งออกผลผลิตทางการเกษตรและอาหารจะมีความแตกต่างกันออกไปตามภาคการเกษตรต่าง ๆ ได้แก่ น้ำตาล ร้อยละ 86 เนื้อวัว ร้อยละ 75 ข้าว ร้อยละ 74 เนื้อแกะ ร้อยละ 73 เมล็ดธัญพืชสำหรับทำอาหารสัตว์ ร้อยละ 72 ข้าวสาลี ร้อยละ 71 ผลิตภัณฑ์นม ร้อยละ 40 ผลไม้และถั่ว ร้อยละ 31 เนื้อหมูและเนื้อไก่ ร้อยละ 5 ในปี 2018-2019 สำหรับปี 2019-2021 สัดส่วนการส่งออกผลผลิตทางการเกษตรและอาหารทั่วโลกโดยรวมของออสเตรเลียอยู่ที่ร้อยละ 86 (ABARES, 2021) และมูลค่ารวมของการส่งออกผลผลิตทางการเกษตรและอาหารในปี 2021 มีมูลค่ารวมอยู่ที่ 73 พันล้านเหรียญสหรัฐ (AWE, 2021)

การพัฒนาความมั่นคงทางอาหารผ่านการค้าระหว่างประเทศและกิจกรรมทางเศรษฐกิจจะช่วยปรับปรุงเสถียรภาพและช่วยสร้างความยืดหยุ่นทางสังคมในการเข้าถึงอาหารของประชากร เนื่องจากการส่งออกผลผลิตทางการเกษตรและอาหารของออสเตรเลีย คือ การที่ภาครัฐซื้อผลผลิตทางการเกษตรจากกลุ่มเกษตรกรทั่วทั้งประเทศโดยตรง ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้แก่ประชากรทำให้สามารถเข้าถึงอาหารได้อย่างเพียงพอผ่านรายได้ของตนเอง และสามารถซื้ออาหารที่มีการนำเข้าได้ในราคาถูก แสดงให้เห็นถึงความมั่นคงทางอาหารของประชากรในแง่ของการเข้าถึงอาหารและการมีเสถียรภาพทางอาหารตามความหมายของความมั่นคงทางอาหารที่สหประชาชาติได้กล่าวไว้ และในขณะเดียวกันการส่งออกผลผลิตทางการเกษตรก็เป็นการเพิ่มรายได้เข้า

สู่ประเทศและก่อให้เกิดเงินหมุนเวียนจำนวนมากเพื่อนำมาพัฒนาภาคการเกษตรและระบบผลิตอาหารภายในประเทศต่อไป ซึ่งผลผลิตที่ทำการส่งออกก็เป็นผลผลิตส่วนเกินที่ได้มาจากการผลิตอาหารภายในประเทศเป็นหลัก จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นการจัดการความมั่นคงทางอาหารของออสเตรเลียที่ประสบความสำเร็จรูปแบบหนึ่ง

3. การพัฒนาความมั่นคงทางอาหารผ่านห่วงโซ่อุปทานและแรงงานข้ามชาติ

ภาคการเกษตรของออสเตรเลียเป็นภาคส่วนที่จำเป็นต้องพึ่งพาสถาปัตยกรรมต่างประเทศและห่วงโซ่อุปทานสำหรับปัจจัยผลิตทางการเกษตรที่หลากหลาย เนื่องจากภาคส่วนดังกล่าวเป็นภาคส่วนที่มีความสำคัญต่อระบบการผลิตอาหารภายในประเทศ และยังก่อให้เกิดเงินหมุนเวียนภายในประเทศอันเนื่องมาจากการส่งออกผลผลิตทางการเกษตรเพื่อนำมาพัฒนาระบบการผลิตอาหารภายในประเทศต่อไป (ABARES, 2021)

โดยการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารผ่านห่วงโซ่อุปทานและแรงงานข้ามชาติของออสเตรเลียให้ความสำคัญกับ 2 ประการ ได้แก่ การให้ความสำคัญต่อระบบการจัดส่งสินค้า สิ่งของ และทรัพยากร (Logistics) ทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อตอบสนองต่อห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งการขนส่งสินค้าทางการเกษตรภายในประเทศและต่างประเทศเป็นบริการสนับสนุนการขนส่งจากภาครัฐ เช่น การขนส่งผ่านทางรถยนต์ การขนส่งผ่านทางรถไฟ และการขนส่งผ่านเครื่องบิน (ABARES, 2021) โดยภาครัฐได้มีการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่อเกษตรกรด้วยการขนส่งผลผลิตทางการเกษตรรวมถึงผลผลิตจากฟาร์มปศุสัตว์ไปยังโรงงานแปรรูปและร้านค้าปลีก และทำการส่งออกไปยังต่างประเทศให้เกษตรกรโดยตรง ซึ่งการส่งออกไปยังต่างประเทศจะกระทำการผ่านกลไกความช่วยเหลือด้านการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ (The International

Freight Assistance Mechanism) เพื่ออำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าไปยังตลาดต่างประเทศที่สำคัญและเพื่อรักษาความสมดุลของห่วงโซ่อุปทานของภาคการเกษตร (ATIC, 2021) และการให้ความสำคัญต่อการสนับสนุนภาคส่วนแรงงาน โดยภาคส่วนแรงงานเป็นภาคส่วนที่ช่วยให้อุตสาหกรรมการเกษตรของออสเตรเลียประสบความสำเร็จ และยังคงเป็นภาคส่วนที่มีการใช้แรงงานอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (ABARES, 2021)

การจัดการความมั่นคงทางอาหารของรัฐบาลออสเตรเลียผ่านแนวทางดังกล่าวค่อนข้างมีความรัดกุมเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศและประเทศคู่ค้าที่สำคัญ โดยอาจนำมาซึ่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทาน เช่น เหตุการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส Covid-19 ส่งผลให้การขนส่งผ่านทางเครื่องบินหยุดชะงักและเกินอุปทานไปมาก นำมาซึ่งต้นทุนที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยจากเหตุการณ์ดังกล่าวทางรัฐบาลได้ออกมาช่วยเหลือเกษตรกรและภาคอาหารทะเลด้วยการประกาศให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อให้ผลผลิตทางการเกษตรและอาหารทะเลสามารถเข้าถึงตลาดต่างประเทศที่สำคัญได้ในช่วงวิกฤติการระบาด (ABARES, 2021)

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารผ่านห่วงโซ่อุปทานและแรงงานข้ามชาติสามารถสร้างความมั่นคงทางอาหารในออสเตรเลียได้ในมิติของการก่อให้เกิดเงินหมุนเวียนภายในประเทศเพื่อพัฒนาระบบการผลิตอาหารภายในประเทศได้อย่างต่อเนื่อง จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งในการจัดการความมั่นคงทางอาหารภายในประเทศของรัฐบาล เนื่องจากรัฐบาลสามารถตอบสนองต่อความต้องการขายผลผลิตทางการเกษตรของกลุ่มเกษตรกรได้ โดยการซื้อผลผลิตทางการเกษตรจากเกษตรกรโดยตรงเพื่อส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ และ

ด้วยการสนับสนุนระบบการขนส่งและแรงงานข้ามชาติเพื่อให้สามารถผลิตผลผลิตทางการเกษตรและส่งออกได้ทันความต้องการขายของภาครัฐและเกษตรกรควบคู่กัน ทำให้ภาคการเกษตรมีการพัฒนาและเติบโตในมิติทางเศรษฐกิจมากขึ้น

4. การพัฒนาความมั่นคงทางอาหารผ่านความร่วมมือเพื่อการฟื้นฟูการพัฒนาการเกษตร

ตลาดสำหรับภาคการเกษตรและตลาดการค้าอาหารทั่วโลกยังคงมีความยืดหยุ่นแม้อยู่ภายใต้สถานการณ์ของการแพร่ระบาดไวรัส Covid-19 และการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ โดยรัฐบาลยังคงให้ความสำคัญกับภาคการเกษตร ซึ่งเป็นแหล่งสำคัญของการสร้างความมั่นคงทางอาหารภายในประเทศ การเติบโตทางเศรษฐกิจและการสร้างรายได้ให้กับพื้นที่ชนบทในออสเตรเลีย โดยรัฐบาลได้มีการพัฒนาโปรแกรมทางการเกษตรโดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อช่วยเหลือพื้นที่ชนบทให้สามารถผลิตผลผลิตทางการเกษตรได้ดียิ่งขึ้นท่ามกลางสถานการณ์และวิกฤติต่าง ๆ ประกอบไปด้วยการสนับสนุน 3 ประการ ได้แก่ การสนับสนุนนวัตกรรม เทคโนโลยี และแนวทางการจัดการที่ทันสมัยเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร การปรับโครงสร้างและเปลี่ยนทรัพยากรในภาคการเกษตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร และการสนับสนุนฟาร์มของเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง (Misha, 2018)

นอกจากนี้ทางรัฐบาลออสเตรเลียมีการสนับสนุนทุกแนวทางที่ครอบคลุมด้านการเกษตร ความมั่นคงทางอาหาร และการประมงเพื่อช่วยเหลือประชากรที่ยากจนและเสริมสร้างรากฐานของอุตสาหกรรมเกษตรผ่านการปรับปรุงผลผลิตทางการเกษตร การเปิดตลาดการค้าเสรี นโยบายทางเศรษฐกิจ ภาคการเกษตรที่มุ่งเน้นไปที่การขยายตลาด หลักธรรมาภิบาล และโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการ

ลงทุนของภาคเอกชนร่วมด้วย (DFAT, 2020-2021) ผ่านยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางอาหารระดับชาติ (National Food Security Strategy)

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารผ่านความร่วมมือเพื่อการฟื้นฟูการพัฒนาการเกษตรเป็นหนึ่งในรูปแบบการจัดการความมั่นคงทางอาหารภายในประเทศของรัฐบาล เนื่องจากภาคการเกษตรได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากภาครัฐดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น ทำให้เกษตรกรสามารถผลิตผลผลิตทางการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความมั่นคงทางอาหารโดยรวมของประเทศที่ต้องพึ่งพาภาคการเกษตรเป็นสำคัญ และประชากรในพื้นที่ชนบทยังสามารถเข้าถึงอาหารผ่านรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นจากผลผลิตทางการเกษตรของตนเอง

5. การพัฒนาความมั่นคงทางอาหารผ่านความร่วมมือระหว่างภาครัฐและกลุ่มผลประโยชน์

ภาคการเกษตรของออสเตรเลียเป็นภาคส่วนหลักในการผลิตอาหารภายในประเทศ โดยประกอบไปด้วยสมาคมอุตสาหกรรมการเกษตรมากมาย โดยสมาคมต่าง ๆ ล้วนมีความสำคัญเป็นอย่างมากสำหรับภาคการเกษตรของออสเตรเลีย และยังมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลอีกด้วย โดยสมาคมอุตสาหกรรมการเกษตรเป็นภาคส่วนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยภาครัฐควบคุมและดูแลการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการเกษตร ซึ่งสมาคมอุตสาหกรรมการเกษตรจะถูกแบ่งเป็นออกเป็นภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ ภาคเกษตรกรรมทั่วไป ภาคอุตสาหกรรมปศุสัตว์ ภาคพืชสวน กลุ่มอุตสาหกรรมระดับภูมิภาค และภาคการปลูกพืช โดยในแต่ละภาคส่วนจะมีการดำเนินงานที่ครอบคลุมทุกด้านเกี่ยวกับการเกษตรในภาคส่วนนั้น ๆ และรวมไปถึงด้านอื่น ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกับการเกษตร (Queensland Government, 2020)

ภาคเกษตรกรรมทั่วไปเป็นภาคส่วนที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการเกษตรทั่วไปประกอบไปด้วย 8 องค์กรที่สำคัญ โดยภาคส่วนดังกล่าวจะเน้นไปที่การให้ความสำคัญกับเกษตรกรเป็นหลักและให้ความสำคัญกับการทำเกษตรในพื้นที่ชนบททั่วทั้งออสเตรเลีย จากที่กล่าวมาทำให้ภาคส่วนดังกล่าวเป็นภาคส่วนที่มีความใกล้ชิดกับกลุ่มเกษตรกรเป็นอย่างมาก ภาคเกษตรกรรมทั่วไปเป็นภาคส่วนที่สนับสนุนการพัฒนาและการเติบโตของตลาดเกษตรกรทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้หญิงในวงการเกษตรของออสเตรเลียร่วมด้วย โดยองค์กรที่มีอิทธิพลต่อภาคการเกษตรของออสเตรเลียมากที่สุด คือ สหพันธ์เกษตรกรแห่งชาติ (NFF) เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรและอยู่ในฐานะของตัวแทนเกษตรกรและภาคการเกษตรในออสเตรเลีย (Queensland Government, 2020)

สหพันธ์เกษตรกรแห่งชาติเป็นองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายรัฐที่สำคัญจำนวนมากในออสเตรเลีย เช่น นโยบายเกี่ยวกับธุรกิจฟาร์ม ผลผลิตทางการเกษตร และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ นโยบายในการกำหนดกลยุทธ์เพื่อกำหนดทิศทางการเกษตรของออสเตรเลียในอนาคต (NFF, 2018) การดำเนินงานขององค์กรดังกล่าวทำให้ภาคการเกษตรของออสเตรเลียมีการพัฒนาและเติบโตในระดับที่สูง และนำไปสู่ความมั่นคงทางอาหารให้แก่เกษตรกรและประชาชนโดยทั่วไป (Queensland Government, 2020)

ภาคอุตสาหกรรมปศุสัตว์ประกอบไปด้วย 22 องค์กร โดยให้ความสำคัญกับผู้ผลิตเนื้อวัว เนื้อแกะ เนื้อหมู และสัตว์ปีก รวมไปถึงมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาสินค้าเกษตรเพื่อให้เกษตรกรสามารถสามารถแข่งขันในตลาดเกษตรได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมเนื้อไก่และอุตสาหกรรมโคนม ซึ่งเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมสำคัญของออสเตรเลีย และยังมีการ

ดำเนินการที่ให้ความสำคัญในอุตสาหกรรมอื่น ๆ อีก เช่น อุตสาหกรรมขนสัตว์ อุตสาหกรรมเนื้อแกะ อุตสาหกรรมเนื้อหมู และอุตสาหกรรมผลิตไข่ไก่ โดยองค์กรที่มีอิทธิพลต่อภาคอุตสาหกรรมปศุสัตว์ของออสเตรเลียมากที่สุด คือ สมาคมปศุสัตว์และตัวแทนอสังหาริมทรัพย์ออสเตรเลีย (ALPA) เป็นหน่วยงานอุตสาหกรรมแห่งชาติปศุสัตว์และตัวแทนอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นตัวแทนของหน่วยงานมากกว่า 1,200 แห่งในออสเตรเลีย ซึ่งเป็นองค์กรที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนากฎหมายในอุตสาหกรรมปศุสัตว์ของออสเตรเลีย (Queensland Government, 2020)

ภาคพืชสวนเป็นภาคส่วนที่ประกอบไปด้วย 22 องค์กร ซึ่งการดำเนินงานหลักจะเน้นให้ความสำคัญกับผลผลิตทางการเกษตรอย่างผักและผลไม้ โดยอุตสาหกรรมผักและผลไม้ที่มีความสำคัญของออสเตรเลีย ได้แก่ อุตสาหกรรมการปลูกแอปเปิลและลูกแพร์ซึ่งเป็นผลไม้เชิงพาณิชย์ที่สำคัญ อุตสาหกรรมหน่อไม้ฝรั่ง อุตสาหกรรมแมคคาเดเมีย อุตสาหกรรมถั่ว อุตสาหกรรมการทำเรือเฉพาะจำของเกษตรกร และอุตสาหกรรมสตอเบอรี่ โดยองค์กรที่มีอิทธิพลต่อภาคพืชสวนของออสเตรเลียมากที่สุด คือ Summer fruit Australia โดยเป็นองค์กรอุตสาหกรรมในระดับชาติและระดับนานาชาติที่ได้รับการยอมรับจากรัฐบาลออสเตรเลียว่าเป็นหน่วยงานอุตสาหกรรมสูงสุดสำหรับเกษตรกรในการเพาะปลูกพืชสวน โดยเป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับเกษตรกรและรัฐบาลเป็นอย่างมาก ทำให้องค์กรดังกล่าวมีอิทธิพลในการร่วมอภิปรายกำหนดนโยบายสำคัญ ๆ ของภาครัฐ (SAL, 2021)

ภาคการปลูกพืชประกอบไปด้วย 8 องค์กร โดยการทำงานของภาคส่วนดังกล่าวนี้จะเน้นไปที่การผลิตน้ำตาล อ้อย และผ้าฝ้าย เป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังเป็นภาคส่วนที่มีการสนับสนุนการพัฒนาอย่างครอบคลุมสำหรับการผลิตน้ำตาล อ้อย และผ้าฝ้ายต่อเกษตรกร (Queensland Government, 2020)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าออสเตรเลียมีการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารผ่านการร่วมมือร่วมกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเกษตรมากมาย โดยกลุ่มผลประโยชน์จาก 4 ภาคส่วน ได้แก่ ภาคเกษตรกรรมทั่วไป ภาคอุตสาหกรรมปศุสัตว์ ภาคพืชสวน และภาคการปลูกพืช แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการมีบทบาทและอิทธิพลในการควบคุมและดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตรทั่วทั้งออสเตรเลีย รวมไปถึงมีบทบาทในการกำหนดนโยบายสำคัญ ๆ ร่วมกันกับรัฐบาลออสเตรเลียเพื่อจัดการความมั่นคงทางอาหารควบคู่ไปกับภาครัฐ ทำให้ภาคการเกษตรของออสเตรเลียมีการเติบโตและพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง ซึ่งกลุ่มผลประโยชน์ทางการเกษตรนับเป็นตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐตัวแสดงหนึ่งที่จะช่วยสร้างความมั่นคงทางอาหารของออสเตรเลียได้อย่างเป็นรูปธรรม

6. การพัฒนาความมั่นคงทางอาหารผ่านโครงการพัฒนาการเกษตรและโครงการความมั่นคงทางอาหารผ่านความร่วมมือทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับทวีป

รัฐบาลออสเตรเลียมีการจัดการความมั่นคงทางอาหารภายในประเทศผ่านการผสมผสานระหว่างโครงการต่าง ๆ ในระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับทวีป และยังสนับสนุนเสถียรภาพและการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจด้วยการลงทุนในภาคการเกษตรและความมั่นคงทางอาหารผ่านโครงการต่าง ๆ ร่วมด้วย โดยโครงการพัฒนาการเกษตรและความมั่นคงทางอาหารมีดังนี้

6.1 โครงการความมั่นคงทางอาหารแปซิฟิก (Pacific Food Security Initiative)

ในภูมิภาคแปซิฟิกประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทและมีการพึ่งพาการทำฟาร์มและการประมงเป็นแหล่งยังชีพและสร้างรายได้หลัก ในขณะเดียวกัน

ประเทศที่เป็นหมู่เกาะในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกก็มีการพึ่งพาการทำฟาร์มและการประมงเป็นหลักยังชีพและสร้างรายได้หลักเช่นเดียวกัน โดยโครงการดังกล่าวนี้เป็น การดำเนินการร่วมกันระหว่างรัฐบาล ภาคเอกชน องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร และ องค์กรชุมชนอื่น ๆ ตลอดจนองค์กรระดับภูมิภาคเพื่อเพิ่มความพร้อมและ ความสามารถในการซื้ออาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการแก่ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ชนบท โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีในระยะยาว ระบบ อาหารในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกสามารถสร้างรายได้และการจ้างงานในท้องถิ่นได้อย่างมี นัยสำคัญเพื่อเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนในพื้นที่ชนบทร่วมด้วย (DFAT, 2021)

6.2 โครงการพัฒนาการเกษตรและความมั่นคงทางอาหารระดับโลก (Global Agricultural Development and Food Security Program)

ออสเตรเลียเป็นผู้สนับสนุนหลักต่อโครงการพัฒนาการเกษตรและความมั่นคง ทางอาหารระดับโลก (GAFSP) อย่างต่อเนื่อง โดยมีการมอบเงินสนับสนุนช่วยเหลือเป็น จำนวนเงิน 10 ล้านเหรียญ เมื่อปี 2020 โดยโครงการ GAFSP เป็นโครงการที่มีการ ดำเนินการด้วยกลไกพหุภาคี ซึ่งเกิดขึ้นจากกระบวนการของกลุ่ม G8 และกลุ่ม G20 เพื่อส่งเสริมการลงทุนด้านการเกษตรและความมั่นคงทางอาหาร โดยเป้าหมายหลักของ โครงการ คือ การให้เงินช่วยเหลือแก่ประเทศที่มีรายได้ต่ำเพื่อช่วยให้ประเทศเหล่านี้ สามารถดำเนินการตามยุทธศาสตร์ระดับชาติของตนเองเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร และสามารถเชื่อมโยงเข้ากับตลาดโลกเพื่อปรับปรุงรูปแบบการดำเนินชีวิตในพื้นที่ ชนบทร่วมด้วย (DFAT, 2021)

โดยมีการจัดสรรงบประมาณเกือบ 1.7 พันล้านเหรียญสหรัฐตั้งแต่ปี 2010 จนถึงปัจจุบัน โดยสามารถช่วยเหลือเกษตรกรได้มากถึง 13 ล้านคนในบางประเทศที่

ยากจน เช่น ตีมอร์เลสเต กัมพูชา เมียนมาร์ ตูวาลู และคิริ ซึ่งเป้าหมายล่าสุดของโครงการ GAFSP คือ การระดมทุนเพื่อช่วยเหลือประเทศที่เปราะบาง โดยในปัจจุบันมีการระดมทุนมากถึง 300 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาให้สามารถฟื้นตัวได้ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส Covid-19 (DFAT, 2021)

6.3 โครงการ AgResults

ในปี 2010 กลุ่มประเทศ G20 ได้แก่ ออสเตรเลีย สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา ดำเนินการร่วมกับมูลนิธิ Bill and Melinda Gates Foundation เพื่อก่อตั้งโครงการ AgResults ซึ่งเป็นโครงการในรูปแบบพหุภาคี มีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นให้เกิดการลงทุนระหว่างภาคเอกชน เช่น การส่งเสริมนวัตกรรมใหม่ทางการเกษตรสำหรับเกษตรกรรายย่อยในวงกว้างมากขึ้น และสนับสนุนการนำเทคโนโลยีและแนวทางการปฏิบัติทางการเกษตรที่เป็นประโยชน์มาดำเนินการปฏิบัติ (DFAT, 2021)

โดยการดำเนินงานประกอบไปด้วยการเพาะปลูกพืชทางการเกษตรที่ให้ผลผลิตทางการเกษตรที่สูงเพื่อสร้างกำไรให้แก่เกษตรกรรายย่อย รวมถึงนำแนวทางการปฏิบัติเพื่อลดก๊าซเรือนกระจกผ่านการปรับปรุงการจัดการฟาร์ม และแนวทางการพัฒนาวัคซีนใหม่สำหรับโรคปศุสัตว์ด้วยการสนับสนุนการขยายตัวของภาคเอกชนในประเทศกำลังพัฒนา และฟื้นฟูภาคการเกษตรของเกษตรกรรายย่อยภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส Covid-19 (DFAT, 2021)

2.6.4 การขยายความร่วมมือในเอเชียกับ World Economic Forum (Grow Asia Partnership with the World Economic Forum (WEF))

ออสเตรเลียได้ทำการลงทุนในความร่วมมือ ‘Grow Asia’ กับ ‘World Economic Forum (WEF)’ เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืนและครอบคลุม

ความมั่นคงทางอาหารในอาเซียน (ASEAN) ร่วมด้วย โดยได้มีการปรับปรุงการพัฒนาการเกษตรที่มีความครอบคลุมและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ซึ่งทางออสเตรเลียได้ให้การสนับสนุนการลงทุนของภาคเอกชนและความร่วมมือในภูมิภาคเสมอมา เพื่อพัฒนาการเกษตรในภูมิภาคให้มีความยั่งยืน (DFAT, 2021)

โดยโครงการดังกล่าวได้สร้างประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่ออสเตรเลียในด้านความมั่นคงทางอาหาร โดยได้มีการกำหนดนโยบายและกรอบความร่วมมือเพื่อนำมาใช้ให้เกิดผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้เข้าถึงเกษตรกรรายย่อยได้มากขึ้น และท่ามกลางสถานการณ์ Covid-19 ทางโครงการก็ได้ดำเนินการช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยในส่วนของ การขนส่งผลผลิตทางการเกษตร การเข้าถึงอาหาร และให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในพื้นที่ชนบท (DFAT, 2021)

จึงอาจกล่าวได้ว่าแนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารผ่านโครงการพัฒนาการเกษตรและโครงการความมั่นคงทางอาหารผ่านความร่วมมือทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับทวีปาคี เป็นหนึ่งในรูปแบบการจัดการความมั่นคงทางอาหารของรัฐบาลออสเตรเลียภายในประเทศผ่านโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาและจัดการความมั่นคงทางอาหารภายในประเทศไม่ใช่เพียงแค่สนับสนุนความมั่นคงทางอาหารภายนอกเท่านั้น

แนวโน้มในอนาคตต่อการจัดการความมั่นคงทางอาหารของประเทศออสเตรเลีย

1. ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตและส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหารของประเทศออสเตรเลีย

ในอีกไม่กี่ศตวรรษข้างหน้าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศที่เลวร้ายมากขึ้น (Climate Crisis) โดยมีแนวโน้มของระดับความรุนแรงเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่ง

เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงทางอาหารของออสเตรเลีย นอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดความเปราะบางทางการเงิน กิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเมือง สภาพสังคม และห่วงโซ่อุปทาน และปัญหาดังกล่าวจะส่งผลให้เกิดการหยุดชะงักของกิจกรรมทางการเกษตร ซึ่งเป็นภาคส่วนการผลิตอาหารภายในประเทศที่สำคัญที่สุด หากภาคการเกษตรได้รับความเสียหายจะส่งผลกระทบต่อระบบการผลิตอาหารภายในประเทศ ซึ่งออสเตรเลียเป็นประเทศที่มีการจัดการความมั่นคงทางอาหารผ่านการผลิตอาหารภายในประเทศเป็นหลัก จากปัญหาดังกล่าวอาจทำให้ภาคการเกษตรต้องเผชิญกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศทางการเกษตรที่ส่งผลต่อการเพาะปลูก (Barnes, 2019) โดยอาจนำมาซึ่งความไม่มั่นคงต่อระบบการผลิตอาหารภายในประเทศได้

และปัญหาต่อมาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต คือ ปัญหาความหิวโหยที่รุนแรงมากขึ้น อาจด้วยการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลกระทบต่อประชากรในออสเตรเลียบางส่วน โดยกลุ่มประชากรที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากปัญหาดังกล่าว ได้แก่ คนว่างงาน คนไร้บ้าน ผู้ที่มีรายได้น้อย ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ชนพื้นเมือง คนหนุ่มสาว ซึ่งออสเตรเลียมีประชากรที่เผชิญกับปัญหาความหิวโหยประมาณ 3.6 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 15 ในปี 2017 อย่างน้อยหนึ่งครั้งใน 1 ปี และปัญหาดังกล่าวยังแสดงให้เห็นถึงความไม่มั่นคงทางอาหารของประชากรร่วมด้วย ถึงแม้จะเป็นส่วนน้อยก็ตาม (McCrindle, 2017)

2. การเตรียมความพร้อมของรัฐบาลออสเตรเลียต่อการจัดการความมั่นคงทางอาหารในอนาคต

รัฐบาลออสเตรเลียได้มีการเตรียมพัฒนานโยบายเพื่อเชื่อมโยงความมั่นคงทางอาหารและการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ ภัยพิบัติ รวมถึงการเปลี่ยนแปลง

ทางเศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยมีการกำหนดกรอบนโยบายสำหรับการวางแผนเพื่อเตรียมรับมือกับปัญหาขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับ 6 รัฐในออสเตรเลีย โดยจุดมุ่งหมายในภาพรวมของกรอบนโยบายดังกล่าว คือ การสร้างความยืดหยุ่นและการวางแผนล่วงหน้าเพื่อลดผลกระทบจากปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งนโยบายดังกล่าวจะให้ความสำคัญกับภาคการเกษตร ทรัพยากรน้ำ ระบบนิเวศ และสุขภาพของประชากร (Millen, 2018)

โดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาคณะผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ของสถาบันวิจัยระบบอาหารแห่งอนาคตของออสเตรเลียได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับระบบการผลิตอาหาร ห่วงโซ่อุปทาน ระบบการขนส่ง และนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมอาหารผ่านภาคการเกษตรและเตรียมรับมือต่อปัญหาที่อาจเกิดขึ้น จากที่กล่าวมานั้นจะเป็นการพัฒนาเพื่อต่อยอดแนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารที่มีอยู่เดิมร่วมด้วย (Barnes, 2019)

นอกจากนี้ทางรัฐบาลออสเตรเลียยังได้มีการพัฒนาโครงการนำร่องครัวชุมชนเกี่ยวกับการปรับปรุงความมั่นคงทางอาหารในท้องถิ่นเพื่อให้ประชากรในกลุ่มเสี่ยงสามารถเข้าถึงอาหารได้มากขึ้น ซึ่งโครงการนำร่องดังกล่าวดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2011 จนถึงปัจจุบัน และจะมีการดำเนินการต่อไปในอนาคต โดยมีการเตรียมความพร้อมในส่วนของการพัฒนาระบบสวัสดิการและค่าจ้างให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเพื่อให้ประชากรในกลุ่มเสี่ยงสามารถเข้าถึงอาหารได้มากขึ้น โดยจะเป็นแนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารอีกรูปแบบหนึ่งที่จะเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในอนาคต (Millen, 2018)

ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่และการจัดการความมั่นคงทางอาหารของประเทศออสเตรเลีย

ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่เกิดจากลัทธิเสรีนิยมใหม่ โดยมีแนวคิดหลักเกี่ยวข้องกับเสรีนิยมทางเศรษฐกิจและทุนนิยมตลาดเสรี ซึ่งโดยทั่วไปจะเกี่ยวข้องกับนโยบายการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ รวมถึงการลดค่าใช้จ่ายของภาครัฐเพื่อเพิ่มบทบาทให้กับภาคเอกชนในระบบเศรษฐกิจและสังคม และยังมีแนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งพาตนเอง แต่ในขณะเดียวกันก็ยังคงให้ความสำคัญกับตัวแสดงอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติทางเศรษฐกิจที่ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ให้ความสำคัญกับตัวแสดงอย่าง ‘บริษัทข้ามชาติ’ และ ‘องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร’ โดยในปัจจุบันมีการนำทฤษฎีมาใช้อย่างต่อเนื่องเพื่อกำหนดนโยบายที่มุ่งเน้นตลาด การจัดการทรัพยากร และระบบการผลิต เช่น การจำกัดการควบคุมราคา การยกเลิกการควบคุมตลาดทุน และการลดอุปสรรคทางการค้า (Kenton, 2020)

ออสเตรเลียเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญต่อการดำเนินนโยบายทางการเกษตรและแนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหาร โดยเป็นปัจจัยสำคัญต่อการจัดการความมั่นคงทางอาหารของรัฐบาลออสเตรเลียมาตั้งแต่ปี 1975 หรือสามทศวรรษหลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยรัฐบาลได้มีการสนับสนุนและดำเนินนโยบายที่มีความหลากหลายเสมอมาโดยอิงตามลัทธิเสรีนิยมใหม่ เช่น การอุดหนุนผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรรายย่อย การรักษาเสถียรภาพของภาคการเกษตร เป็นต้น (Richards, Lawrence, and Lyons, 2013 : 30-39)

ในทศวรรษที่ 1980 มีการเลือกตั้งรัฐบาลแรงงานของสหพันธรัฐในออสเตรเลียซึ่งได้รับการสนับสนุนและมีอิทธิพลมาจากลัทธิเสรีนิยมใหม่ ตั้งแต่ทศวรรษ 1980 มาจนถึงปัจจุบัน รัฐบาลได้มีการดำเนินนโยบายการบริหารประเทศในทุกภาคส่วนตามการโน้มน้าวทางการเมืองของลัทธิเสรีนิยมใหม่ ซึ่งนโยบายทางการเกษตรและ

แนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารก็อิงตามแนวคิดลัทธิเสรีนิยมใหม่เช่นกัน โดยในขณะนั้นรัฐบาลได้มีการดำเนินนโยบายที่อิงตามตลาด ยกเลิกการควบคุมระบบการเงินและธนาคาร ขยายรูปแบบการแข่งขันทางเศรษฐกิจแบบเสรี และเน้นการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น (Richards, Lawrence, and Lyons, 2013 : 30-39)

โดยลัทธิเสรีนิยมใหม่เป็นลัทธิที่มีแนวคิดอันประกอบด้วยค่านิยมเชิงรุก ซึ่งทางรัฐบาลออสเตรเลียได้นำแนวคิดของลัทธิเสรีนิยมใหม่มาออกแบบแนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารโดยมีความสอดคล้องไปกับมิติทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ (Richards, Lawrence, and Lyons, 2013 : 30-39) ซึ่งอาจวิเคราะห์ได้ดังนี้

การพัฒนาความมั่นคงทางอาหารผ่านการผลิตอาหารภายในประเทศเป็นหลักเป็นแนวทางการพัฒนาที่มีความสอดคล้องกับการพึ่งพาตนเอง (Self-reliance) ทั้งในบทบาทของรัฐและเอกชนตามแนวคิดของลัทธิเสรีนิยมใหม่ (Mincyte and Hébert, 2014 : 206-222) โดยรัฐบาลออสเตรเลียมีการส่งเสริมการบริโภคภายในประเทศเป็นหลักผ่านการผลิตอาหารภายในประเทศเพื่อลดสัดส่วนการนำเข้าอาหารหรือการพึ่งพาการนำเข้าอาหารจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นการเพิ่มบทบาทให้ภาคเอกชนและเกษตรกรภายในประเทศเป็นผู้มีบทบาทในการผลิตอาหาร ทำให้ภาคการเกษตรเป็นแหล่งรายได้หลัก ทำให้เกษตรกรมีรายได้ในการเข้าถึงอาหารได้อย่างเพียงพอและมีเสถียรภาพ นำมาซึ่งความมั่นคงทางอาหารของประชากร (ABARES, 2021) จึงอาจกล่าวได้ว่าแนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารผ่านการผลิตอาหารภายในประเทศเป็นหลักเป็นหนึ่งในรูปแบบการจัดการความมั่นคงทางอาหารของรัฐบาลที่ประสบความสำเร็จรูปแบบหนึ่ง

การพัฒนาความมั่นคงทางอาหารผ่านการค้าระหว่างประเทศและกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นแนวทางการพัฒนาที่มีความสอดคล้องกับการค้าเสรีควบคู่ไปกับ

ระบบเศรษฐกิจโลกในปัจจุบัน รัฐบาลมีการสนับสนุนและผลักดันภาคการเกษตรของประเทศโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในตลาดเกษตรทั่วโลก และเน้นทำการค้าระหว่างประเทศด้วยการส่งออกผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งภาครัฐได้ทำการส่งออกผลผลิตทางการเกษตรไปยังตลาดส่งออกสำคัญ เช่น จีน (ABARES, 2019) ส่งผลให้มีรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมาก โดยรายได้ดังกล่าวสามารถเข้าถึงเกษตรกรในประเทศได้โดยตรง อาจกล่าวได้ว่าการค้าระหว่างประเทศและกิจกรรมทางเศรษฐกิจแสดงให้เห็นถึงความมั่นคงทางอาหารใน 2 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการผลิตผลผลิตทางการเกษตรในระดับสูงจนสามารถส่งออกได้ในสัดส่วนที่สูง และรายได้จากการส่งออกที่เกษตรกรได้รับโดยตรงทำให้เกษตรกรมีรายได้ในการเข้าถึงอาหารได้อย่างเพียงพอ

การพัฒนาความมั่นคงทางอาหารผ่านห่วงโซ่อุปทานและแรงงานข้ามชาติมีความสอดคล้องกับการเปิดกว้างของสินค้าและบริการข้ามพรมแดนซึ่งเป็นหนึ่งในแนวคิดของลัทธิเสรีนิยมใหม่ (Vilde, 2015) โดยอุปทาน คือ ปริมาณความต้องการเสนอขายสินค้าและบริการของผู้ขายในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ณ ระดับราคาที่แตกต่างกัน ซึ่งภาคการเกษตรของออสเตรเลียจำเป็นต้องพึ่งพาห่วงโซ่อุปทานในตลาดต่างประเทศเป็นอย่างมาก ทำให้อุปทานของภาคการเกษตรอยู่ในระดับสูง ดังจะเห็นได้จากออสเตรเลียทำการส่งออกผลผลิตทางการเกษตรและอาหารได้ตรงตามฤดูกาลมากกว่าการนำเข้ามากถึงร้อยละ 70 ในปี 2019 (ABARES, 2021) ทำให้รัฐบาลกำหนดแนวทางการพัฒนาดังกล่าวขึ้นมาเพื่อช่วยให้อุปทานของภาคการเกษตรในประเทศสามารถเข้าถึงตลาดต่างประเทศที่สำคัญได้ จึงอาจกล่าวได้ว่าห่วงโซ่อุปทานเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหารภายในประเทศ และเป็นหนึ่งในรูปแบบการจัดการความมั่นคงทางอาหารของรัฐบาล (ABARES, 2021)

การพัฒนาความมั่นคงทางอาหารผ่านโครงการพัฒนาการเกษตรและโครงการความมั่นคงทางอาหารผ่านความร่วมมือทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับทวีปาคี เป็นแนวทางการพัฒนาที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดของลัทธิเสรีนิยมใหม่ว่าด้วยเรื่องของการยอมรับตัวแสดงอื่นที่หลากหลยและให้ความสำคัญมากขึ้น (จุฑาทิพ คล้ายทับทิม, 2553) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันความไม่มั่นคงทางอาหารร่วมกันในหลายระดับ เช่น การป้องกันห่วงโซ่อุปทานของภาคการเกษตรในท้องถิ่น หยุดชะงัก ป้องกันความกดดันของระบบการผลิตอาหารในท้องถิ่นภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาด Covid-19 และป้องกันรายได้ของเกษตรกรที่ลดลงซึ่งนำไปสู่ความไม่มั่นคงทางอาหารของประชากร จึงอาจกล่าวได้ว่าการเข้าไปมีบทบาทของรัฐบาลในโครงการต่าง ๆ เป็นหนึ่งในรูปแบบการจัดการความมั่นคงทางอาหารภายในประเทศของรัฐบาล (DFAT, 2021)

ทฤษฎีการค้าเปรียบโดยสมบูรณ์และการจัดการความมั่นคงทางอาหารของประเทศออสเตรเลีย

ทฤษฎีการค้าเปรียบโดยสมบูรณ์ (Absolute Advantage) เป็นหนึ่งในทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ โดยเป็นทฤษฎีที่มีการสนับสนุนการค้าเสรีว่าเป็นนโยบายที่ดีสำหรับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของทุกประเทศ เมื่อการค้าเป็นไปอย่างเสรี แต่ละประเทศก็จะทำการผลิตด้วยความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษเฉพาะสินค้าที่ประเทศมีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ และนำเข้าสินค้าที่มีความเสียเปรียบโดยสมบูรณ์ ดังนั้นการค้าระหว่างประเทศจึงเกิดขึ้นจากการที่ต่างฝ่ายได้เปรียบโดยเด็ดขาดจากการผลิตสินค้าคนละชนิดแล้วมาแลกเปลี่ยนกัน (The Investopedia Team, 2021)

จากการวิเคราะห์ในกรณีของแนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารของ ออสเตรเลียมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการได้เปรียบโดยสมบูรณ์ ซึ่งสามารถอธิบาย ควบคู่ไปกับแนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารของออสเตรเลียได้ ดังนี้

การพัฒนาความมั่นคงทางอาหารผ่านการค้าระหว่างประเทศและกิจกรรม ทางเศรษฐกิจ เป็นแนวทางที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดการดำเนินกิจกรรมทาง เศรษฐกิจที่เป็นไปอย่างเสรีตามหลักแนวคิดของทฤษฎีการได้เปรียบโดยสมบูรณ์ โดย ออสเตรเลียได้เข้าไปมีบทบาทในการทำการค้าระหว่างประเทศและเข้าไปมีส่วนร่วมใน ตลาดเกษตรทั่วโลกในลักษณะของการแลกเปลี่ยน แบ่งปัน และส่งออกผลผลิตทางการ เกษตรระหว่างประเทศคู่ค้า (ABARES, 2021) โดยประโยชน์จากการส่งออกผลผลิต ทางการเกษตรทำให้เกิดรายได้มหาศาลเข้าประเทศ ซึ่งการส่งออกผลผลิตทางการ เกษตรของออสเตรเลียเป็นการส่งออกผลผลิตในฐานะของผลผลิตส่วนเกิน (Surplus) ที่ได้จากการผลิตอาหารภายในประเทศเป็นหลัก และเป็นผลผลิตที่เกิดจากการผลิต ด้วยความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษในภาคการเกษตรตามหลักแนวคิดของทฤษฎี ได้เปรียบโดยสมบูรณ์

การพัฒนาความมั่นคงทางอาหารผ่านห่วงโซ่อุปทานและแรงงานข้ามชาติ เป็นแนวทางการพัฒนาที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดการสนับสนุนการค้าเสรีตามหลัก แนวคิดของทฤษฎีการได้เปรียบโดยสมบูรณ์ โดยการค้าเสรีประกอบไปด้วยการค้า ระหว่างประเทศ ซึ่งองค์ประกอบในการค้าระหว่างประเทศย่อมประกอบไปด้วยห่วงโซ่ อุปทานหรือความต้องการขาย ซึ่งทุกประเทศจำเป็นต้องพึ่งพาห่วงโซ่อุปทานสำหรับ การทำการค้า ออสเตรเลียเป็นประเทศที่ต้องพึ่งพาตลาดต่างประเทศเป็นอย่างมากเพื่อ ทำการส่งออกและขายผลผลิตทางการเกษตรของตนเอง ทำให้ระดับห่วงโซ่อุปทานของ ออสเตรเลียอยู่ในระดับที่สูง (ABARES, 2021)

ทฤษฎีพหุนิยมและการจัดการความมั่นคงทางอาหารของประเทศออสเตรเลีย

ทฤษฎีพหุนิยม (Pluralism) เป็นหนึ่งในทฤษฎีกลุ่ม โดยมีมุมมองต่อด้านนโยบายสาธารณะว่าเป็นผลผลิตของการต่อสู้หรือการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันของกลุ่มต่าง ๆ โดยเห็นว่าสังคมประกอบไปด้วยกลุ่มทางสังคม กลุ่มทางชาติพันธุ์ และกลุ่มทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย ซึ่งจัดตั้งขึ้นมาเพื่อการแข่งขันทางการเมือง โดยกลุ่มเหล่านี้จะเข้าไปกดดันรัฐบาลให้ผลิตนโยบายตามที่ตนเองต้องการ ดังนั้นผลประโยชน์สาธารณะจึงมีแนวโน้มที่จะปรากฏตัวออกมาจากการต่อสู้กันของข้ออ้างของปัจเจกบุคคลและกลุ่มที่แข่งขันกัน ทฤษฎีการที่มีอยู่ในผลประโยชน์นั้นมีหลายอย่าง ซึ่งบางกลุ่มอาจขาดแคลนทรัพยากรบางอย่าง เป็นผลให้กลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่มมีอิทธิพลในการกดดันต่อการตัดสินใจผลิตนโยบายของรัฐบาล (Clive, 1998)

จากการวิเคราะห์ในกรณีของแนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารของออสเตรเลียมีความสอดคล้องกับทฤษฎีทฤษฎีพหุนิยม ซึ่งสามารถอธิบายควบคู่ไปกับแนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารของออสเตรเลียได้ ดังนี้

การพัฒนาความมั่นคงทางอาหารผ่านความร่วมมือเพื่อการฟื้นฟูการพัฒนาการเกษตร โดยแนวทางการพัฒนาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับกลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งกลุ่มผลประโยชน์ถือเป็นตัวแสดงหนึ่งในทฤษฎีพหุนิยม โดยแนวทางการพัฒนาดังกล่าวให้ความสำคัญกับกลุ่มเกษตรกรและองค์กรทางการเกษตร โดยกลุ่มเกษตรกรและองค์กรทางการเกษตรต่าง ๆ เป็นกลุ่มผลประโยชน์หนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐต่อภาคการเกษตรและเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีบทบาทในการผลิตอาหารภายในประเทศหลัก หากขาดกลุ่มเกษตรกรไปย่อมส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหารของออสเตรเลีย ดังที่ได้มีการกล่าวไปข้างต้นในหัวข้อ ‘แนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหาร’ ที่ทางรัฐบาลได้ออกนโยบายในการพัฒนาโปรแกรมโดยผู้เชี่ยวชาญ

เพื่อช่วยเหลือพื้นที่ชนบทให้สามารถผลิตผลผลิตทางการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ นับเป็นการตอบสนองต่อความต้องการและให้ความสำคัญกับบทบาทของกลุ่มเกษตรกร จึงอาจกล่าวได้ว่าการประสบความสำเร็จในการจัดการความมั่นคงทางอาหารของรัฐบาลเป็นผลมาจากการดำเนินงานไปพร้อมกับกลุ่มผลประโยชน์ร่วมด้วย

การพัฒนาความมั่นคงทางอาหารผ่านความร่วมมือระหว่างภาครัฐและกลุ่มผลประโยชน์ โดยแนวทางการพัฒนาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดการผลิตนโยบายเนื่องมาจากความต้องการของกลุ่มผลประโยชน์และสอดคล้องกับกลุ่มผลประโยชน์ซึ่งเป็นตัวแสดงหนึ่งในทฤษฎีพหุนิยม โดยแนวทางการพัฒนาดังกล่าวประกอบไปด้วยกลุ่มผลประโยชน์มากมายทั้งในภาคเกษตรกรรมทั่วไป ภาคอุตสาหกรรมปศุสัตว์ ภาคพืชสวน และภาคการปลูกพืช โดยมีองค์กรต่าง ๆ มากมายที่มีบทบาทและอิทธิพลต่อการตัดสินใจผลิตนโยบายของรัฐบาลออสเตรเลีย

สรุป

อาจกล่าวได้ว่าความสำเร็จในการจัดการความมั่นคงทางอาหารภายในประเทศของรัฐบาลออสเตรเลียเป็นผลมาจากแนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารหลากหลายวิธีตั้งที่ยกอธิบายไปข้างต้น โดยรูปแบบการจัดการความมั่นคงทางอาหารผ่านแนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารต่าง ๆ นั้น แสดงให้เห็นถึงบทบาทของภาครัฐที่มุ่งมั่นพัฒนาความมั่นคงทางอาหารภายในประเทศให้แข็งแกร่งและมีประสิทธิภาพ ซึ่งการจัดการความมั่นคงทางอาหารของรัฐบาลประกอบไปด้วยความร่วมมือในหลายระดับ ได้แก่ ตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ ความร่วมมือในระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับทวีปาศี โดยเป็นการประสานความร่วมมือในการจัดการความมั่นคงทางอาหารทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

โดยรูปแบบการจัดการความมั่นคงทางอาหารภายในประเทศของภาครัฐนั้น มีความครอบคลุมเป็นอย่างมาก เมื่อทำการวิเคราะห์แล้วจึงพบว่าภาครัฐให้ความสำคัญต่อภาคการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งเป็นภาคส่วนการผลิตอาหารภายในประเทศที่สำคัญที่สุด โดยภาคการเกษตรเป็นภาคส่วนที่ออสเตรเลียมีความเชี่ยวชาญและชำนาญสูง จึงเป็นผลให้ภาครัฐมุ่งมั่นพัฒนาและให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่เพื่อการผลิตอาหารภายในประเทศได้อย่างมีคุณภาพ ยั่งยืน และนำมาสู่ความมั่นคงทางอาหาร ดังจะเห็นได้จากสัดส่วนการนำเข้าที่มีการนำเข้าเพียงแค่ร้อยละ 11.1 เท่านั้น และสัดส่วนการผลิตอาหารภายในประเทศอยู่ที่ร้อยละ 88.6 ในปี 2019 นอกจากนี้ยังมีการส่งออกผลผลิตทางการเกษตรและอาหารส่วนเกิน (Surplus) ที่ได้จากการผลิตอาหารภายในประเทศมากถึงร้อยละ 86 ในปี 2019-2020 เพื่อให้เกิดเงินหมุนเวียนภายในประเทศและนำไปพัฒนาระบบการผลิตอาหารภายในประเทศต่อไป (ABARES, 2021)

และยังพบว่ารูปแบบการจัดการความมั่นคงทางอาหารของรัฐบาลออสเตรเลียมีลักษณะที่สอดคล้องกับทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้แก่ ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ ทฤษฎีได้เปรียบโดยสมบูรณ์ และทฤษฎีพหุนิยม โดยตั้งแต่ทศวรรษ 1980 มาจนถึงปัจจุบัน รัฐบาลได้มีการดำเนินนโยบายการบริหารประเทศในทุกภาคส่วนตามการโน้มน้าวทางการเมืองของลัทธิเสรีนิยมใหม่ ซึ่งนโยบายทางการเกษตรและแนวทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารดังที่ยกอธิบายไปข้างต้นมีลักษณะที่เด่นชัดของทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ เช่น มิติของการให้ความสำคัญต่อตัวแสดงต่าง ๆ ในทุกระดับเพื่อพัฒนาและจัดการความมั่นคงทางอาหารภายในประเทศ และในส่วนของทฤษฎีการได้เปรียบโดยสมบูรณ์และทฤษฎีพหุนิยมถือเป็นอีก 2 ทฤษฎีที่มีความสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการความมั่นคงทางอาหารของออสเตรเลียอย่างชัดเจนในมิติของการให้

154 วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

ปีที่ 21 ฉบับที่ 2

ความสำคัญกับภาคการเกษตรที่ออสเตรเลียมีความชำนาญการสูงและสนับสนุนการค้าเสรีอย่างเต็มที่ รวมไปถึงการให้ความสำคัญกับกลุ่มผลประโยชน์

บรรณานุกรม

AgResults. (n.d.). **Using Prize Competitions to Create Sustainable Agricultural Markets**. สืบค้น 12 มีนาคม 2564, Retrieved from <https://agresults.org/>

ABARES. (2021). **Analysis of Australia's food security and the COVID-19 Pandemic**. สืบค้น 11 มีนาคม 2564, Retrieved from shorturl.asia/XOKgS

ABARES. (n.d.). **Agricultural development and food security**. สืบค้น 11 มีนาคม 2564, Retrieved from <https://www.dfat.gov.au/aid/topics/investment-priorities/agricultural-development-and-food-security>

ABARES. (n.d.). **Snapshot of Australian Agriculture 2021**. สืบค้น 11 มีนาคม 2564, Retrieved from <https://www.agriculture.gov.au/abares/products/insights/snapshot-of-australian-agriculture-2021>

ATIC. (n.d.). **What is the International Freight Assistance Mechanism 2021**. สืบค้น 11 มีนาคม 2564, Retrieved from <https://www.austrade.gov.au/news/news/international-freight-assistance-mechanism-agriculture-2021>

ABARES. (2020). Australian food security and the COVID-19 pandemic.

ABARES Insights, (3), 2-11. Retrieved from

<https://www.awe.gov.au/abares/products/insights/australian-food-security-and-COVID-19>

ABARES. (2020). Snapshot of Agriculture 2020. **ABARES Insights**, (1),

3-7. Retrieved from [https://daff.ent.sirsidynix.](https://daff.ent.sirsidynix.net.au/client/en_AU/search/asset/1029981/0)

[net.au/client/en_AU/search/asset/1029981/0](https://daff.ent.sirsidynix.net.au/client/en_AU/search/asset/1029981/0)

Anderson, K, (2014), The intersection of trade policy, price volatility, and

food security, **Annual Review of Resource Economics**, 6, 513-

532. Retrieved from <https://www.annualreviews.org>

[/doi/pdf/10.1146/annurev-resource-100913-012600](https://doi/pdf/10.1146/annurev-resource-100913-012600)

Carol Richards, Geoffrey Lawrence, and Kristen Lyons. (2013). **Food**

security in Australia in an era of neoliberalism, productivism

and climate change. สืบค้น 11 มีนาคม 2564, Retrieved from

[https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0743016](https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0743016711001318)

[711001318](https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0743016711001318)

Carol Richards, Geoffrey Lawrence, and Kristen Lyons. (2013). Food

security in Australia in an era of neoliberalism, Productivism and

climate change. **Journal of Rural Studies**, (29), 30-39.

Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science>

[/article/abs/pii/S0743016711001318](https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0743016711001318)

Clint Jasper and Kath Sullivan. (2020). **Australia is one of the most food secure nations in the world, despite droughts and coronavirus pandemic.** สืบค้น 11 มีนาคม 2564,

Retrieved from [https://www.abc.net.au/news/2020-04-](https://www.abc.net.au/news/2020-04-17/australia-food-secure-despite-drought-)

17/australia-food-secure-despite-drought-

Clive S. Thomas. (1998). **interest group.** สืบค้น 12 มีนาคม 2564,

Retrieved from [https://www.abc.net.au/news/2020-04-](https://www.abc.net.au/news/2020-04-17/australia-food-secure-despite-drought-)

17/australia-food-secure-despite-drought-

Commission for the Human Future. n.d. The need for strategic food policy in Australia. *Commission for the human future Policy Report*, 2. Retrieved from

<https://humanfuture.net/sites/default/files/The%20Need%20for%20Strategic%20Food%20Policy%20in%20Australia.pdf>

DAWE. (n.d.). **Farming food and drought.** สืบค้น 12 มีนาคม 2564,

Retrieved from <https://www.awe.gov.au/agriculture-land/farm-food-drought/food->

DFAT. (2021). **Agricultural development and food security initiatives**

Overview. สืบค้น 12 มีนาคม 2564, Retrieved from

<https://www.dfat.gov.au/aid/topics/investment-priorities/agricultural-development-and-food-security/initiatives>

Darling Basin Authority. (n.d.). **Why the Murray-Darling Basin matters.**

สืบค้น 7 มีนาคม 2564, Retrieved from

<https://www.mdba.gov.au/why-murray-darling-basin-matters>

Diana Mincyte and Karen Hébert. (2014). Self-Reliance beyond

Neoliberalism: Rethinking Autonomy at the Edges of Empire.

SAGE Journal, 32. (2), 206-222. abstract retrieved from

<https://journals.sagepub.com/doi/10.1068/d6312>

EIU. (2020). **Rankings and trends Explore the year-on-year trends for**

the Global Food Security Index. สืบค้น 12 มีนาคม 2564,

Retrieved from [https://impact.economist.com/](https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index/Index)

[sustainability/project/food-security-index/Index](https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index/Index)

Food Bank. (2019). The Case for a National Food Security Strategy.

Fitting Hunger in Australia, 2-8. Retrieved from

[https://www.foodbank.org.au/wp-](https://www.foodbank.org.au/wp-content/uploads/2019/04/Case-for-National-Food-Security-Strategy-2019.pdf?state=au)

[content/uploads/2019/04/Case-for-National-Food-Security-](https://www.foodbank.org.au/wp-content/uploads/2019/04/Case-for-National-Food-Security-Strategy-2019.pdf?state=au)

[Strategy-2019.pdf?state=au](https://www.foodbank.org.au/wp-content/uploads/2019/04/Case-for-National-Food-Security-Strategy-2019.pdf?state=au)

FAO. (2006). Food Security. **FAO Policy Brief**, (2), 2-8. Retrieved from

[https://www.fao.org/fileadmin/templates/faoitally/documents/pdf](https://www.fao.org/fileadmin/templates/faoitally/documents/pdf/pdf_Food_Security_Cocept_Note.pdf)

[f/pdf_Food_Security_Cocept_Note.pdf](https://www.fao.org/fileadmin/templates/faoitally/documents/pdf/pdf_Food_Security_Cocept_Note.pdf)

FAO. (2019). 2019 The State of Food Security and Nutrition in The World.

FAO, 2-214. Retrieved from [https://www.fao.org/publications](https://www.fao.org/publications/sofi/2019/en/)

[/sofi/2019/en/](https://www.fao.org/publications/sofi/2019/en/)

158 วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

ปีที่ 21 ฉบับที่ 2

GAFSP. (n.d.). **Ending Poverty and Hunger**. สืบค้น 12 มีนาคม 2564,
Retrieved from <https://www.gafspfund.org/>

GrowAsia. (n.d.). **About Us**. สืบค้น 14 มีนาคม 2564, Retrieved from
<https://www.growasia.org/what-we-do>,

Kate Rosier. (n.d.). **Food insecurity in Australia: What is it, who
experiences it and how can child and family services
support families experiencing it?**. สืบค้น 8 มีนาคม 2564,
Retrieved from <https://www.growasia.org/what-we-do>,

Kate Rosier. (2019). Food insecurity in Australia. **CAFCA Practice Sheet**,
1-9. Retrieved from <https://aifs.gov.au/cfca/publications/food-insecurity-australia-what-it-who-experiences-it-and-how-can-child>

Leonie Wood and Natasha Grivas. (2020). **Does Australia have the
highest food security in the world?**. สืบค้น 8 มีนาคม 2564,
Retrieved from <https://www.crikey.com.au/2020/05/19/fact-check-food-security/>,

Liz Millen. (2018). **How do we solve food insecurity in Australia?**. สืบค้น
10 มีนาคม 2564, Retrieved from
<https://www.sbs.com.au/news/insight/how-do-we-solve-food-insecurity-in-Australia>

Mccrindle. (n.d.). **Food Insecurity in Australia**. สืบค้น 7 มีนาคม 2564,
Retrieved from [https://mccrindle.com.au/insights/
blogarchive/food-insecurity-in-australia/](https://mccrindle.com.au/insights/blogarchive/food-insecurity-in-australia/)

Mitchell Bowden. (2020). **Understanding food insecurity in Australia**.
สืบค้น 7 มีนาคม 2564, Retrieved from
[https://aifs.gov.au/cfca/publications/understanding-food-
insecurity-australia](https://aifs.gov.au/cfca/publications/understanding-food-insecurity-australia)

Murray-Darling Basin Authority. (n.d.). **Why the Murray-Darling Basin
matters**. สืบค้น 7 มีนาคม 2564, Retrieved from
<https://www.mdba.gov.au/why-murray-darling-basin-matters>

Murray-Mitchell Bowden. (2020). Understanding food insecurity in
Australia. **CAFCA Paper**, (50), 2-15. Retrieved from
[https://aifs.gov.au/cfca/publications/understanding-food-
insecurity-australia](https://aifs.gov.au/cfca/publications/understanding-food-insecurity-australia)

Martin, W and Laborde, D, (2018). The free flow of goods and food
security and nutrition, Chapter 3 in Global food policy report:
2018, **International Food Policy Research Institute**, 20-29,
Washington DC

Paul Barnes. (2019). **Time to rethink Australia's food security**. สืบค้น 7
มีนาคม 2564, Retrieved from [https://www.crikey.com.au/
2020/05/19/fact-check-food-security](https://www.crikey.com.au/2020/05/19/fact-check-food-security),

Queensland Government. (2021). **Agriculture industry associations.**

สืบค้น 9 มีนาคม 2564, Retrieved from

<https://www.business.qld.gov.au/industries/farms-fishing-forestry/agriculture/agriculture-associations>

Quentin Farmar-Bowers. (2015). **Finding Ways to Improve Australia's**

Food Security Situation. สืบค้น 12 มีนาคม 2564, Retrieved from shorturl.asia/r4YT1

Summer fruit Australia. (n.d.). *Australian Summer fruit.* สืบค้น 9 มีนาคม 2564, Retrieved from

<https://summerfruit.com.au/about/australian-summerfruit/>

The Conversation. (2018). **Helping farmers in distress doesn't help**

them be the best: the drought relief dilemma. สืบค้น 8 มีนาคม 2564, Retrieved from <https://theconversation.com/helping-farmers-in-distress-doesnt-help-them-be-the-best-the-drought-relief-dilemma-105281>

The Conversation. (2018). **Helping farmers in distress doesn't help**

them be the best: the drought relief dilemma. สืบค้น 8 มีนาคม 2564, Retrieved from <https://www.investopedia.com/terms/a/absoluteadvantage.asp>

Will Kenton. (2020). **Neoliberalism.** สืบค้น 8 มีนาคม 2564, Retrieved from

<https://www.investopedia.com/terms/n/neoliberalism.asp>

(ภาษาไทย)

การค้าระหว่างประเทศ. (ม.ป.ป.). **ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ**. สืบค้น 15 มีนาคม

2564, จาก <https://wannaratw.tripod.com/tradethe.htm>

จุฑาทิพย์ คล้ายทับทิม. (2553). **หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ** (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ทิพวัลย์ สุดใจ และ สุภาวดี อ้นชู. (ม.ป.ป.). **อุปทาน (supply)**. สืบค้น 15 มีนาคม

2564, จาก [https://sites.google.com/site/klkilsersthkic/xupthan-](https://sites.google.com/site/klkilsersthkic/xupthan-supply)

supply

อพอช. (ม.ป.ป.). **เสนอคำศัพท์ว่า Food Security (ความมั่นคงทางอาหาร)**.

สืบค้น 15 มีนาคม 2564, [https://www.nsm.or.th/other-service/669-](https://www.nsm.or.th/other-service/669-online-science/knowledge-inventory/sci-vocabulary/sci-vocabulary-science-museum/4386-food-security.html)

online-science/knowledge-inventory/sci-vocabulary/sci-

vocabulary-science-museum/4386-food-security.html

แนวทางการพัฒนาการจัดการทรัพยากรน้ำ : กรณีศึกษา ประเทศสิงคโปร์

Water Resource Management Development Guidelines

: Water resources management: a case study of Singapore

รัตนกมลณ สันต์ฤทัยชยะกูร¹

Ruttanakamon Sunruthachayaku

บทคัดย่อ

บทความนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการทรัพยากรน้ำ กรณีศึกษา ประเทศสิงคโปร์ ซึ่งการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์เกิดจากการที่ประเทศสิงคโปร์นั้นประสบกับปัญหาการขาดแคลนน้ำเนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์ของประเทศและต้องพึ่งพาการนำเข้าน้ำจืดที่ใช้ในการอุปโภค บริโภคของประชาชนในประเทศจากประเทศมาเลเซียซึ่งเป็นปัญหาของประเทศสิงคโปร์จึงส่งผลให้ประเทศสิงคโปร์ตัดสินใจแก้ปัญหาเหล่านี้อย่างจริงจังจนเกิดเป็นยุทธศาสตร์ชาติที่ใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา รวมถึงเป็นแนวทางในการพัฒนานำให้ประเทศสิงคโปร์สามารถบริหารจัดการทรัพยากรน้ำภายในประเทศได้อย่างเพียงพอ นอกจากนี้บทความนี้ได้กล่าวถึงแนวโน้มที่อาจส่งผลกระทบต่อการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์ในอนาคตและมีการเชื่อมโยงกรณีศึกษาเข้ากับ

¹ นิสิตชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

รับบทความ (Received): 3 ก.ย. 2564 ปรับแก้ (Revised): 30 ธ.ค. 2564

ตอบรับบทความ (Accepted): 31 ธ.ค. 2564

ทฤษฎีต่าง ๆ พร้อมแสดงให้เห็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์ผ่านมุมมองเชิงทฤษฎีด้วย

คำสำคัญ : การจัดการทรัพยากรน้ำประเทศสิงคโปร์, แนวทางการพัฒนา

Abstract

This article was prepared with the objective of studying the approaches to improving human security in the environment. The study was conducted from a case study of Singapore's water resource management. The management of Singapore's water resources is due to Singapore's water shortage due to its geography and reliance on imported freshwater for consumption of the people in the country from Malaysia, which is a problem of Singapore, has resulted in Singapore seriously deciding to solve these problems until it became a national strategy that was used as a guideline for solving the problem, including as a guideline for development until Singapore can manage its domestic water resources adequately. The article also discusses trends that may affect Singapore's water resource management in the future and links case studies with theories, and shows the approach to problem-solving and development of Singapore's water resource management through a theoretical perspective.

Keywords: Singapore's Water Resources Management, Development Guidelines

บทนำ

น้ำเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศและสิ่งมีชีวิต และแม้ว่าน้ำจะเป็นทรัพยากรหมุนเวียน แต่ 97% ของน้ำทั้งหมดบนโลกนั้นเป็นน้ำทะเล และมีเพียง 3% เท่านั้นที่เป็นน้ำจืด และเมื่อแบ่งน้ำจืดออกเป็น 100% จะสามารถจำแนกออกเป็น ส่วนที่ถูกกักเก็บไว้ในลักษณะของหิมะและน้ำแข็งคิดเป็นสัดส่วน 68.7% และส่วนที่เป็นน้ำใต้ดินนั้นมีสัดส่วน 30% ความชื้นในดินและชั้นบรรยากาศคิดเป็นสัดส่วน 0.9% และส่วนของน้ำผิวดินที่มนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้นั้นคิดเป็นสัดส่วนเพียง 0.3% เท่านั้น (USGS, 2016). น้ำจืดจึงเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตทุกชนิดโดยเฉพาะมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์มีการอุปโภค บริโภคน้ำในกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน รวมไปถึงการอุปโภคน้ำในภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม เป็นต้น ซึ่งการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรโลกในปัจจุบันนั้นส่งผลต่อปริมาณความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มขึ้นในทุกภาคส่วน นอกจากนี้ปัญหาภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศก็ส่งผลต่อวัฏจักรของน้ำบนโลก ซึ่งส่งผลทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำของโลกขึ้น (WWF, ม.ป.ป.)

โดยมีรายงานสถานการณ์น้ำของโลกที่ชี้ให้เห็นว่าประชากรโลก 1 ใน 5 คน ไม่สามารถเข้าถึงน้ำสะอาดได้ และประชากรอีกครั้งโลกยังขาดแคลนน้ำสะอาดตามหลักสุขภาพในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา มีประชากรกว่า 5 ล้านคนต้องเสียชีวิตด้วยโรคที่เกิดจากน้ำไม่สะอาด (WWF, ม.ป.ป.) ซึ่งสถาบันจัดการน้ำระหว่างประเทศ หรือ IWMI ได้มีการประมาณการไว้ว่า ในราวปี ค.ศ. 2025 ประชากรโลก 4 พันล้านคนใน 48 ประเทศ หรือ 2 ใน 3 ของประชากรโลก จะต้องเผชิญกับปัญหาความขาดแคลนน้ำ

และในขณะเดียวกันธนาคารโลก หรือ World Bank ได้ประมาณการว่า 30 ปีข้างหน้า ประชากรครึ่งหนึ่งของโลกจะประสบกับภาวะขาดแคลนน้ำ หากยังคงมีการใช้น้ำที่ฟุ่มเฟือยอย่างในปัจจุบัน (WWF, ม.ป.ป.) ซึ่งจากที่กล่าวไปจะเห็นได้ว่าปัญหาการขาดแคลนน้ำเป็นปัญหาที่จำเป็นจะต้องได้รับการจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะสามารถคงความยั่งยืนของทรัพยากรน้ำภายในโลกให้นานที่สุด

ซึ่งจากที่ได้ศึกษาข้อมูลทีกล่าวไปข้างต้นทำให้พบอีกว่าประเทศต่าง ๆ บนโลกที่ประสบกับปัญหาการขาดแคลนน้ำสูงสุดจนทำให้เกิดความตึงเครียดขึ้นนั้นส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในภูมิภาคแอฟริกาและตะวันออกกลาง ยกตัวอย่าง เช่น กาตาร์ อิสราเอล เลบานอน อิหร่าน จอร์แดน ลิเบีย คูเวต ซาอุดีอาระเบีย เอิริเทรีย ยูเออี ซานมาริโน บาเรนห์ ปากีสถาน เติร์กเมนิสถาน โอมาน และบอตสวานา เป็นต้น นอกจากนี้ก็ยังมีประเทศในพื้นที่อื่น ๆ ที่เริ่มที่จะประสบกับปัญหาในการลดลงของทรัพยากรน้ำที่เกิดจากความร้อนที่เพิ่มขึ้น เช่น สหรัฐอเมริกาที่แม้จะไม่ได้ประสบปัญหาในเกณฑ์ที่สูง แต่ในหลายรัฐของสหรัฐาก็ที่ได้รับผลกระทบ (The Momentum, 2019).

และในประเทศที่ประสบกับปัญหาการขาดแคลนน้ำ ประเทศที่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดประเทศหนึ่ง คือประเทศสิงคโปร์ เนื่องจากประเทศสิงคโปร์นั้นเป็นประเทศที่มีขนาดเล็ก โดยมีพื้นที่ไม่ถึง 730 ตารางกิโลเมตร และยิ่งไปกว่านั้นแหล่งน้ำตามธรรมชาติของสิงคโปร์ก็มีปริมาณน้อย (VOA, 2021). แต่อย่างไรก็ตามประเทศสิงคโปร์สามารถที่จะจัดการกับทรัพยากรน้ำของประเทศตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการนำน้ำเสียไปผ่านกระบวนการและนำกลับมาใช้ใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการในการอุปโภค บริโภคภายในประเทศ ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการน้ำภายในประเทศได้มากถึง 40% และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นถึง 55% ภายในปี ค.ศ. 2060 (VOA, 2021). ดังนั้นการนำการจัดการน้ำของ

ประเทศสิงคโปร์มาเป็นกรณีศึกษาย่อมแสดงให้เห็นว่าสิงคโปร์นั้นมีแนวทางในการจัดการทรัพยากรน้ำที่มีประสิทธิภาพอย่างไร จนทำให้สามารถแก้ปัญหาในประเทศสิงคโปร์จนทำให้ประเทศสิงคโปร์พ้นจากการขาดแคลนน้ำได้ในปัจจุบัน

สาเหตุและปัญหาการขาดแคลนน้ำของสิงคโปร์

สาเหตุและปัญหาการขาดแคลนน้ำของประเทศสิงคโปร์นั้น จากการศึกษาหาข้อมูลทำให้สามารถจำแนกสาเหตุของการขาดแคลนน้ำและปัญหาของการขาดแคลนน้ำที่นำไปสู่การตัดสินใจแก้ไขปัญหานี้ของประเทศสิงคโปร์ออกมาได้ 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรก คือสาเหตุทางด้านภูมิศาสตร์และภูมิประเทศของประเทศสิงคโปร์ กล่าวคืออันเนื่องมาจากการที่ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นเกาะขนาดเล็กที่สุด โดยมีพื้นที่ประมาณ 720 ตารางกิโลเมตร สภาพภูมิอากาศของประเทศสิงคโปร์นั้นมีฝนตกตลอดเกือบทั้งปี (สำนักข่าวกรองแห่งชาติ, 2563). ซึ่งถ้าพิจารณาดูแล้วปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมานั้นก็น่าจะเพียงพอสำหรับปริมาณความต้องการน้ำของประชากรทั้งประเทศ แต่ด้วยสาเหตุที่ประเทศมีพื้นที่ขนาดเล็กและมีพื้นที่ที่จำกัด ทำให้เป็นอุปสรรคในการกักเก็บน้ำฝนไว้ใช้ ประกอบกับประเทศสิงคโปร์มีแหล่งน้ำจืดตามธรรมชาติน้อย (VOA, 2021). จึงส่งผลให้การผลิตน้ำนั้นไม่เพียงพอต่อความต้องการน้ำของประชากรในประเทศ และด้วยเหตุผลเหล่านี้จึงทำให้ประเทศสิงคโปร์นั้นประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำจืดอย่างรุนแรง

ประเด็นที่สอง คือประเด็นปัญหาที่ทางประเทศสิงคโปร์มองว่าอาจเป็นนำมาซึ่งปัญหาทางด้านอื่น ๆ ของประเทศ กล่าวคือ ประเด็นทางด้านการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศ อันเนื่องมาจากปริมาณน้ำจืดที่ประเทศสิงคโปร์มีอยู่นั้นมีปริมาณที่จำกัดจึงทำให้ประเทศสิงคโปร์นั้นพึ่งพาการนำเข้าน้ำจืดจากรัฐยะโฮร์

ประเทศมาเลเซีย ซึ่งทั้งทางประเทศมาเลเซียและประเทศสิงคโปร์ได้มีการทำข้อตกลงเกี่ยวกับการนำเข้าน้ำจืดถึง 2 ฉบับด้วยกัน โดยข้อความตกลงแรกนั้นได้สิ้นสุดไปในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2011 ที่ผ่านมา และอีกหนึ่งฉบับจะหมดอายุในปี ค.ศ. 2061 (Thaipublica, 2020). ซึ่งทางประเทศสิงคโปร์นั้นเล็งเห็นว่าการพึ่งพิงการนำเข้าทรัพยากรเพียงอย่างเดียวจะส่งผลให้ประเทศนั้นขาดเสถียรภาพและความมั่นคงทางทรัพยากรทางน้ำได้ (Thaipublica, 2020). รวมถึงอาจเป็นช่องทางให้ประเทศมาเลเซียอาศัยประเด็นการพึ่งพิงทรัพยากรของสิงคโปร์เป็นข้อต่อรองในการตกลงทางการเมืองอื่น ๆ ในอนาคตได้ และด้วยสาเหตุเหล่านี้จึงทำให้ประเทศสิงคโปร์ตัดสินใจแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจัง

ซึ่งในปัจจุบันปัญหาการขาดแคลนน้ำของประเทศสิงคโปร์นั้นได้มีการดำเนินการแก้ปัญหาจนประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลสถานการณ์ทรัพยากรน้ำในปัจจุบันของประเทศสิงคโปร์พบว่าปัจจุบันประเทศสิงคโปร์ได้ก้าวขึ้นมาเป็นหนึ่งในผู้นำในด้านการจัดการน้ำ โดยจะเห็นได้จากการที่ประเทศสิงคโปร์นั้นขายน้ำประปาที่ผลิตจากน้ำดิบจากประเทศมาเลเซียกลับไปยังประเทศมาเลเซีย และยังขนส่งน้ำจากประเทศมาเลเซียเพียงวันละ 60% ของความต้องการน้ำในการอุปโภคบริโภคในแต่ละวันในสิงคโปร์ (Thaipublica, 2020). ซึ่งจากประเด็นดังกล่าวก็จะสามารถอนุมานได้ว่าสถานการณ์การขาดแคลนน้ำของประเทศสิงคโปร์นั้นได้รับการแก้ไขปัญหามาตรฐานคลี่คลายประเด็นปัญหาดังกล่าวได้และยังสามารถนำน้ำที่เกินจากความต้องการภายในประเทศนั้นไปขายกลับคืนให้กับประเทศมาเลเซียซึ่งกำลังประสบกับปัญหามลพิษทางน้ำอยู่ได้ ซึ่งการขายน้ำให้กับประเทศมาเลเซียก็นับว่าเป็นการสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศ เนื่องจากในปัจจุบันประเทศมาเลเซียนั้นกำลังประสบกับปัญหามลพิษทางน้ำอันเนื่องมาจากแม่น้ำยะโฮร์ของประเทศมาเลเซียนั้นมี

การปนเปื้อนของสารเคมีและเชื้อแบคทีเรียจากการลักลอบทิ้งขยะมีพิษลงในแม่น้ำและน้ำที่ปนเปื้อนมลพิษนั้นส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนภายในประเทศมาเลเซียเป็นอย่างมาก (Amir Yusof, 2019). ดังนั้นจึงส่งผลให้มาเลเซียจำเป็นต้องนำเข้าน้ำสะอาดจากประเทศสิงคโปร์เพิ่มขึ้น ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลพบว่า ปัจจุบันสิงคโปร์มีรายได้จากการขายน้ำที่บำบัดแล้วอยู่ที่ 1.9 ล้านริงกิตต่อวัน โดยมีค่าใช้จ่ายการบำบัดน้ำเก่า 30,400 ริงกิตต่อวันที่ขายคืนยะโฮร์จากการทำสัญญาซื้อขายน้ำประปา หากเป็นการบำบัดน้ำดิบและขายให้กับผู้บริโภคในประเทศมาเลเซีย (วัชรชาติย์ เกษศรี, ม.ป.ป.). ซึ่งจากรายได้ดังกล่าวทำให้ประเทศสิงคโปร์ที่มีสัญญาซื้อขายน้ำจากประเทศมาเลเซียอยู่นั้นเหมือนไม่เสียค่าใช้จ่ายในการซื้อน้ำเลย และในจุดนี้ทำให้ประเทศมาเลเซียค่อนข้างเสียเปรียบ (The Straits times, 2019).

นอกจากประเด็นดังกล่าวสถานการณ์เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำในประเทศสิงคโปร์ในปัจจุบันนั้นมีประเด็นที่เกี่ยวกับการลดการใช้น้ำในการอุปโภคบริโภคภายในครัวเรือนด้วย โดยจากการที่ประเทศสิงคโปร์นั้นมีมาตรการกลไกภาษีเข้ามาใช้เพื่อลดความต้องการใช้น้ำของประชากรในประเทศลง (Thaipublica, 2020). โดยจากการศึกษาข้อมูลพบว่าประเทศสิงคโปร์สามารถลดความต้องการใช้น้ำลงได้ โดยในปัจจุบันความต้องการใช้น้ำลดลงเฉลี่ยวันละ 430 ล้านแกลลอน หรือเทียบเท่าสระว่ายน้ำโอลิมปิก 782 สระ โดยการใช้น้ำในภาคครัวเรือนของประเทศสิงคโปร์นั้นมีอัตราที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด โดยจะเห็นได้ວ່านับตั้งแต่ปี 1995 มีอัตราการใช้น้ำอยู่ที่ 172 ลิตร และลดลงอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งในปี 2017 ลดลงมาอยู่ที่ 143 ลิตร (Thaipublica, 2020). ซึ่งนับว่าประสบผลสำเร็จเป็นอย่างมากในการดำเนินการในการจัดการน้ำภายในประเทศสิงคโปร์

ยิ่งไปกว่านั้นปัจจุบันประเทศสิงคโปร์ยังประสบความสำเร็จในการเสริมสร้างจิตสำนึกในเรื่องของการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างคุ้มค่าและใช้ทรัพยากรน้ำอย่างประหยัดเป็นอย่างมากซึ่งส่งผลให้ประชากรที่อยู่ในประเทศสิงคโปร์นั้นเห็นถึงความสำคัญและให้ความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างคุ้มค่าภายในครัวเรือน โดยจะเห็นได้จากการลดลงของอัตราการใช้น้ำภายในครัวเรือนต่าง ๆ ที่มีการลดลงอย่างต่อเนื่องไปในอนาคต (Thaipublica, 2020). โดยประเทศสิงคโปร์ได้แสดงให้เห็นประชากรภายในประเทศเห็นได้ถึงสิ่งที่ในปัจจุบันประเทศของพวกเขาไม่ต้องเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนน้ำแล้ว โดยผ่านการจัดการและการบริหารการบริโภคทรัพยากรน้ำของทุกคนในประเทศ ซึ่งการทำเช่นนี้จะเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับคนในชาติให้ทำเช่นนี้ต่อไปเพื่อให้ประชากรที่เป็นคนรุ่นใหม่ในอนาคตไม่ต้องมาเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนน้ำอีกและมีน้ำใช้โดยไม่ต้องพึ่งพาใคร

แนวทางการพัฒนาในเรื่องการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์

จากข้อมูลที่กล่าวไปเบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาและสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์นั้น ในส่วนนี้จะแสดงให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาในเรื่องของการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์ โดยประเทศสิงคโปร์เมื่อได้พบว่าประเทศของตนกำลังเผชิญหน้ากับปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาและความมั่นคงของประเทศและประชากรในประเทศก็ไม่ได้นิ่งนอนใจ และมีการดำเนินการแก้ไขและพัฒนาแนวทางต่าง ๆ เพื่อให้ปัญหาการขาดแคลนน้ำของประเทศสิงคโปร์นั้นได้รับการแก้ไขโดยเร็วและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด รวมไปถึงประเทศสิงคโปร์ยังมีแผนพัฒนาในระยะยาวเพื่อให้ปัญหาการขาดแคลนน้ำนั้นไม่เกิดขึ้นในประเทศสิงคโปร์อีก รวมถึงยังมีการตั้งเป้าหมายที่จะทำให้ประเทศสิงคโปร์นั้นเป็นประเทศที่

พึ่งพาน้ำจืดจากประเทศตนเองได้ 100% ภายในปี 2604 (Valerie Chew, 2019). ซึ่งในปี 2604 เป็นปีที่สัญญาการซื้อขายน้ำกับประเทศมาเลเซียนั้นหมดอายุลง

ทั้งนี้ประเทศสิงคโปร์เริ่มมียุทธศาสตร์น้ำเพื่อแก้ไขปัญหการขาดแคลนน้ำของประเทศสิงคโปร์ในยุคสมัยของนายกรัฐมนตรี ลี กวน ยู โดยมีเป้าหมายในการที่จะให้ประเทศสิงคโปร์สามารถบริหารจัดการทรัพยากรให้เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศอย่างยั่งยืน ซึ่งได้การเร่งดำเนินการในการพัฒนาอุตสาหกรรมด้านน้ำและให้การสนับสนุนงบประมาณในการวิจัยเพื่อหาน้ำจืดและเพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศสิงคโปร์ นอกจากนี้เป้าหมายที่ได้กล่าวไปข้างต้น อีกเป้าหมายหนึ่งในการดำเนินการคือ การให้ประเทศสิงคโปร์สามารถพึ่งพาทรัพยากรน้ำของตนเองได้ก่อนที่สัญญาการซื้อขายน้ำของประเทศสิงคโปร์กับประเทศมาเลเซียจะหมดอายุลง โดยการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการบริหารทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์นั้นได้มีการดำเนินการโดย Public Utilities Board หรือ PUB โดยได้มีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์และหาแนวทางในการกักเก็บน้ำทั้งหมดที่ตกลงบนเกาะให้ได้ (นบท. รุ่นที่ 11, 2562).

โดยการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์นั้นทางประเทศสิงคโปร์ได้ดำเนินงานโดยใช้นโยบาย 4 ก้อนน้ำแห่งชาติ หรือ Four National Taps โดยนโยบายนี้ประกอบด้วย 1. การกักเก็บน้ำในพื้นที่ท้องถื่น (Local Catchment Water) 2. นำน้ำเข้า (Imported Water) 3. น้ำใหม่ (NEWater) และ 4. น้ำทะเลเป็นน้ำจืด (Desalinated Water) (Thaipublica, 2020). โดยในแต่ละด้านมีการดำเนินการดังนี้

การกักเก็บน้ำในพื้นที่ท้องถื่น หรือ Local Catchment Water ประเทศสิงคโปร์นั้นมีการจัดการน้ำ 2 ระบบ ซึ่งประกอบด้วย ระบบการเก็บกักน้ำจาก

น้ำฝน และ ระบบการเก็บกักน้ำที่ใช้แล้ว โดยการจัดเก็บน้ำฝนของประเทศสิงคโปร์นั้น มี 2 ลักษณะ คือ แบบที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น คลอง แม่น้ำ บึง และอ่างเก็บน้ำ และ ในแบบที่สร้างขึ้นใหม่ เพื่อให้การจัดเก็บน้ำในนั้นมีความเป็นระบบ (PUB, n.d.). และ นำมาเชื่อมต่อกันเป็นเครือข่าย ซึ่งส่งผลทำให้ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีปริมาณ น้ำจืดก่อนการบำบัดเพื่อจะนำไปใช้ในการอุปโภคและบริโภคจำนวนมาก และทำให้ ประเทศสิงคโปร์ได้มีพื้นที่ในการกักเก็บน้ำเพิ่มขึ้นถึง 2 ใน 3 ของพื้นที่ดินของประเทศ (วินัย วังพิมูล, 2559). นอกจากนี้ประเทศสิงคโปร์ได้มีการจัดทาระบบกักเก็บน้ำบริเวณ เรียบตามแนวชายฝั่งทะเลด้วย ซึ่งการมีระบบกักเก็บน้ำบริเวณตามแนวชายฝั่งทะเลนั้น ทำให้น้ำที่ได้รับมาเพื่อทำการกักเก็บนั้นมีความเค็มเจือปนอยู่ และด้วยเหตุนี้ทาง ประเทศสิงคโปร์จึงได้มีการใช้เทคโนโลยีในการบำบัดความเค็มของน้ำที่ได้ก่อนจะนำไป เข้าสู่กระบวนการในการทำให้เป็นน้ำจืด และด้วยการดำเนินการในด้านนี้ของนโยบาย Four National Taps นั้นส่งผลให้ในอนาคตประเทศสิงคโปร์จะสามารถกักเก็บน้ำได้ถึง 90% (วินัย วังพิมูล, 2559).

น้ำนำเข้า หรือ Imported Water คือ การที่ประเทศสิงคโปร์ได้ทำการซื้อ ขายนํ้ากับประเทศมาเลเซีย โดยมีการทำสัญญาซื้อขายน้ำระหว่างกันขึ้น ซึ่งสัญญาการ ซื้อขายน้ำระหว่างประเทศสิงคโปร์และประเทศมาเลเซียนั้นเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึง จุดอ่อนของประเทศสิงคโปร์ ซึ่งเห็นได้จากการที่ประเทศมาเลเซียได้ทำการปิดประตูส่ง น้ำที่จะส่งมายังประเทศสิงคโปร์ส่งผลให้ประเทศสิงคโปร์ไม่สามารถเข้าถึงน้ำที่จะใช้ใ้ การอุปโภค บริโภคที่จะใช้ในชีวิิตประจำวันได้ (somchaiblessings, 2559). และด้วย เหตุผลนี้จึงส่งผลให้ประเทศสิงคโปร์ได้มีการตั้งเป้าหมายในการพยายามที่จะพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศให้มึน้ำใช้เพียงพอก่อนที่สัญญาการ

ซื้อขายน้ำระหว่างประเทศสิงคโปร์และประเทศมาเลเซียจะหมดอายุลง เพื่อที่จะได้สามารถพึ่งพาทรัพยากรน้ำของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ (somchaiblessings, 2559).

น้ำใหม่ หรือ NEWater คือ การนำน้ำที่ผ่านการอุปโภค บริโภคในส่วนต่าง ๆ ของประเทศมาทำการบำบัดใหม่ โดยมีการใช้เทคโนโลยีในการกรองและฆ่าเชื้อโรคภายในน้ำด้วยการใช้แสงอัลตราไวโอเลต โดยทำการกรองและฆ่าเชื้อจนน้ำนั้นสะอาดและมีคุณภาพ ปลอดภัยในการนำไปใช้ในการอุปโภค บริโภค ซึ่งได้มีการทำการบำบัดน้ำด้วยกระบวนการต่าง ๆ ข้างต้นในโรงงานที่เรียกว่า NEWater ซึ่งน้ำที่ได้จากการบำบัดภายในโรงงาน NEWater นั้นถือเป็นแหล่งน้ำใหม่ของประเทศสิงคโปร์เพื่อที่จะนำไปใช้ในการตอบสนองความต้องการในการอุปโภค บริโภคน้ำของประชากรภายในประเทศอย่างยั่งยืน โดยโรงงาน NEWater ได้เริ่มตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1998 เพื่อใช้ในการผลิตและบำบัดน้ำ โดยมีกระบวนการในการปฏิบัติงานที่เรียกว่า NEWater Treatment Process คือ กระบวนการบำบัดน้ำของประเทศสิงคโปร์ผ่านเทคโนโลยีขั้นสูง ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน (ดำรง ธำรงเลาหะพันธุ์, 2562). ได้แก่ 1. นำน้ำที่ใช้แล้วจากครัวเรือนมาแยกโมเลกุลสิ่งสกปรกจากพวกแบคทีเรียออกไป (Microfiltration/ultrafiltration) เพื่อกำจัดอนุภาคของแข็งแขวนลอยและแบคทีเรียบางส่วน (PUB, n.d.).2. เข้าสู่กระบวนการกรองน้ำเสีย (Reverse Osmosis: RO) เพื่อกำจัดแบคทีเรีย ไวรัส และสารเคมีปนเปื้อนที่คงเหลือให้หมดไป (PUB, n.d.). 3. ใช้แสงอัลตราไวโอเลต (Ultraviolet Disinfection) ในการฆ่าเชื้อเพื่อให้ได้น้ำที่สะอาดที่จะพร้อมในการกระจายไปสู่บ้านเรือน (PUB, n.d.). โดยมีการปรับค่า pH ของน้ำเพื่อให้เหมาะสมสำหรับการอุปโภค บริโภค ซึ่งในการขนส่งน้ำมีการขนส่งน้ำที่ได้ผ่านท่อที่แยกจากประปาอื่น ๆ เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมที่ต้องใช้น้ำที่คุณภาพพิเศษในระบบ Boiler และ Cooling ในอุตสาหกรรมหรือตึกสูงต่าง ๆ รวมไปถึงใช้ในการผลิตน้ำบรรจุ

ขวดเพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมเพื่อสังคม และงานสำคัญระดับชาติ เพื่อให้ประชาชนภายในประเทศเกิดความตระหนักรู้ถึงการแก้ไขปัญหาในเรื่องทรัพยากรน้ำของประเทศ เพื่อที่จะได้เกิดความยอมรับและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน (ดำรง อารงเลาหะพันธุ์, 2562). โดยน้ำที่เหลือจากระบบผลิต NEWater จะถูกส่งไปรวมในแหล่งน้ำดิบเพื่อนำไปใช้ในการผลิตน้ำประปาตามปกติต่อไป หรือนำไปใช้ในการผลิตน้ำฝนเพื่อสนับสนุนและช่วยเหลือกระบวนการเกิดน้ำฝนตามธรรมชาติ ซึ่งในปัจจุบันโรงงานบำบัดน้ำNEWater นั้นมีทั้งหมด 5 แห่ง โดยมีศักยภาพในการผลิตน้ำได้ถึงร้อยละ 30 ของปริมาณน้ำใช้ทั้งหมดของประเทศสิงคโปร์ และทางประเทศสิงคโปร์ได้มีการกำหนดเป้าหมายของศักยภาพในการผลิตน้ำในอนาคตไว้ โดยได้มีการกำหนดไว้ว่าภายในปี ค.ศ. 2060 โรงงานบำบัดน้ำNEWater จะมีศักยภาพในการผลิตน้ำให้ได้ถึงร้อยละ 55 ของความต้องการใช้น้ำของประเทศ (ดำรง อารงเลาหะพันธุ์, 2562).

น้ำทะเลเป็นน้ำจืด หรือ Desalinated Water ประเทศสิงคโปร์นั้นก็มีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นเกาะที่มีด้านติดกับทะเล การที่ประเทศสิงคโปร์ใช้ประโยชน์จากน้ำทะเลที่มีปริมาณมากมายผ่านกระบวนการเปลี่ยนเป็นน้ำจืดได้นั้นส่งผลให้ประเทศสิงคโปร์มีทรัพยากรน้ำภายในประเทศเพิ่มมากขึ้นด้วย โดยประเทศสิงคโปร์นั้นเป็นหนึ่งในไม่กี่ประเทศที่สามารถนำน้ำทะเลมาทำเป็นน้ำจืดได้โดยการใช้เทคโนโลยีที่ได้ความร่วมมือจากภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในส่วนนี้ด้วย ซึ่งในปัจจุบันนั้นประเทศสิงคโปร์มีโรงกลั่นน้ำทะเล 4 แห่ง และโรงกลั่นน้ำทะเลแห่งที่ 5 อยู่ในระหว่างการดำเนินการก่อสร้าง โดยมีกำหนดแล้วเสร็จภายในปี 2021 (PUB, n.d.). ซึ่งโรงกลั่นน้ำทะเลแห่งที่ 4 หรือ Keppel Marina East Desalination Plant (KMEDP) ตั้งอยู่ในมารินาอีสต์ โรงกลั่นแห่งนี้สามารถกลั่นได้ทั้งน้ำทะเลและน้ำจืดจากอ่างเก็บน้ำ ซึ่งสามารถช่วยเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับแหล่งน้ำของประเทศสิงคโปร์ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากในช่วง

หน้าแล้งโรงกลั่นนี้จะนำน้ำจากทะเลเข้ามากลั่นเป็นน้ำจืด แต่ในหน้าฝนโรงกลั่นจะใช้น้ำฝนที่กักเก็บในอ่างเก็บน้ำมาทำการผลิตเป็นน้ำบรรจุขวด ซึ่งใช้พลังงานน้อยกว่าและกระบวนการสั้นกว่าการกลั่นน้ำทะเล (Thaipublica, 2020) โดยที่โรงกลั่นน้ำทะเลแห่งที่ 4 นี้ได้เปิดการดำเนินการเชิงพาณิชย์โดยบริษัท Marina East Water ซึ่ง Keppel Infrastructure นั้นรับผิดชอบบริหารโครงการภายใต้สัญญาสัมปทานแบบเป็น DBOO โดย DBOO ประกอบด้วย design คือ การออกแบบโครงการ build คือ การลงทุนก่อสร้าง own คือ การเป็นเจ้าของตามอายุของสัมปทาน และ operate คือการเป็นผู้ประกอบการแล้วนำรายได้ส่งรัฐ ตามที่ได้ทำการตกลงไว้กับคณะกรรมการสาธารณูปโภคสาธารณะ หรือ Public Utilities Board (PUB) เป็นเวลา 25 ปี คือตั้งแต่ ค.ศ. 2020 ถึง ค.ศ. 2045 (Thaipublica, 2020).

โดยจะเห็นได้ว่าการดำเนินงานในนโยบาย Four National Taps นั้นในส่วนของ การเปลี่ยนน้ำทะเลเป็นน้ำจืด หรือ Desalinated Water นั้นมีความร่วมมือของภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการดำเนินนโยบายให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

ซึ่งจากการดำเนินนโยบายตามยุทธศาสตร์ Four National Taps ที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ ส่งผลให้ปัจจุบันประเทศสิงคโปร์สามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำภายในประเทศได้สำเร็จรวมถึงการบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ที่ได้ตั้งไว้ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นการที่ประเทศสิงคโปร์จะสามารถพึ่งพาทรัพยากรน้ำของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ หรือ การที่ประเทศสิงคโปร์จะมีทรัพยากรน้ำในการอุปโภค บริโภคอย่างยั่งยืนไปในอนาคต และทำให้ประเทศสิงคโปร์ได้รับรางวัลเกี่ยวกับการจัดการน้ำมากมาย ไม่ว่าจะเป็น ‘Water for Life’ UN-Water Best Practices Award จากองค์การสหประชาชาติ (UNDESA, n.d.). และอีกหลายรางวัลในหลาย ๆ ปีที่ผ่านมาจาก GLOBAL WATER

AWARDS (Global Water Awards, n.d.). ซึ่งรางวัลเหล่านี้ก็เป็นการยืนยันได้ถึงความสำเร็จที่มีประสิทธิภาพของระบบการจัดการน้ำของประเทศสิงคโปร์ที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนสามารถทำให้ประเทศสิงคโปร์บรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ได้อย่างที่ได้กล่าวไปข้างต้น

นอกจาก Four National Taps ที่ประเทศสิงคโปร์ใช้ในการดำเนินการในการจัดการทรัพยากรน้ำ ประเทศสิงคโปร์ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยประเทศสิงคโปร์ได้ส่งเสริมและสร้างความตระหนักให้กับประชาชนเพื่อให้ประชาชนอนุรักษ์ เห็นคุณค่า และมีความชื่นชมยินดี (Conserve, Value, Enjoy) โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างประชาชน รัฐ และภาคเอกชนร่วมกัน เพื่อทำให้ทรัพยากรน้ำในประเทศสิงคโปร์เป็นน้ำแบบ ABC (somchaiblessings, 2559). ซึ่งน้ำแบบ ABC โดย A หรือ Active คือ การทำให้แหล่งน้ำไม่ใช่น้ำนิ่งหรือน้ำเน่าเสีย รวมถึงมีการจัดการแม่น้ำ ลำคลอง ทางส่งน้ำและอ่างเก็บน้ำให้มีการเคลื่อนไหวอยู่เสมอ พร้อมทั้งจัดการให้ภายในแหล่งน้ำไม่มีสิ่งปฏิกูล (somchaiblessings, 2559). ต่อมา B หรือ Beautiful คือ การทำให้แหล่งน้ำทุกแห่งมีภูมิทัศน์ที่สวยงาม และสามารถที่จะทำให้สถานที่แห่งนั้นเป็นสถานที่ท่องเที่ยวหรือสถานที่พักผ่อนของประชาชนได้ (somchaiblessings, 2559). และ C หรือ Clean คือ การที่น้ำเป็นน้ำที่สะอาด เป็นประโยชน์ต่อการบริโภค และสามารถนำน้ำไปใช้ในเชิงพาณิชย์และอุตสาหกรรมได้ (somchaiblessings, 2559).

ซึ่งการกำหนดมาตรฐานดังกล่าวไว้นั้นสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชากรในประเทศในการที่จะช่วยดูแลรักษาความสะอาดแหล่งน้ำและพื้นที่ใกล้เคียงแหล่งน้ำ ให้มีความสะอาดอยู่เสมอ และเป็นการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเห็นความสำคัญของทรัพยากรน้ำในประเทศ

แนวโน้มที่อาจส่งผลกระทบต่อแนวทางการพัฒนาในเรื่องการจัดการทรัพยากรน้ำ ของประเทศสิงคโปร์ในอนาคต

จากการดำเนินการพัฒนาในเรื่องการจัดการทรัพยากรน้ำที่ประเทศสิงคโปร์ ประสบความสำเร็จจนสามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำภายในประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับระดับโลก อย่างไรก็ตามก็อาจมีปัญหที่เกิดขึ้นในอนาคตที่อาจส่งผลกระทบต่อแนวทางการพัฒนาในเรื่องการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์ในอนาคต โดยสามารถทำการวิเคราะห์โดยจำแนกออกเป็น 2 ปัจจัย ดังนี้

ปัจจัยแรก คือ ภาวะโลกร้อน ซึ่งภาวะโลกร้อน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศที่ทำให้อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งสิ่งที่ก่อให้เกิดภาวะโลกร้อนคือสิ่งที่ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ก๊าซเรือนกระจก คือ กิจกรรมในชีวิตของมนุษย์ เช่น การเผาไหม้เชื้อเพลิง เป็นต้น (กรมอุตุนิยมวิทยา, ม.ป.ป). และปรากฏการณ์เรือนกระจกหมายถึง การที่ชั้นบรรยากาศของโลกกระทำตัวเสมือนกระจกที่ยอมให้รังสีคลื่นสั้นจากดวงอาทิตย์ผ่านทะลุลงมายังผิวพื้นโลกได้ แต่จะดูดกลืนรังสีคลื่นยาวที่โลกคายออกไปไม่ให้หลุดออกนอกบรรยากาศ ซึ่งก๊าซที่ยอมให้รังสีคลื่นสั้นจากดวงอาทิตย์ผ่านทะลุลงมาได้ แต่ไม่ยอมให้รังสีคลื่นยาวคายออกไปนอกบรรยากาศ เรียกว่า ก๊าซเรือนกระจก (กรมอุตุนิยมวิทยา, ม.ป.ป.). ซึ่งจากการที่มีการเพิ่มขึ้นของก๊าซเรือนกระจกนั้นส่งผลทำให้บรรยากาศโลกกักเก็บพลังงานความร้อนเพิ่มขึ้น และส่งผลให้ความสมดุลของพลังงานโลกเปลี่ยนไป อุณหภูมิเฉลี่ยของบรรยากาศบริเวณผิวโลกสูงขึ้น และด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้ฤดูกาล ปริมาณและการกระจายน้ำฝนเปลี่ยนแปลง ระดับน้ำในทะเลมีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นโดยมีสาเหตุมาจากการที่น้ำแข็งบริเวณขั้วโลกละลาย น้ำทะเลมีการขยายตัวโดยมีสาเหตุมาจากอุณหภูมิที่สูงขึ้น (กรมอุตุนิยมวิทยา, ม.ป.ป). ซึ่งจากสาเหตุ

ทั้งหมดที่ได้กล่าวไปข้างต้นอาจส่งผลกระทบต่อการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์ได้ ในการกลั่นน้ำทะเลของประเทศสิงคโปร์ เนื่องจากภาวะโลกร้อนทำให้น้ำแข็งในบริเวณ ขั้วโลกละลาย จึงทำให้น้ำทะเลมีระดับสูงขึ้นและมีปริมาณมากขึ้นด้วย รวมไปถึงการที่ ฤดูกาลต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไป ปริมาณและการกระจายตัวของน้ำฝนก็เปลี่ยนไป ด้วย จึงส่งผลให้น้ำจืดที่จะเก็บในอ่างเก็บน้ำหรือแหล่งน้ำธรรมชาติของสิงคโปร์ลด น้อยลงไป ซึ่งการจัดการทรัพยากรน้ำที่เป็นน้ำทะเลให้เป็นน้ำจืดของประเทศสิงคโปร์ นั้นจะต้องผ่านกระบวนการกลั่นที่จะต้องใช้เวลาที่นานกว่าการจัดการทรัพยากรน้ำที่ เป็นน้ำจืดอยู่แล้ว และด้วยปริมาณน้ำทะเลที่มากจึงอาจจะส่งผลกระทบต่อ กระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำภายในประเทศสิงคโปร์ได้

ปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยทางด้านประชากรภายในประเทศสิงคโปร์ ซึ่งจำแนก ออกมาเป็น 2 กรณี คือ การเพิ่มขึ้นของประชากร และการลดลงของประชากร โดยทั้ง สองกรณีอาจส่งผลกระทบต่อจัดการทรัพยากรน้ำในประเทศสิงคโปร์ในอนาคต ดังนี้

ในส่วนของการเพิ่มขึ้นของประชากร จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประชากร ภายในประเทศสิงคโปร์ จาก The World Bank พบว่าในปี 2019 ที่ผ่านมามีประชากร จำนวนประชากรภายในประเทศสิงคโปร์อยู่ที่ 5,703,569 คน ซึ่งเพิ่มจากในปี 2018 ซึ่ง มีจำนวนประชากรอยู่ที่ 5,638,676 คน (World Bank, n.d.). และจากการคาดการณ์ ในอนาคต ในปี 2030 ประเทศสิงคโปร์จะมีประชากรถึง 7,000,000 คน (สำนักงาน คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.), ม.ป.ป.). ซึ่งหากจำนวนประชากรในประเทศ สิงคโปร์มีมากขึ้นตามที่มีการคาดการณ์ไว้ว่าจะส่งผลกระทบต่อจัดการทรัพยากรน้ำของ ประเทศสิงคโปร์ในอนาคตได้ เนื่องจากเมื่อจำนวนประชากรมีเพิ่มมากขึ้นจากใน ปัจจุบัน การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ประเทศสิงคโปร์มองว่าเพียงพอที่จะรองรับ ความต้องการใช้น้ำในการอุปโภคและบริโภคของประชากรในประเทศก็อาจจะไม่

เพียงพอในอนาคต เพราะความต้องการใช้น้ำในการอุปโภคและบริโภคในชีวิตประจำวันของประชากรภายในประเทศจะมีปริมาณความต้องการที่เพิ่มขึ้นไปด้วยตามปริมาณจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ซึ่งอาจทำให้ประเทศสิงคโปร์จะต้องมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์หรือแผนการสำรองน้ำภายในประเทศเพื่อในกรณีที่ประชากรภายในประเทศมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตามการคาดการณ์ เพื่อให้มีทรัพยากรน้ำเพียงพอที่จะรองรับกับความต้องการของประชากรภายในประเทศในอนาคต

และในส่วนของการลดลงของประชากร อย่างไรก็ตามถึงจะมีการคาดการณ์ว่าประเทศสิงคโปร์ในปี 2030 จะมีประชากรเพิ่มถึง 7,000,000 คน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.), ม.ป.ป.). แต่ด้วยวัฒนธรรม ค่านิยมที่ประชากรภายในประเทศสิงคโปร์มักให้ความสำคัญและมุ่งมั่นในการทำงาน หาเงินเพื่อเลี้ยงชีพ ทำให้ประชากรในประเทศสิงคโปร์นั้นไม่นิยมแต่งงานมีครอบครัว หรือหากแต่งงานก็ไม่นิยมมีบุตร (โพสท์ทูเดย์, 2557). เนื่องจากการดำเนินชีวิตของประชาชนภายในประเทศสิงคโปร์ที่มุ่งมั่นและทุ่มเทให้กับการทำงานในสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขันสูงอยู่ตลอด และเนื่องจากทัศนคติเกี่ยวกับการมีบุตรในลักษณะนี้ของประชากรที่อาศัยในประเทศสิงคโปร์ จึงส่งผลให้เกิดภาวะการลดลงของประชากรของประเทศสิงคโปร์ ซึ่งการลดลงของประชากรในประเทศสิงคโปร์นี้อาจส่งผลต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์ได้เช่นเดียวกัน เนื่องจากจำนวนประชากรที่ลดลงก็จะส่งผลกระทบต่อความต้องการใช้น้ำในการอุปโภคและบริโภคในชีวิตประจำวันลดน้อยลง ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นปริมาณทรัพยากรน้ำที่ประเทศสิงคโปร์ได้นำมาผ่านกระบวนการในการจัดการทรัพยากรน้ำนั้นก็จะเป็นความต้องการภายในประเทศ จากจุดนี้อาจทำให้ประเทศสิงคโปร์ได้ประโยชน์จากการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเนื่องจากประเทศสิงคโปร์มีทรัพยากรน้ำเกินกว่าความต้องการภายในประเทศ ดังนั้น

ประเทศสิงคโปร์จะสามารถส่งออกทรัพยากรน้ำภายในประเทศตนเองไปยังประเทศที่ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำอื่น ๆ ได้ โดยทรัพยากรน้ำที่ประเทศสิงคโปร์ส่งออกนั้นจะมีจุดเด่นกว่าประเทศอื่น ๆ เนื่องจากเป็นน้ำจืดที่ผ่านกระบวนการการฆ่าเชื้อและมั่นใจได้ว่าจะสามารถนำไปใช้ในการอุปโภคและบริโภคได้อย่างปลอดภัย ซึ่งต่างจากประเทศอื่น ๆ ที่มีการส่งออกน้ำดิบที่ยังไม่ผ่านกระบวนการใด ๆ และด้วยลักษณะเด่นนี้จึงทำให้ประเทศสิงคโปร์สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศของตนเองได้

แนวทางการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์ผ่านมุมมองเชิงทฤษฎี

จากข้อมูลที่ได้กล่าวไปข้างต้นเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์ ภาพรวมสถานการณ์ในปัจจุบันเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำในประเทศสิงคโปร์ และ แนวทางการพัฒนาในเรื่องการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์ นั้น สามารถนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงเข้ากับกรณีศึกษาพร้อมทั้งแสดงให้เห็นถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาของประเทศสิงคโปร์ผ่านมุมมองเชิงทฤษฎีต่าง ๆ ได้หลายทฤษฎี ดังนี้ คือ ทฤษฎีสัจนิยม (Realism) ทฤษฎีการตัดสินใจเลือกโดยส่วนรวมหรือทางเลือกสาธารณะ (Public Choice theory) และ ทฤษฎีการร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน (Public Private Partnership Theory) โดยมีรายละเอียดดังนี้

เมื่อพิจารณาจากมุมมองของทฤษฎีสัจนิยม หรือ Realism ผ่านฐานคติที่เกี่ยวข้อง คือ Self-help โดย Self-help หมายถึง การที่รัฐต้องพึ่งพาตนเอง เนื่องจากรัฐไม่สามารถวางใจตัวแสดงอื่น ๆ ได้ เพราะตัวแสดงอื่น ๆ ไม่สามารถรับประกันความมั่นคงและความปลอดภัยให้กับรัฐได้ และเมื่อรัฐนั้นเกิดความรู้สึกว่ารัฐนั้นไม่มั่นคง ไม่

ปลอดภัย รัฐก็จะพยายามที่จะหาหนทางที่จะเพิ่มอำนาจของตนเองให้มากขึ้นในทางใดทางหนึ่ง (ภูวิน บุญยะเวชชีวิน, 2559: 1539). ซึ่งในกรณีศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์นั้น จะเห็นได้จากในส่วนของปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำในอดีตของประเทศสิงคโปร์เกี่ยวกับการที่ประเทศสิงคโปร์มีการทำสัญญาซื้อขายน้ำกับประเทศมาเลเซีย ซึ่งสาเหตุของการทำสัญญาเกี่ยวกับการซื้อขายน้ำระหว่างทั้งสองประเทศ คือ การที่ประเทศสิงคโปร์นั้นมีทรัพยากรน้ำที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำในการอุปโภคและบริโภคของประชากรในประเทศอย่างรุนแรงจนส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำอย่างรุนแรงขึ้น ทำให้ประเทศสิงคโปร์จำเป็นต้องพึ่งพาทรัพยากรน้ำจากประเทศมาเลเซียมาโดยตลอด ซึ่งด้วยการพึ่งพาประเทศมาเลเซียอย่างเดียวนั้นทำให้ประเทศสิงคโปร์เกิดความรู้สึกไม่มั่นคงทางด้านทรัพยากรน้ำและรู้สึกขาดเสถียรภาพในการดำเนินการทางการเมืองต่าง ๆ เพราะประเทศมาเลเซียมักใช้ประเด็นการพึ่งพาทางทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์มาเป็นข้อต่อรองเพื่อให้ได้มาซึ่งการบรรลุทางเป้าหมายทางการเมืองระหว่างประเทศในด้านอื่น ๆ ระหว่างประเทศสิงคโปร์และประเทศมาเลเซีย และจากมุมมองของทฤษฎีสัจนิยมในฐานคติ Self- Help นั้นทำให้เกิดแนวทางการแก้ไขปัญหาขึ้น โดยนำไปสู่ทางออกของปัญหา คือ การทำให้ประเทศสิงคโปร์ตัดสินใจที่จะพัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศตนเองขึ้น มีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำภายในประเทศอย่างจริงจัง เพื่อที่จะไม่ต้องพึ่งพาทรัพยากรน้ำจากภายนอกประเทศ และสามารถพึ่งพาทรัพยากรน้ำภายในประเทศตนเองได้อย่างสมบูรณ์

ในส่วนของทฤษฎีต่อมา เมื่อพิจารณาตามทฤษฎีการตัดสินใจเลือกโดยส่วนรวมหรือทางเลือกสาธารณะ (Public Choice Theory) กล่าวคือ ทฤษฎีการตัดสินใจเลือกโดยส่วนรวมหรือทางเลือกสาธารณะนั้นมีที่มาจากทฤษฎีการตัดสินใจ

อย่างมีเหตุผล หรือ Rational Choice Theory โดยทฤษฎีการตัดสินใจเลือกโดยส่วนรวมหรือทางเลือกสาธารณะ หรือ Public Choice Theory นี้มีฐานคติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์อยู่หลายฐานคติด้วยกัน ได้แก่

ปัจเจกบุคคลเป็นคนเห็นแก่ตัวต้องการแสวงหาประโยชน์สูงสุด ทางเลือกสาธารณะจึงเสนอสิ่งจูงใจ เน้นการสร้างสิ่งจูงใจทางบวก กล่าวคือ ถ้ามีสิ่งจูงใจทางบวกมาก ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของรัฐมากตามไปด้วย (สัญญา เคนาภูมิ, 2561: 98). โดยในฐานคตินี้ นำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์ โดยจะเห็นได้ว่า สิ่งจูงใจทางบวกคือการที่ประชาชนทุกคนจะมีน้ำที่มีคุณภาพและมีทรัพยากรน้ำที่เพียงพอต่อความต้องการ และไม่ต้องอยู่ในสภาวะการขาดแคลนนํ้าอย่างรุนแรงอีก ซึ่งประชาชนก็ให้ความร่วมมือกับทางภาครัฐเป็นอย่างดี โดยจะเห็นได้จากอัตราการใช้น้ำในภาคครัวเรือนของประเทศสิงคโปร์นั้นมีอัตราที่ลดลงเรื่อย ๆ โดยจะเห็นได้ว่าตั้งแต่ปี 1995 มีอัตราการใช้น้ำอยู่ที่ 172 ลิตร และลดลงเรื่อย ๆ จนในปี 2017 ลดลงมาอยู่ที่ 143 ลิตร ซึ่งเป้าหมายในอนาคตที่ทางภาครัฐของประเทศสิงคโปร์ได้ตั้งไว้คือ ภายในปี 2030 อัตราการใช้น้ำในครัวเรือนของประเทศสิงคโปร์ลดลงไปอยู่ที่ 130 ลิตร (Thaipublica, 2020). โดยจากการคาดการณ์จากทางภาครัฐทำให้เห็นว่า ประชากรภายในประเทศสิงคโปร์นั้นเกิดความตระหนักและให้ความสำคัญกับเรื่องการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างคุ้มค่าเป็นอย่างมาก

การจัดระบบการบริหารให้มีคุณภาพ มีความสะดวก มีความเสมอภาค ความเป็นธรรม มีความโปร่งใสสุจริต เกิดความพึงพอใจ ประหยัดค่าใช้จ่ายของประชาชน สร้างรายได้แฝงให้ประชาชน (สัญญา เคนาภูมิ, 2561: 98). ซึ่งในฐานคตินี้มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์ โดยจากแนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการจัดการทรัพยากรน้ำภายในประเทศสิงคโปร์ ซึ่ง

ได้แสดงให้เห็นการที่ประเทศสิงคโปร์นั้นมีระบบการจัดการทรัพยากรน้ำที่ดีและมีประสิทธิภาพสูงมากจนทำให้ประเทศสิงคโปร์ในปัจจุบันมีทรัพยากรที่เพียงพอต่อความต้องการของประชากรในประเทศ ซึ่งสามารถสร้างความพอใจให้กับประชาชนในประเทศได้ และยังสามารถส่งน้ำไปขายให้กับประเทศมาเลเซียที่กำลังประสบปัญหามลพิษทางน้ำอยู่ได้ โดยเป็นการสร้างรายได้ให้กับประเทศด้วย (Blockdit, 2019).

การกระจายอำนาจ ทางเลือกสาธารณะนั้นสนับสนุนให้มีการกระจายอำนาจในการให้บริการ เนื่องจากจะนำไปสู่ความรวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดีกว่า และมีความเป็นประชาธิปไตย (สัญญา เคนาภูมิ, 2561: 99). ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์ในส่วนของกรณีที่ประเทศสิงคโปร์มีการกระจายอำนาจไปให้ภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเข้ามาลงทุนและบริหารในส่วนของโรงกลั่นน้ำทะเลที่ต้องใช้ทุนสูงในการก่อสร้าง เนื่องจากโรงกลั่นน้ำทะเลต้องใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีขั้นสูงจึงทำให้มีการใช้ทุนที่สูง จึงนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์ โดยภาครัฐได้ให้ภาคเอกชนเข้ามารับสัมปทานไปบริหารและส่งรายได้ให้กับรัฐตามสัดส่วนที่ได้ตกลงกันไว้ ซึ่งการให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้นนอกจากจะทำให้ภาครัฐประหยัดค่าใช้จ่ายด้วยการไม่ต้องลงทุนทั้งหมดแล้วนั้นยังได้ประโยชน์ในเรื่องเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ภาคเอกชนมักมีความเชี่ยวชาญมากกว่าภาครัฐ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีในการดำเนินการ

และเมื่อพิจารณาผ่านมุมมองของทฤษฎีความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน หรือ Public Private Partnership Theory กล่าวคือ การร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน (Public Private Partnership : PPP) เป็นรูปแบบการดำเนินงานที่ภาครัฐให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการในการบริการ

สาธารณะ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงานและบริการ โดยมุ่งเน้นการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ คู่แข่งกับต้นทุนมากกว่าภาครัฐจะเป็นเจ้าของหรือดำเนินการโดยภาครัฐเอง โดยการร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน จะต้องก่อให้เกิดประโยชน์ อย่างเช่น การที่โครงการจะได้รับเทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่จากภาคเอกชน และประหยัดต้นทุนของโครงการ แต่ในทางกลับกันทางภาคเอกชนก็ได้รับประโยชน์ในแง่ของการมีช่องทางในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น นอกจากนี้ภาคประชาชนจะได้รับประโยชน์จากการบริการที่มีประสิทธิภาพด้วยราคาที่เหมาะสม (แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง, ม.ป.ป.: 14). ซึ่งทฤษฎีนี้มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์และนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศสิงคโปร์ โดยประเทศสิงคโปร์นั้นได้มีการให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนาทรัพยากรน้ำในประเทศ โดยให้บริษัท Marina East Water โดย Keppel Infrastructure ถือหุ้นเต็มและรับผิดชอบบริหารโครงการภายใต้สัญญาสัมปทานแบบเป็น DBOO เป็นเวลา 25 ปี (ค.ศ.2020-2045) โดย Keppel Infrastructure ได้เข้ามารับผิดชอบโครงการภายใต้สัญญาสัมปทานในโรงกลั่นน้ำทะเลถึง 2 แห่ง โดยถือเป็นโรงกลั่นน้ำทะเลแห่งที่ 2 ที่ Keppel Infrastructure เป็นผู้รับผิดชอบ หรือ โรงกลั่นน้ำทะเลแห่งที่ 4 ของประเทศสิงคโปร์ (Thaipublica, 2020). ซึ่งเป็นโรงกลั่นที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงที่สามารถกลั่นได้ทั้งน้ำทะเลและน้ำจืด และแสดงให้เห็นถึงการได้ประโยชน์ทางด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ได้เมื่อภาครัฐร่วมมือกับภาคเอกชน (PUB, n.d.). และภาคประชาชนของประเทศสิงคโปร์ก็ได้รับประโยชน์ในการได้มีทรัพยากรน้ำที่มีคุณภาพใช้ในการอุปโภค บริโภคในชีวิตประจำวัน

สรุป

จากการที่ได้ทำการศึกษาข้อมูลและเรียบเรียงข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการทรัพยากรน้ำ กรณีศึกษาประเทศสิงคโปร์ ทำให้เห็นว่าประเทศสิงคโปร์ได้นำจุดอ่อนในเรื่องของการขาดแคลนน้ำของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นจุดอ่อนทางด้านภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศของประเทศ หรือเงื่อนไขทางด้านการเมืองระหว่างประเทศ มาใช้ในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ ซึ่งเมื่อพิจารณาตามฐานคติ self-help ในทฤษฎีสัจนิยม ทฤษฎีการตัดสินใจเลือกโดยส่วนรวมหรือทางเลือกสาธารณะ และทฤษฎีความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน จะเห็นได้ว่าประเทศสิงคโปร์ตัดสินใจที่จะดำเนินการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศผ่านการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ Four National Taps โดยมีเป้าหมายในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศให้เพียงพอกับการบริโภคภายในประเทศอย่างยั่งยืน โดยการดำเนินการตามยุทธศาสตร์นี้ทางภาครัฐของประเทศสิงคโปร์ได้มีการร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อให้เกิดผลที่มีประสิทธิภาพและคุ้มค่าสูงสุด และนอกจากนี้ยังเสริมสร้างและสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชนผ่านหลัก ABC เพื่อสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชากรภายในประเทศในการที่จะช่วยดูแลรักษาความสะอาดแหล่งน้ำและพื้นที่ใกล้เคียงแหล่งน้ำให้มีความสะอาดอยู่เสมอ ซึ่งการพัฒนาเหล่านี้ประเทศสิงคโปร์ก็สามารถดำเนินการจนกระทั่งประสบความสำเร็จในที่สุด แม้ว่าการดำเนินงานเหล่านี้จะมีแนวโน้มในอนาคตที่อาจได้รับผลกระทบจากภาวะโลกร้อน หรือ อัตราการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของประชากรภายในประเทศ ซึ่งการพัฒนาในเรื่องนี้ของประเทศสิงคโปร์นั้นไม่เพียงแต่จะสามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำของประเทศได้เท่านั้นแต่ยังสามารถสร้างความมั่นคงให้กับประเทศได้อีกด้วย

บรรณานุกรม

- Yusof A. (2019). Air and water quality in Singapore not affected by Pasir Gudang pollution: Masagos. สืบค้นวันที่ 20 มีนาคม 2564, Retrieved from <https://www.channelnewsasia.com/singapore/pasir-gudang-pollution-singapore-air-water-unaffected-masagos869896?fbclid=IwAR2z0R0w8wrbZlWSt50RSN0ZOD0Z46CqPlUm8a2wxdXk98UK1fdT2bnP2Hg>
- Blockdit. (2562). **สิงคโปร์ผลิตน้ำจืดได้เอง จนเหลือขายคืนมาเลเซีย**. สืบค้นวันที่ 16 มีนาคม 2564, จาก [https://www.blockdit.com/posts/5df1f12ec9e25310015eaa44Global Water Awards. \(n.d.\). Global Water Awards Shortlist 2021 Winners. สืบค้นวันที่23 มีนาคม 2564, Retrieved from https://globalwaterawards.com/2021-table/](https://www.blockdit.com/posts/5df1f12ec9e25310015eaa44Global%20Water%20Awards.%20(n.d.).%20Global%20Water%20Awards%20Shortlist%202021%20Winners.%20สืบค้นวันที่23%20มีนาคม%202564,%20Retrieved%20from%20https://globalwaterawards.com/2021-table/)
- Post Today. (2557). **ปฏิรูปครอบครัว**. สืบค้นวันที่ 20 มีนาคม 2564, จาก <https://www.posttoday.com/life/healthy/283841>
- PUB. (n.d.). **Four National Taps**. สืบค้นวันที่ 18 มีนาคม 2564, Retrieved from <https://www.pub.gov.sg/watersupply/fournationaltaps>
- PUB. (n.d.). **Water from Local Catchment**. สืบค้นวันที่ 18 มีนาคม 2564, Retrieved from <https://www.pub.gov.sg/watersupply/fournationaltaps/localcatchmentwater>

186 วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

ปีที่ 21 ฉบับที่ 2

PUB. (n.d.). **Imported Water**. สืบค้นวันที่ 18 มีนาคม 2564, Retrieved from
<https://www.pub.gov.sg/watersupply/founationaltaps/importedwater>

PUB. (n.d.). **NEWater**. สืบค้นวันที่ 18 มีนาคม 2564, Retrieved from
<https://www.pub.gov.sg/watersupply/founationaltaps/newwater>

PUB. (n.d.). **Desalinated Water**. สืบค้นวันที่ 18 มีนาคม 2564, Retrieved
from <https://www.pub.gov.sg/watersupply/founationaltaps/desalinatedwater>

PUB. (n.d.). **Water Supply**. สืบค้นวันที่ 18 มีนาคม 2564, Retrieved from
<https://www.pub.gov.sg/watersupply>

PUB. (n.d.). **Collaboration Opportunities**. สืบค้นวันที่ 18 มีนาคม 2564,
Retrieved from <https://www.pub.gov.sg/research/collaboration>
Somchaiblessings. (2559). **เรื่องราวของน้ำประเทศสิงคโปร์**. สืบค้นวันที่ 18
มีนาคม 2564, จาก <http://somchaiblessings.blogspot.com/2016/04/blog-post.html>

Thaipublica. (2020). **สิงคโปร์เปิดโรงกลั่นน้ำทะเลแห่งที่ 4 รับมือภัยคุกคาม
การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ**. สืบค้นวันที่ 13 มีนาคม 2564, จาก
<https://thaipublica.org/2020/07/singapore-4th-desalination-plant-operations/>

Thaipublica. (2020). **เรียนความสำเร็จสิงคโปร์ จากประเทศขาดแคลนน้ำสู่ผู้นำ**

ระดับโลกด้านบริหารจัดการน้ำ. สืบค้นวันที่ 13 มีนาคม 2564, จาก

<https://thaipublica.org/2020/01/singapore->

[water-management/?fbclid=IwAR0_4OVW93s8JgELWGUZeW-](https://thaipublica.org/2020/01/singapore-water-management/?fbclid=IwAR0_4OVW93s8JgELWGUZeW-)

[Q_6fhIusdw-FR5GokwDsF6JMa-RR74O3Ri18](https://thaipublica.org/2020/01/singapore-water-management/?fbclid=IwAR0_4OVW93s8JgELWGUZeW-Q_6fhIusdw-FR5GokwDsF6JMa-RR74O3Ri18)

The Momentum. (2562). **17 ประเทศทั่วโลกเสี่ยงเจอวิกฤตขาดแคลนน้ำ**

ขยับเข้าใกล้สภาวะ Day Zero หรือวันที่ไม่มีน้ำ. สืบค้นวันที่ 27 มีนาคม

2564, จาก <https://themomentum.co/quarter->

[of-world-s-population-facing-extreme-water-stress/](https://themomentum.co/quarter-of-world-s-population-facing-extreme-water-stress/)

The Straits Times. (2019). **Johor plans to stop buying treated water**

from Singapore: Menteri Besar Osman Sopian. สืบค้นวันที่ 24

มีนาคม 2564, Retrieved from <https://www.straitstimes.com/asia/>

[se-asia/johor-plans-to-stop-buying-treated-water-](https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/johor-plans-to-stop-buying-treated-water-)

[from-singapore-mentri-besar-osmansopian?fbclid=IwAR1Fq](https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/johor-plans-to-stop-buying-treated-water-from-singapore-mentri-besar-osmansopian?fbclid=IwAR1Fq)

[OSAXxNHxTqDEE65mmPl7lElbhG_KTy8CKpjY0rtrUs2pL4uCagK4Vo](https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/johor-plans-to-stop-buying-treated-water-from-singapore-mentri-besar-osmansopian?fbclid=IwAR1FqOSAXxNHxTqDEE65mmPl7lElbhG_KTy8CKpjY0rtrUs2pL4uCagK4Vo)

The World Bank. (n.d.). **Population, total – Singapore.** สืบค้นวันที่ 17

มีนาคม 2564, Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator>

[/SP.POP.TOTL?locations=SG](https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=SG)

188 วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

ปีที่ 21 ฉบับที่ 2

UNDESA. (n.d.). **‘Water for Life’ UN-Water Best Practices Award.** สืบค้น

วันที่ 20 มีนาคม 2564, Retrieved from <https://www.un.org/waterforlifedecade/winners2014.shtml>

USGS. (n.d.). **How Much Water is There on Earth?.** สืบค้นวันที่ 15 มีนาคม

2564, Retrieved from https://www.usgs.gov/special-topic/water-science-school/science/how-much-water-there-earth?qt-science_center_objects=0#qt-science_center_objects

Chew V. (2019). **Singapore-Malaysia water agreements.** สืบค้นวันที่ 21

มีนาคม 2564, Retrieved from https://eresources.nlb.gov.sg/infopedia/articles/SIP_1533_2009-06-23.html

VOA. (2021). **สิงคโปร์เปลี่ยนน้ำเสียให้กลายเป็นน้ำดื่มสะอาด-สนองความ**

ต้องการผู้บริโภคได้ถึง 40%. สืบค้นวันที่ 14 มีนาคม 2564, จาก

<https://www.voathai.com/a/singapore-wastewater-treatment-clean-water-newater-recycle-pollution/5999132.html>

WWF. (ม.ป.ป.). **สถานการณ์น้ำจืดของโลก และประเทศไทย.** สืบค้นวันที่ 14

มีนาคม 2564, จาก https://www.wwf.or.th/what_we_do/wetlands_and_production_landscape/freshwater/

กรมอุตุนิยมวิทยา. (ม.ป.ป.). **สภาวะโลกร้อน.** สืบค้นวันที่ 20 มีนาคม 2564, จาก

<http://climate.tmd.go.th/content/file/11>

กรมอุตุนิยมวิทยา. (ม.ป.ป.). **ภาวะเรือนกระจก (Greenhouse effect)**. สืบค้นวันที่

20 มีนาคม 2564, จาก <http://climate.tmd.go.th/content/article/10>

ดำรง อ่างเลาพะพันธุ์. (2562). รายงานผลการไปศึกษางานวิจัย **ดูงาน ประชุมและ**

สัมมนา ณ ต่างประเทศของข้าราชการกรมอนามัย (One – Page

Report). สืบค้นวันที่ 20 มีนาคม 2564, จาก [http://cicdata.anamai.](http://cicdata.anamai.moph.go.th/uploads/PJ328_R3_ดำรง_4-7สค62_สิงคโปร์_th.pdf)

[moph.go.th/uploads/PJ328_R3_ดำรง_4-7สค62_สิงคโปร์_th.pdf](http://cicdata.anamai.moph.go.th/uploads/PJ328_R3_ดำรง_4-7สค62_สิงคโปร์_th.pdf)

นบท. รุ่นที่ 11. (2562). **นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาของสาธารณรัฐสิงคโปร์**. สืบค้น

วันที่ 22 มีนาคม 2564, จาก [https://image.mfa.go.th/mfa/0](https://image.mfa.go.th/mfa/0/yZ0EO327fd/เอกสาร/nbt/nbt11/รายงานกลุ่มการศึกษาดูงานใน)

[/yZ0EO327fd/เอกสาร/nbt/nbt11/รายงานกลุ่มการศึกษาดูงานใน](https://image.mfa.go.th/mfa/0/yZ0EO327fd/เอกสาร/nbt/nbt11/รายงานกลุ่มการศึกษาดูงานใน)

[ต่างประเทศ_นบท.pdf](https://image.mfa.go.th/mfa/0/yZ0EO327fd/เอกสาร/nbt/nbt11/รายงานกลุ่มการศึกษาดูงานใน)

ภูวิน บุญยะเวชชีวิน. (2559). กระแสความคิดสังคมนิยม: บทปริทัศน์เบื้องต้น Realist

currents of thought: A preliminary review. **Veridian E-Journal**,

Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์

และศิลปะ, 9(2), 1539. สืบค้นจาก [https://he02.tci-](https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/68258/55602)

[thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/68258/55602](https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/68258/55602)

วินัย วังพิมูล. (2559). **รายงานการฝึกอบรมหลักสูตร Urban and Water**

Sustainability. เมื่อวันที่ ๔ – ๘ เมษายน ๒๕๕๙ ณ สาธารณรัฐสิงคโปร์.

สืบค้นวันที่ 19 มีนาคม 2564, จาก [http://archive.tnmc-](http://archive.tnmc-is.org/ข้อมูลสารสนเทศ/รายงานด้านเทคนิค/รายงานการฝึกอบรมหลักสูตร/)

[is.org/ข้อมูลสารสนเทศ/รายงานด้านเทคนิค/รายงานการฝึกอบรมหลักสูตร/](http://archive.tnmc-is.org/ข้อมูลสารสนเทศ/รายงานด้านเทคนิค/รายงานการฝึกอบรมหลักสูตร/)

190 วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

ปีที่ 21 ฉบับที่ 2

วัชรชาติ เกษศรี. ม.ป.ป. เมื่อมาเลเซียต้องซื้อน้ำจากสิงคโปร์ ประเทศเกาะขนาดเล็กที่แทบไร้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติใดๆ. สืบค้นวันที่ 20 มีนาคม 2564,

จาก [http://thinkthaitank.blogspot.com/2019/07/blog-](http://thinkthaitank.blogspot.com/2019/07/blog-post_25.html)

[post_25.html](http://thinkthaitank.blogspot.com/2019/07/blog-post_25.html)

สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงานก.พ.. (ม.ป.ป.). ระบบบริหารราชการ

ของสาธารณรัฐสิงคโปร์. กรุงเทพฯ: กรรณการพิมพ์. จาก

[http://www.mahasarakham.go.th/asean/images/pdf/gov%20SG.p](http://www.mahasarakham.go.th/asean/images/pdf/gov%20SG.pdf)

[df](http://www.mahasarakham.go.th/asean/images/pdf/gov%20SG.pdf)

สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. (2563). ข้อมูลพื้นฐานของต่างประเทศ 2564 สาธารณรัฐ

สิงคโปร์. สืบค้นวันที่ 18 มีนาคม 2564, จาก

<https://www.nia.go.th/newsnow/almanac-files/static/pdf/2564/>

[สิงคโปร์_2564.pdf](https://www.nia.go.th/newsnow/almanac-files/static/pdf/2564/)

สัญญา เคนาภูมิ. (2561). กระบวนทัศน์ทางเลือกสาธารณะ Public Choice

Paradigm. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

อุบลราชธานี, 9(2), 98-99. สืบค้นจาก [https://so01.tci-](https://so01.tci-thaijo.org/index.php/humanjubru/article/download/161059/116140/)

[thaijo.org/index.php/humanjubru/article/download/161059/1161](https://so01.tci-thaijo.org/index.php/humanjubru/article/download/161059/116140/)

[40/](https://so01.tci-thaijo.org/index.php/humanjubru/article/download/161059/116140/)

แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง. (ม.ป.ป.). **ทฤษฎีความร่วมมือระหว่าง
ภาครัฐ-ภาคเอกชน (Public Private Partnership)**. สืบค้นวันที่ 29
มีนาคม 2564, จาก [http://www.dsdw2016.dsdw.
go.th/doc_pr/ndc_2559-2560/PDF/wpa_8174/บทที่%202.p](http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2559-2560/PDF/wpa_8174/บทที่%202.p)

192 วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

ปีที่ 21 ฉบับที่ 2

ข้อตกลงเบื้องต้น

ข้อตกลง

วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา เป็นวารสารที่มีกำหนดออกปีละ 2 ฉบับ (มกราคม-มิถุนายน และกรกฎาคม-ธันวาคม) บทความที่ได้รับการตีพิมพ์อยู่ในรูปของบทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทวิเคราะห์และแนะนำหนังสือ โดยจะต้องไม่เคยตีพิมพ์มาก่อน และบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิและได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ

การเตรียมต้นฉบับ

บทความที่รับพิจารณาตีพิมพ์ต้องพิมพ์เป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่นๆ ต้นฉบับพิมพ์ด้วยกระดาษเอ 5 ความยาว ไม่เกิน 30 หน้า และมีส่วนประกอบดังนี้

1. ชื่อเรื่องบทความ ชื่อผู้เขียน
2. ตำแหน่งทางวิชาการและหน่วยงานที่สังกัด (ถ้ามี)
3. บทคัดย่อ (abstract) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
4. คำสำคัญ (keywords)
5. การอ้างอิง ให้มีการอ้างอิงในเนื้อหา และอ้างอิงท้ายบทความ เอกสารที่ผู้เขียนบทความใช้อ้างอิงให้จัดเรียงตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง (จัดเรียงภาษาไทยก่อนภาษาอื่นๆ)

ส่งบทความต้นฉบับทาง Website ที่ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/eascramJ>

กองบรรณาธิการจะแจ้งผลการได้รับบทความ และผลการพิจารณาให้ทราบผ่านทางระบบของ ThaiJo (<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/eascramJ>)

194 วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

ปีที่ 21 ฉบับที่ 2

รูปแบบในการอ้างอิง

ตามแบบ APA (American Psychological Association)

หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. (ฉบับพิมพ์). สถานที่พิมพ์: ผู้จัดพิมพ์.

บทความในวารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่), เลขหน้าที่ปรากฏ

บทความจากเว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ค้นเมื่อ วัน เดือน ปีที่สืบค้น, จาก URL เว็บไซต์.

การบอกรับและการสมัครสมาชิก

สมาชิกฉบับละ 200 บาท ไม่เป็นสมาชิกฉบับละ 250 บาท

ที่อยู่ในการติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง ถนนรามคำแหง

หัวหมาก บางกะปิ 10240 โทรศัพท์: 0-2310-8497 โทรสาร: 0-2310-8497

E-mail: eascram@gmail.com

Website: <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/eascramJ>
